mircea streinul

călătoria omului

Suceava
2021

Mircea Streinul, veşnic „tânărul prinţ al Bucovinei literare”

O „imensă colindă pentru o imensă dragoste de dragoste”[1] înseamnă şi crezul, şi opera lirică a lui Mircea Streinul, prin care se manifestă „o imensă iubire pentru tot ce e lucrul mâinilor lui Dumnezeu”[2]. O colindă, deci o alegorie cosmică, în care făptura umană se caută, se află şi intră în armonie, adesea atribuind însuşiri umane sau identificând componenta umană a divinităţii, în baza unei mitologii unice şi insolite, cea îndătinată, din vremuri ancestrale, printre români. Asta este, de fapt, şi ceea ce îl diferenţiază de Trakl sau de Rilke, de la care preia modul de a fraza, dar numai în componente narative, şi pentru că era conştient de acest lucru, tocmai pentru a proba diferenţele, traduce din opera celor doi mari poeţi ai spaţiului germanic, mai ales din Trakl, cu care se simte uşor înrudit ca destin, dar nu şi prin structura intimă a mitului, Mircea Streinul fiind, în poezie, după propria lui mărturisire, adeptul încredinţării că „Arta poetică e înţelepciunea lui Dumnezeu / trecută prin suava moarte de fiecare zi a poetului”[3]. Sau, după cum formula Ovidiu Papadima, „Mircea Streinul, după ce a robotit cu succes în poezie”[4] (N. Ladmiss-Andreescu), a premeditat „integrarea în lumea ce se înalţă spre ceruri, de pe pământul tău, **în mit, în istorie şi în credinţă**”[5].

„***Mircea Streinul***, poet de rasă, e **tânărul prinţ al Bucovinei literare**. Talent prodigios, neastâmpăr liric de cerb cu glezne de safir, aprinzător de lampioane pe căi lactee şi zburdalnic ca un copilandru împărătesc jonglând cu mingi (luceferii), pe margini de bazine, cu lebede”[6], recunoştea admirativ Radu Gyr, copleşit de hărnicia scriitorului din Cernăuţi, o hărnicie care însemna, în fapt, un mod de a trăi, o deplină şi vibrantă asumare a destinului operei care se cere întrupată şi în file, şi în inefabil. Mulţi dintre contemporani i-au reproşat, din perspectiva trândăviei lor, această densă şi uriaşă productivitate, poate şi datorită faptului că nu-şi puteau închipui că destinul unor oameni urseşte opera drept mod de viaţă şi unică raţiune de a fi, uneori şi ca o revoltă a vremelniciei prin „integrarea în lumea ce se înalţă spre ceruri”, după cum observa Ovidiu Papadima, „pentru ca oamenii să nu ştie că poetul e ca un împărat în strălucirea singurătăţilor”[7]. Dacă nu ar fi fost această hărnicie aparent inexplicabilă a lui Mircea Streinul, opera lui ar fi rămas pe vecie nescrisă, rătăcind pasăre dintr-un univers într-altul, pentru că „tânărul prinţ al Bucovinei literare” a trăit doar 35 de ani, între 2 ianuarie 1910 şi 17 aprilie 1945, cariera neastâmpărului său creator durând doar 14 ani, începând cu anul 1931, când ia fiinţă gruparea „Iconar”, care, din 1935, va avea şi revistă, şi editură proprii. Mircea Streinul îşi fixează, în subtitlul „Operei lirice”, drept reper iniţial al existenţei sale lirice anul 1929, considerând – şi nu-l poate contrazice nimeni – că, la 19 ani, deja avea un cuvânt de spus în lirica românească. Cu aceste argumente, existenţa creatoare a lui Mircea Streinul ar spori la 16 ani, ceea ce tot înseamnă mult prea puţin, în raport cu majoritatea scriitorilor, care au lăsat după ei cărţi şi mai puţine, şi mai puţin valoroase, şi nicidecum o operă. Numai că Mircea Streinul nu s-a aflat niciodată în competiţie cu alţii, ci doar cu

---

[1] Streinul, *Note la o experienţă*, în *Tarot*
[2] Streinul, *Note la o experienţă*, în *Tarot*
[3] Streinul, *Bucolice*
[4] *Lanuri,* No. 4-5, Anul V, Mediaş 1938, pp. 136-138
[5] *Gândirea,* Nr. 3, Anul XIV, martie 1935, p. 162
[6] Apud *Cuget Clar* (noul „*Sămănător*”), Anul I, 1936-1937, p. 319
[7] Streinul, *Note la o experienţă*, în *Tarot*

suprema problemă existenţială, „Moartea (care) nu se-nvaţă / în nici o carte”[8]: „Ca să-nvăţ moartea, intru în vis; / se lărgeşte sufletul, tânără împărăţie – / un fel de luminiş s-a deschis, / care fără timp se scrie /în ochii noştri”.

Fiul „**preotului Gavril Streinul**[9], care, în tot timpul vieţii lui, a ştiut să aibă bun simţ”, care „a fost Român, poate chiar mai bun ca dumneavoastră (Nicolae Iorga – n. n.), căci a fost în repetate rânduri ameninţat cu moartea”[10], avea nu doar cunoştinţe religioase temeinice, ci şi filosofice şi psihologice, dobândite prin şcolirea în limbile germană şi rusă[11], care i-a deschis calea spre cunoaşterea unor mari literaturi, „Mircea Streinul e un poet subtil, pe care darurile Polymniei îl vor ridica la înalte indicaţiuni”[12], „un poet de mâna întâi”[13] (Pavel P. Belu), iar „cizelarea lui artistică, după cum afirmă şi George Drumur, a atins cea mai înaltă cotă a literaturii bucovinene. Neîntrecută, prin urmare”[14] (Pavel P. Belu). Recunoscut în epocă, „Mircea Streinul cultivă, cu aceeaşi hărnicie, ogorul vast al prozei, reuşind să realizeze opere remarcabile”[15] (Aurel Marin), dar „Poetul nu se bucură, / poetul nu plânge, – / poetul e ca o stâncă în soare”, „Poetul e ca un rege; / Dumnezeu m-a făcut din cuvânt – / ca pe-un înger de pământ”[16]. Provine dintr-o „grupare cu un nume frumos… o stare de agitaţie spirituală, la care au contribuit 13 poeţi” [17] (Nicolae Albu), pe care doar Nicolae Iorga, în virtutea diletantismului penibil al poezie sale, îi găsea voit nătângă pricină („În Bucovina este un grup de tineri care se intitulează „Iconari”. De ce? Iconarii fac chipuri de sfinţi, dar cum să te închini la toate drăcoveniile prezentate de un număr de domni pe care-i cheamă Popescu, Popovici ş. a. m. d., dar care iscălesc, de exemplu, Drumur sau Mircea Streinul? Să te ferească Dumnezeu să te atingi de ei, că-ţi cad cu toate icoanele în cap, dar icoanele sunt aşa de slabe şi capetele noastre aşa de rezistente, încât nu ne pricinuiesc nici un neajuns”[18]), iar „mişcarea lirică bucovineană mărturisea îndreptarea spre un autohtonism, în care substanţa vie trebuia să o aducă folclorul. Povestiri de vitejii şi de iubiri pline de acea senzualitate şugubeaţă a românului, au fost căutate în bătrâni şi cronicari – deci aşezare pe linia mare a poeziei noastre; mitul nostru religios – care şi-a găsit o atât de frumoasă înflorire în lirica din preajma războiului – iarăşi şi-a coborât adesea lumina – când mai astrală, când mai aproape de pământ, – în stihurile iconarilor”[19] (Ovidiu Papadima). Sau, cum avea să depună mărturie Vasile Posteucă, „***Iconarul*** **e lumină transpusă**. O lumină a unui spaţiu de magie poetică, de tradiţie cu argonauţi ai mitologiei interioare şi cu cavaleri-cruciaţi medievali. O lumină fermecată de bruta liniştii nordice şi, dincolo de toate acestea, o lumină ce vine din adâncul ţării, din marele răsărit al morţii şi din culmile de noroc şi de împlinire ale viitorului. O lumină ce se acoperă cu mistica Neamului... *Iconar* e cosmosul în sine. Eterna devenire a divinităţii. Cuvânt din cuvântul biblic. Lumină din lumina începutului”[20].

Conservator desuet şi poet penibil, mereu gata „că calce pe cadavre”, după cum avea să constate Streinul, Iorga întâmpinase mişcarea tinerilor scriitori bucovineni cu ostilitate băşcălioasă, încă de la înfiinţarea grupului *Iconar*. Iar ranchiuna aceasta a diletantului dictator capătă dimensiune de prăpastie şi prin anihilarea totală, prin stârpirea, încă de la naştere, a

---

8 Streinul, *Tarot*
9 Născut la Stroieşti, lângă Suceava, cf. Bendescu, Vianor, *Mircea Streinul, 1910-1945, Poet şi romancier, Drum,* Nr. 4, Anul XI, noiembrie-decembrie 1975, p. 3
10 Ibidem, p. 446
11 *Universul literar,* Nr. 14-15, Anul LIV, Bucureşti, duminică 20 mai 1945, p. 2
12 *Progres şi Cultură*, Nr. 1, Anul III, Târgu Mureş, ianuarie 1935, pp. 33-37
13 *Luceafărul*, Nr. 4, Anul VI, Seria II, Timişoara, aprilie 1940, p. 44
14 *Luceafărul*, Nr. 4, Anul VI, Seria II, Timişoara, aprilie 1940, p. 44
15 *Pagini literare,* Nr. 7-8, Anul VIII, Turda 1941, pp. 120-122
16 Streinul, *Tarot*
17 *Progres şi Cultură*, Nr. 1, Anul III, Târgu Mureş, ianuarie 1935, pp. 33-37
18 Ibidem, p. 416
19 *Gândirea*, Nr. 3, Anul XIV, martie 1935, p. 162
20 Posteucă, Vasile I., *Drum,* Nr. 4, Anul XI, noiembrie-decembrie 1975, p. 16

entuziastei renaşteri bucovinene, pe care, în contrafacerea pătimaşă *Istoria literaturii românești contemporane*, o interzice, în baza unei autorităţi ştiinţifice remarcabile şi recunoscute, dar care nu avea dreptul să tropotească noroios şi peste domeniul creaţiei: „Acum o nouă generație dă versuri fabricate după alte tipare... ca să ajungă la literatura, peste măsură de „nouă", a tinerilor, îndată cunoscuți și prin chipurile lor, Dragoş Vitencu, Chelariu, Slușanschi, Mircea Streinul, N. Roșca, Drumur... / De la un timp, ziarul liberalilor dlui I. Nistor, *Glasul Bucovinei*, va face din foiletonul său locul de adunare al unui grup de tineri, care, cu „icoanele" „iconarilor" săi, nu face decât să repete modernismul liric, bizar, de la centru"[21].

Iorga, înconjurându-se de un grup de „stihuitori, de hotărâte merite în literatura regională"[22], precum Adelina I. Cârdei, Const. Goran, A. G. Delafântânele, Nicolai V. Coban, I. Molea, George Danubia, I. U. Soricu, Volbură Poiană Năsturel, Gabriel Drăgan, Gh. V. Butnariu, C. Ionescu-Cristești, G. C. Bărsan, Grigore Bugariu, Al. Străoneanu-Balş, Mariana Simionescu, Marin I. Predescu, Alexandru Colorian, Maria Botiș Cioban, Gheorghe Banu, Const. Râuleț, Victor Tudoran, Paul I. Pătrășcanu, Dem. Păsărescu, Alfred Tibereanu, Ecaterina Pitiș, G. C. Băisan, Nicolae Țimiraș, D. Nanu, Emil Zegreanu, O. M. Moldovanu etc., precum şi de câţiva complici ideologici obedienţi, de talia unor A. C. Cuza, Paul I. Papadopol, Constanța State, Gheorghe H. Eugeniu, Christache Gh. Milian – care perora: „Nimeni n-are dreptul să stea izolat. El trebuie să fie în serviciul comandat al țării, al românismului nostru, fiindcă numai așa vom asigura o viață românească. Cine nu activează să fie considerat drept dușman al țării"[23], T. Pisani, Econ. D. Furtună, N. Mihăescu, N. N. Lenguceanu, Florin Becescu, Ștefan T. Șerban, Constantin Iordăchescu, Iorga, deci, instaurase, prin interminabilele şi des repetatele „Lupta mea contra prostiei" şi „Monstruozitățile contemporane", o adevărată teroare împotriva literaturii tinere, printre victime numărându-se Mircea Eliade[24], Zaharia Stancu şi Geo Bogza, băgaţi în închisoare de instanţele civile pentru scrisul lor, Tudor Arghezi şi Eugen Lovinescu, la uriaşa, dar dezlânata prigonire a modernizării spiritualităţii româneşti complicitând, cu laşitate tradiţională (condamnarea lui Slavici la exil în propria-i ţară, arderea manuscrisului „Doina" al lui Eminescu, condamnarea poetului Vasile Pânzariu etc.), Academia Română. „Ticăloșia a înfierat-o dl Iorga de curând la Academie. Se pare că și Academia s-a cutremurat de **tâlhărescul asasinat împotriva sufletului românesc**"[25].

Împotriva prigonirii literaturii noi şi novatoare s-a ridicat admirabilul Liviu Rebreanu, pe care Iorga îl respecta, dar, pentru că se manifestase lucid de partea adevărului, se transformase, peste noapte într-un „mare scriitor, care nu poate osebi". Spunea Liviu Rebreanu:

„Cele ce s-au petrecut în timpul din urmă ne-au arătat, în adevărata ei proporţie, laşitatea celor în măsură de a lua o atitudine. Literatura prigonită? Literatura pornografică?

[21] Iorga, N., *Istoria literaturii românești contemporane*, II, Bucureşti 1934, pp. 256, 257
[22] Streinul, Mircea, *Notă la „Poezia bucovineană de azi"*, în *Revista Fundaţiilor Regale*, nr. 5, an V, 1 mai 1938, pp. 434-442
[23] *Cuget Clar* (noul „*Sămănător*"), Anul I, 1936-1937, p. 45
[24] „În urma comunicării făcută Universităţii din partea Ministerului Educaţiei Naţionale, în privinţa **literaturii pornografice a dlui Mircea Eliade**, Senatul Universitar din Bucureşti, în unire cu Decanul facultăţii de litere, au hotărât ca dl Mircea Eliade, care funcţiona ca asistent onorific pe lângă conferinţa dlui Nae Ionescu, să nu mai aibă dreptul de a fi utilizat nici chiar în calitate de asistent onorific. În acelaşi timp, Senatul a atras atenţia Facultăţilor cu privire la persoanele pe care le întrebuinţează, ca să prezinte şi garanţii de moralitate". / N-avem nimic de adăugit. / Cunoştinţele dlui Eliade nu interesează aici. Pornografia denunţată e un fapt. Şi o mai găsim şi aiurea. **Acest tânăr, căruia i se dă certificatul de geniu, e un conrupător**. Că Facultatea a dat un contra-comunicat, aceasta priveşte Ministerul. / **N. I.**" – în *Cuget Clar* (noul „*Sămănător*"), Anul I, 193601937, p. 816
[25] *Cuget Clar* (noul „*Sămănător*"), Anul I, 193601937, p. 799

Este o stare de lucruri pe care eu o consider fără precedent, în decursul evoluţiei noastre de popor, pentru care minţi luminate s-au jertfit ca să-l îndrepte spre cultură şi civilizaţie şi în contra cărora se pun azi minţi împătimite şi suflete negre. Literatura trebuie lăsată să-şi urmeze dezvoltarea ei naturală, normală, după împrejurările care au provocat-o, fiindcă, oricât s-ar spune că literatura influenţează publicul, literatura nu este decât o oglindă în care acest public poate să-şi oglindească chipul şi sufletul şi în care se poate vedea în toată goliciunea calităţilor sau defectelor sale. S-au făcut câteva arestări. **Academia Română a dat tonul. Tocmai ea, a cărei menire este aceea a proteguirii artelor.** Academia Română care, dacă şi-ar îndrepta observaţia spre alte dureri, ar avea ce să îndrepte.

Azi au fost arestaţi doi scriitori tineri, mâine pot fi arestaţi doi bătrâni, oricare scriitor. Este o luptă între oameni, nu între scriitori. Vor să facă să dispară literatura pornografică? Ceea ce va fi să dispară, fiind lipsit de talent, va dispărea, după cum ceea ce va fi să rămâie, rămâne contra tuturor sforţărilor noastre de a nu rămânea. Şcoala strigă mereu: Elevii! Sufletul elevilor, în primejdie!

Să nu li se dea elevilor literatura tuturor. Scriitorii nu scriu pentru elevii de liceu sau de comandă. Să nu se treacă această literatură în cărţile de şcoală. Scriem pentru oamenii maturi, care-şi dau seama de viaţă.

De când am început să scriu, în mine s-au frământat multe preocupări etice. Asta însă nu m-a putut opri să redau viaţa în toată tulburătoarea ei desfăşurare, ceea ce este, în definitiv, menirea scriitorului... Dar, atunci când am întâlnit în cărţi pornografia scrisă de dragul pornografiei, mi-a repugnat. Mă scârbesc asemenea cărţi şi pentru autorii lor am cel mai mare despreţ. Acelaşi despreţ, sunt sigur, îl are fiecare cititor căruia-i cade asemenea carte în mână. A doua carte de acelaşi autor nu va mai fi citită. Este o carte condamnată prin înseşi intenţiile ei... Dacă se scriu asemenea cărţi, se scriu numai cu gânduri comerciale. Ele nu sunt literatură şi nici nu vor rămânea ca atare. Cel mai bun judecător al cărţilor este timpul. Avem o critică, are cine să condamne sau să absolve. Tribunalul nu se poate pronunţa în acest domeniu. **Literatura nu se poate dezvolta după reţetele prescrise de moralişti**, după cum nu poate fi influenţată şi reprezentată de jongleriile câtorva mâzgălitori de hârtie.

Lipsa de atitudine a scriitorilor în faţa unei acţiuni de purificare, care se arată ca un pericol şi o ameninţare gravă a înseşi existenţei lor şi a evoluţiei literaturii româneşti spre formele depăşite, denotă laşitate şi inexistenţa unui spirit camaraderesc, care să facă front invincibil în faţa atacurilor, de oriunde ar veni. Societatea Scriitorilor Români ar trebui să aibă rolul de for oficial al dezideratelor şi revoltelor scriitorilor. (Din „*Adevărul*")"[26].

Ca şi Rebreanu, doar tinerii scriitori bucovineni luaseră atitudine „în faţa acţiunii de purificare" demarată păgubos de Nicolae Iorga: „La un spectacol de definitivă degradare se dedau revista „Cuget Clar" şi ziarul „Neamul Românesc" ale dlui N. Iorga, acela care, mi se pare, a început să vadă roş în loc de verde. Dlui N. Iorga, **autor submediocru de poesele amoroase şi de piese de teatru atât de statice**, încât publicul doarme la reprezentarea lor, are câteva marote. Una din ele e dl Tudor Arghezi. O fi având Arghezi ăsta „defecte", dar el a creat din întreg sufletul românesc unica marea, definitiva „Duhovnicească". Dl Iorga, însă, îl preferă pe dl A. C. Cuza... Şi la cabotineria dlui N. Iorga s-a raliat şi d. Nichifor Crainic"[27].

În astfel de vremuri, „fără precedent, în decursul evoluţiei noastre de popor, pentru care minţi luminate s-au jertfit ca să-l îndrepte spre cultură şi civilizaţie şi în contra cărora se pun azi minţi împătimite şi suflete negre" (Rebreanu), mişcarea creatoare bucovineană izbuteşte să impună câteva nume (Teofil Lianu, Iulian Vesper, George Drumur, Vasile Posteucă, E. Ar. Zaharia, Traian Chelariu) şi să-şi definească, în Mircea Streinul, scriitorul

---

[26] *Cuget Clar* (noul „*Sămănător*"), Anul I, 1936-1937, pp. 781, 782

[27] *Cuget Clar,* Anul I, 1936-1937, p. 284

exponenţial, singurul literat român care a izbutit „una dintre cele mai bune cărţi apărute la noi în ultimii ani”[28], prin care se confirma vocaţia unui „romancier cu posibilităţi universale”[29].

Ca şi în poezie, şi în proza lui Mircea Streinul întâlnim „oamenii aceia neverosimil de uriaşi, veşnic obsedaţi de fenomenele cosmice, fie într-o raţiune primară sau evoluată, mor neobişnuit, straniu, fiecare aparte şi totuşi undeva cu un punct comun, ca în problema paralelelor geometrice. Punctul acesta de întâlnire, la un capăt nedefinit, reprezintă esenţa autorului, reîntoarcerea elementului liberat – după ce-a trecut prin trăirea personagiului”[30] (Ben Corlaciu). Iar dincolo de „**Fantasticul de altitudine**, cu care ne-a obişnuit până acum Mircea Streinul”[31], „discret, liniştit, ca într-o săvârşire liturgică, Dumnezeu, ochi pretutindenesc, se lasă, larg, risipit, în tot omul, la fel ca în firele de iarbă”[32]. Este, desigur, simbolul mitologic românesc, în care contează sufleteşte mai curând Fiul Omului, decât Fiul lui Dumnezeu („şi Dumnezeu s-a coborât din turlă” (Streinul, *Divertisment*); „țara lui Dumnezeu – inima, / cerul lui Dumnezeu – sufletul” (Streinul, *Tarot*); „numai Dumnezeu întârzie – / departe, în copilărie” (Streinul, *Tarot*); „pe când scriitorul îşi ridica fruntea, / simţindu-se ca Dumnezeu după despărţirea apelor” (Streinul, *Tarot*); „Încet, că doarme Dumnezeu în mănăstirea Lui / de larguri peste timp, în care pentru noi / se roagă” (Streinul, *Zece cuvinte*) sau „Dumnezeu şi-a pus fruntea pe mâinile tale, / s-a odihnit peste seară, ca un ţăran” (Streinul, *Zece cuvinte*), întruparea fiind, desigur a Fiului), căci „În fiecare fag, o cruce de luceferi bate; / se-apropie Isus; spre zeii vechi de-a dreptul merge; / le dă lumina de pe umeri de eternitate / şi-apoi cu mânecaru-albastru lacrima le-o şterge. // Îşi lasă capul pe frunziş. E obosit Isus / şi zeii îl veghează peste noapte. Mare, trece / prin codri Dumnezeu – o negură de sus, mai sus / de clarele tării cu mortuar luceafăr rece” (Streinul, *Divertisment*).

Nu cred să fi citit, vreodată, un mesaj creştin mai tulburător, deşi augustinian, decât această „icoană” a *iconarului* Mircea Streinul, care, în uriaşa-i colindă „ca trecerea albă a lui Dumnezeu printr-un poem” (Streinul, *Bucolice*), pe care o reprezintă opera sa, stabileşte o relaţie firească între creat şi creator: „Câte ierburi au trecut sub aburul gurii Tale, / ca să se prefacă-n sânge – sângele meu; / câtă lumină a curs din rănile lui Dumnezeu, / ca să se prefacă-n sângele meu?” (Streinul, *Zece cuvinte*); „Dacă nu mă pot ruga pentru tine, / eu voi plânge la tâmpla lui Dumnezeu” (Streinul, *Zece cuvinte*); „şi Dumnezeu era atât de mare, / încât totul partea prea mic / pentru inima ciobanilor / şi pentru steaua lor / de-naltă luminare” (Streinul, *Bucolice*).

„În romanele și poeziile lor, membrii *Iconar*, care au combinat ideile naționaliste ale lui Eminescu cu imagini din expresionismul german și cu misticismul religios, au încercat să arate modul în care identitatea națională românească s-a dezvăluit prin limba română și prin dragostea pentru pământul bucovinean”[33], identitate naţională românească, în care mulţi contemporani au descifrat „bucovinismul” tinerilor scriitori bucovineni, dar care *bucovinism* nu trebuie confundat cu „*bukovinertum*-ul”, deci cu „*doctrina bucovinistă,* care propovăduia desfacerea individului de legăturile sale organice cu neamul din care făcea parte, neglijarea limbii materne, înăbuşirea simţului naţional şi contopirea tuturor acestor renegaţi într-o specie exotică de *homo bucovinensis,* fără nici o convingere naţională, dar cu limba de conversaţie germană”[34], de la cumpăna veacurilor XIX-XX, *bucovinismul iconarilor* constituind un obiectiv creator identitar în spaţiul inefabil al spiritualităţii româneşti îndătinate. Nu trebuie

---

[28] *Universul literar,* Nr. 14-15, Anul LIV, Bucureşti, duminică 20 mai 1945, p. 2
[29] *Luceafărul – Revista regionalei bănăţene a „Astrei”,* Nr. 9-10, Anul I, Seria II, Timişoara, septembrie-octombrie 1938, pp. 52-55
[30] *Universul literar,* Nr. 14-15, Anul LIV, Bucureşti, duminică 20 mai 1945, p. 2
[31] *Pagini literare,* Nr. 9-12, Anul IX, Turda 1943, pp. 243, 244
[32] *Lanuri*, No. 1, Anul IV, Mediaş 1937, pp. 53-55
[33] Colin, Amy, *Paul Celan: Holograms of Darkness,* Indiana University, 1991, p. 184, nota de la p. 58
[34] Nistor, Ion I., *Regele Carol I, la Cernăuţi, 25 iulie 1898*, în *Revista Fundaţiilor Regale,* Nr. 5, Anul VI, Bucureşti 1 mai 1939, pp. 268-273

negată acestui demers nici tendinţa, finalizată cu succes, de contemporaneizare a literaturii *iconariste* cu ideile şi cu modernizările structurale ale literaturii europene, şi cea a spaţiului german, dar şi cea a spaţiului francez, traducerile făcute de tinerii bucovineni din marile opere europene „de ultimă oră" contribuind la o largă iniţiere creatoare românească, şi datorită acestei trude novatoare, provincia lor natală fiind afirmată şi recunoscută şi printr-o esenţială caracteristică geo-spirituală: „*Bucovină, pământ de ţărani şi poeţi!*"[35].

Scufundat sub un val de vinovată şi mocirloasă uitare („**Mircea Streinul e însă mereu în purgatoriu**", deşi „locul lui Mircea Streinul în literatura reală a ţării este, în pofida atâtor uitări şi răstălmăciri, imens"[36]), pe care, de altfel o şi presimţise („Nu mai sper în nimic. Şi nu fac altceva, decât să mă fortific interior, ca să mai pot rezista nenorocirilor şi mizeriei, ale căror gheare nu vor să mă elibereze. / S-ar putea întâmpla să rezist, după cum s-ar putea să mă nărui. / Pentru cea de-a doua întâmplare aş regreta, fiindcă am conştiinţa că n-am realizat încă, ceea ce simt puternic şi precis că aş fi în stare să realizez"[37]), Mircea Streinul, „insistând asupra laturii mistice, adânc creştine, şi, totodată, asupra perfecţiunii formale"[38] a spiritualităţii româneşti, ar trebui să redevină personajul emblematic al spiritualităţii româneşti din Bucovina, ceea ce ar însemna că „literatura română ar încetăţeni un autentic poet"[39]. Din nefericire, nu depinde doar de mine această obligatorie înviere (în fond, „ascultând căderea stelelor, vedeam învierea ciobanilor"[40], deci a miturilor inedite ale inefabilului), şi „e îngrozitor că nici poezia nu mai e durere"[41], pentru că „Păcală murise. Din hoitul lui aburea poezia – / alcooluri rare, pe care doar zeii le beau. / Păunii au venit să-l acopere cu largile lor cozi, / iar oamenii încremeneau ca nişte irozi / la vederea capului de profet! Scorburile plângeau cu sângele lor / de dimineaţă, ascuns în cele mai tainice vine"[42].

Bucovina datorează lui Mircea Streinul, în afară de propria-i operă şi de cea a generaţiei *Iconar*, încă două paliere ale profesionalizării instituţionale a culturii: *Societatea Artiştilor şi Amicilor Artelor Plastice din Bucovina* – înfiinţată duminică, 31 ianuarie 1932, la Cernăuţi, şi *Societatea Scriitorilor Bucovineni*, alt fruct al perseverentului Mircea Streinul, datând dintr-o altă duminică, cea din 12 noiembrie 1938. Deci a cam venit vremea ca Bucovina să-şi achite, măcar la nivel simbolic, această datorie, care înseamnă, în fond, o simplă asumare a respectului de sine, cândva transpusă în sacralitate: „Poezia, ca drum interior şi întoarcere la izvoare, ca rugăciune, e cu atât mai acasă în cuvântul *Icoană*. În semantica românească, icoana e nu numai pictură, ci şi obiect de veneraţie, prag de smerenie şi de întâlnire cu Dumnezeu. Prefigurare a cerului şi transfigurare a inimii. *Iconarul* transpune cerul, traduce misterul, inversează planurile. Dar nu numai atât. El e răspânditor de icoane, de lumină şi credinţă. Satele noastre aşteptau, totdeauna, cu mare drag, iconarii. Uneori, ei numai vindeau icoane. Cele mai adeseori, însă, ei făceau icoane. Şi timpul, cât îl petreceau ei şi lucrau în casele ţăranilor, era cu adevărat taină, sărbătoare, sfinţenie. Prin preajma penelelor trecea, ades, în foşnet suav de odăjdii şi zâmbet de lumină lină, Dumnezeu. Iar *Iconar*, în limba ţărănească a Bucovinei. mai înseamnă şi *iconostas*. Locul unde se pun icoanele. Iconarul e faţa sfântului altar. Şi iconar mai înseamnă şi carte de icoane. Istorie sfântă ilustrată"[43].

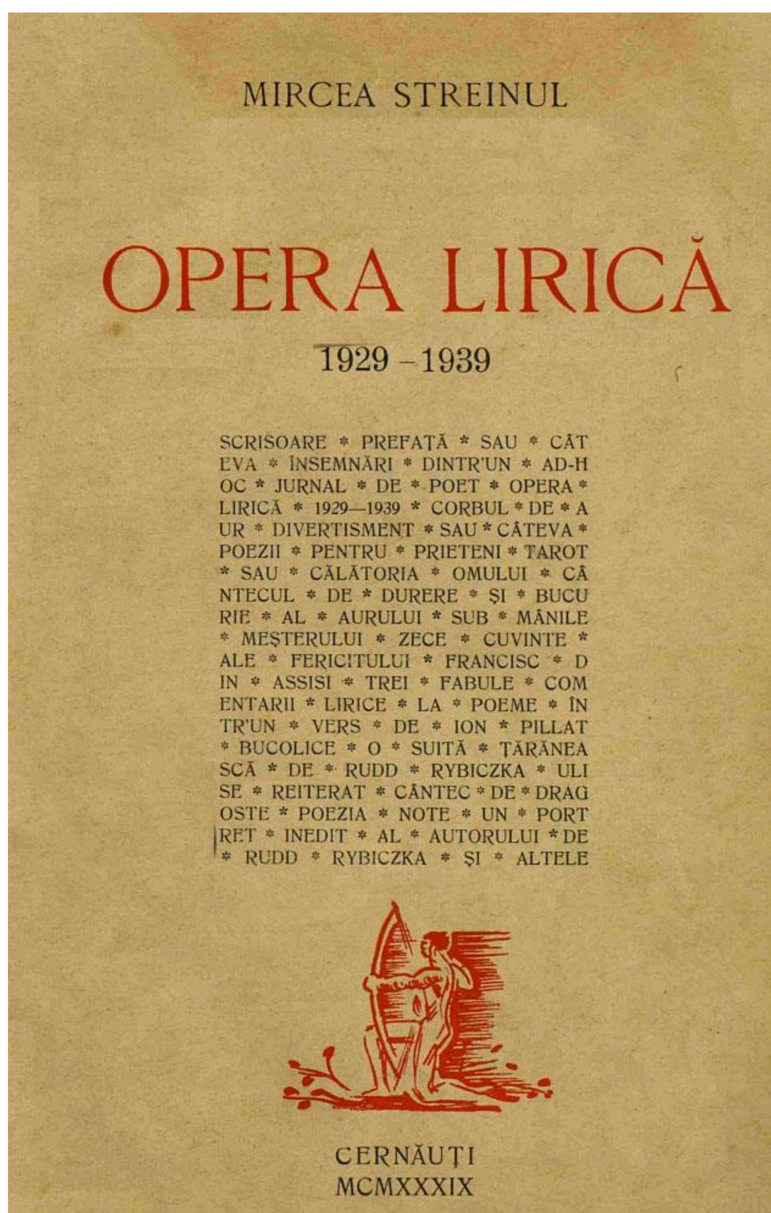
---

[35] *Revista Fundaţiilor Regale*, Anul VIII, 1 august – 1 septembrie 1941, Nr. 8-9, *Basarabia şi Bucovina / Omagiu / Mareşalului I. Antonescu*, Bucureşti 1941, pp. 437. 438
[36] *Drum*, Nr. 4, Anul XI, noiembrie-decembrie 1975, pp. 10-12
[37] *Universul literar*, Nr. 14-15, Anul LIV, Bucureşti, duminică 20 mai 1945, p. 2
[38] *Pagini literare*, Nr. 7-8, Anul VIII, Turda 1941, pp. 120-122
[39] *Pagini literare*, Nr. 9-12, Anul IX, Turda 1943, pp. 243, 244
[40] Streinul, *Note* la *Tarot*
[41] Streinul, *Tarot*
[42] Ibidem
[43] *Drum*, Nr. 4, Anul XI, noiembrie-decembrie 1975, pp. 14-17

Lucrând, sub titlul de carte *Călătoria omului*, care mi se pare mai potrivit pentru acest demers recuperator, *Opera lirică* a lui Mircea Streinul – nu volumul I, pentru că volumul II nu a mai apărut vreodată, iar poeziile publicate anterior sunt fie fragmente din uriaşa *colindă* pe care o reprezintă opera lui, fie idei lirice notate sumar, dar pe care le reproduc, împreună cu studiul şi traducerea *O reabilitare a poemului în proză: Georg Trakl*, în capitolul „Alte poeme de Mircea Streinul" – înţeleg că trebuie să uzez, mai întâi, de câteva perspective, care să ni-l facă ştiut într-o oarecare măsură: Mircea Streinul *în publicistica bucovineană, în publicistica românească* şi *în memoria Diasporei româneşti*. Adaug, deci, în ordine cronologică, aceste trei domenii de relevare, în măsura în care mai pot fi recuperate deocamdată, convins fiind că, în anii viitori, au să apară în spaţiul public şi alte mărturii. Nu voi întocmi o biografie-bibliografie, pentru că ea există, completă şi complexă, în mărturiile la care am făcut deja trimitere. „Opera lui publicată şi cea inedită e încă haotică şi s-ar putea să aducă mari surprize cercetătorului de mâine"[44], constata, cândva, Camil Petrescu, marele prozator român care ţinea să sublinieze convingerea „că nimic nu egalează, în epica telurică românească, întâia jumătate a romanului *Casa Timotei*".

După o discuţie purtată cu oficialităţile judeţene, mi-a fost clară opţiunea actualei echipe executive de a sprijini orice recuperare care vizează spiritualitatea identitară bucovineană, dar a reface şi încredinţa viitorimii străfulgerarea cosmică a ineditei creaţii interbelice înseamnă un efort pe care nu-l pot depune singur. Ce va sta în puterile mele voi face; sper doar să nu însemne prea puţin (**I. D.**).

[44] *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 5, anul XII, mai 1945, p. 479

„Lucrarea „Opera lirică, 1929-1939" a fost tipărită în anul de glorioasă domnie al Majestăţii Sale Regelui Carol al II-lea.

Ediţia princeps a acestei lucrări o alcătuiesc zece exemplare tipărite pe hârtie velină şi cu portretul autorului pe *Bücherstoff*, numerotate A-J, semnate de autor şi rezervate: A. Bibliotecii Palatului Regal; B. Bibliotecii Academiei Române; C. Excelenţei Sale domnului Rezident Regal George Alexianu; D. Excelenţei Sale domnului rezident Regal Gheorghe Flondor; E. Domnului profesor Al. Rosetti, Directorul Fundaţiei pentru literatură şi artă „Regele Carol II"; F. Domnului profesor Romulus Cândea; G, H, I, J, autorului.

Două sute de exemplare, tipărite pe hârtie obişnuită, cu portretul autorului pe *Bücherstoff* şi semnate de el, au fost puse în comerţ, împreună cu câte o filă de manuscris, pe preţul de lei 250.

Tipărirea lucrării „Opera lirică, 1929-1939” s-a executat în Atelierele grafice „Mitropolitul Silvestru” ale „Societăţii pentru Cultura şi Literatura Poporului Român din Bucovina”, sub conducerea domnilor Jeremie Oprişeanu şi Neculai Cepeha, culegerea textului făcându-se de domnii Ioan Galan, Mircea Oprişeanu şi Traian Oprişeanu, iar imprimarea de domnul Carol Zettel. Paginatul s-a făcut de domnii Otto Leo, Francisc Zielinski şi Filip Renner”.

Excelenţa Voastră, Domnule Rezident Regal George Alexianu,

hotărât să-mi strâng într-o ediţie definitivă toate lucrările lirice, n-am putut să nu mă gândesc la acela care mi-a dat posibilitatea să realizez această operă, în sensul marii renaşteri pornite să ne înalţe poporul şi ţara.

Însufleţit de vie recunoştinţă, am simţit plăcuta datorie morală de-a Va închina această carte, pe care-am alcătuit-o şi ca o ofrandă a Bucovinei literare pentru Excelenţa Voastră.

Gândul MAJESTĂŢII SALE REGELUI CAROL AL II-LEA de-a dărui Ţării o deplinătate de bunuri culturale ni L-aţi retransmis cu un dinamism şi-o părintească iubire, pentru care noi, condeierii din Ţinutul Suceava, Vă mulţumim cu toate stelele cerului nostru liric.

Excelenţă,

această carte porneşte din tot ceea ce cred că am mai bun în sufletul meu şi ea caută să concretizeze măcar o parte din devotamentul şi respectuoasa dragoste ce-o port ilustrei personalităţi a Domniei Voastre;

această carte e o confesiune din marile culmi ale veacului, precum şi o încredere deplină în opera mare de refacere sufletească, definitivă, care se săvârşeşte sub privirea părintească a Domnului Ţării.

Excelenţei Voastre,
deci, închinare devotată şi respectuoasă această dumbravă de visuri.

Sănătate!

Cernăuţi, 16.X. 1939.
MIRCEA STREINUL

Prefaţă sau câteva însemnări dintr-un ad-hoc jurnal de poet

1). Această carte apare într-un timp când cultura noastră îşi impune definitiv forma majoră. Fenomenul maturizării culturale a României a fost posibil prin grija pe care Domnul Ţării, Maiestatea Sa Regele Carol al II-lea, a purtat-o necontenit spiritualităţii autohtone. Prin numeroase instituţii anume create – fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II”, pe care-o conduce domnul profesor Al. Rosetti, e, desigur, cea mai strălucită – s-a venit atât în ajutorul producătorilor de cultură, cât şi-n acela al consumatorilor de bunuri culturale. Dacă, în Franţa, avem un secol Louis XIV, în România a început, prin domnia Maiestăţii Sale Regelui Carol al II-lea, un secol Carol II, în care artele şi ştiinţele se sintetizează într-o strălucită cultură majoră. Cartea de faţă, modestă desigur, se datoreşte acestui semn.

2). Însemn aici recunoştinţă gestului domnilor Rezidenţi Regali George Alexianu şi Gheorghe Flondor, care, cu o deosebită dragoste, au pus la dispoziţia scriitorilor noştri coloanele ziarului „Suceava”, de sub conducerea domnului profesor Romulus Cândea.

3). Înainte de-a deveni bun cultural, fiecare operă de artă e o chestiune personală. Abia luarea ei la cunoştinţă de către comunitate o transformă în bun cultural – pe măsura în care opera de artă e realizată sau nu. Înainte de-a deveni bun cultural, opera de artă e act de iubire, confesiune şi ritual. Mă apropii de poezia mea cu sfiala unui preot în faţa sfântului pristol. Tot ce e rău, meschin sau uşuratic în mine dispare, în momentul apropierii de poezie.

4). S-a spus[45] că scriu 15 poezii pe zi... Cum să reacţioneze poetul în fata unei atari calomnii, poate cea mai odioasă din câte se pot arunca unui creator? Prietenii, pe câţi îi las să pătrundă în intimitatea creaţiei mele lirice, ştiu ce sforţări uriaşe reclamă fiecare vers al meu. Manuscrisele mele, multe date în păstrare prietenilor George Drumur, Paul Constantinescu, Gh. Antonovici, Neculai Pavel sau la biblioteca Universităţii „Regele Carol II”, dovedesc cu prisosinţă aceasta. Unele terţine din comentariile lirice la poemele într-un vers ale lui Ion Pillat au necesitat o elaborare tehnică de câte 8-10 ore. Timp şi mai mult îmi iau versurile albe, în care suplinesc rimele finale prin rime interioare şi aliteraţiuni.

5). Nu cred în inspiraţie. Cred, însă, în necesitatea unei sensibilizări lirice în timp. Atunci, cunoaşterea lirică devine acută şi travaliul tehnic e avantajat.

6). „*Eminescu n-a fost nice geniu, nice cuprinsu de lumea ideală, ci un bietu versificatoriu, tare de rêndu, tempitu pentru lumea acésta prin natura sa, prin ocupaţiunile şi tendinţele sale şi prin aerulu socialu şi literariu, în care a trăitu” (p. 4). / „... poeziile lui deoparte cuprindu în sine atâta veninu pentru tinerime, éră de altă parte nici în viaţa lui nu este nimica, absolutu nimica demnu de imitatu pentru tinerime*”. Aşa scria, în 1891, despre Mihai Eminescu, un anonim din Blaj, identificat apoi ca un oarecare Grama[46].

7). Fie această lucrare şi o **pioasă recunoştinţă deschizătorilor de drumuri** culturale sau de realizări literare: C. Berariu, S. Beuca-Costineanu, T. Bocancea, V. Bumbac, V. Calmuţchi, I. Cocârlă-Leandru, D. Dan, Traian Dan, N. Dracea, C. Dracinschi, A. Forgaci, V. Gherasim, I. Grămadă, M. Grigorovitza, Isidor Ieşeanu, Mihai Horodnic, Lascar Luţia, Simion Florea Marian, C. Morariu, Silvestru Morariu-Andrievici, D. Petriuc, M. Popescu, Iraclie Porumbescu, T. Robeanu, Ion Roşca, I. Gh. Sbiera, T. V. Stefanelli, George Stratoiu, Gh. Tofan, Iorgu Gh. Toma, I. Tomoiagă, C. Verdi;

preţuire pentru ostenitorii întru frumos: Silvia Bălan, Felicia Brăteanu, Constantin Cehan-Racoviţă, D. Furtună, Valentin Al. Georgescu, V. Huţan, Constantin Loghin, V. Loichiţă, Octavia Lupu-Morariu, Oltea I. Nistor-Apostolescu, Liviu Marian, Leca Morariu, Victor Morariu, Simeon Reli, G. Rotică, Karolina V. M. Şesan (Vera Mora), N. Tcaciuc-Albu, Laurenţiu Tomoiagă, I. E. Torouţiu, Constantin Turtureanu, G. Voevidca, Elena Niculiţă-Voronca;

precum şi **semn de prietenie** tuturor tovarăşilor mei întru scris sau vis: Gheorghe Zamfira Antonescu, A. Arghir, Al. Bardier, A. Bogaci, Dem. Bolboacă, Sallustia Bona, Adrian Bondaru, Ştefan Bucevschi, Traian Cantemir, Eusebiu Camilar, Adelina I. Cârdeiu, Mihail Cazacu, Ionel Cerneanu, Liviu Ccrnovschi, Traian Chelariu, Ghedeon Coca, Ionel Creţianu, Ionică a Dariei, Valerian Doboş-Boca, Viorica Doboş-Boca, Tudose Dracea, N. M.

---

[45] Într-o cronică din revista „Reporter”, cronică semnată... „Interim”, în care mi se reproduceau, din lipsa unei minime conştiinţe profesionale, până şi erorile de tipar.

[46] Vezi „*Nice geniu, nice poet*”, de G. D. Loghin, în No. 45, an. I, din „Jurnalul literar”.

Epureanu, Ion Fădor, Aurel Fediuc, George Fonea, George Ionaşcu. Petru Iroaie, D. Loghin, Valter Horodniceanu, George Nimigeanu, George Manoliu, Aspazia Munte, Filaret Ozar, Neculai Pavel, Sebastian Popovici, Sever Procopciuc, Cuchi Lidia Puiu, Gheorghe D. Râncu, Florea Rarişte, Nela Ropceanu, Mircea Ropceanu, Neculai Roşca, Ion Rotaru, D. Rusu, Octav Rusu, Lu Rybiczka, V. Sadovescu, Victor Săhleanu, Aurel Vasiliu-Sânger, Ioan Sârghie, Vasile Ştefan, Eugen Stoia, Tudor P. Stoica, Neculai Tăutu, George Todiraş, Tudor Ulmanu, Iulian Vesper, Dragoş Vicol, Cristofor Vitcncu, C. Ar. Zaharia.

Cernăuţi, 16.XI.1939.
MIRCEA STREINUL

Note şi lămuriri

1). Acest volum formează primul tom din „Opera lirica, 1929-1939", al doilea şi totodată ultimul urmând să cuprindă: „Rumâneasca", „Pământul către planetă", „Itinerar cu anexe în vis" („Cartea pământului" şi „Cartea cerului"), „Carte de iconar", „Sfântul Nil", „Ţările poetului" şi altele.

2). Din piesele primului tom, n-au fost publicate, în nici o carte, până la apariţia acestei lucrări, următoarele: „Cântecul de durere şi bucurie al aurului sub mâinile meşterului", „Trei fabule", „Bucolice", „Cântec de dragoste", „Ulise reiterat" şi „Poezia". Piesele retipărite din volume sau plachete au fost revăzute.

3). În afară de dedicaţiile menţionate în corpul acestui tom, următoarele poeme sunt închinate după cum urmează: „Moarte-n pădure", lui AUREL VASILIU-SÂNGER; „Cetatea de apă", doctorului N. ROŞU; „Migrare", lui CONSTANTIN FÂNTÂNERU; „Monolog", lui CONSTANTIN STELIAN; „Peter Schlemihl vorbind cu umbra pierdută", lui LIVIU RUSU; „Pasărea măiastră", lui COZÉ TARNAVSCH1; „Dimineaţa cea mare", lui LEON ŢOPA; „Navigatorul", lui TEOFIL LIANU; „Eroul", lui CICERONE TEODORESCU; „Tristeţea de rai", lui IONEL TEODORESCU; „28 Februarie 1937", ad. L.; „Făt-Frumos", lui RUDD RYBICZKA; „Moarte de primăvară", lui GEORGE DRUMUR; „Isus în pădure", lui LIVIU STAN; „Regret", doctorului VALERIAN TÂRZIU; „Mesagiu", lui A. SPERBER-MARGUL; „Clan trist, sufletele", lui AUREL MARIN; „Moartea şarpelui", Iui ADRIAN BONDARU; „Machiavelli", pictorului BERTHOLD KLINGHOFFER; „Fata în mormânt", lui MIŞU WATTS.

4). Volumul „Poeme într-un vers", de Ion Pillat, poartă dedicaţia: Lui ŞTEFAN I. NENIŢESCU. Versurile tipărite cu litere cursive sunt textul poetului ION PILLAT. Versurile tipărite cu garmond formează comentariile lui MIRCEA STREINUL. Poemele iniţiale, între „Poemul într-un vers", până la „San Francesco nel deserto" inclusiv, au apărut în volumul „Poeme într-un vers", de ION PILLAT, editura „Cartea Românească", Bucureşti, 1936. Ultimele două poeme iniţiale ale poetului ION PILLAT sunt inedite şi-au fost comentate după un manuscris trimis lui MIRCEA STREINUL.

DE ACELAŞI AUTOR:

Carte de iconar, poeme (epuizat); *Itinerar cu anexe în vis*, *Cartea pământului*, poeme, premiul de poezie S. S. R. pe anul 1934 (epuizat); *Tarot sau călătoria omului*, poem (epuizat); *Divertisment, câteva poezii pentru prieteni* (epuizat); *Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi*, poem (epuizat); *Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat* (epuizat); *Poeţii*

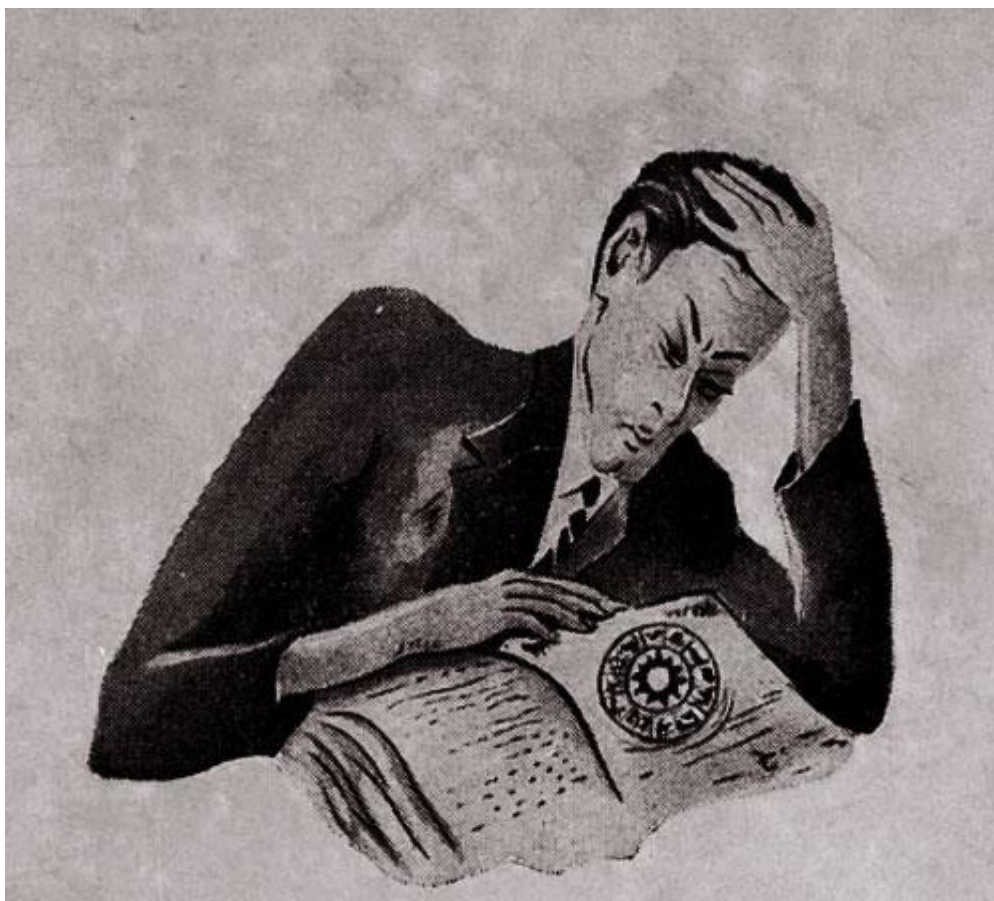
tineri bucovineni, antologie, lei 60; *Aventura domnişoarei Zenobia Magheru*, nuvelă, ediţia a II-a, lei 15; *Corbul de aur*, poem (epuizat); *Ion Aluion*, roman, lei 90; *Guzli sau Tsu-Tsui, romanul unui băiat de stradă*, lei 15; *Viaţa în pădure*, roman, lei 60; *Meşterul Manole*, libret pentru o operă de Paul Constantinescu; *Cele patru poeme în proză ale austriacului Georg Trakl*, lei 25.

ÎN PREGĂTIRE:

Trei ode Maiestăţii Sale Regelui Carol al II-lea; *Lupul din ţara Huţulilor*, roman; *Drama casei Timoteu*, roman; *Eu, Vodă Lupşa, clasa IV-a B*, roman; *Româneasca*, poem; *Miracolul*, s. c. g. l., comedie tragică; *Poezia lui Georg Trakl*, traducere integrală.

TRADUCERI:

Deseară se improvizează, după L. Pirandello, piesă reprezentată pe scena Teatrului National din Cernăuţi, sub direcţia de scenă a lui Nello Bucevschi (câteva pasagii traduse în colaborare cu Silvian Griseanu); *Orfeu*, versiune (în colaborare cu George Drumur) după textele italian, francez şi german ale operei lui Gluck, reprezentată pe scena Teatrului Naţional din Cernăuţi, de către societatea „Armonia", sub conducerea lui Liviu Rusu; *Motanul doamnei Katrin*, de August Hinrichs, comedie în 3 acte; *Ping-Pong*, de Hans Jaray, comedie în 3 acte".

Corbul de aur

Domnului
Profesor PERPESSICIUS,
respectuoasă preţuire
pentru desăvârşitul poet şi om
aceste pagini scrise
în oraşul dintre ceţuri,
M. S.

… nevermore…
E. A. POË

Tu, care-mi citeşti rândurile, vei vedea
soarele, stelele şi luna. Zăpezile vor
bate în ochii tai. Vântul îţi va mângâia
mâinile. Câmpiile te vor purta sub ceruri
nemărginite.
Când oboseala îţi va pătrunde în
suflet, urcă-te pe-o măgură şi priveşte
răsăritul soarelui. Îngenunchează, apoi,
şi mulţumeşte-I lui Dumnezeu pentru
viaţa ce ţi-a dat-o. Odihneşte-ţi în rouă
fruntea înfierbântată. Îmbrăţişează sfânta
ţărână.
Gândeşte-te, atunci, la mine. Eu nu
le voi mai vedea toate acestea. Dar,
poate, voi fi şi eu undeva, în iarba cu
iz de pădure sau în murmurele
izvoarelor, care îngână rostogolirea de brume
a înaltelor planete.

Corbul de aur se-aude zburând,
din aripi cum bate
ca valurile mării vibrând
în lumini depărtate.

Corbul de aur prin neguri se-aude,
lopătând, lopătând
ciudat, nevăzut,
parc-ar trece prin frunzele ude
un mort neştiut.

Pretutindeni răsună ...

Cine te ştie de unde
adii prin colbul de lună
atâtea veşnicii,
că nu le mai pot ascunde
sub toamne şi copilării?

Aud cum râzi, adânc, parc-ar fi un plâns
în frunzele pădurii înserate;
deasupra ta, Dumnezeu a strâns
amurgurile-nsângerate.

Corb de aur, corb de aur,
moartea mi-o aduci, o ştiu...
buha mi-a cântat şi ieri,
suna odaia a pustiu
şi nu te vedeam nicăieri.

■

„Eşti ca un stejar, peste care
plouă soarele-amiezii,
dar te-ai făcut depărtare
pentru plânsul livezii.

Eu te simţeam, totuşi, aproape,
deşi depărtat, depărtat
ca luna pe ape
în lin val legănat”.

■

Glasul a sunat
întunecat, îndepărtat,
fără urmă, târziu,
şi-a trebuit să ştiu,
să-i ascult zborul rotat,
care suna depărtat, depărtat,
mai depărtat, depărtat,
într-un veac nelegat:
„Niciodată!”.

La urmă, nu mai ştiam:
vorbea corbul de aur sau plângeam?
Lămurit se desluşea
numai sângele care lumina
întreaga dimineaţă
cu ploaie şi ceaţă –
şi-aripa corbului de aur.

Striga sfâşietor –
peste munţi, peste ape:
era ca un cântec de dor –
departe şi-aproape.

Penele de-aur mă umbreau,
mângâindu-mi obrajii, – şi luminau
dinăuntru, peste ceruri,
podul albastru de geruri.

Corbul, oh, corbul de aur!

Mă ajuta la vânătoare,
când alergam după sfântul soare,
îmi îmblânzea cerbii
cu mireasma ierbii,
pe care din pisc o semăna
cu câte-o stea.

Corbul, oh, corbul de aur!

Când voiam să ştiu
întorsul lucrurilor cum e la-nţeles,
corbul de aur zbura des,
spunându-mi: „Mai târziu!”,
iar dealurile, valurile-l îngânau: „... târziu,
târziu, târziu!” –
şi nu mai voiam să ştiu.

Corbul, oh, corbul de aur!

Inaccesibil, depărtat,
înviind din azururi,
dureroasă de-a pururi
serii lumină
te-ai lăsat
ca o pajeră domnească
peste fruntea unui împărat.

Simţind odată sfâşietoarea dorinţă
de-a mă odihni, a venit
moartea, blândă, liniştit,
să mă ia din suferinţă,
dar corbul de aur a strigat:
„Niciodată!” – şi moartea s-a îndepărtat.

Doamne, cum aş vrea
să răsar din pământ
stejar sub albastră,

veghetoare la fereastră,
aşteptată stea,
fir de iarbă, purtat de vânt,
spin ori sulcină sărutată de lumină, –
dar pretutindeni aud
corbul de aur cum şopteşte
depărtat, depărtat: „Niciodată!”.

Unde eşti, unde eşti,
corbule de aur,
când lumina-mi sună
depărtat, depărtat
ca în inimă seara
fără stele, fără lună,
fără fluier şi mioare,
fără frunză cântătoare.

Din vecie nimeni nu răspunde;
Doamne, unde sufletu-mi se-ascunde?
Care semn mi-a fi spre judecată?
Ce luceferi fruntea o să-mi bată?
Iată vale cu zăpezi de seară,
îngeri negri peste mine zboară.
În albastra poeziei ţară,
intră moartea pentru-ntâia oară.

Corbul de aur se-aude zburând,
din aripi cum bate
ca valurile mării vibrând
în lumini depărtate.

Corbul de aur prin neguri se-aude,
lopătând, lopătând
ciudat, nevăzut,
parc-ar trece prin frunzele ude
un mort neştiut.

Zbor depărtat, întunecat,
depărtat, depărtat, depărtat...

Cernăuţi, la 25 Februarie 1937.

Dat, spre ştiinţă, de
MIRCEA STREINUL

Divertisment. Câteva poezii pentru prieteni

Moarte-n pădure

În ploi de verde luminiş aleargă cerbii
mai albi ca luna-n versurile mele;
Diana junghie-n culcuşul cald al ierbii
grumajii ciutelor cu ochi de stele.

Pândesc săgetătorii chiotul să vină,
zvâcnind în aer ca o inimă în sânge;
Diana goală-şi scutură din păr lumina
Şi-n ţarc tăcerea paşii mătăsoşi şi-i strânge.

Amantul refuzat ia arcul şi-l struneşte;
năierii turbură cu râsul lor frunzarele;
pe dealuri, toarnă Pan în struguri soarele,
pe când săgeata ţinta şi-o loveşte.

O clipă a tăcut pădurea; doar ogoarele
treceau cu ierburile-n naiul vântului;
apoi, cu fluierul, porni Pan iar izvoarele –
şi iar răsună-n-nalturi cântecul pământului.

Cetatea de apă

Atlantica îşi fremăta florinii aurii de lună;
oraşul iriza beţiile marine – ca-n genunchi
s-asculte mateloţii cum pietrişul mările şi-l sună, –
şi voluptatea-i pătrundea, adâncă, până la rărunchi.

În horă, înecaţii îşi ritmau la stele nostalgia,
pe care-atâta de frenetic le-o mai dăruia destinul –
şi valurile viorii înţelegeau că bucuria
îmbată uneori întregul cer şi oamenii, ca vinul.

Râzând cu ochii tulburaţi de visul serilor agreste,
Se-ndeasă ciutele din smârcul codrilor de stelărie;
enorm, atunci, şi-amar, oceanul creşte cu dorinţa peste
cetatea-n care se ridică fabrici mari de bucurie.

Migrare

Îi turbură pe reni prea multul dimineţii soare
şi-un freamăt nou spre calme norduri îi recheamă;
de-atâta primăvară, inima îi doare
şi-amiezile privirea le-o umbresc de teamă.

Aurore verzi halucinează-n codri depărtarea
şi dânşii tremură visând zăpezile eterne;
sălbatică, prin sânge iar le flutură-nserarea
cu nostalgii suave după tundrele materne.

Deşi-i aşteaptă-n drum atâtea uragane, renii
pornesc şi bucuria revederii îi agită;
banchize străvezii, în care au îngheţat lichenii,
ei simt de-acuma aspru răsunându-le-n copită.

Oricât le-ar sta-mpotrivă lupii, dându-le târcoale,
pe renii lânceziţi de-azur îi duce mai departe
mirajul irizatelor aurore boreale –
să-ngenuncheze-n liniştea zăpezilor şi-n moarte.

Monolog

Buza cum de vânt ţi-i arsă şi de soare,
câmp mă simt, pe care să-l săruţi;
umbră ţi-am căzut, ca lutul, la picioare –
trec pe mirişti nouri neştiuţi.

Umeri cu lumină rară de dumbravă,
iar vă plouă zeci de dimineţi;
culmile în hău te chiuie şi-n slavă –
chiotul sălbaticei vieţi.

Totuşi, depărtări ai dat; singurătatea
Bate-n frunzele cu gust amar;
drumurile se deznoadă-n vastitatea
miriştii cu nouri grei de var.

Ca-ntr-un ochi bolnav se tulbură lumina,
Sună-n dealuri râsul veşniciei –
cad cu ploile, să-ţi crească sub tulpina
clară hrana viermilor şi-a gliei.

Peter Schlemihl vorbind cu umbra vândută

Conturul tău cădea suav pe flori, pe-oglinzi, pe-o carte,

te profilai albastră-n stinsele amiezi;
acum, doar amintirea te mai tremură departe
pe apa serii, care flutură-n livezi.

Ţâfnos, exasperat de-atâtea umbre indecente,
călătoream cu cizmele-mi de şapte poştii
şi străbăteam grăbit pe zi vreo patru continente,
de-nmărmureau cu gura la ureche proştii.

Din amintire, iarăşi mă sfidezi alintătoare,
te furişezi prin ierburi, ca şopârla, şi te
înalţi, mai limpede ca remuşcarea mea, la soare,
de când picioru-mi a-ncercat să te evite.

O zi, odată, va veni – fii sigură că vine! –,
în care mâna-mi nu va ezita şi-atunci
în crude-azururi de ţărână-i putrezi cu mine –
dar pietre-n care suflet o să mai arunci?

Pasărea măiastră

Robind-o-n lanţuri după lupta-ndelungată,
semeţ ai poruncit de aur colivia
să-i fie şi-ai ştiut că-n suflet niciodată
mai fără margini n-o să-ţi crească bucuria.

Privind prizoniera pasăre măiastră,
ai desluşit cum în privirea ei umilă,
sfidându-te, străbate-o flacără albastră –
şi-atunci, cu ghearele-i, te prinde-atâta milă,

că-n generos elan îţi creşte răsuflarea
şi hotărârea ta-i definitivă:
îi dăruieşti cu simpla-ţi bunătate zarea,
s-o-ncerce iar măiastră pasăre captivă.

Dar lanţu-şi scutură ca, fără să tresalte,
cu pliscul să-ţi sfâşie-n trup – şi peste-o clipă
se-avântă-n golul liniştii de brumi înalte,
simfonizând eternitatea din aripă.

Dimineaţa cea mare

...ein dunkles unverwundnes
grausames Etwas ...
Rainer Maria Rilke

Te cheamă cornul; rătăcind, nu ştii de unde.

La urmă-ngenunchezi. Îţi cade mâna. Urlă
un câine. Sau un lup – şi moartea te pătrunde
încet; şi Dumnezeu s-a coborât din turlă.

Un glas mai strigă prin pădure după sine;
apoi, în frunze, ploaia lungă l-a pierdut;
L-auzi pe Dumnezeu prin negură cum vine,
sunând lumina strânsă-n stelele de lut.

Ce burniţă! – şi peste piept pădurea-ti trece
cu paşi mai grei ca anii, care te-au umilit.
Cum intră amintirea, vesel! Ai petrece,
dar zâmbetul în lacrimă ţi s-a oprit.

Atâta ploaie! Stinşi se furişează zorii.
Ai vrea s-o termini. Arma ţi-o apeşi şi-n mână
e veşnicia. Cum se miră căpriorii! –
şi arma are zgomot moale, ca de lână.

Navigatorul

... drumul întoarcerii nu-l mai ştiu…
Lucian Blaga

Coralierii orchestrează-n mări meduze
şi maluri grele de-aur surpă-n valuri zarea
amurgului, când vâsla bate leneş marea,
pe care-o limpezeşte-n naiuri aşteptarea
înaltelor tărâmuri de zăpezi ursuze.

Pe frunte e-o lumină peste timp şi care
organizează-n ritmuri verzi eternitatea;
îi tremură sub mâna fermă cantitatea
imensă de azur ce-ncercuie cetatea
legănătoarei zări şi-a depărtării clare.

Pământurile stau în amintire, joase –
Ca-n vastul continent al visului; delfinii
amurgului se joacă-n apele luminii
şi-aproape luna albă-şi pregăteşte crinii...

Departe abureşte marea de sargase!

Eroul

… O Musik der Kräfte!
Rainer Maria Rilke

Pădurile arhaice vestesc departe,
în zorii morţi de ploaie, vânători regale;
un semn ciudat îi cade-n ceaţa de pe carte –
stejarii au pornit cu turlele la vale.

Chemarea sângelui răsună-n văi şi bate
sălbatic în frunzişul fagilor, prin care
va luneca un chiot de eternitate –
cu focuri ciobăneşti şi iz de depărtare.

Cu steaua viitoare vei porni;
amară va undui cu linişti stinse zarea noastră
de-arhangheli răsăriţi pe lutul tău de seară,
dar iată cum pe tâmpla ta de stei, albastră,

luceşte-al veşniciilor elan
şi ţărna rumânească-ţi stă de logodire;
dar tu din cenuşiul ploii lan
ascultă cum trecutu-ţi dă de ştire!

Tristeţe de rai

Şi-n rai va trebui să fie moarte – o lină cântare
de îngeri, şi tăcute lumini
vor fâlfâi ca peste-o simplă, calmă plimbare
prin omeneştile grădini.

Ascultând, vor veni copiii morţi demult
la îngereasca, slobozitoarea ceată –
să moară încă o dată
într-al sunetelor dulce tumult.

28 februarie 1937

În tâmpla ta mai linişteşte seara
lumini târzii de crepuscul apos;
coboară ploaia să asculte umbra
pe mâna ta cum cântă de frumos.

Pe-obraji mireasma cimbrului îţi urcă
un abur de câmpie, amărui;
tăcerea bate-n lampă zumzet de lumină...
Iar ai plâns! De dorul cui?

Îngenunchez şi plânsul ţi-l sărut,
dar fruntea-ţi cade, pasăre, pe carte.
Doamne, simt de-acuma cum îţi sună-n lut
cerurile tale moarte.

Făt-Frumos

Salonul corespunde-armurilor din galerie,
care azi îmbracă descendenţi de carte veche, –
şi aria re-nvie Făt-Frumosul de hârtie,
pe care-l râd bufonii apucaţi de streche.

Pe nas îi cade soarele şi-ncepe să strănute;
La-ncheieturi rugina strâns l-a prins şi-l ţine;
zadarnic goarna ştirbă azi ogarii îi asmute
din somnul lor de sub pământ – acolo-i bine! –

şi Făt-Frumos se uită-n jur, ceţos, bătrân, săracu'!
Repede-apoi – cu gura plină de sudălmi –
curtenii, care s-au dus acu' de mult la dracu' –
şi-exasperat vrea umbra să şi-o ia la pălmi.

Moarte de primăvară

Femeia zăpezilor şi-a ridicat mâna, care
lucea străveziu – şi algele inimii prin piele
se vedeau, când înflorea pe mare
bruma albastră de stele.

Înotând, au venit la ea morsele molâi
şi urşii albi, tulburând pădurile de ape,
încât nu mai ştia pe care să-i mângâie întâi –
atât de mulţi erau pe-aproape!

Risipindu-şi aurorele, banchiza a plecat
spre sudul, în care irizau depărtarea
gheţarii porniţi să se-afunde, – şi cerul destinat
să-i oglindească, şi-a aşternut pe ei uitarea.

Când soarele, răsfrânt în valuri, a erupt semeţ,
femeia a mai privit o dată
zăpezile cum scad, şuvoind dezgheţ,
şi s-a topit în curcubeie – şi-atunci imensul soare
a părut o pată
pe suava puritate-a tundrelor din depărtare.

Isus în pădure

Pădure veche. Zeii gem în piatra lor tăcută,
stejarii freamătă de nouri. Brumi de toamnă lungă.
Vânează regii orbi de seară-n amintiri o ciută,
pe care-ogarii prin frunzişul lunii o alungă.

În fiecare fag, o cruce de luceferi bate;
se-apropie Isus; spre zeii vechi de-a dreptul merge;
le dă lumina de pe umeri de eternitate
şi-apoi cu mânecaru-albastru lacrima le-o şterge.

Îşi lasă capul pe frunziş. E obosit Isus
şi zeii îl veghează peste noapte. Mare, trece
prin codri Dumnezeu – o negură de sus, mai sus
de clarele tării cu mortuar luceafăr rece.

Regret

Din groapă m-am întors, să pipăi cum lumina
mai cade-n clară ploaie peste pomi şi ierbi –
azurul sângele şi-l varsă pe grădina
în care vin să-l bea îndrăgostiţii cerbi.

Un soare-imens îşi desfăşoară depărtarea
pe umerii livezilor înfiorate
şi parcă-n clopote albastre cântă zarea
în care ca o inimă vecia bate.

Dar din adâncuri glasul lutului mă cheamă,
i-aud în fiecare frunză tânguirea;
de-atâta soare a-nceput să-mi fie teamă
şi simt ce-obositoare-i în lumină nemurirea.

Mi-i dor de tine iarăşi, noapte, moarte, mamă.

Mesagiu

Eu, ciobănind cu turma prin smârcuri de azur
şi prin geometria caratelor brumoase,
mă limpezesc în norduri pe-un aur mult mai pur
ca seara care plânge în stelele apoase.

Când şerpi albaştri suie pe fluier luminişul
pădurilor cu ploaia aurorelor, aud
cum inorogii-şi saltă copitele-n frunzişul
de sângele Dianei răpuse încă ud.

La vânătoare şoimii şi-n munţi, pe culmi, furtună.
Stejarii cad în hăuri, pe mâini îmi curge-un clar
amurg, iar Pan, în trestii, elegiac mă sună
şi visul mi-l ascunde cu naiul în şerpar.

Sălbătăcind, eu versul îl strâng în cornul aspru,
vânătoresc, şi-n fumul oierilor alint
pe frunză, ca pe frunte, luceafărul albastru
din apele ceţoase şi scorbura de-argint.

Târziu, când simt că tâmpla îmi abureşte-n geruri
înalte, unde bate un vânt de nebunie,
îmi iau pe umăr corbul, păşind ursuz pe ceruri,
indiferent să intru cu mine-n veşnicie.

Clan trist, sufletele

...Vedi ch'io son un che piango!
Dante

Lăutele de seară urcă-n inimi luna
şi liniştea alungă cerbi prin ochii uzi de ciută;
pândesc din amintiri să cadă, una câte una,
ciutandrele de vis în ploaia nevăzută.

Biserici în azur, colină în privire –
atâta cresc fântânile de poezie;
mai mult decât un nume, totul de iubire,
nimic în aburul acesta n-o să fie.

Moartea şarpelui

Priveşte lung asupra depărtării.
Pădurea cade-n somn şi iar adie
ninsori albastre-n largurile zării,
văzduhul reavăn are iz de glie, –
amiaza-i, totuşi, grea şi fumurie.

O vulpe-şi linge rănile de-amurg,
izvoarele culeg din marea slavă
lumină pentru-a ciutelor zăbavă,
tăcerile din stânca stearpă curg,
roteşte-n soare-o pajeră bolnavă.

Cum vede limpede pădurea, cum
o simte cu întreaga ei răcoare! –
dar şarpele, zdrobit de-atâta soare,
cu pietrele se luptă-n asprul drum

şi muştele-au-nceput să-l înconjoare.

Când Pan alege-n naiu-i murmur lin
de-albine-n joc sub cimbruri şi sulcină,
e cântecul o ploaie de lumină
cu stropi de-azur şi sunetul e plin
de flori – ca o mirifică grădină.

Zadarnic şarpele privirea-şi pierde
în albăstriul cer cu dulci lumini,
căci noaptea prinde aspre rădăcini
în ochii lui, iar ziua parcă-i verde
şi-l plouă soarele cu-albaştri spini.

Când moartea vine în sfârşit, e pace
şi noaptea peste codri-ncet se lasă;
cu turmele-i ciobanul către casă
porneşte; peste şarpe iar se face
lumină. Cine-ascute-n noapte-o coasă?

Machiavelli

Italia se-aprinde, ruguri scânteiază
şi Papa-mparte cardinalilor veninul;
în sânge – proaspăt cade fiecare rază
şi nimeni nu mai ştie care-i e destinul.

În timp ce spumegă Savonarola-n piaţă,
artiştii Iasă marmora-n pierzare, ca să
se-ascundă-n pivniţi, unde speră cu viaţă
să scape de nebunul căruia nu-i pasă

de linia suavă, modelată-n formă
nepieritoare. Rezemat de balustradă,
şopteşte Machiavel: „Florenţa se transformă.
Nestingheriţi nebunii urlă-n stradă!” –

şi râde-ncet când vede stelele: „Doar lor mă
încred…”. Dar zâmbetul dispare:
o stea se clatină să cadă
şi-n negura cetăţii moare.

Fata în mormânt

Ich glaube dich viel weiter.
Rainer Maria Rilke

Ea simte cum deasupra soarele

deschide pe mormântu-i crinii
şi-aude în pietriş izvoarele
cum plâng sub aripa luminii.

Prin mâinile-i îşi sapă viermii drum,
în ochi îi mustuie puroiul,
iar inima s-a prefăcut în scrum
şi braţele-i sporesc gunoiul.

Deodată, însă, o imensă fericire
îi copleşeşte sufletul, căci simte cum din ea răsare,
făcându-şi loc prin carnea ruptă, un subţire
şi gingaş fir: e pomul, care
va creşte mâine cântece spre soare.

Tarot sau călătoria omului

Lui LIVIU RUSU
această carte pentru arta
unei Arboroase eterne
întru eternitatea poeziei,
M. S.

I.

Mai nobil poate că nu fu
descinsul la izvor al ciutelor regale,
luceafărul când te-ncepu
din carnea nafurei duminicale.

Aleanu-ți lăuda făptura
în cântec rumânesc de buiecie
şi-azurul îți tăia privirea pe măsura
albastrelor migdale de prea multă veşnicie.

Spunându-te mai rar şi mai de sărbătoare,
te-am strâns în fluier cum e bine,
că – vezi! – te-adulmecase drum de soare
ca toamna-n blana păduraticei jivine.

La început, am cumpărat – cu stele –
înţelepciunea, pe care-o credeam
a lui Dumnezeu – şi toate cele
stau-n cartea mea, cum mă ştiam,
dar drept mă deosebeau numai fraţii mei
– lupii – şi tatăl meu – pământul –,
şi credeam că gândurile-s ca nişte miei,
spunându-le: – „Aici” – şi: – „Tu, aici” –
ca din cuvântul poetului să nu iasă.

Totul a fost bine, totul a fost frumos,
până mi s-a dus inima de-acasă.

Luceafărul s-a dat jos
şi m-am însângerat;
când seara a ieşit la arat,
o nouă inimă am avut –
şi nu era de lumină,
şi nu era de lut,
era luceafăr curat –
inimă de împărat,

inima, pe care-o am cules.

Aşa am înţeles
De ce mi se-nchinau
pădurile şi fiarele
şi de ce-mi dădeau
înapoi umbra – izvoarele;
totuşi, pajurile a om tălmăceau
pasul meu răsăritean.

Iată: soarele se-nchina
când treceam pe la amiezi
şi nourii cădeau ca nişte iezi,
când mi se ridica
împărătească frunte, pe care-o adia,
abia lumină, abia pădure depărtată,
răsuflarea lui Dumnezeu –
înstelare şi-ntunerice deodată.

Nu mă mai răsăreau
soarele, luna şi stelele;
nu mai eram fârtat
cu stejarii; alergau
după mine cânii de lână
şi, când mă luminam
din inimă ca inima munţilor,
îmi cădea de pe frunte
sângele pe mână.

Dam vorbă slugilor să-mi aştearnă
numai pânză de câmp, numai scai,
trupul care îl ardeau ca o iarnă –
de pe-atunci mă pregăteam pentru rai.

Îi cad pe umeri stele
şi, totuşi, e voios;
în mâna lui, stejarii sunt nuiele –
de câte ori păduri n-a strâns de jos!

Aurora-i scânteiază bruma tâmplelor,
luceafărul îi bate gloria-n privire;
în ochi victorii au să se întâmple; lor
nicicând n-or curge nourii a liniştire.

Stând drept îl vezi.
Te-ntrebi ce brad
Zbucni-n livezi
cu cer la vad.

Gândeşti adesea: soarele-i prea mic

pe fruntea lui, şi luna fără strălucire
îți pare când pe ţărmuri nu-i nimic
de seară şi în inimi bună învoire.

Furtunile-au trecut în neagră herghelie
şi uraganele cu fulgere-au stropit
obrajii. Amintirile cu viclenie
l-au încercat, dar el rămase neclintit.

Atunci, din văi cu fumul liniştitelor amiezi
vuiră cântece, să-l muierească;
mai dulci erau-n auz, pe dealuri, horele de iezi
şi tara sa cu mult mai îngerească.

În suflet, larg vuia granitul
lovit cu omenească armă –
şi clincheni în inimi infinitul,
dar mâna lui de cumpănă o sfarmă.

Suceve-ntregi de glorie-a visat,
cetăţi de vis a cucerit, mătasă
îngenunchierea serii s-a lăsat –
şi prinţul sta cu îngerii la masă.

De-atâta clopot – clopote pluteau în aer –
argintul se-nnegrea pe aripi – şi lăută
se face, ca să-l cânt, condeiul ce-l încaier
pe fila de dumbravă, şi ucid o ciută –
în ochii ei să pot citi cum se-nfăşoară
azurul pe destinul prinţului; mi-l scrie
cu cruce lanul-nalt de slavă, ca să moară
şi proştilor să-nsemne mare veselie.

Sunt lucruri, care trebuie sfârşite-n sânge.

Am intrat în zona
rară-a detașărilor totale;
în plămâni
lunecă stele de ceară
şi-n ochi, ca-ntr-o casă,
se face seară,
iar pe mâini
liniştitoare amurguri
bat limpede somn.

Dar picioarele-s de lut...
Buboaiele de aur curg
şi vinele subţiri ca-n frunză
s-au pierdut.

Euforie...
Moartea nu se-nvaţă
în nici o carte;
iată soare
cum cade în ceață –
şi-i moarte,
deşi nu moare.

În oglindă te priveşti;
când îngeri cenuşii
îi lunecă pe ape,
să ştii
că e moartea-n aproape.

Când securea cade pe lemn
şi se luminează casele,
fă-n inimă semn
şi grijile lasă-le.

Când e moarte şi frig
– Doamne, mi-i moarte şi frig –,
frunzele cântă;
luna cade-n şanţ, îmbătată;
copacii se binecuvântă
şi-n drum,
cu ochii la dealuri,
tremură o fată,
pe care-o latră
cânii de fum.

Alcool... oraşul ca-n febră creşte
peste cer şi trenurile stau;
sufletul printre linii se-mpleticeşte,
iar turlele dau
din cap şi urlă
la nouri, ferestrele fug
şi tramvaiele trec plug
prin carnea tare
de piatră.
Totul – uitare. N-ai voie să ştii
că există cer şi că e albastru, pădurile-s legendă,
n-au fost nicicând în lume câmpii –
astea-s lucruri, pe care le notează poeții-n agendă,
ca să le spună copiilor, seara;
cine povestea că sunt anotimpuri? – aceste
nume: toamna, iarna, primăvara, vara?

Totul – să ştiţi! – e-o simplă poveste...

Nu există decât uitare;
putină zbatere – viață se cheamă;
restul – îngândurare
şi reclamă
pentr-un film ce nu mai rulează.

Umbra mi-i de-amiază.

La margine sunt
regii de piatră, spâni;
în stâncă, armata ne-aşteaptă,
deşi e atât de inegală lupta, –
împotriva visului nu poţi să lupți.

Nici o săgeată
– să se sfârşească odată! –
nu cade dreaptă
în frunte, să tulbure circuitul stelar.

Parc-ar fi un sfânt în ogradă –
atât de-ncetu-umblă vecinii;
poate şi-au acoperit fata, să nu-1 vadă.
Să ne aşezăm, până mai e timp, la cină;
– nici un toast nu se va tine,
poeţi aproape de moarte, –
dar totul va decurge cum ştiţi:
vom turna luceferi şi soare
în aceste pahare.

Regii spâni
soli mi-au trimis;
unul mi-a adus
un căprior ucis,
inima să-i scot,
şi să citesc
aproape tot
ce se poate vedea
în aburii calzi
ai trandafirului, din care
curge sânge:

Ne plimbam prin oraş;
vită, n-ai înţeles că totul e inutil –
şi râdeai la lună, cum zvâcneşte
copacul la primăvară.

Zvâcneşte copacul la primăvară...

Totul e inutil.
Nu-i aşa? – spune-mi, de pildă, tu

cum nu-ți ştiu numele.

Beţia asta n-o poți înţelege.
Ce ştii din toată durerea?
E îngrozitor că nici poezia nu mai e durere.

Ar trebui ceva mai tare ca durerea aceasta.
Ce să mai fac?

Sunt lucruri, care trebuie sfârşite în sânge.

Sunt bucurii la fel.

Presimt porţile acestui pământ.

Ce fel de potriviri să fie
bucuriile mele
de cuvânt?

Una: de-a fi trist –
aşa cum sunt preoţii bătrâni când văd soarele.

Curg în mine toate izvoarele
viitoarei bucurii, unicei, marii.

Oamenii, cari-i
dau cerului sângele pentru crepuscul
sunt dintre cei ce scriu
pe fiecare filă
câte un pas mai aproape
de sicriu.

Oraşul, enorm, mai visează livezi
de piatră, crescută cu lună ca inima;
acuma, sunt toate ce vezi
ca sufletul meu şi ştiu cine m-a
pierde-n aceste livezi.

Ia moartea de pe obraji
şi, iată, nu va mai fi crepuscul.

Cuvinte peste inimă,
țara lui Dumnezeu – inima,
cerul lui Dumnezeu – sufletul.

Intrarea în vis e aceasta:
dacă tace odaia, mi se face seară;
când cântă, ştiu ce se va-ntâmpla
și soarele-ncearcă la inimi să stea –
şi totul e ca o vioară

în mâinile unui orb.

Ca să-nvăţ moartea, intru în vis;
se lărgeşte sufletul, tânără împărăţie –
un fel de luminiş s-a deschis,
care fără timp se scrie
în ochii noştri.

Orice lacrimă, atunci,
e sămânţă ca de
nuntă pentru bucuria obştească
a pământurilor, în care şade
orice moarte, ca să crească
limpezimile cerului.

Mi-i întuneric; rachiul în vine
arde – ca trandafirul de dimineaţă;
este oare: „ştiu cine
şi ce” în această lume de ceață,
pe care-o deschid?

Rostul mi-l schimb, cu pământul;
orice poet – din sufletul său răsare felurit:
arborii, ierburile, râurile – totul e-n cuvântul
lui; dacă a murit,
fiecare om e poet.

Stejarul acesta a fost în inima mea;
roua din sânge s-a ales;
ierburile s-au ridicat din frunte, să stea;
copiii, jucându-se, m-au cules
de-atâtea ori din iarbă.

Când n-am mai râs, am ascultat;
umbla foarte-ncet cineva-n ploaie
şi pe furiş a intrat
în odaie;
lumina era ca de nour.

Apoi, abur am simţit –
răsuflare pe frunte;
sufletul s-a citit
fără să-ncrunte
azurul morţii ce-a-nceput.

La tâmple îmi bate,
ca în copilărie,
aurul viu al inimii mele;
cer jos, anxietate
şi nici o bucurie.

Amintirile ar trebui omorâte,
să nu se mai plimbe-n vânt;
amintirile ar trebui să rămână-n pământ –
ca morţii în cimitire.

Vis, linişte inimii...

Totul poate să fie
cuvânt.

Ia ploaia, dă stele pe apă –
cuvântul stă-n versuri
şi fluierul poate să-nceapă.

Doină pe codri,
doină pe mări,
doină în inimi
şi-n depărtări...

Inima, inima – cine să ştie
că inima poate să fie
lumină şi soare, stea – stea şi poezie?

De-ai vedea ce e aici,
în suflet şi-n inimă!:

Planetele sunt furnici
şi oceanele pahar
pentru creion – şi nici un hotar
nu va sta-mpotrivă:
poezie.

Cum sună noaptea de os…

Ai strâns în cutie o stea
cu tot ce-a fost mai frumos
în nebunia mea.

Deşi abia ora zece,
lumina lămpii s-a uscat;
Doamne, timpul ce repede trece
şi toţi cum m-au uitat.

În curând ziarele vor scrie
că iar a murit un poet;
totuşi, toate la fel o să fie...

Prieteni,
vorbiţi mai încet!

Foc ciobănesc...

Nimeni nu ştie
în ce suflet arde,
în ce veşnicie.

Când mugurii s-au lămurit
de mătasă, –
solii s-au dus în peţit,
s-au dus să-mi aducă mireasă.

Dacă trăiam mai demult,
poate mă fugăreau prin oraş:
aş fi fost hoţ –
şi m-ar fi spânzurat.

M-aş fi legănat
în vânt şi burghejii
mă compătimeau;
femeile ar fi plâns:
ce tânăr criminal!

Mi-ar fi plăcut
să mă haidămăcesc hoţ de cai:
cum mai chiuiam pe dealuri!

Stelele mi-ar fi alergat prin păr; –
sub picioare, pământul
scapără sori de cremene,
luna-mi bătea lune mici
între gene.

Acuma, nu sunt decât poet –
deşi unii îmi contestă şi asta,
pentru că fiecare cuvânt
e-o nouă stea-n plămâni.

Unul a spus: are prea multe stele
şi prea mult azur în versurile sale
– dacă oamenii s-ar uita mai atent
la cer, ce bine-ar fi, Doamne! –
şi alte lucruri de-aceste-au mai spus.

Ce ştiu ei!

Ce ştiu ei...

Dar tu, prietene poet,
pe care te presimt aproape,

ştii că poezia e, uneori, sânge.

Poetul nu se bucură,
poetul nu plânge, –
poetul e ca o stâncă în soare;
ar vrea să cânte, dar, în legile
ei, se scrie şi tăcerea
– oare nu-i şi luceafărul la fel,
când presimte seara şi merge la fereastră? –;

poetul e ca stejarul, pe care
l-a lovit trăsnetul şi arde fără să poată
spune: mă doare,
deşi nimic nu va fi mai frumos
ca flacăra lui viorie.

Mă-nspăimânt uneori:
Doamne, a venit! –
şi nu mi-am luat toiagul,
cu nimic nu m-am pregătit.

Când îmi spune inima:
mai ai timp,
nu mă linişteşc;
sunt ca un munte după ploaie –
aburii se mai preling peste stânci.

Doamne, ţine-mă sărac:
mai fericit voi fi;
de ce să număr banii,
când pot număra stelele?

Era albastră toamna sau
şi altceva de vină –
tăcuţii vânători
nu mai mergeau prin lumină.

Ploile prefăceau serile într-o ceaţă.
Păstorii mânau turma la vale.
Nici o pasăre nu zbura prin dimineaţă
şi soarele venea târziu pe zale.

Gândul sta-n loc, nu-l trezea
nici un îndemn
şi-n cetate se-auzea
lunecarea ceasurilor de lemn.

Nourii se-mpotmoleau în miriştile inundate
şi nu-i mai urnea nici oastea-mpărătească;
străjerii îşi ascultau inima, cum le bate

ca-n platoşă ploaia, pe care s-o oprească
nu mai voia Dumnezeu.

Încercau, unul şi altul, să se dumere
de ce li-i scutul mai greu,
dar uitau şi-ncepeau să numere,
ca să ştie
cât mai au de stat
mai pe plată, mai pe veresie,
în slujbă la-mpărat.

Nimeni nu înţelegea atâta oboseală.
Nici filosofii, nici alţii de seamă.
Zilele treceau într-o turburătoare sfârşeală,
iar orele cădeau ca o ninsoare de scamă.

Slujitorii împărăteşti se jucau cu umbra lor.
Veselia nu mai da pe la fereastră
Şi-mpărătiţa nădăjduia un fecior
cu părul de aur şi cu privirea albastră.

Nimul se uita urât prin odăi;
totul era întunecat,
oricât descărcau hargaţii clăi
de soare-n umbrosul palat.

Ca-ntr-o peşteră bruma
se lipea; chiar orele erau brumoase;
pe la marginile ţării umbla ciuma
la braţ cu fetele cele mai frumoase.

Se-nvâscau azururile ca aghiasma Bobotezei
pe gerul cel mai crâncen – ăla de piatră! –;
pe cremenile cerului au uitat să tresalte iezii
şi-ascultau căţelul lunii cum latră
în crucea amiezii.

Tânăr ucenic vrăjitor!

De ce am răspuns?

De ce am răspuns?:
sunt eu!

Cine va opri
prăbuşirea cerurilor,
care îmi cresc în auz
ca drumuri nesfârşite
de şerpi cu clopoţei,
rostogolirea pădurilor

de piatră,
ploaia frunzelor de fier, –
cine-l va opri
pe regele ursuz
al munţilor
să nu mai ridice fruntea la soare?

Sunt tânărul ucenic vrăjitor...

Lăsaţi pânza pe faţa Mariei,
Maria-Domnului;
numai una e lacrima bucuriei,
Maria-Domnului;
saltă vântul la fereastră,
vrea s-o vadă
pe Maria-Domnului;
şi s-o ducă-n raclă-albastră,
ca să şadă
în dumbrava somnului,
să-i slujească îngerii de nea,
cu aripi de catifea,
cu picioare de mătasă,
zgomot să nu facă-n casă.

Poetul e ca o fântână,
care-şi revarsă apele,
fiindcă-i prea plină.

Ca să se reverse fântâna,
s-a adunat
tot conţinutul de lumină
al ochilor noştri.

Gândurile sunt ca nişte ploi –
atât de-mbelşugat e cuprinsul lor;
frunzele poeziei,
arborii visului, –
îi vom inventaria
pe continentul trăirii noastre,
pe care nu l-a descoperit
nici un navigator
cu nostalgii de glorie
şi de infinit.

Mă vor chema
De la aratul pământului,
vor fâlfâi pajurele
peste zarişti,
evadând din toate monedele,
pe care le-au strâns

prin ţările sufletului
călătorii cu mătăsuri,
aur şi găteli
pentru lunele fiecărui ochi,
la recunoaşterea festivă.

Am ctitorit livezi de brumă
pe mâna mea şi meri am răsădit
pe şesuri, unde-au ars de ciumă
cetăţile, pe care le-am ispitit.

Când cerul mi-a părut sfidare,
mi-am strâns armatele de nebunie –
cu pietre-am aruncat în soare
şi-n inimă cu veşnicie.

Creşteau amurguri mari pe fruntea serii,
pe care se stingea de glorie destinul
râvnit de mările tăcerii
şi nimeni nu mi-a regretat declinul.

Pornesc pădurile prin somn la vale
şi pajura vâsleşte-n ploaia de mătasă;
din plisc îi scapă-nsemnele regale
şi scutul fumuriu pe inimă-i apasă.

Prin neguri trece băietanul, care
s-a nărăvit la vis, şi nimeni nu-l mai ştie
de om, căci pasul lui la drum tresare
ca frunza, când o bate dor sălbatic după glie.

Îi latră-ogarii beţi de sânge-n urmă
şi ciutele se bat cu cerbii după ele;
prin mlaştini putrede mistreţii scurmă
sub ape, măcinând luceafăru-n măsele,

iar pajura-i stârneşte din visare
pe regii palizi din monede şi le sună
– prin toamnele cu-alai de vânătoare –
în sângerată frunte-un val de zări şi lună.

Văcarul le priveşte danţul şi râde tont la stele;
oierii blânzi ar nărui bătuta,
dar zorii sunt aproape şi paşte ciuta
otavele-nrourate, botul să şi-l spele,

şi-atunci, prin ploi albastre de mătasă,
trecutul gol de glorii îi recheamă
pe regii pâclelor de-acasă –
în legendă iar să intre şi-n aramă.

Un soare clar de nefiinţă
se-adună-n trupul ros de ciumă;
va fi cândva totala neştiinţă,
tăind geometrii de-azur pe stârvul ars de brumă?

Când mă trezeam cu nostalgia depărtării,
eternităţile spărgeau în valuri clipa
– luceferii cum se-adunau în vâscul mării! –
şi seara mă bătea pe umeri cu aripa.

Flamura ne va învălui
cu auroră;
pentru noi nu va rămâne
nici o oră
disponibilă din eternitatea, pe care
ţi-a prins-o de umeri lumina,
ca să fluture ca peste-o zare.

Oh, Demonul pădurilor!
Îl văd cum creşte din verdea lumină,
ca apa îi curge pe umeri frunzişul,
cimbrul umbros şi plăcuta sulcină i-adie
depărtate dumbrăvi, ca de vis, şi-n neguri
îl cheamă feriga cu dulcile-i otrăvuri de verde lumină.

Şerpii albaştri şi roza auroră scutură zarea,
stelele cad în palmele lui – şi le soarbe;
soarele scoate din verdea pădurilor ciutură
aburii nopţii, grei de mireasmă amară,
iar melcii îşi urcă pe fagi şi mesteceni argintul,
şi Demonul, oh, Demonul pădurilor cum creşte
din verde lumină, din verde şi aspră lumină!

E puternic şi mare, un cântec de piatră!
Totuşi – Doamne! – cum plânge,
Doamne, cum plânge,
când din trunchiul stejarilor loviţi cu securea
curge verdele sânge!

„Prost şi fără ţel,
timpul stă mişel,
fără scut şi fără stea,
singur – timpul – el, aşa.

Acesta-i… şi-l urăsc. Oraş ar fi –
aşa-l urăsc. Doar piatră mucedă
şi cer de-asfalt, cu pas pe loc, ahi!
Acesta, timpul – Doamne – nu'ş' ce dă.

Alţii prind în suflet tot livezi
şi numai ape mărginite nicăieri.
„Tu, aici să-mi spui ce poţi să vezi?"
– „Nimic, stimate domn: aici e numai ieri".

De carne stau, nelămurit;
de unde cer atâta a ieşit?
Din suflet nu, că nu-i al meu –
şi-a pornit prin codru Dumnezeu.

Îl iubeau copacii, că-i al lor,
fără muchea verde-a stelelor.

Lemn, e numai lemn în ei? –
lemn de-atâţia sau de-atâţia lei?

Mai este trup ascuns, de abure, în ei,
şi-acela, cu securea, nu-i putea să-l iei.

Nu e veac, ci numai noi,
'naintea noastră singuri, goi".

Omul în oglindă a intrat
şi poliţia s-a alarmat,
dar nicăieri nu l-a găsit:
în ape reci de sticlă a fugit.

Mesagerul planetelor a trecut în regatul curcubeielor, să înveţe de unde au pornit luceferii peste cuvântul lui Dumnezeu – şi nu s-a mai întors.

ÎN CEATĂ, LUNA CREŞTE LINIŞTI PE OGRADĂ;
LIHNIŢI, OGARII SAR TĂCEREA PESTE DEALURI –
ŞI, CÂND SE-NCHIDE CICLUL MORŢII DE ZĂPADĂ,
ALEARGĂ NEBUNIA, SINGURĂ, PE MALURI.

II.

Înţelepciunea noastră-i jucărie:
poeţii stau la tejghea,
filosofii vând idei de hârtie, –
oare nu era mai bine
să fim arbore, piatră sau stea?

Poetul întreabă:
Oare cântecul nu-i laudă

pentru mâinile lui Dumnezeu?

Copilul răspunde:
Seara, când mă culc, aud
pomii cum în cerc se-adună;
în ochi îmi cade un luceafăr ud –
pomii cântă-n frunze pe sub lună.

Poetul exclamă:
Maria-Domnului, lumină
crudă peste pomi să cadă;
Te-aşteaptă-n inimi grâul, vină –
ochii pruncilor să vadă.

Copiii cântă:
Ciuta-n codru-a lăcrămat,
trei stejari la ea s-au dus
şi, de-ndată ce-a-nserat,
daruri mândre i-au adus:

iarbă moale de dumbravă,
răcorită-n ger de stele, –
oglingioară de zăbavă
şi-o cutie de mărgele,
să se joace, de va vrea,
puiul mic şi crai cu ele.

S-au întors apoi stejarii
după drumul scris de stea –
şi s-au minunat pândarii
de-arătarea ce creştea.

Paznicul bătrân îşi aminteşte:
Mai târziu, l-au judecat
lupii, că le-a tulburat
apa codrului la vad.

Copilul spune:
Petre, din lulea îţi cad
stelele – şi-om rămânea
peste noapte fără nici o stea.

Paznicul cel bătrân zâmbeşte, deşi – sau tocmai de aceea! – chiar la noapte îl poate chema cineva din ogradă.

Deci: uneori, înţelepciunea e mai adâncă în joc.

Din şold îţi cade mătăsos piciorul –
şi crinul nu e mai melodios;
ca linia ce-ntruchipa ulciorul

Samaritencii, slugă lui Hristos, –
stă coapsa curgeri line de colină
şi pânza te primeşte-n mângâieri
de mână-nvălurată sub lumină –
visând amiaza marilor tăceri.

Doar cerbul are glezna mai subţire,
când ia luceafăru-n copită, dintr-un singur salt;
genunchiu-i măr – şi-atâta linişțire
insinuează mersul tău înalt.

Vreodată de te va-ntrista-n ţărână
chemarea după seară, ca-n aceste seri nici una
de-auitor, te voi lua de mână, –
în suflet să-mi păşeşti – ca-n iarbă luna.

Regilor spâni, de piatră, le creşte iarbă în ochi.

Ostateci suntem.

Totuşi, poate că sufletul nostru va sta dovadă,
fraţi iconari, pentru toate cerurile.

Laudă drumului nostru, fraţi iconari; scriu
pentru ce-ar fi bucurie şi linişţire, să ştiu
a stelelor linişţire,
deşi luminile-aleargă
pe străzi, a nebunie.

De-această bucurie a linişţirii,
vom ridica mănăstire de cuvinte, –
şi-n fiecare va fi o stea:
inima ta, a ta, inima mea.

Limpezi, aurorele sună
pe turle înalte de tăcere;
în nai se ridică fântâni
când aurorele sună –
şi serile-ţi cad liniştite
pe mâni,
ca pe frunte.

Amurgul în inimi ne creşte,
un pom a vorbit;
seara în pomi cum va creşte –
inima iar a vorbit.

Regii de piatră, spâni,
stau ca nişte munţi:
buboaie de aur le-au crăpat pe mâni –

sudoarea s-a făcut de-azur pe frunţi.

Deodată, totul se ţine vale;
curge ca un râu frumos
pădurea colinei
pe umerii Domnului Hristos.

Nici un armurier n-a bătut zale
pentru trupul meu.

Cine-i cu platoşă
nu aude
cum trece vântul prin stelele ude
ale lacrimii.

Oricâte oţele
avea, băiete,
nu crede în ele –
arma cea mai bună
este inima.

Scutul ţi-l căleşte
din semănăturile
cerurilor tale,
în văpăile visului.

Scutul visului,
cămaşa de in,
traista pentru pâine,
toiagul de lemn –
destul pentru cucerirea lumii,
dacă-ţi iei şi-o ploscă de vin.

Oraşul începe la gară
şi piatra se zbate-n pământ;
mai sus se-nfăşoară
o turlă cu trâmbe de vânt.

Ce febră lumina pe stradă!

Betonul se-ascunde în cer
şi luna ne pare
o floare
de fier.

Nu mai crede nimeni în dimineaţă,
căci amurgul se prelungeşte până-n zori
peste pietrele de ceaţă
şi-ale serilor ninsori.

Luminează-te,
spune-te, seară;
priveşte:
sunt ceasuri, la care
nici o cârciumă nu mai vinde rachiu;
atunci înfloreşte
– ca o roză a vânturilor –
alcoolul băut în vis.

Numai stepe albastre, gonite
de herghelii înnourate;
departe: munţii de volbură, pe care îi străbate
căutătorul de aur, pe cărări obosite.

Această-ntârziere a serii m-a chemat
Ca-n pădurile de aur; rotind pe stemă,
pajura a intrat
în vis – şi-mi strigă numele.

Tărâmuri noi, lărgire de lumină,
care intră ca un alcool
prea puternic în vine –
şi cerul, exasperant de gol,
mai flutură flamura serii-n păduri.

Măguri de sunet, cotropitoare,
aduc din tăcerile lumii
târziul unui soare
fără sens.

Stejarii sunt aceiaşi.

Mă uit în ape
şi-n seara pădurii
mă simt atât de aproape!

Când trec târziu pe lângă
ceasornicăria bătrânului orb,
îmi pare că deschide ferestre în sunet.

Ascult cum timpul a-nceput să plângă
Şi-n sânge îl sorb.

O seară iar va arginta în stemă crinul
sărutat de-atâtea ori;
la poarta veche-a târgului, abaţii iau florinul
adus de cerşitori.

Vin eu, cu sufletul închis în cartea asta
şi le-o dau cu toate cele;

se lasă binecuvântarea, casta,
pe fruntea-mbrobonată de sudoare şi de stele.

Aştept să cadă-n sânge dezlegarea
ca frunzele în colbul răscolit de vânt;
în plantele plouate de lumină zarea
se lasă de mormânt.

Are mii de feţe viaţa noastră
şi-n mii de chipuri ne gândim.

Poetul e ca un rege;
Dumnezeu m-a făcut din cuvânt –
ca pe-un înger de pământ.

Turnul a crescut
din frunză limpede;
piatra, fiecare,
era depărtare
şi-apropiere de soare.

Ajunsese-atât de sus,
încât nici chiotul hăitaşilor
din descoperirea de toamnă a pădurilor
cu ploi de aur
nu turbura taciturnul
om de la ultima fereastră
din turnul
cu margine-albastră.

Gândea regele bătrân:
„Am, aici, de toate;
pământul mi l-am aruncat
la picioare;
cu luna îs frate,
tovarăş la masă
îl am pe sfântul soare”, –
şi inima, totuşi, nu i se bucura.

Regele nu mai putea
să coboare
la pământ
şi, când bătea
vântul,
nu-i aducea
nici un Sânziene de floare.

Atât de mult s-a înălţat!

Şi regele bătrân

se ruga mereu
să moară;
deşi Dumnezeu
era aproape,
pământul se-ndepărta.

Atâta s-a rugat
regele bătrân,
încât ochii au căpătat
păienjeniş de vechi argint.

Pe pământ,
oamenii trăiau
– „Bună-dimineaţa, soare; bună-seara, stele!” –
se bucurau
– „Holda-i bogată; hambarul e plin!” –
şi mureau
– „Fă-mi o plută de surcele!” –
fără să simtă bucuria
morţii odihnitoare.

Regele-nsetează,
dar nu bea,
regele flămânzeşte,
dar nu mănâncă, –
totuşi, nu moare.

Era prea sus regele,
prea aproape de soare,
şi moartea nu cuteza
să se-nalţe
decât până la jumătatea turnului –
şi iar se-ntorcea la pământ.

Regele bătrân se ruga mereu.
Copleşit de-atâta dor, pământul
şi-a biciuit munţii cu trăsnet
greu de fier şi creşteau pământurile.

Fereastră după fereastră dispare
în luturile clocotitoare,
care se ridică peste zări
ca o mare
de mari depărtări.

Pământul a crescut
până la ultima fereastră;
moartea a intrat –
lumina nu mai era
decât pe zale;

în ochi: tăcere şi noapte;
pe faţă: liniştită bucurie.
Prin pâcle somnolente vor mătăsui solstiţii
de trenă veche peste toamnele valahe, brumă
limpidă de azururi calme, închizând tristiţii
de fanţi în burgul decimat de lupte şi de ciumă.

Voi fi în fruntea cohortelor înnebunite –
ca soarele în ape risipit;
aici şi-aici, cred, pretutindeni,
unde voi m-aţi ispitit.

Îmi dai inelul – stăpânitor
să-l trec pe creştetul zăpezilor.

Pe mâni stau fluturii, ca bube de lumină,
şi nu-mi mai scrie nimeni nici o vină
pe fruntea care-a îndurat
atâtea palide azururi, singur şi neturburat
cum sunt spre voia voastră, stelelor!

Omul ăsta e bolnav; îi curg
din ochi albine mici de sticlă verde,
iar mâna-n iarba ploilor se pierde
şi inima îi sângeră de-amurg.

„Eu sunt Dumnezeul pământului;
eu îl însămânţez, eu îl am,
picioarele mele-l calcă,
buzele mele-l sărută.

Eu sunt Dumnezeul copacilor,
al ierburilor pline de soare;
eu sunt Dumnezeul colindelor
şi-al marilor doine.

Eu sunt stăpânitorul brumilor
şi de-mpărat mă ţin ploile,
negurile şi vânturile.

Eu sunt stăpânitorul lupilor;
din noapte m-am născut
şi jocul comorilor îl stăpânesc.

Eu sunt ibovnicul stelelor,
vânător de pajere crăieşti;
eu dau semnul primăverilor
şi-al toamnelor împărăteşti.

Pe mine mă cheamă mioarele,

din fluier să le spun;
eu poruncesc păcurarilor
şi din stele ştiu să sun.

Pe mine mă cheamă vara,
fructele să i le culeg;
eu poruncesc înserarea
şi farmecele ţi le dezleg.

Eu sunt ispititorul munţilor,
aurul lor îl revărs;
eu sunt amurgul – şi-n neguri mă găsiţi.

Pe mine mă străjuieşte Nimul,
nourii îi duc peste şesuri
şi-ntunecimilor le stau.

Pe mine m-au însemnat văpăile Sânzienilor –
luceafăr să fiu sălbătăciunilor
şi drag la-ncercarea oştenilor.

Ştiu să vestesc munţilor;
eu duc paşii căprioarelor
peste muchia prăpăstiilor.

Ştiu s-aleg grâul cel mai curat;
fânul, nimeni nu-l coseşte ca mine –
la dragoste-s ca un împărat.

Ştiu să vestesc moartea;
eu aprind ultimii luceferi
în ochii logodnicilor,
pe care îi aşteaptă împărăţia serii.

Ştiu să poruncesc întârzierea fulgerelor
peste fruntea-ntunericelor;
eu sunt ciobanul viselor
şi mă port peste depărtarea apelor”.

Rachiul – tare – stă de-alaltăieri,
în candelă a ars la fund uleiul –
şi-aud cum paşi adulmecă poleiul:
la uşa lui se plimbă ciutaline, –
ce leneşi lăncieri!

În craniu, mlaştini de pădure-au putrezit –
s-a deschis luminiş mai clar
în pădurea de ceaţă.

Soarele presimte-n obrajii de var

o nouă viaţă –
şi stelele înghimpă limfa cenuşie, –
e-ntregul cer în strâmta lui cutie
şi ochii sunt aproape de-asfinţit.

O bucurie – fără cântări – a detaşării:
să moară simplu, fără ceremonii,
ca un arbore.

Dar craii de Sâmbătă nu ştiau înţelesul serii, de ce e aşa
şi-aşa tulburarea dealurilor – lucru uşor, limpede,
când îngerii grijesc de cuminţenia lor.

Dimineaţa sună în livadă,
domnii serii ies s-o vadă;
stau copacii a cetate, –
vor să vadă soarele cum bate:
inima lui Dumnezeu.

Lan de cântec, vântul duce
smirna inimii pe-obraji de cruce;
s-au deschis biserici pe coline:
codrii vin aici să-nchine
inima lui Dumnezeu.

Inima lui Dumnezeu...

Recapitulând,
am trăit universal;
m-ascultă munţii bătrâni,
care au luat sângele înţelepciunii
din rătăcitoarele călătorii
prin pământurile
de ceaţă ce curg
ca nişte păduri prin ţările de ger.

Cine n-a trăit printre stejari,
nu cunoaşte pădurile inimii
şi vinde stele numai cel ce s-a tulburat
ca o oglindă, peste care
Dumnezeu a suflat
începutul – cum a făcut
înainte de toate stelele.

Vor colinda
la fereastră
luceferii morţi,
cu faţa albastră:

În numele ierbii,

al cerului,
al dimineţii,
al râurilor de pâclă,
al munţilor,
al serii,
al năierului,
care te va duce în somn
cu fluierul de vânt,
al ceţii
de pe ochii văilor
cu paşi de cerbi,
al îngândurării frunţilor,
al îngerilor
şi-al mărilor, –
dormi.

Parc-ar fi un colind
începutul serii.

Pasăre cântă-n somn,
pană de vis, –
uite, în codru, un alt luminiş –
măgură de cântec.

Hai s-ascultăm ce frunză mai cere
uzina de vis, s-o transforme în carne;
totul, ce stea şi cer e,
trist şi amar ne
destinează nebuniei
în cadenţa de coşmar a veşniciei.

La vecin au adus soarele;
toţi îl simt şi nu-l vede
decât vecinul; mâinile stau
ca pe un cântec; pogoară-le,
deşi nu va crede
nici un turn cum răsună
orga la simpla bătaie de lună.

Trebuie să fie undeva auroră
Lămurită-n toţi copacii; pe culmi
desigur tresar la sărutare.

Noapte, soră noapte, soră,
nu ştii ce amar e
când vântul se cuprinde în ulmi.

La vecin fac de mâncare pentru drum:
turtă de cenuşă;
bâta de fier, după uşă.

Oamenii au început să intre-n casă,
s-o vadă pe mireasă.

Fata s-a-nălţat –
să-i stea bărbatul împărat.

La nuntă au venit:
copacii şi soarele,
cerul, fraţii câni şi lupii,
vulpile şi izvoarele;
numai Dumnezeu întârzie –
departe, în copilărie.

Dealurile s-au aşezat cuminţi
peste şesurile fierbinţi;
omeneşte s-a potrivit
luceafărul la stat,
flăcăii n-au mai intrat –
palori de lună au iubit.

Numai ierburile se bucurau
că va mai fi peste ani cineva,
pe care cânii îl vor lătra.

Cânii lătrau ...

Satul abureşte:
din ploaie şi soare
oraşul pândeşte
numai iarbă şi floare
carnea cum creşte.

Cine laudă copacii –
dacă nu soarele?
cine spune „stea” –
dacă nu poetul?
cine luminează continentele –
dacă nu inima?

Băiatul are
10 ani –
o nouă uzină
de fier şi lumină.

Dacă presezi luceafăru-n hârtie,
inima se face viorie
şi cântă.

Aici, drumul se rupe.

Omul nu mai crede –
visul, poate, mai e.

Nu spune de ce
e vis – inima.

Cerul s-a stins
ca lacrima.

Nu zice cântec.

E rău să visezi.

13 ani. Treisprezece.

Iarnă.

Stelele-au să cearnă
alte stele.

Ca frunzele-n pădure.

În sat,
lupii bat
la lună
numai minciună.

La ora asta
ai vrea să dormi?

13 ani.

Fata-ţi aduce apă de spălat;
în odaie nimic nu s-a-ntunecat.

Măi omule, eşti lut,
numai un pumn de lut.

An după an,
ai vrea să spui ce te doare.

Ai spus – şi nimeni nu te-a crezut.

Stă viaţa –
ca nişte munţi
în furtună.

SOARELE VA FI SOARE,
LUNA – LUNĂ,

STELELE – STELE,
NOURII – NOURI.

NUMAI TU VEI FI ŢĂRÂNĂ;
TE ROG, UN MOMENT: UITĂ-TE-N SUS. VEZI
ATUNCI, CE MAI VREI, TU?

În cărţi sunt cavalerul pic,
iar dama, coeur, e vis-à-vis;
sub semnul lui Tarot indic
viaţa cum mi-o voi privi.

În zodiac veghează Capricornul,
regentul anului, defavorabil.
Aici, acest decor nul
Schiţează-n van destinul execrabil.

La miezul nopţii, fur din constelaţii
argintul viu al stelelor, să-l am
cerneală liricelor divagaţii –
ca toţi ce-s din poeticescul neam.

Îmi stai aşa, cernit,
domn înnebunit;
iată ce oglindă
nemernic te perindă.

Măi haiduc de stea măruntă,
tare-ţi place muieretul fără nuntă;
ştii că-n ele cerul: cel mai dulce
soare negru, fără nici un aur, au să culce.

În mine putrezesc păduri cu ploi
ce ţin pământul lângă Dumnezeu;
în suflet, unii: doar noroi, –
dar, fiecare, cu aburul meu,
puţin, se sfarmă ca o stea, de geam –
şi nu mă tem,
nu gem:
în palmă linia vieţii spune că mai am
un an sau doi
pân-la ziua de apoi.

În lume se ştie
atâta culoare,
atâta poezie
şi-atâta alb de soare
pentru aşezarea
în mormântul pământului.

În lume mai sunt
cer şi pământ.

Atunci, la ce hârtie şi creion?
Ce otravă e asta?
De ce scriu?
Ce câmp trebuie arat?
Ce copaci aşteaptă securea? – şi cum vor putea să-mi ploaie
nourii deasupra mormântului, când, de-atâtea ori, am fost
deasupra lor, eu, învăţând cea mai minunată geografie
celestă, cu litoral de-argint îngheţat, – şi când le-am fost
stăpân, frate şi exeget? Răspundeţi, voi, la aceasta?

Când spui „poezie”, parcă vorbeşti
nepotrivit şi, totuşi, lucru frumos eşti.
De fapt: cenuşă de lume,
lucru spus pe nume,
cu literă neagră, care,
când o citeşti, te doare.

În sânge înfloresc stele albastre.

Moartea a-nceput să se-mplinească şi mă văd crescând în
piatră, vână verde de mătasă, aur şi lumină.

Pot face orice nebunie.
Mi-am prins o stea la pălărie
şi fac repetiţii pentru moarte.

O să fie cam aşa:
se va sfârşi o noapte;
e mai uşor să mori dimineaţă;
noaptea se va stinge-n lumină
şi voi spune să-mi cheme musafirul din grădină.

Aţi văzut cum intră lumina-n lampa şi crepusculul în sate?
Atunci să-ţi lipeşti de pământ urechea, să-L asculţi cum
cântă, parc-ar veni din tine cântecul.

Musafirul va aduce iz de spaţii interstelare
şi va fi emoţie mare
printre vecini.

Moartea, întâi, o să mă-ntrebe cum îmi merge; apoi, va-nfăţişa
coasa şi tradiţionala cucuvea; am să deschid ochii şi
moartea se va uita să vadă stelele dinlăuntru sau ca un
om prin fereastră, să desluşească dacă sufletul mai e acasă.

Ca stejarii din lumina inimii,
stau cerurile la fântână.

ACESTA-I SEMNUL ZIS TAROT, ATÂT DE-OSTIL.

ÎNFĂŞURAT ORGOLIOS ÎN AZUREELE MELANCOLII,
ÎMI PASTIŞEZ AICI DESTINUL ŞI SCHIŢEZ ATÂT DE INUTIL
ELOGIUL SUPERBEI MELE NEBUNII.

III.

Semnul acestei cărţi îl ţin ascuns ţie, cititorule,
Numai cineva mi-l ştie – şi tace,
Sunt ca nevăzutul, fără-nţeles, lăudătorule
de stih deschis, – şi n-ai cum altfel face
decât ca vulturul, tăind azurul fără să ştie
că-i doar întuneric peste-a lumii veşnicie.

Iar cine-nţelege – mai departe să tacă;
umbra pe frunte să-i crească
grea coroană-mpărătească
şi-auzu-i pe cântec să zacă, –
aducere aminte şi jale să-i fie
pecetea pe care mi-o ştie.

Iată un nou răsărit;
fără tulburare
pământurile-au presimţit
ca o chemare
fluturarea cu limpede luceafăr
adormit
de moleşirea acestui oraş de lună,
în care plânge sirena de carne
şi strigă piatra nebună,
– vrea oamenii s-o creadă
că are suflet,
şi oamenii zâmbesc
şi se-ntreabă:

„Cum are suflet,
când noi nu-l mai avem?”

Zidurile se strâng şi visează
Văile-n care odihneau
sub stejari; aşează
turlele coroane de fier
pe fruntea zidurilor –
şi sunt ca nişte-mpăraţi
după război,
căci, între timp, a răsărit soarele.

Când m-or coborî-n mormânt,
fiecare frunză va fi cuvânt,
ochii vor lumina în amintire,
ca să dea serilor de ştire:
ţara heruvimilor să vadă
cum le vine fratele-n livadă,
logodit cu şoapta vântului
în umbra pământului,
între noapte şi zi, –
iar cine va auzi
suişul sângelui
Ia tâmplele muntelui,
să se uite cum trupul meu
s-a aşezat
în inima lui,
la dreapta soarelui,
la amiază de bine şi rău –
cum a hotărât Dumnezeu.

Răsar:
luceafăr nou m-am îmbinat
din aurul, pe care-a luminat
fruntea.
Stelele s-au făcut
ca alţi oameni,
pe care nu i-am cunoscut –
şi fiecare-i ca un stăpân
peste un mâine
ce nu va mai veni,
căci zilele sunt aici o simplă amintire.

Alţii vor fi.

Armata de mâne,
armata, care va muri mai frumos ca noi,
va ieşi înainte de luceafăr
la boiul sângelui,
iar noi
vom privi,
limpezindu-ne de zi
ca nişte măguri.

Vă spun:
fiecare năsălie
ne va fi spre bucurie;
din moartea lor,
a oştenilor,
se va lămuri
visul nostru –
pământ de primăvară

pentru-ntreaga ţară,
pe care,
din neliniştile
strămoşilor din noi,
am hotărnicit-o pentru voi,
crescută din pâinea trupului
la răsăritul istoriei.

Ca nişte voievozi călători
am pornit către singurătate –
şi nu erau seri, şi nu erau zori
în ciudata inimii cetate.

Tiparul feţei-ncremenea în ape,
când scutul putrezea-n rugină –
iar tinereţea flutura în vis sub pleoape,
înnegurări şi turnuri de lumină.

Va trebui să mergem la jurământ
şi nu va fi nici o tăcere
mai frumoasă ca pumnul de pământ
care ne va culege cuvintele
şoptite de toate mormintele
şi crucile sufletului nostru.

Cât se mai poate,
vă invit la călătorie;
iată, priviţi:
inima s-a făcut ca o cetate
şi sufletul se mai ştie
acasă,
în odaia cea mai frumoasă
a visului;
ce minunat e să-ncepem cu departe
şi să sfârşim nicăieri –
cum va fi călătoria
din această carte.

Primăveri enorme, cu licăriri de mit
la margini de pădure s-au strâns însomnorate;
lucesc zăpezi albastre în muguru-adormit
şi cerbii vin s-asculte cum inima îi bate
singurătăţi de-amurguri sub cerul nesfârşit.

Craii de Sâmbătă au venit din dreptul acestei seri
anunţând descinderea domnului lor:
de fapt,
oamenii ştiau de ieri,
după mersul luceafărului călător.

S-a-nfăţişat pe festivul podiu,
cum îl citiseră-n ninsori –
ziua era binevenită, ca un tardiv elogiu
pentru atâtea palori.

Iată:

De pe frunte îi curge sudoarea,
brumând obrajii palizi de-nnoptare;
între degete, mâzgă albastră – depărtarea –
i-a putrezit în ochi şi-a ars de soare.

În ţara luceferilor orbi aleargă
onagrii, bătând frunzişul molcum de tăcere;
memoriţi cu inima largă
adapă păianjeni de fiere.

Regat de brumă, sufletul tânjeşte
după vânătoare cu şoimi crăieşti:
uneori, zare ploioasă, buchiseşte
în ţarini de carne ctitorii mănăstireşti.

Pândeşte mic, viclean, la picioare,
mâna să se plece pe creştet, bună;
la urmă, se satură de-aşteptare –
şi genunchii şi-i zdreleşte-n crengi de lună.

Depărtările le-a sumes pe drum,
s-a condus după inimă, nu de stea,
oricât de solemnă, şi-ascultă şi-acum
sângele, care-n trandafiri se ducea.

Din toţi arborii, viorile se-adună
pe frunzele memoriei;
fac nomenclatura oceanelor din lună
şi mă citesc în pasagiul gloriei:

acest ciudat străin sunt eu, eliberat
din rigoarea celulară –
parc-ar fi suflet şi s-a luminat
recunoaşterea, ca să-ncep oraţia protocolară.

Au închis porţile la cetate,
ca la sfârşitul unui vis;
au tăcut toate
şi numai un cuvânt s-a deschis.

Salut,
imunde prinţ!

Luceafăr negru, coborât din trandafiri,
la casa nouă, stai
la dreapta, stelele subţiri
să-ţi prindă umbra peste rai.

Sent-Ioan, colind să-ţi fie
ploaia, care te botează
cum se scrie
lumina tulbure de-amiază.

Sună-n vis, auzi,
oraşele cu morţi în fiecare casă;
pofteşti oştenii uzi
de lună să te ia la masă.

Dar gândul tău nu ştiu
s-agite nici o flamură si nici o-nălţare
nu te-a ispitit – nu
s-a-nălţat, numai pentru tine, nici un soare.

Te-ai recreat din frunzişuri,
în care păduri apuse putrezeau
cu amintirea cerbilor de luminişuri,
la poduri cum se-opreau.

Nestatornic domn, urzit de catifea,
funebră seară ti-ai aruncat pe umeri;
până la ultima stea,
numai puţine seri mai numeri.

Avorbitul s-a declarat învins
şi-a intrat în lumină,
iar îngerii s-au stins
în focuri din grădină,
peste care luminau
ploile cumpărate din pădurile inimii,
pe când scriitorul îşi ridica fruntea,
simţindu-se ca Dumnezeu după despărţirea apelor.

Dar ascultaţi:
unii spun că se-adună ierburile,
să le adape soarele,
să le usuce vântul,
să le bată ploile,
să le rupă ciutele, –
de fapt:
sunt gândurile noastre.

Unii spun că se-adună stejarii,
să-i limpezească depărtările,

să-i brumeze cu lună zările,
să-i adulmece sălbătăciunile,
să-i sfinţească toate chiotele, –
de fapt:
sunt strămoşii noştri şi-mi plec la pământ auzul,
foşnetul să le aud,
doina să le-o înţeleg,
când trec peste răsărit
pajurile, ducând în pliscul de fier
apă vie neamului meu.

Armata, care va muri mai frumos ca noi,
va ieşi înainte de luceafăr.

Pleacă-te
– ca-ntr-o fântână –
asupra sângelui,
ascultă cum vorbeşte
în fluier,
cum tresar chiotele
tinereţii tale
când coloanele strămoşilor
lunecă prin iureşul veacurilor
ca stelele
la vale de oameni.

Armata de mâne ...

Vom păşi dârz,
ca nişte voievozi călători,
peste cuminţenia istoriei,
spre porţile altor zori,
sub flamura visului
şi-a gloriei.

Suflet obosit,
pământul...

De mine răspund craii
cu vechime în carte,
până-n legendă, foarte departe.

Deşi din pământ,
mâinile ne luminează,
fiecare cuvânt
e un înger
şi fiecare gând:
o rază
peste ceea ce ar putea fi viaţa noastră,
cum am visat-o înainte de cărţi.

Materialul:
soarele,
luna,
planetele,
stelele,
pământul cu oameni,
ierburi,
cerbi,
ciute, –
şi deasupra a trecut
sufletul ca o amiază,
şi toate s-au făcut.

Lângă trupul nostru veghem,
lângă tron veghem,
sufletul să-L aşezăm
cu colombe de-a dreapta
şi pajuri de-a stânga.

Noi suntem cei ce presimt sub tâmplă
minunea transformărilor totale;
toate, câte-n sânge se-ntâmplă,
vor fi de mâine adevărurile tale,
omule de piatră, aruncat în cale.

Eterna mea singurătate
lumina veşniciei
peste creştet
îmi bate.

A murit azi dimineaţă.
A ieşit înainte de luceafăr la viaţă.
Văile se lărgesc, prin cripta lor
se-aude rotată pajură în zbor.
Ochii tac. Luminile nu mai vorbesc.
Azi a sosit un întrebat împărătesc.

Stelele au pornit cu luna la hram.
Foarte vesel, soarele s-a pus în ham.
Arhanghelii s-au apucat de grădinărie.
Zidurile-au început de noapte să fie.
Auzul, de mătasă.
Sufletul nu-i acasă.
Sufletul nu-1 acasă.

Sufletul nu-i acasă.

SUFLETUL NU-I ACASĂ.

SUFLETUL NU-I ACASĂ.

Stelele s-au uscat,
busuioc să fie.
Ogarii au adulmecat
încotro e calea către veşnicie,
către-a cerului copilărie,
la-nceput
şi dincolo de lut.

Fetele au ales
lacrima cea mai curată;
arborii au cules
în ramuri toată
ploaia albăstrimilor
de pe aripile heruvimilor
şi-ale-ntunecimilor;
munţii s-au plecat
să vadă leagănul mare
cum s-a-nnegurat, –
şi-aproape de zare
s-a coborât raiul
fiecăruia, cu alaiul
cuvenit mai marelui
stăpân al soarelui.

Sufletul la o parte sta,
să privească
sub tăria-mpărătească
trupul cum i-l înmormânta.

Preoţii au citit
pietrele cum s-au potrivit
la zidire
pentru sfântă mănăstire.

Atunci, s-a desluşit atâta lumină,
că nu mai-ncăpea în grădină
şi oamenii o duceau
prin ţarini, de-o-mpărţeau
la grâne şi stele,
să aibă şi ele.

Când l-au ridicat de pe pământ,
pomii s-au pomenit cântând;
fiecare frunză spunea
că-l iubeşte şi ea;
omul se-ntorcea acasă,
la rădăcini,
să le facă iarba mai frumoasă.

Nevăzut pentru lume,
calea robilor,
care-i anume,
s-a presărat cu pietriş
nou, să-l bată copitele
cailor de la rădvanul
ce-l va duce
la crăianul
Domnului în luminiş
hotărât cu zapis.

Regii spâni îl aşteptau la capătul drumului.

Când a venit,
ochii lor au fluturat
hulubi de aur curat
şi l-au primit
între ei,
crai nou de zăpadă,
în cinste să se vadă.

APOI, AU ASFINŢIT.

O femeie spuse:

„Din rouă l-am răsărit
înainte de luceafăr,
chipul i-am dat
ca unui împărat,
la trup l-am făcut
ca stejarul de-a crescut,
mâinile, vânjoase,
să cuprindă ţara şi fetele frumoase
picioarele, ca ale cerbilor,
părul, fuior
de mătasă-ntunecată,
iar glasul, de fluier,
pieptul, cu un şuier
să răstoarne dealurile,
puternic, s-ajungă-ntotdeauna malurile
vieţii-nvolburate”.

O fată spuse:

„Mult l-am iubit,
ca lumina inimii mele
l-am iubit;

înaintea mea
când îngenunchea,
buzele mele îi sărutau fruntea
luminătoare
ca a sfântului soare;
l-am iubit în văzul oamenilor
şi-n ascunsul stelelor;
el îmi aducea
faguri de miere
şi cuvânt bun,
ierburi cu şoaptă
de pădure ploioasă
şi cântec de dragoste".

Tovarăşii spuseră:

„Tăria noastră,
pe moartea lui să se-ntărească,
în inimă să-l ducem,
inima noastră să-i fie
casă, dor şi bucurie,
biserică i-om ridica,
fiecare în inima sa".

Mama spuse
şi vântul vorbele-i duse:

„Să-i înălţăm chivoriul,
chivoriu de pământ,
cu rădăcinile să se-nfrăţească
şi cu pomii să se lege-n jurământ".

L-au aşezat în mormânt,
pietrele să se primenească –
şi fruntea regească
nu s-a mai înfiorat de vânt.

Logodnica spuse:

„Pământul l-a sărutat
şi lumina inimii mele
s-a urcat
în mugurii stejarilor".

Fraţii de cruce spuseră:

„Te-au cuminţit
zăpezile pe frunte,
ciobane pe la cerbi deprins;
pădurile s-au depărtat şi-n locul lor

doar ochii ciutelor te-au nins
cu tristeţi.

La horă te prindeai cu stelele
şi focul ni te-a mistuit;
dar gândul nostru-i: de-azi
pământul să te crească înmiit –
din toată puterea lui nemărginită,
peste zarea asfinţită;
în fluierul muntenilor
depărtările te-audă,
aburul gurii tale
să cadă vânt
pe frunza udă
a dimineţii de pădure,
în pâcle – toamna –, suflete,
să te răsfiri
şi sângele
să-ţi curgă-n trandafiri,
biserică în înalturi să te urci
şi-n izvoare să doineşti
acum şi-ntotdeauna
sub cerul larg al ţării rumâneşti".

Apoi au început
dealurile să-l pomenească
pe-nţelesul lor,
sunând din inima pădurilor.

Un stejar a crescut
cu o mie de mierle-n frunziş.

Îngerul, care-i fusese la dreapta,
îşi luă toiagul.

Noaptea, oraşul s-a liniştit
ca o flacără, după ce ai închis uşa.
Maşinile-au ieşit
din fabrici
şi se-opresc pe la biserici,
ca să le dea „bună-seara".
Trenurile n-au mai plecat,
iar zidurile s-au adunat
în vis, ca nişte nouri de piatră.

Sufletul nu plânge.
Sunt lucruri, care trebuie sfârşite-n sânge.
Larg vuia granitul.
Se oprea în fiecare ceasornic infinitul.
Moartea nu se învaţă.

Ferestrele se fac de ceaţă.
Turlele dau din cap.
Visele-n sertar nu mai încap.
Strada aleargă.
Strada n-are timp.
Fiecare cuvânt
e-o nouă stea-n plămâni.

Poetul e ca o stâncă în soare.
Sunt tânărul ucenic vrăjitor...
Se-nchide ciclul morţii de zăpadă.
Au pornit luceferii peste cuvântul lui Dumnezeu.
Oamenii aşteaptă-n ogradă.
Regentul anului, defavorabil.
Uneori, înţelepciunea e mai adâncă în joc.

Poetul nu se bucură,
poetul nu plânge.

Ce frunză mai cere
uzina de vis, s-o transforme în carne?
Au luat soarele
şi pietrele visează
ploi de lumină.
Oraşul – această grădină
de piatră – visează
cum va creşte până la cer.
Totul se face vale.
Stejarii sunt departe.
Stelele s-au făcut ca alţi oameni.
Armata de mâine va ieşi înainte de luceafăr.
Zidurile au pornit către viitor.
Nici un rege bătrân şi călător
nu mai loveşte paloşul
în piatra propriului său chip.
Dimineaţa va mai suna în livadă?
Regilor spâni, de piatră, le creşte iarbă în ochi.

Mai sunt păduri undeva?

Aşa, cum l-au aşezat,
cu fata la răsărit,
rădăcinile l-au îmbrăţişat.
Cerul s-a risipit
din ochii lui
şi-n inimă nu-i
nici o dimineaţă.

Regii spâni aşteaptă la capătul drumului.

Mărăcinii au oftat prin somn;
luna nu s-a mai văzut;
inima s-a desfăcut
ca un trandafir:
sunt lucruri, care trebuie sfârşite-n sânge.

Unele seri au nouri înalţi deasupra străvechilor oraşe.

Nici o doină
nu va mai trece
prin fluierul acesta.

Anii au înserat,
mama a uitat,
fata petrece,
fraţii de cruce
ori au murit,
ori s-au împrăştiat.

Biserica s-a topit
în soluţia prea puternică a lunii.

Uneori, se-adună
luceferii albaştri
în incinta solemnă
a memorialului;
întâiul între ei trece la inventar
încă o inimă;
istoria se va repeta
până la realizarea deplină
a planului:
soare nou din atâtea inimi.

Suntem la începutul istoriei,
la sfârşitul legendei.

Mări calme,
frazele.

Cuvintele se-adună
ca razele
arterelor
spre soarele inimii.

Strămoşii au tăcut,
stejarii s-au pierdut
în liniştea codrilor.

Regii spâni, de piatră, aşteaptă la capătul drumului.

Răbdători, liniştiţi,
munţi după furtună.

Haide, la drum,
voievod călător!

De mine răspund
cerurile,
doinele,
pădurile.

Haide!

Regii spâni, de piatră, aşteaptă la capătul drumului.

Stau drept.
Nici o-nfricoşare
în inimă.
Această mână
ştie să-nfrunte
paloşul.

De moarte –
cerul.

În sfârşit, această eliberare!
Încep s-aud chemarea
stejarilor.

De lână s-a urzit lumina.

Moartea – doină din depărtări.

Sunt lucruri, care trebuie sfârşite-n sânge.

Regii spâni, de piatră, aşteaptă la capătul drumului.

Luceafărul a ieşit să privească asfinţitul.

Haide!

AŞA
SFÂRŞEŞTE
TAROT
SAU
CĂLĂTORIA OMULUI,
CITIT LA LUMINA DE SEARĂ, CÂND ÎNCEP STELELE.

Cernăuţi, la 27 Mai 1935.

NOTE LA O EXPERIENŢĂ

Câţi ani au trecut de-atunci? Poate o mie. Ornicele au stat; ce aripă le-a atins? Nu ştiu: am rămas la timpul acela, în pădurile enorme ale visului, sau m-am apropiat de moarte? Unde sunt? Dar să las acestea – şi să mă refugiez sub semnele pe care mi le-a dat Dumnezeu.

Îngerul morţii bătuse şi-atunci în ferestrele colorate. Am deschis larg şi-am plecat fruntea. Boarea nopţii de primăvară mi-a răcorit buzele arse şi, ascultând căderea stelelor, vedeam învierea ciobanilor. Totuşi, îngerul morţii nu s-a plecat asupra mea şi calea robilor mi-a rămas închisă.

În anul acela, m-am eliberat de viaţa celorlalţi. Am cunoscut, atunci, viaţa mea. Şi spun că n-aş schimba-o pentru nimic din câte mi le-ar putea oferi Veliar. Nici măcar orgoliul nu mă mai ispiteşte. Plăcerea de-a ciopli o uşă de catedrală nu e orgoliu.

În anul acela mi-am înfăşurat în jurul umerilor mantia neagră a umilinţei. Ascundeam aurul – nu pentru a mă bucura de el, ci pentru ca oamenii să nu ştie că poetul e ca un împărat în strălucirea singurătăţilor. O imensă iubire pentru tot ce e lucrul mâinilor lui Dumnezeu m-a cuprins.

În anul acela am învăţat Cernăuţii. În serile lui am umblat; în amiezile şi-n dimineţile lui de aur. Atunci am venit spre-această cetate altfel decât vânzând stelele pe care mi le-a dat Dumnezeu. Ţii minte, Liviu Rusu, bucolicele-amurguri! Linia ferată parcă ducea spre cer oraşul. Împrumută-mi ochelarii verzi, George Drumur! Luptam, toţi, cu măgurile şi cu nourii – şi ce frumoasă a fost această luptă!

Atunci, *Tarot*-ul a început să crească – imensă colindă pentru o imensă dragoste de dragoste.

A fost un prolog.

Cântecul de durere şi bucurie al aurului sub mâinile meşterului

Domnului
profesor AL. ROSETTI,
omagiu devotat
acest simbol liric,
M. S.

Nun leid ich an einer tiefen wunde...
Stefan George

Erau tăceri mai tari ca piatra sub păduri
Şi-n flacără subţire lunecam tăcut
spre inima pământului, de unde tu mă furi
să fulger liniştea ţărânei care m-a pierdut.

Mă adunam din ploaia soarelui de-amiază,
duceam sub stânci amurgurile-nsângerate
şi-o clipă mă opream s-ascult cum lutul dormitează
visând luceafărul cu noaptea din eternitate.

Ca şerpii răscoleam ţărâni de brumă-naltă
– răcoarea brazilor mă fumega-n cristale –
şi-n legănări tăcute lunecam să văd cum saltă
colinele superbelor oceane muzicale.

Stejarii mă mai cuprindeau cu rădăcina,
dar le fugeam de sub tentacule – departe,
la fund, în ţările pământului, din care lumina
aduce murmurul izvoarelor cu iz de moarte.

Sub negrul lut simţeam cum, totuşi, roze-aurore
se-nalţă pe aripa păsării de foc,
zvâcnind de melodie, – şi-n acele calme ore
de sub pământ cu slăvile mă bucuram la un loc.

Spre mari văpăi văpaia mi-o duceam – lumină
atât de rece eu! – şi culegeam în drum
tot sângele pământului, în inimă să-mi vină
amarul cântec cenuşiu al zărilor de fum.

Dar uneori m-opream s-ascult cum sus aleargă
sub lina ploaie-a lunii cerbul după ciute;

atunci sta doru-n mine vinele să-mi spargă –
şi-n hăuri fără fund mă prăbuşeam mereu mai iute,

ca tropotul copitelor să nu-mi mai sune
cumplita nostalgie după cerurile multe;
în voie mă lăsam, ca matca să-mi adune
de pretutindeni carnea de lumină, – şi s-asculte

durerea-mi, pajere se-opreau, subpământene,
dar oamenii m-au smuls maternului pământ,
să mă prefacă-n bani; avari urâţi cu dragoste ne
băteau, ca sunetul să-i îmbete. Doamne, ce mai vânt
de nebunie din pricina mea în lume!

Şi-atunci venit-ai tu, drag meşter fără nume...

Prin focuri purificatoare m-ai trecut
şi zimţii blestemaţi mi i-ai topit în ele;
din aburii albaştri m-am ales – şi-am început
spre slăvile eterne-un cântec nou de brumi şi stele.

Sub mâna ta un sunet de lumini eram,
scânteietoare-auroră şi imens amurg;
vremelnicia lumii-n veacuri aspre o-nălţam,
s-ascult prin mine stelele şuvoi cum iarăşi curg.

Stau astăzi gând – e gândul tău – să mă-mplinesc
şi-ascunsul minţii tale-n mine se trezeşte;
acuma simt în trupu-mi bogăţii de cer cum cresc –
creezi o lume nouă azi, din spirit îngereşte.

Imensă bucurie – ocean de largi azururi!

Desăvârşindu-te în plasma mea de geruri,
tu, meştere, te profilezi de-a pururi
pe-aceste calme, vaste, moarte ceruri,
pe care din sufletu-ţi de rob supus lui Dumnezeu
le-ai înălţat şi iad cumplit, şi rai, spre trupul meu.

*Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Ass*isi

Prietenului LEON ŢOPA
pentru anii ce vor veni
această carte cu
ZECE CUVINTE
ALE FERICITULUI
FRANCISC DIN ASSISI,
M. S.

I.

Încet, că doarme Dumnezeu în mănăstirea Lui
de larguri peste timp, în care pentru noi
se roagă, – seara din adâncul cerului
răcoarea s-o reverse în albastre ploi.

Veniţi aici, tăcerea unde-i mai stufoasă
şi pinii aromesc mai dulce târzia după-amiază,
la inimă să-mi poposiţi, sfioase, ca-ntr-o casă,
în care peste geam se-aşează,
ca soarele pe vechi copilării,
trecutul plin de bălărie şi melancolii.

Iată, eram şi eu odată ram –
şi râdea pământul prin mine la soare;
deplin pe-atunci mă bucuram,
culegându-L pe Dumnezeu din mii de izvoare.

Apoi, veni o seară, când,
simţind cum o dulce-oboseală în frunze-mi pătrunde,
aş fi vrut să mă duc, fără să ştiu unde –
şi-i auzeam pe ciobani în vale atât de vesel cântând.

Se ridica până la mine mirosul şiştarelor pline;
prin colibe fierbeau laptele – şi fumul, liniştit,
se ridica peste case, – şi bine
îi veneau lui Dumnezeu
mireasma fânului proaspăt cosit
şi-aroma frunzişului meu.

Ardeau de-atâta luceafăr depărtările,
pe care le sunau în tălăngi oile
şi se strângeau după lună cărările, –

şi n-au priceput de ce mă-nsetează ploile.

Abia când primul ram s-a desprins,
am bănuit o suavă sfâşiere,
care şerpii pe trunchi mi-a încins, –
şi totul s-a făcut tăcere.

Numai îngerii arborilor, care le stau
de secetă şi de-ajutor,
ferindu-i, pe cât au
în putere, de trăsnet şi de topor, –
băteau mai larg din aripi, luminând
seara până-n adâncul pădurilor.

Când am căzut,
i-am mai auzit plângând
în albastrul serilor lut.

Dar iată vulpea că-şi zburdă toamnele-n amurg
şi lupul se-nfăşoară-n umbra nopţii apenine;
azurul şi l-au stins şi-ntunecate curg
molaticele codrului coline.

Dealul urcă lin, pădurile coboară
prin râuri de lumină; zarea-ngenunchează
în frunza limpede-a pădurii – căprioară –
şi bea un soare-ntreg din fiecare rază.

Cătunu-ntreg în fumul serii sună
de roata carelor cu grâu şi voie bună;
ţăranul, numărându-şi clăile,
voios răstoarnă căile
şi-i vine chiotul pe buze –
de-l îngână văile
şi cumpăna fântânilor ursuze.

Din marginile zării
domol se lasă pacea; pe câmpii –
cu vântul slobod al noptării
aleargă negre şi tăcute herghelii.

Ca lacrima răsare Vesper; este ora
dorită a odihnei şi-au tăcut năierii;
pe fagi s-a scuturat de limpezimi sonora
chemare-a buciumului drag şi-oierii,

trezindu-se, vă cheamă şi vă-mbie
la somn, căci ulmii şi tufişul nu se ştie
ce lacome sălbătăciuni ascund
în umbra lor adâncă de iezer fără fund.

II.

Dumnezeu şi-a pus fruntea pe mâinile tale,
s-a odihnit peste seară, ca un ţăran;
de-atunci amiroasă, ele, ca un lan
când îmi scutur de pe umeri ploaia la vale.

Februarie cu zăpezile moi nu e mai dulce,
cu tot soarele lui de palide luciri,
ca suavele contururi, când încep să se culce,
ale degetelor pe catifeaua cu-albaştri trandafiri.

Cum înserează-n odaie! Umbra lunecă
pe geamuri, ca-ntr-un lac târziu;
mâinile se-ntunecă, se-ntunecă...
şi frunzişul de lumină nu le mai ştiu.

Totuşi, le simt căldura de lut
sărutat generos de soare şi bunătate, –
vom rămâne la margini, fără-nceput,
să ne comunicăm din albastra irealitate.

Dă-mi braţele, să simt din ele cum adie
mirozna crudului pământ, –
şi-apoi să ne-mprăştiem în veşnicie,
ca o ploaie purtată de vânt.

În lut te dumic, seară mare ca niciuna;
ca şoldul tău mai dulce nu-i colina când coboară
în valuri repezi cu luceafărul şi luna,
iar negura pe umeri câmpeneşte te-mpresoară.

III.

Prin ploaie trece Dumnezeu, şi mai departe
alunecă tăcuţii paşi; ai spune: iată
că trece Dumnezeu cu ploile prin moarte
şi nu-L urmează alba îngerilor ceată.

Ai vrea pe urma Lui să luneci – ca-nserarea –
pe unde-au drumărit singurătăţi de soare,
dar prea puternic te-nspăimântă fluturarea
văpăilor şi încă n-a căzut pe floare

târzia brumă-a toamnei tale, ca să ştie
piciorul nedeprins pe unde să te poarte
şi-ncotro-i cărarea
ce duce peste moarte

la-ntunecata veşnicie.

Ascultă... ascultă...
îngeri negri de pământ
merg prin ploaie, merg prin vânt;
unii au aprins fanare,
alţii, mai săraci, o lumânare.

Sfinţii au ieşit în lume,
L-au chemat pe straşnic nume,
dar pădurea L-a ascuns
peste largul beznei nepătruns.

Prin ploaie simt cum Dumnezeu se roagă, –
veciile în urma Lui se leagă.

IV.

Aicea, Isuse-Doamne, e casa bogatului.
Priveşte: sunt zeci de câni în ogradă.
De-avar, nu-i lasă voie fârtatului
soare să intre în casă,
că-i mănâncă toată culoarea
veştmintelor de mătasă,
iar inima şi-a-ncuiat-o în ladă,
ca să nu-l îmbie sora milă
cu-mbucătura, pe care el o-nghite-n silă.

După fereastră, a dat perdeaua,
calicii să nu-l simtă cu aur la piept;
de când l-a lovit pe bogat damblaua,
vrea popa să-l facă drept
la suflet, dar altă grijă n-are
bogatul decât grâul din hambare –
şi-n inimă i se-nmulţeşte neghina
ca pe mirişti. S-a stins lumina
în casa lui. Isuse-Doamne, să nu crezi
c-a pornit prin vis, ca luna pe livezi,
ci-şi cruţă seul şi uleiul nici măcar
sub icoana de când erai mic,
aşa de frumoasă
– Maica te mai ţinea pe-atunci acasă! –,
nu pâlpâie la fruntea ta de cleştar.

Stă ca-n iad, la mare-ntuneric, şi slugile-l aud
cum mâinile-n aur şi le spală;
până şi luceafărul,
de lacrima îngerilor ud,
îi ştie de frică şi-i-nconjoară moşia –
parcă numai mărăcini şi boală

i-ar fi între haturi, iar buiecia
tinerească-n poartă i se-opreşte,
căci vătaful pocneşte
din bici şi cânii o latră lupeşte,
iar stăpânul surâde zălud.

Peste drum, sărac, e dulgherul, ca acela care
pe Tine Te-a crescut; seara, uneori,
iese la poartă, să vadă
dacă nu cumva Te re-ntorci,
şi-ntreabă de călători
dacă n-au aflat voce vestitoare –
iată-l! e bătrânul, care vorbeşte-n ogradă
cu Maria.

Zâmbetul Ei, zâmbetul Mariei,
zefirul tristeţii, ploaia bucuriei...

Luna, stelele şi soarele
îi curg pe fată;
pe-obrajii Ei de bună-dimineaţă,
ceru-şi murmură izvoarele...

Porneşte Maria-n amintire
cu Iosif, dar fără Tine,
spre-un depărtat Egipt şi-n lunga-i rătăcire
a vis Îi vede luna pe coline.

Priveşte, omul sărac...

El, când a văzut că i-s goale hambarele,
uneltele şi le-a luat,
a adus în lanuri soarele,
grâul de l-a secerat.

Şi-a ostenit mâinile,
ca pe nişte cai la pădure;
n-a mai ştiut cu săptămânile
ce e veselia şi, prin sat,
au început să-l râdă şi să-l înjure.

Când grâul şi l-a adus acasă,
în două cu neghină l-a văzut;
pâinea îi era pe masă
ca un bulgăre de lut
şi sufletul i s-a făcut
pasăre sfioasă,
care l-a durut.

Dar, fără prihană,

numai la Tine se gândeşte;
dacă i-ai dat şarpelui hrană,
desigur că şi săracul şi-o găseşte,

Unde-i lumina subţire
ca unghia lunii, când e nouă,
să mergem, Isuse-Doamne, tot pe fire
de păianjen şi pe stropi de rouă.

Acolo de-aseară a intrat,
la pruncul morarului,
sora moarte – de-l caută oamenii bătrâni
prin mâlul din fântâni
până-n adâncul pământului.

Aici, sub cumpăna odăii afumate,
cuprins de *libido sciendi*,
se frământă nebunul înţelept
şi se bate
cu pumnii în piept –
că Te-a pierdut departe,
în vreo pagină de carte.

Îmbrăţişaţi, ţăranul
cu ţăranca lui visează
cum vântul le tălăzuieşte lanul
şi că fiecare
spic de grâu e-o rază
cu-nvolburări de soare.

La vale, stă-nchis ucigaşul;
fratele şi l-a omorât
şi va fi spânzurat pe imaşul
paşnic, unde murmură ierburile.

Să mă rog, Doamne, pentru el,
ca pentru un copil rătăcit;
oare eu sunt mai puţin mişel
şi niciodată n-am păcătuit?

Cât mi-a trebuit, Doamne, să mă adun
din luceferii umezi ai tâmplelor Tale,
câte zăpezi de lună, câtă amiază de soare
până la această vale
a plângerii!

Câte ierburi au trecut sub aburul gurii Tale,
ca să se prefacă-n sânge – sângele meu;
câtă lumină a curs din rănile lui Dumnezeu,
ca să se prefacă-n sângele meu?

Va trebui s-alerg cu cerbii în pădure,
să-mi lipesc urechea de jilavul pământ,
ca să Te-aud moarte, să Te-aud depărtare,
să Te culeg din soare, să Te aleg din vânt.

Cine, Doamne, oare cine,
nu ştiu, Doamne, cine
în tăcerea inimii
m-a-ntrebat de Tine.

Mă cuprinde-un sălbatic dor
de ţărnă şi de tăcere;
desluşesc în cântecul izvoarelor
cum pământul mă cere
de la un veac întârziat,
care-n neguri s-a legat.

Isuse-Doamne,
poate-n mila Ta
mă vei ierta
dacă gura nu şi-a măsurat cuvântul;
Tu ştii că n-am asemenea învăţătură,
însă cine învaţă vântul
să zboare şi soarele să răsară,
luceafărul să ardă
şi ziua să se facă seară?

Isuse-Doamne,
prin satul meu Te-am dus
cum am crezut mai bine,
să-l vezi în amănunt, cu ochii mei omeneşti;
e timpul să Te-ntorci, că iar e la-nceput,
pe măguri, soarele – şi-n inimă îmi creşti
prea mare, ca să Te mai poată cuprinde
cu toată lumina dimineţii, care Te-aprinde
în ochii mei ca-n zarea mătăsoasă.

Curând ciobanii vor suna
hore câmpeneşti în nai:
e timpul să Te duci în rai,
iar eu acasă,
la cărţile şi la prisaca mea.

80.

Binecuvântează, frate soare,
fruntea care ţi se-nchină;
fă-mă, Doamne, larg şi depărtare,
şi mă bate cu lumină;

fă-mă, Doamne, brumă şi răcoare,
fă-mă apă, fă-mă rouă –
să mă soarbă cerbii în izvoare,
mestecat cu ceru-n două;

binecuvântează, frate soare,
mâna slabă, care scrie;
fă-mă, Doamne, luminiş de zare,
sărutat de-albastră glie;

fă-mă, Doamne, vânt de floare,
să mă ia-n aripi albina,
fă-mă, Doamne, nour de-nserare,
să-i port soarelui lumina.

Frate, eu te-aud în lut cum spui
rugăciunea grâului
pentru pâinea viitoare,
frământată în sudoare;

frate, eu te văd cum luminezi
rădăcinile-n livezi –
toată iarba, cât de mică,
mănăstire se ridică;

frate, eu te simt în fiecare spic,
bob de sânge, soare mic,
veşnicie foarte mare,
strânsă în nimic.

Te-nalţi dominator şi pur
din mănăstirea codrilor de-azur;
mai fumegă tăcuţi pe mări
luceferii albastrei depărtări
şi lanurile se-nfioară
de parc-am fi ţărână-ntâia oară.

E-n tine-atâta bunătate,
încât din fiecare strop de rază-ţi creşte
o nouă şi ireparabilă singurătate –
şi-atunci te risipeşti împărăteşte
în nesfârşite ploi
de aur peste noi.

Când răsări, tac muzicile-nalte ale stelelor,
noaptea mai vibrează-n oceane;
auroră, îmbrăţişează-mi munţii,
alungă umbra albastră
din umezeala pădurii.

Mărire ţie, prietenul lui Dumnezeu,
fratele stejarilor şi-al grâului;
câte milenii au trecut
prin lumina ta
de la-nceput?

Tu, care mângâi pietrişul
din mâlul fluviilor ursuze,
primeşte mâinile mele,
potir pentru inima ta.

Totul va fi un cântec înalt, peste stele.

VI.

Trec orbii, ducând în mâni castroane
cu supă aurie, care fumegă îmbietor;
azurul le-aşează pe frunte coroane
ca îngerilor.

Mănâncă-n tăcere, carii cum rod
în copac; supraveghetorul tăcut se plimbă;
unui copil i se face nod
în gât: a simţit o muscă pe limbă.

După ce-au spus rugăciunea, au ieşit în ogradă
şi-au început să pipăie soarele, ca pe Hristos, –
căci numai cu mâna şi fruntea pot să vadă
orbii cât e de frumos.

VII.

Aripile mândriei ţi-au căzut,
Dumnezeu te-a-ntunecat;
apropiindu-te de lut,
n-ai căzut în păcat.

Ca şi când ai fi mers printre mii de mărăcini,
deasupra ta s-au scuturat
nişte ploi de lumini
ca un aur ciudat.

Ţi-au plesnit buboaiele pe frunte
şi-ţi curge-n ochi sângele vâscos;
departe vuieşte, ca dintr-un munte,
dimineaţa cu sunet apos.

Până şi cânii au început să te-nfrunte,

lătrându-te-n ogradă;
n-ai cum să te aperi cu mâinile ciunte
şi doftorii nu vor să te mai vadă.

Li-i teamă, tuturor, de putreziciunile tale,
uitând că sufletul li-i asemenea
buboaielor, care desfrunzesc petale
de puroi cu licăr de stea.

Eu pun urechea la pieptul tău chinuit,
aud inima, inima ta,
care-i ca soarele când a răsărit
întâia oară deasupra mea.

Frate lepros, este-un fel de răcoare
mai curată ca bruma în ascuns;
prin zdreanţa obrajilor prietenul soare
până la os ţi-a pătruns.

Dar e un miros înalt de stele
în carnea ta, şi de livezi;
că trece Dumnezeu prin ele
nu-ţi vine să crezi.

După ce vei muri
– sfânta moarte e-aproape –,
mai frumos vei răsări
ca un luminiş de ape.

Te vei înălţa fag şi-n fiecare
seară voi veni cu oile,
s-aud murmur de depărtare
când te-or bate ploile.

Ne vom ruga împreună,
ca nişte crini ai Mariei;
vom asculta cum ne sună
clopotele veşniciei.

Vom fi ca nişte munţi în furtună.

VIII.

Însomnoraţi, sub pământ aşteaptă anii
adunaţi împrejurul stejarilor căzuţi;
cu aur în mână umblă ciobanii
să cumpere cântecul luceferilor muţi.

Cerbii cad în genunchi, loviţi de săgetători vicleni;
au mai mugit odată, pentru dealuri,

şi s-au coborât pământeni,
cu fruntea-n lut, ca-n răcoroase valuri.

Sângele s-a potolit pe frunzele ude,
vulpile-adulmecă vânatul răpus;
cornul vânătoresc s-aude
căzând ca ploaia şi cântecu-i sus.

Lupul linge sângele cald, ca de soare,
şi urlă-a vis, de-i răscoală
pe urşii adormiţi; pe zare
noaptea mai curge domoală.

Este-o oră liniştitoare a serii,
când fratele Vesper iese cu turma la drum;
departe scânteiază fulgerele verii,
dar fără tunet şi ploaie acum;
ca pe zăpadă păşeşte lupul înfometat,
orbii răscolesc prin scorburi după o iarbă anume,
semănătorul cuvintelor a însetat
şi-ncepe să bea tăcere; sătenii fac glume,
de care zâmbeşte lumina lunii, de sus;
nourii, cum îs albi, deşi seară,
sunt apele, în care surâde soarele;
ca ei sunt bisericile, bunăoară,
când gâlgâie-n potir izvoarele
de sânge ale Domnului nostru Isus.

În astfel de timp, simt o sălbatecă dorinţă
după înneguratul pământ;
aş vrea să fiu numai suferinţă
sau o frunză purtată de vânt.

Pământ, pământ!
Sfinţitor şi binecuvântat pământ!
Să te simt pe frunte, luminare,
ascunziş de seară, ascultare, –
frate cu sobolul şi cu aurul să fiu,
rădăcina fagilor să mă cuprindă
cu mâni alinătoare
pe sicriu, –
serile şi stelele,
apele şi ţarina,
livezile şi nourii
să-mi şoptească.

Pământ, fratele soarelui,
deschide-ţi braţele de piatră,
pământ, prietenul luceafărului,
în ce afund nepătruns

pe Dumnezeu L-ai ascuns?

De ce, însă, mi-i teamă,
moarte, mamă?
De ce negurile se risipesc
pentru un întuneric împărătesc?

E, Doamne, totuşi, prea curând.
Mi-i ruşine cum luceferii m-aud plângând.

IX.

Pentru tine nu mă pot ruga, frate întuneric,
Lumina s-a făcut sânge; soarele, povară.
Eu te-aud din pământ, gemând, –
te-ascult sub pietre, dobândit seară.
Ca nişte păsări de aur, mâinile mele
te-ar îmbrăţişa, un strigăt unic de stele,
ca glasul Domnului nostru, din stejari.
Eu ştiu unde e adâncul tău, frate întuneric,
stăpânul corbilor, al pajerelor,
al miorilor negri, al ceţurilor, al ulilor.
Sufletul meu e ca un argint întunecat,
numai că fără voie, deci fără păcat.
Cine te-ascultă de veacuri, decât soarele,
când noaptea curge din inimă, ca peste-o vale?
Ţărmul, unde vin la domnia strigoilor
mâinile noastre, desfăşoară o calmă uitare –
ca din ascunsele-i lumini
să răsară o-ndurerată zare.

Îngenunchează la fruntea ta de luceafăr
întunecimi, duhul fără sfârşit al mormintelor.
Părinţii noştri unde s-au dus, fără uitare,
Parc-ar fi fost neguri?
De ce, când ar, aud gemând
pământul fără lacrimă?
Dacă nu mă pot ruga pentru tine,
eu voi plânge la tâmpla lui Dumnezeu,
cum stă soarele, acasă.
Mâinile tale amiroasă
a sulfină şi-a pas de înger cu lumină, frate întuneric.
Eu sunt bun pentru cine
stă aproape de tine, ca o cruce, care
s-a-ntunecat de prea mult soare.

85.

Şi-acuma, Doamne, am rămas cu Tine

să stau de vorbă. Inima-mi tresare,
iar glasu-mi scade şi-i atât de bine,
că-n răsuflarea Ta de-albastră glie
mă simt ca păcuraru-n dulcea înserare,
când somnul ni-i prieten şi-n cărare
dulăii îl aşteaptă cu lătrat de bucurie.

Ca aburul pe codri, zarea
uşor se pierde prin fereastră;
aleargă-n mirişti depărtarea
şi-n frunze-i seara iar albastră.

Curând va-ncepe toamna fumurie...

Răcoarea serii aspre mă-nfioară
şi-i în aer ca şi când o liturghie
s-ar pregăti. Vrea robul Tău să moară,
Doamne.

Vrea-n arbori iar să treacă, iar în grâne
să circule, spre-lauda Ta, şi-n rouă
să-şi aburească răsuflarea, pâine
să-i fie inima, ca-n două
să i-o frângi.

Pătrund de-acum apropierea
de floare-a frunţii Tale înstelate,
de-acuma inima, ce-n pieptu-mi slab mai bate,
e-a Ta – şi-a Ta e şi tăcerea
ce-mi urcă umerii cu aripi de eternitate.

Odaia, Doamne, plină-i de tămâie
şi, când veşmintele-Ţi adie
ca vântul slobod la câmpie.
Te simt trecând prin grâie
ca prin veşnicie.

Mi-i ca şi cum m-ar fi-nserat frunzişul
pădurilor de fagi, cu cerbi sfioşi în ele;
sunt seară eu, iar Tu eşti luminişul,
în care-am semănat câmpii întregi de stele.

E-un somn al ţărilor înalte,
pe care nimeni nu-l mai ştie,
că Dumnezeu s-a dus în veşnicie,
iar eu la celelalte.

Din mine ţară am crescut,
azururi leneşe pe-a mărilor singurătate;
pădure-am fost şi n-am crezut –

şi hat de ţarini nearate.

Îmi ştie mineralul boarea gurii,
mă poartă apa-n glii legănătoare;
la fruntea-mi, care-i ploi de soare,
nicicând n-abate umbra stearpă a pădurii.

Oare suntem altceva decât o seară –
sau amiază, în care Dumnezeu
stăpâneşte, şi nu sună mai clară
inima, atunci, de sângele meu?

E sufletul unora crin subţire
de-argint cu fulguiri albastre de ninsoare,
al altora – o albă mănăstire,
cu turle zvelte, care tălăzuiesc la soare.

Văzut-am rânduindu-Ţi casă
mezinii – trupul Tău de foc
să stea-nlăuntru bine, ca-n mătasă,
iar lumea se mira de unde
răsare-atâta busuioc
şi boarea lui de ce-o pătrunde.

Dar eu m-am ostenit cărare
uşorului Tău pas şi, totuşi, greu, –
şi mult m-am bucurat că sufletul, prin care
– ca-n veşnicie – trece Dumnezeu,
a fost cădere-n lut şi-n timpuri înălţare.

Păşeşte, Doamne, pe cărarea mea umilă
şi codrii Ţi-or ieşi în cale,
să-mi spună, filă după filă,
istoria vieţii Tale,
iar dimineaţa, de-i ajunge-ni rai
cu mine – neînsemnat grăunte! –
aşează-mi, Doamne, sufletu-ntre scai –
lumina lor să-mi sângere pe frunte.

EPILOG

LUPTA ÎNGERULUI CU SATANA ADORMIREA LUI FRANCISC DIN ASSISI

MASCA

1.

Apoi a venit curtea cerească, marea, luminata, căci numai îngerii se mai lăsau la el, seara – şi-albinele, iar toamna era lungă şi frumoasă. Dumnezeu s-a dus în toate bisericile din lume. Clopotele sunau fără auz, în pământ, moartea venea sfioasă, făcându-i legământ gingaş, de

mătasă, pentru suflet. Îngerul cu paza l-a îndemnat pe Satana şi-a început o luptă, care-a durat până târziu noaptea.

2.

Francisc a adormit aproape de soare. Moartea i-a intrat uşor prin porţile ochilor, căci ei erau curaţi, deşi fără lacrimă.

3.

Oamenii spuneau că nu mai trebuie soare pe cer, căci faţa lui Francisc luminează îndestul, şi pentru luceafărul de mai sus de soare.

ÎN ASSISI A FOST MARE BUCURIE.

Trei fabule

Domnului
OCTAV ŞULUŢIU,
pentru o revenire,
cu drag aceste pretexte lirice,
M. S.

Curcubeul

Elanu-l aruncase arc pe cer şi-ntreaga lume
se bucura, şi toţi copiii îl strigau pe nume,
dar dânsul, observând că nourii i-acopăr zarea,
le spuse, neputând să-şi stăpânească indignarea

„Sunteţi meschini! Mereu
invidia vă roade pân-la inimă;
de n-aş fi curcubeu,
v-aş face k. o., însă-mi ştiu păstra prestanţa
şi pot s-afirm că minimă
vi-i importanţa!

De n-aţi fi voi, pe cele patru zări
culorile mi-ar străluci ca mări
de nestemate”.

Grămezile de nouri se priviră,
întâi mirate,
apoi mai vesele; la urmă izbucniră
în râsete, de răsunară
în geamuri stropii – vesel cum răsună
în codri tunetul de primăvară,
şi-ndată dispărură după zare,
rostogolindu-se cu voie bună.

Se umflă curcubeul, tot mai mare
să crească
pe-albastrul cerului zăvoi, în care
un singur nour mai rămase, să privească
desfăşurarea mândrului tezaur de culoare
şi-o clipă se opreşte însuşi prea grăbitul soare.

„Dar asta ce-i? Culorile îmi curg în gârlă... Frică
mi-i, Doamne... Verdele-mi se strică...

Albastrul s-a pierdut... şi violetul... Mor...
O, nour, drag prieten, vină-mi în ajutor…”.

Însă nourul zâmbeşte şi aleargă după zare,
şi-n aceeaşi clipă,
curcubeu-şi pierde ultima culoare,
pe care-o ia o vrabie pe-aripă.

Revolta plantelor

S-a-nfipt la marginea terasamentului o păpădie,
din fire galbenă, ca fiecare,
şi zi de zi priveşte cum acceleratele sfâşie
văzduhu-albastru, prăbuşindu-se demente-n zare.

„Frumos e, Doamne, să te poţi mişca, să vezi întreg pământul,
s-alergi spre-albastrul munţilor, departe,
să simţi cum se-nfioară frunzele, când bate-n ele vântul,
pe scurt: destinu-n toată lumea să te poarte”, –

constată păpădia,
iar macul de alături
îşi pleacă pălăria
şi doleanţa o transmite
cochetei mături,
iar mătura, la rândul ei,
îi turbură fasolei adormite
siesta, să-i comunice imediat celei
mai bune-amice că-n curând o nouă eră
va-ncepe şi că blonda păpădie,
cuprinsă de-a voiajurilor nostalgie,
ar vrea să zboare-n stratosfera.
Nici na trecut o zi, şi-ntregul continent[47]
... e-n freamăt: toate plantele
– stejarii, palmierii, brazii, elegantele
ferigi, ciupercile, sinistra mătrăgună,
tutunul, varza, morcovul, ridichile de lună
etc. etc. – au aderat
la punctul de vedere exprimat
de păpădie.

„E pur şi simplu tiranie
să fii etern legată de acelaşi loc”, –

---

[47] ...să-i trecem sub tăcere numele, indiferent
de ce vor spune mai târziu, în manuale,
pedanţii comentatori ai întâmplării epocale,
pe care o narăm...

susţine dârz răchita, –
„când orice dobitoc
îşi mişcă unde vrea copita”.

„Aşa e!” – urlă castravetele,
– „Noi vrem picioare”! –
Se-nfurie flegmaticul dovleac,
sătul de-atâtea băi de soare.

Discretele
zorele tac
şi-n gândul lor,
pe care, diplomat, l-ascund
în creierul fragil de vegetal,
pe-albastrul fund
brumat de pal
caliciu,
susţin că-i „... tot un drac de ai sau nu picioare!”.

„Adevărat supliciu
să stai mereu în baltă,
de-a valma cu brotacii!” –
afirmă papura înaltă,
iar ochiul-boului, vulgar,
înjură de toţi dracii
şi-l secondează – cine-ar crede?! – pudicul mărar.

„Greva foamei!” – murmură stejarii-n barbă;
ca s-arate ce subţire-i e obrazul,
„Greva foamei!” – cere prazul;
De la frasin pân-la iarbă,
„Greva foamei!” – e parola generală,
pentru care socul, ca să se-afle-n treabă,
din bobiţe-şi cheltuieşte stropul ultim de cerneală.

Plictisită de scandal, natura-ntreabă:
„Vreţi picioare?”.
– „Vrem picioare!” –
îi răspunde-al plantelor popor,
iar natura, resemnată,
îşi şopteşte: „Doamne, fie voia lor!”.

... şi, pe dată,
unanim un chiot pân-la ceruri se ridică:
bucuria plantelor e mare,
căci, în fine, le-au crescut şi lor picioare.

Nebuni de fericire că utopica speranţă

li s-a-mplinit,
întâi cu frică,
apoi cu siguranţă,
din codru toţi stejarii au ieşit,
cu fagii după dânşii, la plimbare,
iar din parcuri, în agale promenadă, –
ram la ram cu salcia pletoasă,
zgomotoşi, platanii se-mbulzesc la stradă.

Cartofii au plecat la mare,
a broaştelor mătasă
descinde la oraş, intrând în cafenele, –
şi-n ziare
întreaga lume a citit
că verzele au invadat tramvaiele municipale,
că papura preferă avionul,
că volbura s-a instalat
în sere, izgonind suavele
produse ale florei tropicale,
că firavele
pansele
au găsit
cu cale
să se-mbete
şi că napii s-au cam dat la fete.

Însă... pe-nserat,
iată că trei verze-au leşinat
şi cumpliţi fiori
au cuprins vreo zece
morcovi graşi şi bălăiori,
căci căldura a-nceput să-i sece;
Doamne!, straşnic ar fi vrut să bea
un strop de apă rece –
dar, vezi, asta nu se mai putea,
căci rădăcinile – uscate –
s-au transformat – dar toate, toate! –
în virgule şi semne-ntortochiate,
buchii şi glagoare,
interpuncţii de-ntrebare,
exclamare,
şi-alte bazaconii
scoase de prin dicţionare.

Vai, ce catastrofă![48]

---

[48] S-o descriu, mi-ar trebui
o carte-ntreagă, nu o simplă strofă...

E bolnavă păpădia –
– prazul spune: „Soro, gălbinare!” –
şi-o ciupercă şi-a pierdut în îmbulzeală
pălăria;
verzele, nebune,
se dezbracă-n pielea goală;
la o cafenea, tutunul
a-nceput să-njure cu mărarul şi alunul
că de vină-s păpădia şi cu macul:
„Ducă-se la dracul!
Ei au pus la cale
chestia aceea că ne trebuie picioare!” –
şi, cuprins de indignare,
napul – deh! sanguin... –
şi-a luat bastonul.
„Hai cu toţii,” – spune, – „să-i turtim fasonul!”.

Tăbărând asupra bietei păpădii,
harşti!, i-au tras o mamă de bătaie,
de-au făcut-o tot cucui şi vânătaie;
macul – că era mai tont... –
s-a ales c-un simplu ghiont.

După asta-ntreaga plantelor trufaşă naţie
iată că trimite la Natură-o delegaţie,
ca-n genunchi s-o roage să le dea iertare:
„Maică bună, noi nicicând nu vom mai vrea picioare!” –
şi s-au pus pe tânguit
(păpădia ... mai ales!) –
„Ah!” şi „Ah!” şi „Vai!” şi „Vai!”
de credeai
că sfârşitul lumii a venit.

Atunci Natura, marea,
veşnic înţelegătoarea
Natură, s-a-ndurat
şi copiii şi-a iertat –
ca să fie toate
Domnul cum a dat.

Fabula morală n-are,
dar şi-o poate face fiecare...

Cernăuţi, la 17 iulie 1939.

Dialog inedit între Don Quijote de la Mancha şi scutierul său

Doi călăreţi se iviră de după o culme. Caii lor mergeau la pas (e de notat că unul dintre cai era măgar...). Soarele prăjea drumul pietros şi cerul se credea fântână, întunecându-şi în consecinţă albastrul.

Unul din călăreţi avea pe trupul său osos, înalt, o armură, iar celălalt se simţea mai comod într-un leibăraş de culoare problematică.

Cel înalt călărea pe-o iapă roşcată, ca şi stâncile dimprejur, iar măgarul celuilalt semăna cu stăpânu-său. Cei doi oameni continuau o convorbire începută de vreun ceas.

– Stăpâne, eu zic că eşti mare… Mâna Domnului îţi va ajuta să învingi pe toţi dracii şi geniile rele. Şi atunci tristeţea ta se va preface în curcubeu de bucurie.

Cel înalt zâmbi şi-i răspunse, prefăcându-şi într-o ploaie de lumină ceţurile feţei:

– Tu eşti un vrednic scutier, dragul meu Sancho. Numai că n-ai citit destul şi eşti cam prost, ceea ce nu e însă păcat. Când ne vom întoarce victorioşi, îţi voi pune la dispoziţie biblioteca mea şi înţelepciunea cavalerilor se va pogorî şi asupra ta. Eu sunt luptătorul pentru dreptate, şi gloria omenească nu mă atrage. Bunătatea izvorăşte din sufletul meu şi oamenii n-au de unde să mi-o dea. Bietul meu Sancho! Ce naiv eşti! Gloria va creşte din mine ca o floare de argint. Ceilalţi mă vor invidia şi-mi vor spune „Nebunul!" – ca prietenul meu, bărbierul. Din mine, Sancho, izvorăşte strălucirea, ca sângele din trupul martirilor lapidaţi. Toţi ceilalţi sunt reflexul meu. Cu mine va muri o lume. Cu fiecare om moare o lume. Numai că lumea unuia e mai frumoasă, iar a altuia mai urâtă. Cine a fost nebunul, care a spus că lumea este una? Lumile sunt milioane şi milioane. Da, da, Sancho, şi nu căsca gura ca bravul tău măgar când zbiară! În orice vietate, de la ţânţar până la elefant, e câte o lume. Ai omorât un ţânţar, şi ai distrus un univers. Gloria, iubitul meu Sancho, o poate năzui numai acela, care vede totul mai frumos. Pentru asta trebuie să ai încredere în tine însuţi. Uite: acuma am scuipat. Opreşte-ţi măgarul şi priveşte. Vezi în nisip strălucirea aceasta diamantină? E scuipatul meu. Razele soarelui îl fac strălucitor.

– Da, mărite stăpâne! E ca un diamant.

– E astfel, fiindcă a fost scuipatul meu, şi razele soarelui l-au înnobilat. Meditează, bravul meu Sancho, meditează! Asta e mama înţelepciunii.

Cei doi călăreţi porniră mai departe. Albastrul cerului era tern şi peisajul terestru arid. Umbrele consumau în mers culoarea roşcată a drumului.

Deodată, călăreţul cel scurt se opri şi scuipă. Vru să vadă strălucirea, însă nu erau decât nişte stropi murdari, încleiaţi în colb.

Cel înalt surâse trist şi spuse:

– Vezi? Eu am scuipat pe nisip. De aceea strălucea. Tu ai scuipat în colb, şi scuipatul tău s-a prefăcut în glod, scumpul meu scutier! N-ai avut încredere şi providenţa ţi-a aruncat saliva în gunoiul colbului. A mea a fost condusă pe nisip. Sancho! Sancho! Mi-e teamă pentru gloria ta!

Cel scund şi gras vru să spună ceva, dar cel înalt o şi pornise la galop, căci zărise pe culmi, în bătaia soarelui, morile de vânt.

Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat

Domnului
Bazil Munteanu,
pentru o mare înţelegere românească,
omagiul desăvârşit
al lui
M. S.

O frunză murmură-n pădure şi, în curând, întreaga pădure va cânta; ciobanul culege o stea şi valea s-a acoperit cu aur; dar toate oceanele vuiesc într-un singur atol; cerul poate fi într-o unică privire. Iată, deci, ce sunt comentariile şi ce poemele într-un vers.

POEMUL ÎNTR-UN VERS

Un singur nai, dar câte ecouri în păduri.

Şi câte noi sonanţe în crudul verde-al serii
din fiecare frunză, când liniştea ţi-o-nduri
ca-naltele coline, pe care tac oierii.

PĂSTORUL MĂRII

Copilul gol mai cântă din fluier la delfini.

Nereu în mâlul verde coralieri visează
cum sângeră pe valuri – şi plouă cu lumini
de-azururi liniştite ca marea la amiază.

ÎMBRĂŢIŞARE

Suia o viţă de-aur pe negrul chiparos.

Luceafărul – pe frunte, pecetea veşniciei;
umbreau pe umeri aripi şi laurul brumos
creştea solemn pe creştet tristeţea bucuriei.

PAN

Prin frunza rară ţapul priveşte, faun trist.

Îl amăgeşte-n haturi sulcina amăruie

şi cimbrul bate larguri spre cerul de-ametist,
din care-n alte ceruri miresmele mai suie.

ZVON

E roiul de albine sau numai amintiri?

Curând – ce-aproape-i ora! – va trece peste soare
luceafărul de seară, cu stranii licăriri,
să-mi aburească geamul cu brumi prevestitoare.

STELĂ FUNERARĂ

O umbră joacă ramul pe piatra unei umbre.

Pornind din vechi adâncuri, pe creştete ne-adie
apropiata seară şi largi azururi sumbre
alină-n ape moarte conturul tău, vecie.

STELĂ DE MIN

Cu plâns şi râs de mască în mâini, nepăsător.

La piatră pui urechea, uimit s-asculţi cum bate
prin sterpele milenii o inimă de muritor
şi-n ea surprinzi ritmată întreaga ta eternitate.

GROAPĂ NOUĂ

Păşeşte lin, drumeţe, pe moartă să n-o scoli.

O toamnă lungă fumegă-n văi atât de stranii...
Pornesc prin cimitire ai veşniciei soli
şi din adânc te cheamă, cu visurile, anii.

STELĂ DE DANSATOARE

Cu vălul tras pe faţă, se depărtează stând.

Luminile o scaldă în boare de auroră
Şi-n muzica înaltă coloanele vibrând –
ne retransmit prin piatră imaginea-i sonoră.

TRUP DE FATĂ

O salcie mlădie cum e tulpina ei.

Amiezile o plouă cu-argint şi depărtare, –
şi-ai vrea s-o strângi în braţe, sărutul să i-l iei
din fiecare zâmbet înrourat cu soare.

DORINŢĂ

Iubire, nu fii veşnic al inimii tăun.

Te-ai risipit în floare, ca serile de-ncet,
şi-n pulberea aurorei din rouă te adun,
ca-n soare să te zvântur – uitare şi regret.

CULORI

Zambilele, nori vineţi, şi cerul flori purta.

Din mirişti, Papageno pândea un fluture
cu brumi pe-aripă, care în cale îi tot sta, –
culorile-i de aur pe mâni să-şi scuture.

ÎNTÂLNIRI

O piersică pufoasă şi fraged un obraz.

Invidios, salcâmul se-agită inutil!
şi-un măr zbârcit ca nuca mai face straşnic haz,
în timp ce toamna vine, ca vulpile, tiptil.

VEGHE

La gura sobei gândul, tovarăş călător.

E-un viscol fără margini şi-albastre licăriri
de vis te-ndurerează mai crâncen, dar pe stor
se stinge seara calmă de veghe şi-amintiri.

PASĂREA DIN BASM

Zburau fazani de aur în focul din cămin.

Pe creştet coroniţe piticii le-au adus
şi gnomii bat în palme, când pajerele vin

cu umbre şi cu visuri din ţările de sus.

IARNĂ

În zare zurgălăii de sănii... Suflet nins.

Oglinda aburită îngână moi lumini,
de umeri negre aripi ca negura s-au prins
şi-amurgul lopătează veciile-n grădini.

ARTĂ POETICĂ

Nu vorbele, tăcerea dă cântecului glas.

Cutreieri singur seara, un soare-ascuns să vezi,
şi, culegând luceferi, pe mână ţi-a rămas
o pulbere ce-ngână lumina din zăpezi.

AMURG

Iubirea ta m-ajunge cu umbre tot mai lungi.

E-o veşnicie falsă în fiecare clipă,
dar mă rechemi din noapte, ca-n moarte să m-alungi
în timp ce-amurgul bate o ultimă aripă.

MELANCOLIE

Foşniră împuşcate lungi aripi. Dor târziu.

Căderea lor te-opreşte la mijloc de cărare
şi-un chiot mai străbate amurgul fumuriu,
prin care-aleargă ploaia – a vis şi depărtare.

LOGODNĂ

Pe mal un singur paltin, pe ape doar o stea.

Fecunda-mbrătişare învolbura pe mări
lumina dimineţii, pe care-o prevestea
vântreaua fluturată de vaste depărtări.

PASĂREA MĂRII

Un nor de taină zboară pe-o insulă-n amurg.

Luceşte-o clipă-n aripi suava-ntârziere
a soarelui pe valuri şi-apoi în mare curg
însomnorate fluvii de noapte şi tăcere.

CALEA NOPŢII

Prelungul drum al lunii pe mare până-n zori.

Ciobanul nostru cheamă din pajiştea de stele
mioarele-aşteptate de straşnici negustori,
care să le-nchidă-n carte, ca bani să ia pe ele.

MARE SUDICĂ

Pe mări de micşunele ning pescăruşii fulgi.

În valuri clare, corăbii scufundate...
Adie vântul larguri şi-ai vrea din mâl să smulgi
vântreaua grea de aur şi de-adâncimi ciudate.

INSULĂ DE MIRODENII

Mireasma ei pe maluri venea, ea niciodată.

O simt şi-acuma-n sânge şi parcă-i mai aud
prin ploaie frematarea atât de-apropiată,
că-mi scutură pădurea pe frunte ramul ud.

NAVIGATORII

Pe zări amurgul singur cu dorul lor pustiu.

Meduzele brumoase-n luceferi cum se-aprind
şi-nalţă-n dulci coline oceanul vioriu...
Corăbierii ţărmul în vis de-l mai cuprind!

MARINARUL

Din larg zăream pământul, pe ţărm privesc în larg.

Cu tine-aştept acuma o nouă dimineaţă,
să plec spre ţărmul magic şi soarele-n catarg
să-mi fluture demenţa vântrelelor de ceaţă.

TRECUTUL

În ochii verzi porţi marea spălată de furtuni.

Te duc adânc în mine şi-n inimă te-ascund,
dar totul e zadarnic: din amintiri te-aduni
ca umbra-n ceruri fără lumini şi fără fund.

PLAJĂ

Nisip, talazuri, spume şi scoici – tu, nicăieri.

Pe unde trece valul, eu urma ţi-o mai caut...
Sunt muzicantul care descoperă-n tăceri
suava notă stinsă a unui magic flaut.

TINEREŢE

Pe frunza toamnei pasul sfios al căprioarei.

Adulmecând-o-n ploaie, răsună-un pocnet ud.
O-ngenunchere... Sânge... Lumină stinsă... Oare-i
stejarul, care plânge, oftatul ce-l aud?

APĂ NEÎNCEPUTĂ

Mi-ai dat să beau din cană iubire de izvor.

De ne schimbam în piatră, cu luciul frunţii noastre
sfidam eternitatea – şi-al pietrei clare dor
ne-ar fi-nălţat la ceruri prea triste şi albastre.

DEZAMĂGIRE

Ai spart oglinda; chipul din ţăndări nu-l culegi.

Din bruma, care arde în sticla depărtată
luceferi moi de apă, tu nu vrei să-ti alegi
decât lumina frunţii: privirea însetată.

SEARĂ LA VORONEŢ

La sfinţii-n zugrăveală, amurgu-îngenunchea.

Luceafărul de seară cu plugul da pe sus
şi se sfărma lumina grăunţelor de stea
pe umerii Mariei şi-ai Domnului Isus.

VECERNIE

Ca stropi de ploaie toaca, şi clopotul furtună.

Isus, păşind pe valuri, dă serilor de ştire
şi-amurgul din zăvoaie azurul şi-l adună,
Mariei să-i aştearnă culcuş de adormire.

HERACLIT

Priveam cum fuge ziua pe apele ce curg.

Nisipu-n mână, totuşi, te uită cum rămâne:
colina-şi însteleză luceferii-n amurg,
anticipând, regală, aurorele de mâine.

TIPAR

Nisipul poartă încă plăpândă urma ta.

Atolul cum cuprinde în valu-i mort o stea –
pe dunele de aur lumina-şi fremăta
superbele-i acorduri, ca tu să treci şi-n ea.

ARTĂ POETICĂ

Iubiri, dureri, amurguri: un vers în scrum de ani.

Înmugureşte, calmă, singurătatea-n drum,
ca Mioriţa-n fluier la seară şi ciobani.
Viaţa să ne-o-nchidem şi să visăm de-acum.

PORTRET

Durerea cu ochi negri sub părul azi mai alb.

Trecutul mă îndeamnă să răsfoiesc în scrin
caiete vechi cu versuri şi-un trandafir rozalb...
Le-oi arunca la noapte în focul din cămin.

FLOAREA VREMII

Pe pajişti stânjeneii, în suflet toamna iar.

Încerc în nai un cântec, dar parcă el răsună
a moarte şi uitare – şi-atunci aud cum iar
necunoscutul corbii în horă şi-i adună.

STOL COBORÂT

Cad frunzele, pământul e plin de rândunele.

O primăvară-i, totuşi, pe care-o mai adii
din inimă şi lacrimi în versurile mele, –
şi soarele-mi zâmbeşte ca-n vechi copilării.

MURMUR ETERN

În golul scoicii marea; în suflet nemuriri.

Nisipu-nsomnorează cu vis coralierii
şi-albastre Polinezii recheamă-n amintiri
foşnirea stinsă, care agită palmierii.

DARUL

Dă-mi pacea înserării pe care-o ţii pe mâini.

E timpul s-ascultăm, cu lumina din livadă, –
pământul cum vorbeşte cu stelele-n fântâni –
şi-apoi, pe umeri, noaptea ca moartea să ne cadă.

POETUL TRĂDAT

Un vers cu plâns de ape, când îl credeai cleştar.

E-amară voluptatea din depărtări să vezi
cum cade curcubeul brumos pe-argintul rar
al culmilor cu soare şi veşnice zăpezi.

VASUL LOVIT

Urciorul crapă, suflet rănit, de plânset gol.

Căci lacrimă de unde, când plânsul lui a fost
cădere de luceafăr în voluţiuni de-atol
însingurat sub valuri triste şi fără nici un rost.

BELŞUG

Am întâlnit azi toamna venind în car cu boi.

Pe-nvălurate linişti, – cu secerea în brâu
Isus ca-n Galileea trecea prin lan cu noi,
s-arunce peste ceruri întâiul spic de grâu.

CASTANA

Din ghimpii amintirii trecutul l-am cules.

Cu nouri grei de mirişti şi ploi întârziate,
te-aduc prin vis, te flutur prin somnul meu ades
şi-ascult cum veşnicia în orice clipă bate.

DRUM DE NOAPTE

Ne învelise luna în colb de amintiri.

Simţeam alături umbre şi ţarini largi de vis
cum fluturau demenţa-n târziile-amăgiri, –
când seara ca o rană pe inimi ni s-a-nchis.

NOCTURNĂ

Mai ştii în noapte plopul cu luna, galben cuib?

Ce platoşă superbă pe ţarini vaste zarea,
dar haide armăsarul cu jar să mi-l îmbuib
şi-atuncea cuceri-voi în palmă depărtarea!

CASA COPILĂRIEI

Sub lună casa albă: o piatră de mormânt.

Ce depărtaţi sunt teii cu foşnet înstelat,
când ploaia lor de frunze mă-mprăştie în vânt
sub cerul, peste care odată am urcat.

MENIRE

Un clopot peste lanuri şi vremuri, te chema.

Îţi alegeai din grâne netrebnica neghină
şi-n fiecare dangăt viaţa te ritma
din lutul aspru, care – murind – cânta-n lumină.

REÎNTOARCERE

Am pribegit cu zeii, la oameni să mă-ntorc.

În marmură îmi bate, ca sângele, trecutul,
dar lacrima zadarnic din piatră-ncerc s-o storc:
s-a risipit în mituri şi-n ceruri-nalte lutul.

ASEMĂNĂRI

Viaţa-i fum – şi fumul căminului ţi-e drag.
Mi-i dor de-o iarnă lungă, sfâşietor de calmă,
ca-n stinsele amurguri să mă re-ntorc pribeag –
şi lacrima târzie să ţi-o culeg în palmă.

PĂRERI

Brotacul: frunză verde; sitarul: frunziş mort

Furnicile-mi resfiră în pagini poezia
şi-albinele îmi fură culoarea, care-o port
cu soarele-n amurguri şi-n tril cu ciocârlia.

AMURG ÎN CRÂNG

Albinele luminii prin frunze se jucau.

Atunci, o ploaie verde-n obraji te aburea;
pe-oglinzi târzii ca seara, cad brumi, polen să-ţi iau
pe frunte răsuflarea, să te-nstelez cu ea.

CASĂ LA BALCIC

Şi sufletul şi casa mi le-am deschis pe mări.

Din Dunările ţării orgolios mă chem –
totală dăruire de clare depărtări

în valuri legănate cu ritmuri de poem.

FATĂ LA FÂNTÂNĂ

Coboară, legănată, din frizele greceşti.

Cu amfora pe umăr, ca pinul pe colină...
Să-i dai pe fruntea clară sărutul te sfieşti
şi-i torni pe mâni fântâna cu magică lumină.

TURC BĂTRÂN

Îşi numără mătănii de-o mie şi-una nopţi.

Şi-a spulberat atâtea războinice elanuri!
Acuma-şi soarbe gingirlia şi roade sâmburi copţi,
visând de paradisul cu hurii şi divanuri.

MĂGĂRUŞ

Stă cu urechi pleoştite, jupitul înţelept.

Ascultă-n amintire, deşi-i atât de mic
şi de-oboseală cade cu botu-i negru-n piept:
visează Rusalimul cu ramuri de finic.

CIMITIR TĂTĂRESC

Prin pietre ceruri albe şi marea-n zări, argint

Îngenunchez ca soarele-n iarba din cărare,
cu mâinile-mi umile netemător s-alint
nostalgicul trecut şi viaţa viitoare.

GOLFUL

Strâns albastru-n braţe şi-l leagănă mereu.

Pătrunde-n unda aspră luceafăru-nserării.
Atunci, pe ţărmuri trece necunoscut un zeu
şi cântă blând în valuri din naiul depărtării.

CAMEE

Prin piatra străvezie ca un talaz: Sirena.

În smârcuri o aşteaptă frumosul pământean,
dar largul o recheamă şi valu-i duce trena
de algă azurie şi-nsângerat mărgean.

DRIADA

De trunchi lipeşti urechea s-auzi cum plâng şi azi.

Mă turbură ţărâna ce-o simt uitată-n tine!
Te vreau mai înălţare, dar tu robit îmi cazi
cu luna la picioare şi moartea nu-ţi mai vine.

MARE PĂMÂNTEANĂ

Desfăşurarea verde a grâului din zări.

Corăbieri, copacii amurgul şi-l plutesc
pe-o mare fără ţărmuri şi fără depărtări.
Călătoria serii cu stele mi-o plătesc.

CIOCÂRLIA

Din praştia câmpiei lumina cântă sus.

Zâmbind copilăriei, pe grâie revărsată,
se-opreşte s-o asculte din mersu-I înalt Isus –
şi-i dă să bea azurul din palma-I sângerată.

NORII

Albastru clătinate, aeriene culmi.

Ciobanul doarme şi turmele-şi visează
spre zare cum le mână vergilienii ulmi,
să urce spre azurul halucinat de-amiază.

POPOR NOMAD

Cu norii şi cu vântul porneam, pământul sta.

Noi nu vedeam în aspra cuceririlor înfrigurare
că-n stepe depărtate cu seara ne-adăsta
sub adormiţi luceferi o altă depărtare.

POPOR NOMAD

Foc, stins, cort strâns, pustiul şi pulberea plecării.

Trecutul drag aici rămâne, dar iată cum în zare
elanul desluşeşte prin umbra depărtării
belşugul laptelui şi-al mierii din ţara viitoare.

SCLAVE

Femei cu trup de noapte şi miez de soare-*aprins.*

Îngenunchiaţi la focuri, ei fremătând privesc
prin măgura de danţuri în ele cum s-a-ncins
îmbelşugatul ritm al plantelor când cresc.

POPAS

Proptiţi în lănci, cu hăţul pe braţ, la focuri mari.

Lumina-şi sună umbrele, parc-ar fi cuvinte;
poporu-aşteaptă zorii cu stinse zări, pe care
să-i treacă prin legendă, cu soarele-nainte.

DESCĂLECĂTORII

Întâiul fum de sate şi-n vale glas de câini.

De-abia-i arat pământul, dar oamenii-l sărută
adulmecând de-acuma aroma primei pâini
şi coasa-ncep cu toţii în gând să şi-o ascută.

CRĂCIUN

Se-oprise steaua, fânul în staul strălucea.

Dar se-ntrista Maria, simţind în ea ciudat
că magul cel mai tânăr departele-aducea
cu fraged iz de moarte în darul aromat.

ARTĂ POETICĂ

Din teascurile vremii plâng lacrimă de vers.

Mai pură-i ca amiaza cu soarele imens
şi-n ea rezum ideea cu-ntregul univers,
ca-n urmă – snob – să-i aflu un oarecare sens.

ZILE ŞI NOPŢI

Trecură ciute albe şi-ntunecaţi ogari.

E vânătoarea asta sălbatecă şi crudă
şi-amurgul plin de sânge-i împroaşcă pe hăitari…
La urmă numai moartea prin zări o să ne-audă.

HANUL VECHI

Cu zeghea amintirii la foc de cărăuşi.

Cu umbra ta albastră mai beau din vinul serii,
cum mi-l turnai pe vremuri, când nu bătea la uşi
singurătatea stearpă cu degetul tăcerii.

PREVESTIRE

În codrul numai muguri un sunet de topor.

Stejarii cad cu fruntea în umeda ţărână
şi-ecoul îmi aduce amurgu-ntristător
al sângelui ce-mi curge lumina lor pe mână.

COPILĂRIE

O jucărie spartă, găsită într-un pod.

Mă regăsesc mai singur ca Robinson pe stâncă...
Un şoarece ascultă cum alţii iarăşi rod
tăcerea ca oceanul de-opacă şi adâncă.

TOAMNA COPILĂRIEI

Mireasmă de gutuie într-un iatac bătrân.

Alin pe tâmpla caldă zăpezile de mâne
şi-adulmec boarea dulce a cimbrului din sân,
când seara m-arginteazӑ cu bruma ce rămâne.

PĂRĂSIRE

Pe orice cărăruie dau iarbă amintiri.

Trecutule, deasupra-ţi fermecătoare punţi
se-aştern, pe când lumina târziilor iubiri
se risipeşte-n pajişti, în frunze şi pe frunţi.

CONAC DE ALTĂDATĂ

La scări părăginite de suflet, surugii.

Atâtea mirişti goale şi-o toamnă-atât de lungă –
şi dă târcoale bezna cu negrele-i urgii.
Cu pocnetul de puşcă, pândarul o alungă.

SINGUR

Prin pulberea de aur ca toamna în zăvoaie.

Amiezi brumoase-n frunză... Ascultă... A sunat
singurătatea zării şi-a mea, târziu, – şi-o ploaie
albastră-mi bate-n frunte frunzişul luminat.

VEVERIŢĂ, TOAMNA

O frunză roşie suie pe ramuri, alte cad.

Îmbrăţişând amurgul, culegem în priviri
apropiata seară, ca printr-al vremii vad
însinguraţi să trecem cu steaua-n amintiri.

POETUL

Stă încărcat de versuri ca toamnele de rod.

Pe frunte luna moartă ca pe-ape-a luminat
cu sărutări de seară şi tristul voievod
îşi lasă fruntea-naltă pe lutul îngheţat.

VÂNĂTOARE

În zori prin ceaţa roză un sunet surd de moarte.

E-o tulbure lumină pe coarnele de cerbi
şi ploaia risipeşte mătăsuri moi, departe,
ca-n basme, peste cornul vânătoresc şi ierbi.

INIMA

O viaţă-ntreagă bate la poarta liniştirii.

Te-aştept să vii prin ploaie, cu bufniţa pe umăr;
vom asculta-mpreună cum şoaptele-adormirii
mai cântă-n mirişti. Stelele-ncep să mi le număr.

TEMPLUL ANTIC

Încremeniră patru coloane, cerul, marea.

Simfonizând în harfe elegiacul mit
al nimfei, peste care mai plouă aur zarea,
vântreaua bate muzici în valul adormit.

MARMURĂ GREACĂ

Sub cuta caldă-a pietrei simţi trupul unui zeu.

Auzi un murmur tainic prin veacuri cum străbate
şi clopotele-albastre îl flutură mereu
prin lutul cald al ţarnei şi-n ierbile-nserate.

FRIZĂ

Strunindu-şi calul, sare prin veacuri nemişcat.

Eternitatea, însă, a-nceput pe zeu să-l doară
şi simţi că-i oboseală în braţul încordat:
ca om s-ar da din nou vieţii, numai ca să moară.

FRIZĂ

De când îţi legi sandala s-au dezlegat milenii.

Dar meşterul mai doarme şi piatra plânge-n soare,
când flacăra amiezii mai flutură vedenii
de sânge şi de aur pe vasta depărtare.

FRIZĂ

Pe piatră stau eroii, în ea dorm zei ascunşi.

Lumina-n vis i-asmute şi-i plouă înstelarea
pe umerii târzii de lună. Tu-ascultă cum pătrunşi
de apa morţii, calmă, în piatră-şi cântă zarea.

PĂSTORUL

Cu fluierul la gură cum tace, codrul cântă.

A curs vuind tăcerea-n şiştare de azur,
dar seara o re-ntoarce la fagi: lumina sfântă
a păsării măiestre vâsleşte împrejur.

SAN FRANCISCO NEL DESERTO

Din cerul apei moarte cresc seara chiparoşi.

Mai văd pe sub amurguri, încununaţi cu laur,
rugându-se, umilă, o ceată de leproşi –
şi-o-ntreagă seară curge în rănile de aur.

STĂPÂNUL MĂRII

În plasa lor pescarii au prins un zeu străin.

S-a zbuciumat adâncul înfuriatei mări,
dar el a liniştit-o cu semnul mânii, lin, –
tălăzuind furtuna spre alte depărtări.

SÂNGELE VIEŢII

Ca vremea nu se-opreşte, ca moartea nu-l aud.

În trunchi mai cântă dulce pământul întristat
şi-o ciută paşte soare-n frunzişul încă ud
de rana stelei, care aici a-ngenunchiat.

Bucolice

Domnului
CAMIL PETRESCU,
prietenul mare
al celor tineri,
spirit de neconformistă luciditate,
creator de noi valori româneşti,
devotamentul respectuos
al lui
M. S.

I.

Tânăr pom!

Când pe umerii frumoşi îţi cade rouă, o dulce-nfiorare
te cuprinde şi-n mătăsoasa paloare de lumină,
care te plouă, sângele roadei viitoare trunchiul ţi-aprinde.

Albine, blânda lumină pe-un fagure de-amurg.

Tu-i pregăteşti ţărânii raiul cu ploi de primăvară;
serile vin la umbra ta, ca la un tânăr Isus.
Haitele-adulmecă izul de cerbi la trunchiul mai zvelt
decât a fost mângâietoarea mână care te-a culcat
în luminata ţărână. Păsările-au sculat aburii sulcinei
spre-un cer de legendă. Sfântul soare-a suit din izvoare
ceruri de palide, nouroase amiezi. Tânărul pom priveşte-n
ploioase livezi bătrâneţea clară a stejarilor albaştri
şi pământul murmură-n ierburi dorul după sămânţă.

Plimbarea noastră de noapte s-a sfârşit şi morţii se statornicesc
familiar în noi; să-i ţinem pentru rădăcinile pomului.

Să fim înţelepţi ca porumbii când zboară sub nourii ploioşi;
prieteni ai serii să fim, cavaleri ai pădurii;
când steaua va sta mărturie, să ducem stejarii pe măguri,
în solitudini înalte să creştem cu zările lor peste vis
şi ciobanii ne vor aminti în fluier ca despre-o moarte-n pădure;
neguri... imense cum vin şi-n ele intrăm solemni,
făcându-ne cruce; capricornul de veghe loveşte-n cremene;
copilăria trece prin frunzele-albastre şi sângele nopţii e cald
în fagii care mor sub secure; sub pasul ciutelor

sună clopote mici. O pajură cu ochiul verde tulbură
frunzişul serii, pe când din bezne lupii urlă-n urma cerbilor
pierduţi sub zarea obosită de luceferi; – tac oierii, ca-n mănăstirea
de lumină să cânte îngeri nevăzuţi.

Tânăr pom!

Îl văd cum creşte din verde lumină, ca apa îi curge
pe umeri frunzişul, cimbrul umbros şi plăcuta sulcină
i-adie depărtate dumbrăvi şi-n neguri îl cheamă feriga
cu dulcile-i otrăvuri de verde lumină. Şerpii albaştri
şi roza auroră scutură zarea, stelele cad în palmele lui –
şi le soarbe; soarele scoate din verdea pădurilor ciutură aburii nopţii,
grei de mireasmă amară, iar melcii îşi urcă pe fagi şi mesteceni
argintul. Sunt răsărituri mari în văile lumii!

E-o scară foarte veche, de cine ştie când, în care-adoarme,
calmă, o leneşă livadă; nourii mai au o lumină şi anii se-adună
în jurul pomului; parc-ar fi ciobani veniţi dintr-o lungă ploaie –
sau nişte cuvinte strânse-ntr-o carte; cerşitorii de lângă cimitire-şi
jupoaie rănile de-argint. În ascunzişul cărţilor curge-o apă albastră.

Ploaie ţi-am fost, tânăr pom! Lumină şi soare... Pentru tine-am îmblânzit
umbra serii într-o caldă mângâiere. Împreună am fost o unică
singurătate. Tu, ţărna şi veacul; eu, munte după furtună. Zăpezile-n cântec
mă sună; şoimii fruntea nu mi-o umbresc; azurul, umerii aspri şi-l cresc.

În seară cobor sub frunza ciobanilor, odihnitoare mă cuprinde zarea,
aproape mi-i toată depărtarea, luncile-mi îngână umbrele moi, de lână,
nopţile mă spun lăudător cântec de dor peste slavă, peste moarte.

Sunt singur, totuşi, cu tine. Înalt munte după furtună;
în suflet mi-i o tăcere, încât aud cum sună rotitoarele stele
în cerurile mele. Eu sunt peste lumi, peste toate,
câte le gândeşti; sunt o imensă singurătate peste zboruri îngereşti.

Nici o seară nu mă mai ştie, veşnicia mă leagă de roată,
s-o duc în spinare toată până-n altă veşnicie, mai albastră,
mai târzie; îngerii au coborât în mărăciniş, să caute-însângeratele
păsări de lumină; stejarii cercetează după o arătare, dar de nicăieri
nu se-aude pas purtător de stele şi frunzişul nu tresare sub nici un sărut
de-ngenunchiere; în veacuri fără fund, pajerele moarte sborul
şi-l ascund sub fruntea pădurii; ţăranii au ieşit să are anii
şi pământurile negre; ploile-au mirouns bătrânii stejari,
dar duhul adevărului se-ascunde sub un sfârşit dureros;
focul soarelui se pierde-n frunzişuri de ploaie bogată
şi-n asfinţituri curge de tot mai sus sângele rănilor
din palma lui Isus. Poeţii seamănă cu hulubi cerurile,
pe care mănăstirile fumegă o vastă, suavă tăcere;
moartea-şi pregăteşte zările, sfinţii îşi culeg în aur lepra

cu bube albastre şi gerurile-adie-o înviere obosită.
Dar să coborâm în mila pământului, să-i ascultăm
vaierul tărâmurilor din adânc, unde-amurgul
dăinuie-n amintirea adormirii cu zăpezile viorii
din zâmbetul născătoarei Marii; neliniştită oră!
te-adulmecă lupii şi vulpile râd în ochii barbari;
moartea veghează-n lumina târzie – şi-n serile din mine,
departe, Dumnezeu a-nceput să se poarte
deasupra apelor; de-acuma pot îngenunchea
şi muri liniştit ca o apunere-n sângele serii.

Rănile cerului rourează ca un cântec în fluierul vântului.

Tânăr pom, înţelegi că toate acestea au fost pregătirea
zilei tale de aur? Mâne, sămânţa ta va creşte zări!

II.

Izul ceaunelor răspândeşte-o domoală veselie-n ploaie.
E o singurătate de rege în sărbătoreasca-nălţare-a colinelor,
pe care nourii le-ntunecă într-o albastră lumină.

Cuprinzătoarelor zări, legănătoarelor, desfăşuratelor mirişti,
nemăsuratelor, stăpânitoare vi-i melancolia, ca soarele
când îşi ară cu îngeri ogoarele; culcuş în şoproane, făcătorii;
totuşi, sunt lucruri mai frumoase ca dragostea.
Pădurile-n care Dumnezeu vorbeşte cu focurile singuratice.
Atunci, pâclele se-nchină cu degete aspre de lumină şi ciobanul
se luptă-n vis, el, care trecea prin auroră ca soarele; umbra
nu-i va mai cădea pe văi; se-apropie de dânsul oile şi ceata de dulăi,
dar simt alt tărâm şi se duc mai departe,
că praful de stele de pe pleoapele ciobanului are înalt iz crud de moarte;
se uită, uneori, la mâinile lui, pe care luceşte câte-o pată
de luceafăr umed; cânii, flecari, latră – şi ciobanul ar vrea
Dumnezeu să-l dea undeva înainte de-nceput;
Pe la tâmple-l înfioară o boare de vânt – nu de aici;
venea de peste pământ, unde nici îngerii nu pot, –
numai Dumnezeu de intră cu numele; şi lumina-l plouă greu
peste umeri; doar aurul sterp de promoroacă, în inima ciobanului,
în care joacă întunerice mari, cât o seară, cum a fost întâia oară;
să fugim de casele în care am încuiat morţii,
căci pădurile-n sânge lupu-şi coboară;
lasă, nu mai asculta la trunchiul copacilor cum timpul urcă
spre cerurile frunzişului, peste care picură lacrimile de sânge ale îngerilor.

Câmpeneşte sună carele; oamenii duc pădurile toamnei acasă.
În ogrăzi se-aprinde fanarul. Şiştarele zumzăie şi argatele au pe mâni
miros de lapte proaspăt şi cald: băieţii oftează şi genunchii li se strâng
într-o dureros de dulce-ncleştare. Caii nechează-n ocoale.

Iată – ciobanii s-au întors de la stele!
Ceasu-i prielnic de vis... Se-adună-n amurguri
lumina, ca-n inimi. Focul strănută şăgalnic
în umede nuiele. Pădurea mai dulce a ploaie răsună.
Un abur verzui pe mirişti se poartă şi cânii au tăcut
ca sub un zbor de pajură. Dumnezeu şi-a trimis cuvintele
şi nouri de fier le sună în văi cu fum liniştit. Ciobanul cel mai tânăr
ascultă-n trecut, cu urechea la pământ, şi-i răspund fraţii
din toate mormintele lumii. Un stârv albastru se zbate-n amintire.
Pe-aşternutul de cimbru doarme-un căprior de singurătate – şi seara
mi-l doare ca o rană sărutată.

Dai să mergem prin fâneţele ude,
unde lumina sub paşi obosiţi se aude.

Când ciobanul s-a trezit,
fagi au venit de s-au închinat,
că inima pământului i-a sângerat,
iar cerbii şi-au început în tăcere
ceasul de taină şi veghere;
tălăngile oilor sunau neştiut,
întunecat, nepriceput;
ciobanul asculta cum trec peste şes
nourii fără nici un înţeles;
apoi, vântul a adus
dorul pădurilor de sus –
şi stelele s-au dus
departe, până-n alt sat,
unde-au găsit o frunte de-mpărat,
iar ciobanul s-a înălţat frumos
la faţa Domnului Hristos.

Dumnezeu a adormit
în mijlocul pădurilor;
pe lângă El a trecut
veşnicia, dar nu L-a trezit.

Stăteau stejarii grei de ani
la căpătâiul Lui;
veneau îngerii, ca nişte ţărani,
să sărute tălpile pământului;
depărtările se strângeau,
că se făceau nimic –
şi Dumnezeu era atât de mare,
încât totul partea prea mic
pentru inima ciobanilor
şi pentru steaua lor
de-naltă luminare.

Moartea stă la un ţărm târziu, liniştit,

unde lumina abia de bate, încet, încet;
copiii – ca nişte flori au adormit
şi n-au ştiut
că-n inimă-un spin le-a crescut.

Ciobanii au uitat de fluier, deşi melodia
mai stăruie pe buze
şi-o sărută veşnicia;
visau, fără să ştie,
o lumină ciudată
şi târzie.

La urmă a trecut Dumnezeu-Sfântul
şi L-a auzit pământul,
L-a simţit ca pe-o boare
trecându-i prin ogoare.

Vezi că Dumnezeu se ducea foarte departe,
Să-nveţe ce-i aia moarte,
se ducea la adâncurile Sale,
pe care nimic nu lumina-le...

Şi cerurile stăteau goale:
Dumnezeu nu le mai cuprindea
şi nici cuprins nu le era.

Nici îngerii adevărului, nici
tăriile mai mari nu-L întovărăşeau;
veşniciile s-au făcut mici
şi luminile nu se mai înţelegeau.

Azururile prindeau aripi de ceaţă:
vestitorii întârziau la drum:
amestecând pe ieri cu acum,
însăşi moartea se schimba la faţă.

Dumnezeu nu s-a găsit
nici la început,
nici la sfârşit –
şi-atunci s-a-ntunecat
de era ca un împărat
al negurilor.

Şi-i o nouă dimineaţă. Pădurile fumegă, albăstriu se sting
pădurile într-o depărtată legendă. Numai pajerele-amintesc
frunzişurile clare. Unde-i apa luminoasă a fagilor?
Zările tac. Solemne măguri se poartă-n vis. Totul a fost.
Acuma, putem citi în cărţi despre vastele seri. Dar să tăcem.

Soarele bate ca pe vechi monezi.

III.

Februarie; după-amiezile cern o moarte aurie, ca astăzi,
peste fruntea mea obosită, pe care-a mai rămas pulberea
umedă a stelelor. Prin cerurile palide ale ferestrelor curg
râuri de aur si sânge spre-un fastuos amurg;
cărţile mă invita la mari călătorii; discurile
de patefon ridică melci de-azur spre-o floare sângerie.
Oraşul tace cu ploaia din vis; lunecă morţii în nouri;
pe ziduri se strânge jilavul muşchi în amintirea
pădurilor pe care le-am trecut prin aburul soarelui;
undeva, în imensităţile-albastre ale miriştilor,
un prinţ lepros îşi adună convivii: ei beau văzduhul
şi chiuie, speriind ogarii, care tresar în somn.

28 Februarie; ce dulce sângeră vinu-n amurg!
Câmpiile au de pe-acuma calda prietenie-a ciobanilor
porniţi împotriva anilor; nopţile cad peste fruntea
soarelui; pasul se-opreşte sub uşă. Sărutul aminteşte
albastra tăcere a lumii, când se făcea din dragostea
unui cuvânt; gerurile ne lunecă-n privire toate
cerurile unui 4 Aprilie; magice, ascunse
cifre, ca o moarte; dar să tăcem şi-n amintirea
lor să bem veninul nopţilor, ca pe-un vin, ascultându-ne
destinul în cea mai înaltă stea a lui; fumul strujenilor
risipeşte-amintiri pe mirişti; să nu pleci sub ameninţarea
sângelui pe mâni. Doamne, câte frunze roşii! Aş putea
colora o mie de toamne cu sângele meu; unde se-aud
luminile? Oare nu în inima noastră? Pasărea măiastră
îşi tânguie-n zbor învierea pădurilor; împăratul
din vale-o săgeată cu-ntunecimile sale.

28 Februarie; nourii se-apropie de seară; imensul
oraş lumina-şi începe. Sumbrii mei prieteni, iată-ne
ca la o nouă călătorie. Caii nechează-n stuful Prutului.
Suntem împăraţii acestui întuneric, din care se-aude
mersul morţilor spre inima noastră. Un înger, bolnav
de veşnicie, ne cade la picioare. Lumina mi-l doare
pe fruntea albastră. Mi-i dor de-o largă şi calmă dimineaţă,
în care să gonim pe cai spre pădurile Cuciurului Mare,
unde să bem în bărdace răcoarea stejarilor
şi să ne-ntindem ca nişte ierburi la soare.

Unde ne mai aşteaptă ca amiaza de dreaptă
liniştea cu mierle-a pădurii din toate poemele mele?

Hei, serile-mi bat în tâmple ca-ntr-o scândură de brad!

28 Februarie; spun – şi parcă mi-au înviat fâneţele
din Stânca. 4 Aprilie; unde mi-s turmele?
Rău păstor! Zilele-mi tac, nopţile-mi cântă,
Albastre ploi de primăvară cu zăpezi bucovinene,
lăsaţi-mă să vă sărut stelele-oprite-n gene.

28 Februarie; luminile-mi curg într-un solemn
şi palid amurg. Tu nu mă ştii, tu nu-mi
ghiceşti pasul umblându-mi prin visele tale.

Doamne, oare de ce nopţile nu vor să ne mai ştie
urma prin copilărie, – şi de ce zările
îşi duc spre mine toate cărările?

Ploierii se-adună tăcut, tăcut, s-asculte
sub imense ceruri cum sună crengile lunii inimi de lut;
tăcerea-i atât de albă sub stejari, că doar îngerii i-au înţeles
luminile aspre, din care cântecul mi l-au cules; primăveri
enorme, cu licăriri de mit, la margini de pădure s-au strâns
însomnorate; lucesc zăpezi albastre în muguru-adormit
şi cerbii vin s-asculte cum inima-mi bate singurătăţi
de-amurguri sub cerul nesfârşit. 28 Februarie – pădure
de ploi şi cerbi îngenunchiaţi, iar fruntea de aur le-a căzut
în albastru noroi. E o dimineaţă ca şi cum Dumnezeu
s-ar odihni pe-un munte-n furtună de lumini, din care
răsare-o după-amiază de sângerii grădini sub vis.
Şi iarăşi cad atâtea stele peste seara frunţii mele!

28 Februarie; oare pasul tău va mai suna sub fereastră
o nouă după-amiază albastră, prin care să trecem spre seară
ca o pajură prin legendă?

IV.

Hei, ochelarii verzi! Munţi de omăt nourii, munţi verzi de omăt!
Deasupra, doar cerul cu pajuri nevăzute şi cai tropotitori,
înhămaţi la caleaşca de aur a morţilor călători.

Mai sus – e raiul cu-ntinsul şi verdele-i pomăt.
În zare sunt nourii, munţi verzi de omăt.
Pe verzile-amiezii talazuri îşi scaldă
aripa de sânge omul cu coasa – şi caldă
se zbate-n gura vulpii cloşca de aur;
Doamne, puii ei cum se tânguiesc prin grâiele grele,
iar vulpea pândeşte iarăşi printre nevăzutele stele.
Cu puşca de-argint am plecat în zori,
ochelarii verzi abureau ninsori; căpriori
stăteau la dunga de pădure, zbătându-se.
Corbii veneau dintre coarne să le fure-adamantul.

Am avut întâlnire mare la-un hat.
Venise din serile-i Roş-Împărat.
În spânzurătoare l-au pus pe bietul Păcală –
hei! prea ştia cântece multe. Pot să vă spun un secret:
Păcală era, de fapt, poet.
Visul – ştiţi prea bine! – trebuie pedepsit.
Hoţii de cai îs mai puţin păcătoşi.
Lupii râdeau la spânzurătoare,
Sfânta Vineri îşi avea ziua cea rea
şi l-a ocărit pe sfântul soare,
iar Joiţa jelea c-a bârfit-o Miercurea.
În schimb, Făt-Frumos se veselea
că bietul Păcală – creatorul de iluzii – în sfârşit murea!

Dar din vâlceaua lor albastră
şi din smârcuri au venit – fetele-au fugit de la fereastră... –
cumpliţii zmei; totuşi, umiliţi şi sfioşi erau;
telegarii cu aripi mâncau jăratic,
Tândală înfuleca bulci muiate-n lapte,
stelele îi cădeau ca nişte muşte-n mâncare
şi Tândală înghiţea ca la hram –
vezi, că mânca stele numai o dată pe an.

Ochelarii verzi îmi aduceau tot ce voiam:
păsări de aur, cu ochii albaştri, amurguri cu turme
pe care le mânau ciobani împărăteşti,
inorogi albaştri, albastre fâneţe, – dar peste toate
curgea ploaia verde-a ochelarilor verzi.

Păcală murise. Din hoitul lui aburea poezia –
alcooluri rare, pe care doar zeii le beau.
Păunii au venit să-l acopere cu largile lor cozi,
iar oamenii încremeneau ca nişte irozi
la vederea capului de profet! Scorburile plângeau cu sângele lor
de dimineaţă, ascuns în cele mai tainice vine.

Zmeii jeluiau, ei, oprimaţii, batjocura tuturor babelor,
care – stând după horn – speriau copiii cu cavalerii
întunericului, înstelaţi pe umeri şi-având noaptea cea mare în ochi.

Făt-Frumos râdea şi pupa toate fetele – că alta nu ştie,
de era-n prostime râs mare şi mare veselie.
Păcală: după moarte ca un munte-nconjurat de neguri –
el, de care toţi tonţii râdeau cu gura până la ureche.

Oraşul dintre ceţuri! Cernăuţi... Prin livezile de piatră
toamne fumurii se pierd; îngeri palizi de lumină visul
cerului şi-l poartă prin albastre ploi de Prut înnegurat
şi fumul cartierului industrial – şi vine zeul câmpiei,
cu plete de ploaie; străzile miroasă deodată a târnă şi cimbru.

Hei! Jidovi bătrâni şi blânzi vând sulcină la tejghele; hamalii
descarcă la gară snopi de soare; Liviu Rusu, Rudd Rybiczka,
Leon Ţopa şi cu mine mergeam pe marginea liniei ferate: un tren
de marfă aduce câmpiile Cuciurului Mare; ce solemnă plimbare!

Amurgul risipeşte linişti de aur pe Weinberg; în fabrici imense
stau nopţile şi Prutul ascunde-n luncile albe silvanii;
la noapte, luna-şi va revărsa apele-n lumina electrică
a străzilor; şi, totuşi, vom veghea pentru Doctorul Faust;
să fim în ploaia amurgului iubitori, prieteni! – sau alţii
ne-au ucis şi suntem morţi într-o familiară plimbare duminicală?

Da! Noi am omorât fagii albaştri şi sângele lor ne curge
mereu pe mâini – şi ni-l ling cerbii îngenunchiaţi
într-o amintire, ca-n tinda unei biserici.

Prietenii s-au dus în case. Doamne, cât de singur am rămas!
Totuşi, minunată mi-i singurătatea. Spăl stelele-n sudoarea
frunţii mele. Ascult somnul pământului. Oamenii cu păr albastru
se plimbă sub cimitir. George Drumur duce la Horecea Mânăstirii,
Nr. 75, o inimă cât soarele. Hei, unde ţi-i seara, Leon Ţopa?
Ziua ta e dureroasă. Da, vei sta odată pe malul unei ape
şi vei plânge. Liviu Rusu s-a burghezit şi-şi vinde stelele.
Dar cresc înaltele turnuri un cer de legende. Cu mâni
de-aramă cuprind sicriele voastre, Ion Roşca şi George Stratoiu!

Da, cred că-n curând voi fi printre voi şi totul va-ncolţi
pentru o lume nouă, a poeziei.

Tăcută-i şura. Fânul miroasă a ploaie.
Vitele rumegă linişti în grajd. Copilăria mi s-a dus
între cai şi iată-mă-s alergând hoţeşte pe mirişti.

V.

Şerpii poeziei urcau dealul de aur, absconsul,
păzitul; săgetători albaştri vegheau; înseşi cerurile
ocoleau înaltul turn: poezia; atât de tainică era!
Numai ciobanii cu femeile sau simplii călători
ai visului îndrăzneau. Simplitate! Şi ploile de aur
se revărsau, ca si cum poetul ar fi scuturat frunzele
mărului de aur. Hei, Faust! Ignorabimus ... Doftorii
şi-au pus ochelarii pe nas, ca să poată număra
cuvintele, crezând că ele sunt poezia, iar alţii
câte amante-a avut poetul, spunând: „Vai, ce
tragic!”. Aceştia, dacă Eminescu ar mai
trăi, ar zvârli cu pietre-n dânsul. Iertare
triştilor belferi! De unde să ştie aceştia ce-nseamnă
poezie. Arta poetică e înţelepciunea lui Dumnezeu

trecută prin suava moarte de fiecare zi a poetului.
Cunoaşterea lirică! – să te duci cu jivina pădurii
prin zorii apoşi ai unei zile de toamnă, ca
negura să te-nvăluiască-n aripile ei adormitoare,
să te joci cu lupii şi urşii în calde-amiezi,
când soarele curge-n fluvii enorme peste ţarini,
să legi frăţie cu iarba pământului şi s-asculţi
sub tine cum freamătă viitoarele grâie – şi
înger să fii, ca lacrima să te dăruieşti, mângâiere
şi slavă, toate Americile visului, Australia imaginii
şi Asia somnului euforic, liniştita savană a
calmei ode – toate acestea să le cunoşti.

Dacă n-ai plâns, nu poţi fi poet.

Ah, lavalierele stupide şi pletele – cum au compromis
poezia! Aceşti indivizi siniştri cred că e suficient
să vezi luna şi stelele, ca să scrii poezie, –
când, de fapt, trebuie să le faci din nou,
ca Dumnezeu din nimic luna şi stelele!

Mai sunt, apoi, inspiraţii, care cred ca panglicile
scoase de ei pe nas sunt versuri,
ignorând travaliul clăditorilor de solemne şi albe coloane.

Şi poezia este lumina primită de Iisus pe rănile Sale,
adusă de hulubul Sfântului Duh! Mai mare decât
cerul este, mai mare ca moartea, mai mare ca totul
ce este din cele ce se văd. Căci a fi poet
înseamnă să ştii a crea munţi de aramă
şi fluvii de aur, păduri cu inorogi şi păsări
măiestre, dealuri cu limpezi coline şi-oceane,
liniştite cătune în seară, mori de vânt pentru un
zănatic şi sfânt don Quijote.

Pentru marea

şi calma binecuvântare-a poeziei am scris,
în timp ce şerpii ei urcau dealul de aur spre
cerul deschis, dealul de aur, absconsul, păzitul.

VI.

Elegie, seara. Sau ninsori albastre. Poate brumi
Pe-nalte poduri, la stâlpii cărora balaurii au murit.
Molcumă chemare luna, stinse naiuri iarba, calme
unde poezia peste marea moartă a tăcerii; un ied
sălbatic l-a trezit pe-al nostru Pan; cu cimbru
şi sulfină-n blană, iedul fruntea de-amăruia
scoarţă a unui fag şi-o freacă; zeul beat de mied –

vin vechi turnatu-i-am pe furiş în băutură –
se ia la harţă cu iedul ale cărui cornițe l-au durut
dulce-n primăvară; culeg în palme ploaia serii
care va creşte sub luminile tăcutelor stele.

Unde-am putea veni s-ascultăm din ramuri cum
se revarsă-n vale sufletul morţilor, dacă nu-n
această pădure-a poeziei? Cerul îşi scutură pe
fruntea ta furtuna, poete. Manile tale-au crescut
ca rădăcinile, din lut, iar stelele şi-au muiat
luminile-n ochii tăi. Înaltă coroană stejarii
ţi-au pus pe creştet. Parc-ar fi cununa de spini
a lui Isus. În vale ţi-ai lăsat coiful, spada
şi-nsângeratele zale; bucuriile, în livada cu stupi,
ca să se-mprăştie ca albinele. Tu gol ai venit aici
– ca trupul aşezat pe-al învierii pristol. Ai venit
cu marea tristeţe să stai, să nu te mai petreacă
lumescul orgolios alai; iată, pe fiecare mână ai
câte-un semn; le-ai răstignit pe care lemn?

Ai venit să fii cu zmeul şi singurătatea;
te-a uitat, zgomotoasă, cetatea; acolo alţii sunt
astăzi zei; versul tău e uitat, uitată ţi-i fruntea
pe care se-odihnea privirea atâtor popoare de vis.

Să ne facem, deci, o nouă lume, după inima
ta anume, poete. Pan s-a trezit!

Marele poet – stejarul! El scrie
Albastra-nserării poezie pe cerurile-nalte.
Cerneală de aur – atâtea stele-n călimara
lui, călimara craiului, stejarului... Hai să mergem
sub coroana lui stufoasă – cufundare-n umbra
pământului. Luncile să-i fie argintată foaie de hârtie.

Departe de vulgara frământare-a hapsânilor
de ieftină glorie, să mergem în dulcea serilor
singurătate. Cântecul să-şi bată aripa de melancolie
peste fruntea noastră, pe care-o linişteşte albastră
pădurea ne-ncercată de securea argaţilor
tocmiţi de negustorii visului. Iată, suntem cu zmeul
şi singurătatea! Pan aleargă cu albinele, să
prindă-n cornițe luminile. Ehei! Copitele-i de
ţap cum scot scântei de aur şi pe frunte i se-aţin
văpăi ca de-o comoară-n noaptea de Sânziene.

O pasăre geme în vis, măiastră.

Lângă ea sa mergem, s-o mângâiem –
ca trecerea albă a lui Dumnezeu printr-un poem.

VII.

Dacă vrei să fii fericit, stai departe
de frământările lumii deşarte.

Ridică-ţi casă-n pădure (vezi W. Thoreau),
cărţi ia cu tine, câinii, motanul şi mâţa, singur lucrează
din bârne trainice de fag adăpostul şi-un grajd
pentru cal. Puşcă nu lua cu tine; numai prietenie
pentru lumea pădurii. Lasă iepurii lui Walt
Disney să vină la tine, viezurii lui,
ciutele şi-ndrăgostitele turturele. Chiar lupii,
urşii şi vulpile se vor împrieteni cu tine.

Cărţi: Tolstoi, Dostoievschi, Goncearov, Gogol şi Cehov.
Andreev, Balzac, Zola – şi nu-l uita pe Rabelais;
Gustav Freytag, Galsworthy, Hardy, „Vicarul
din Wackeheld”, teatrul lui Shakespeare,
Goldoni, Molière şi „Faust”, Ibsen şi Strindberg,
Holberg – ţărănosul!, nu-l uita pe năsosul erou
al lui Rostand!; mai pune-n geamandan: „Spiel
im Morgengrauen” al lui Arthur Schnitzler,
„Danton” al Iui Camil Petrescu şi „Wozzek”;
apoi: Ion Creangă şi „Ion”, „Întunecare”; unde-i „Don
Quijote”? Aşa! Nuvelele lui Pavel Dan nu le
uita. Iarăşi: poezie, poezie... Eminescu,
„Fântâna Blanduziei”, Grigore Alexandrescu,
Rainer Maria Rilke, Baudelaire, Georg Trakl,
Valéry, d’Annunzio, „Clopotul scufundat”,
Ştefan George, Salmon, Cocteau, Essenin,
în traducerea lui Zaharia Stancu, Maiakowski,
Voiculescu, Ion Vinea, Perpessicius şi Ion
Pillat, E. A. Poë, Radu Boureanu, Vesper,
Giurgiuca, George Popa, Meniuc şi Teofil Lianu;
Arghezi, magul, Vladimir Streinu – cât
de superb versul acela: „Salt lin albind sub lună cavalin”!,
„Paludes”, „Cina cea de taină”; nu uita
reproducerile din Breughel şi pe Van Gogh
nu-l uita, Vlamynck, Turner, Rodin şi
Kolbe. Discuri: fugile lui Bach, sonatele
pentru pian ale lui Beethoven, cântate
de Wilhelm Kempf, concertul în la minor
de Schumann, cântat de Cortot (pe „His
Masters Voice”), „Pasărea de foc”, Ravel
şi Debussy, Busoni şi „Maeştrii cântăreţi”,
„Boris Godunov”, „Prinţul Ygor”,
„Petruşca” şi „Marşul evreiesc” al lui Jora.
Ca lectură uşoară: seria africană a lui Edgar Wallace,

Ponson du Terrail, Sue, Karl May şi Jules Verne.

Când prietenii vor veni în casa ta, să le torni
în ulcele de lut generosul vin sau mustul cel dulce,
în talgere albe faguri de aur să le pui şi-n şervet
mămăliga, iar laptele să aburească din plinul şiştar,
nuci să le-aduci, alune, mere ca o Duminică şi
cuvinte bune de prietenie; primăvara, vara,
toamna şi iarna vor trece plăcut; oh! iarna
cu lină fulguire şi vesel foc în sobă ori cu nopţi
îngheţate, când luna lunecă peste ceruri de brumă
şi lemnul trosneşte în sobă! Fantasme plutind
peste măguri! Amurguri cu aur şi purpură
peste-ntinsele zăpezi! După-amiezi cu dulce
lene, ascultând motanul visând vânători de
şoareci; ţări fără sfârşit, superbele ierni,
muzicale zăpezi; voi citi cu voi, prieteni,
scrisorile lui Rainer Maria Rilke sau poeziile
lui Eminescu. Şi totul va fi minunat de frumos.
Să mergem spre vis, prieteni! Aceasta e
Marea-nţelepciune. O, tu, pădure!

Haide să colindăm Cernăuţii, să-i prefacem
în legendă; pădurea noastră să fie! –
până când mi-oi putea ridica bordei în
adevărata pădure; seară uriaşă, pe Weinberg;
mare de piatră; fumul uzinelor, fascinant
cartier industrial. Doamne, cum aş vrea
să fiu frate cu stejarul acela, ori cu grâul
din valea Prutului; ascult ploile, aceste
unice ploi ale Cernăuţilor, cetatea mea
dintre neguri! Fie bucolicele-acestea ţie
laudă, tu, oraşul cel mai frumos din lume,
oraşul în care-a visat şi-a iubit pentru-ntâia
oară Mihai Eminescu, şi unde toamnele-s
o-mpărătească ploaie de aur pe umerii şi
fruntea poetului.

Cântec de dragoste

Azi a căzut
prima zăpadă;
ah, ce tristeţe
în alba ogradă.

Tu, luminoasă
stea de lut,
cât eşti de frumoasă;
lumina cum te-a durut.

În grajd, caii visează
vaste fâneţe;
fanarul s-a stins,
lumina-i roşie,
o stea s-a aprins.

Hargatul cântă dintr-o „Mundharmonika”,
zăpada-i roşie.
Doamne, a mai căzut o stea –
hai să intrăm în veşnicie.

Mâinile tale-amiroase
a lapte cu dulci aburi în şiştarul plin;
nopţile sunt mai frumoase,
fânul are iz amărui de pelin.

Umbra tace-n zăpadă,
fanarul se stinge;
trist, în ogradă
cânele bolnav rănile-şi linge.

Fânul miroase turburător,
mâinile tale cum lunecă
peste golul grumaz;
lupii cum urlă şi iarăşi ţi-i dor
de umerii largi.

Iată-mă-s: dulce strigoi,
cu-albastră cămeşă de in;
sărutul mi-i lună,
privirea: venin.

Haide, amândoi peste goalele câmpii
s-alergăm cu sania morţii;
zăpezile-s astăzi roşii,

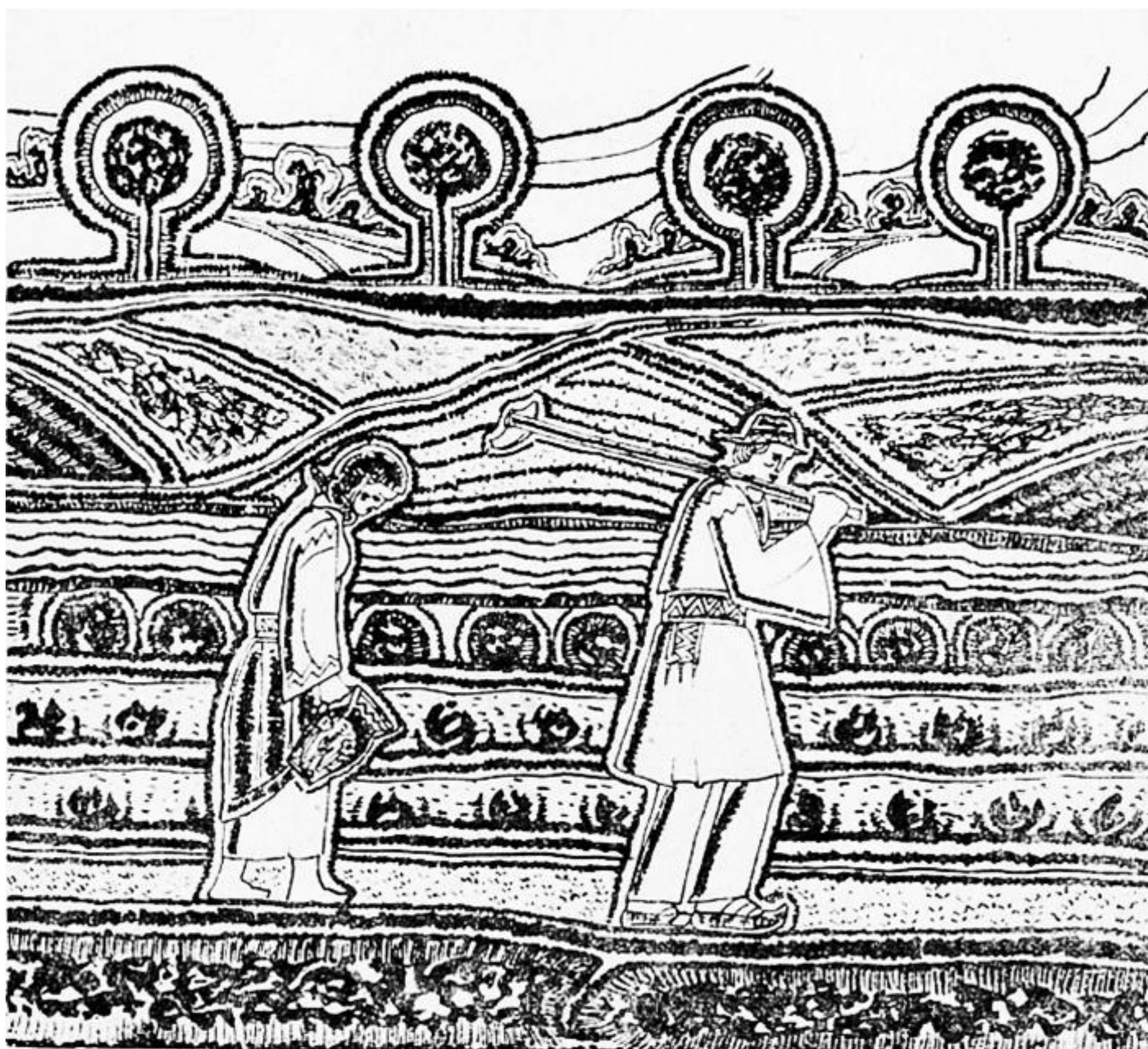
citeşte „Lenore, ne-aşteaptă toţii morţii!

Este-n câmpie-o colibă,
acolo să mergem;
ne-aşteaptă acolo doi cai,
spre lună s-o ştergem.

La urmă, fanarul va rămânea
ca un ochi singuratic în noapte;
luna va fi mai roşie –
şi va mai cădea o lumină
târzie peste fruntea noastră
albastra de tristă şi limpede stea.

Texte la o suită ţărănească de Rudd Rybickzka

Domnului
EM. BUCUŢĂ,
cioplitorul în aur
al prozei româneşti,
M. S.

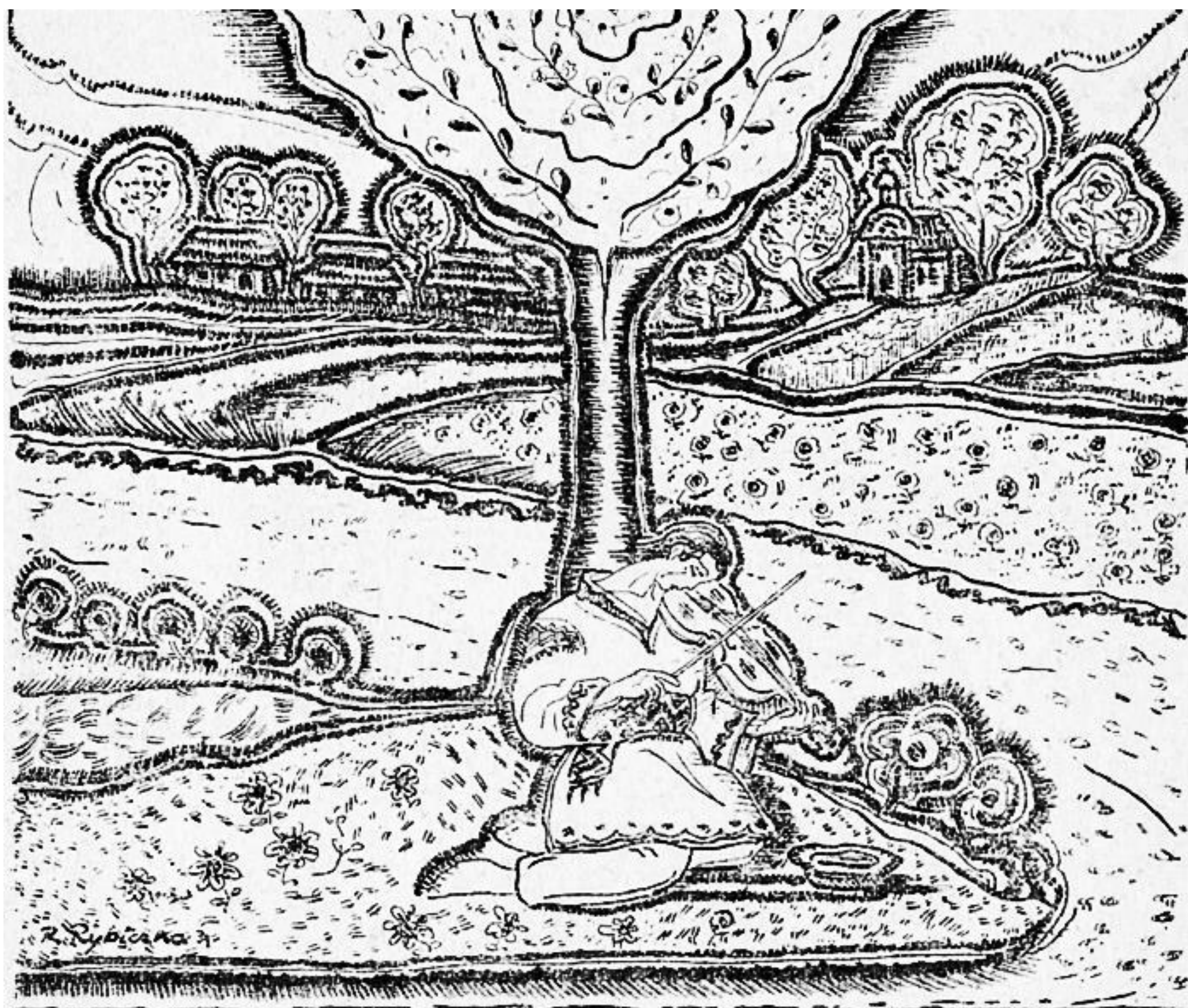
Cu soarele spre lanuri şi-albastrul cer.

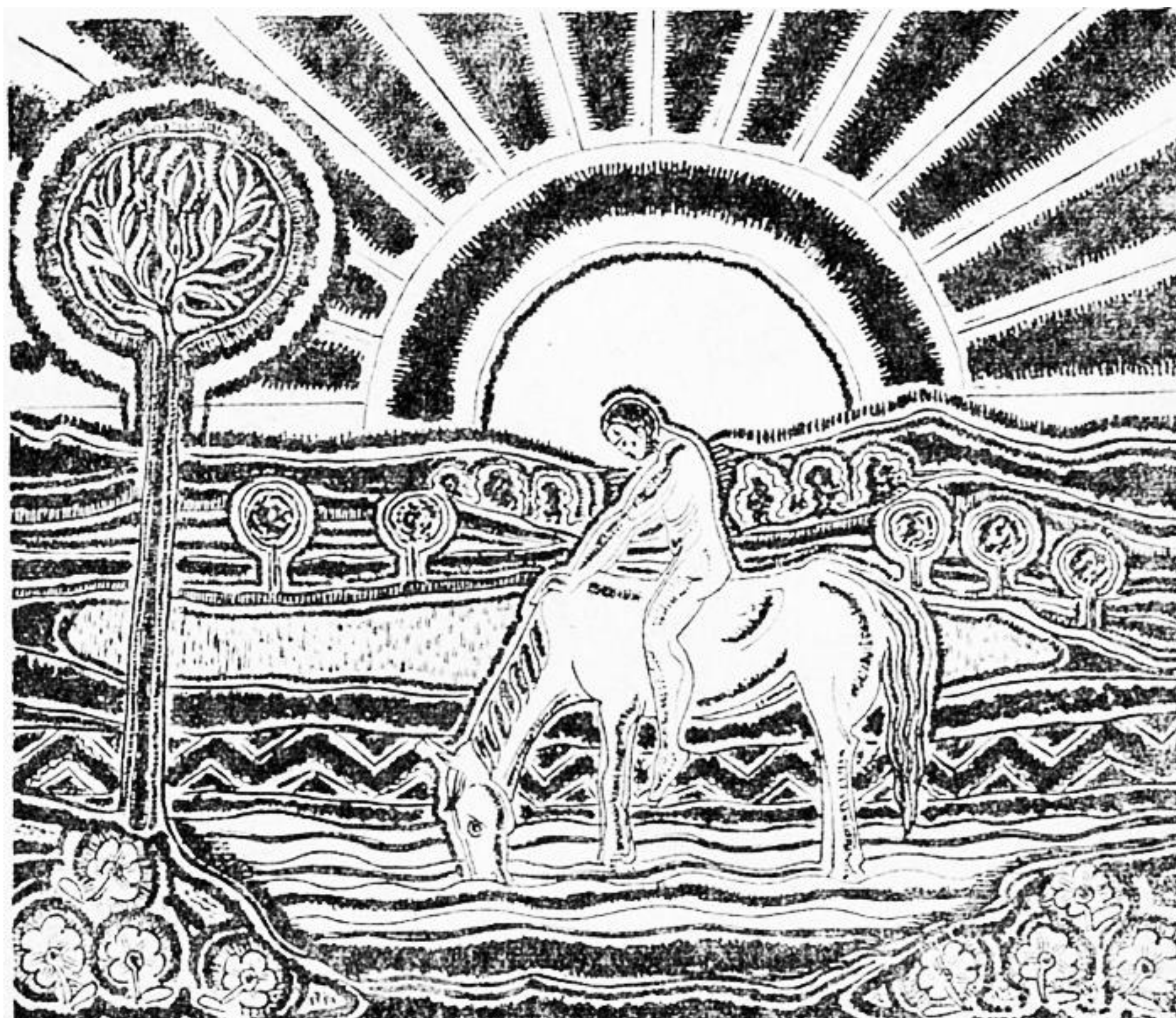
Auriul val al plaiului se pleacă.

Ca mâine cailor aripi vor creşte.

Vioara-i tristă şi sufletul departe.

Amarnic drum spre celălalt tărâm.

Ulise reiterat

S. S. părintelui
vicar Dr. **IOAN VASCĂ,**
omagiu,
M. S.

Ţărmul se desface din nou, drum albastrei corăbii;
vâslaşii zâmbesc prin vis depărtatelor valuri;
de la-nceput! totul de la-nceput să fie! haide,
întindeţi vântreaua pentru vechea călătorie!
Undeva, în amintire, cetatea cu zumzet de glasuri
şi arme din nou se ridică şi vuietul mării
cântă-n suflet. De la-nceput! Totul de la-nceput
să fie – şi morţii îşi ridică spre lună pumnii
de lut şi-nstelatele ceruri adie peste valuri
o nouă nostalgie. Ierburile mării cresc din lumină
spre nava care pluteşte spre-o zadarnică veşnicie.

Hei, Ulise, bătrâne, la ce această nouă călătorie?

Să ne mulţumim cu anii care ne-aştern pe tâmple
zăpada, care ne-aduc focul din vatră şi somnul,
convorbirile prietenoase şi-nţelepciunea bătrâneţii;
resemnare, iată insula fermecată spre care
trebuie să plutim, pentru-a culege liniştiţi
pe palme aurul după-amiezilor şi zorii cu
cântec roz de scoică. Acolo ne-aşteaptă,
cu zâmbet alb de bineventare, bătrâna prietenă;
cu ea ne vom duce în marea linişte, ascultă!

Doarmă-n amintire sirenele; plutească fără tine
corabia; hei, şi-argonauţii s-au cuminţit, Ulise;
vânt dinspre septentrion bate pentru tâmplele
noastre; haide, să convorbim sub singuraticii pini.

Unde ni-i râsul – largul, clocotitorul?
Unde ni-s stelele care ne-au condus spre
depărtate cetate? Iată, am devenit didactici
şi zâmbim amintindu-ne de marea aventură,
că ne-am putut bate pentru-o femeie, care,
în definitiv, nu era mai frumoasă ca fetele care
mi-au slujit în ogradă, la vite. Cred
că aceasta-i tristeţea noastră: nu mai înţelegem
gratuitatea. Să ne depărtăm de ţărm, boarea
ne-aduce izul sărat al mării – şi ne turbură.

Totuşi:
ţărmul se desface din nou; ierburile
mării cresc din lumină; vâslaşii zâmbesc
prin vis depărtatelor valuri; cetatea cu
zumzet de glasuri şi arme din nou
se ridică şi vuietul mării cu boare sărată
ne cântă iarăşi în suflet. De la-nceput!
totul de la-nceput să fie! haide! întindeţi
vântreaua spre vechea călătorie!

Adie-nstelată deasupra-ne o nouă veşnicie.

Poezia

Domnului
IONEL BARBU,
omagiu pentru o frumoasă
omenie,
M. S.

Ninsoarea coboară spre podul de aur,
care spre nouri pluteşte; în vasta câmpie
fanare veghează albastra călătorie.

Oraşul parcă-i o alta câmpie,
câmpie de piatră; luminile lui
s-au risipit în bătaia vântului.

M-am odihnit cu serile tale,
poezie; magii s-au tot dus la vale,
Iisus întârzie.

Pe mirişti fanarele
somnul şi-l zbat;
visul spre culme turmele

şi le-a mânat;
magule, magule, unde să fie
steaua mică şi târzie?

Traduceri din Georg Trakl:

Helian şi ciclul *Sebastian în vis*.

Domnului
EMIL KOSOSKI,
M. S.

HELIAN

(I.)

În singuraticele ore-ale spiritului
E frumos să mergi în soare
Pe lângă zidurile galbene-ale verii.
Paşii sună uşor prin iarbă; totuşi mai doarme
Fiul lui Pan în marmora sură.

Seara, pe terasă, ne-am îmbătat cu vin stacojiu.
Roşietic luceşte piersica-n frunziş;
Suavă sonată, râs vesel.

Frumoasă e liniştea nopţii.
Pe fundal întunecat
Ne-ntâlnim cu păcurari şi alte stele.

Dacă s-a făcut toamnă,
Cumpătata claritate se-arată-n dumbravă.
Îmblânziţi rătăcim pe lângă roşii ziduri
Şi ochii rotunzi urmăresc zborul păsărilor.
Seara, apa cea albă scade-n urne de mormânt.

Cerul se-odihneşte-n crengile goale.
În mâini curate duce ţăranul pâine şi vin
Şi paşnic se coc fructele-n cămara însorită.

O, cât de serios e chipul morţilor dragi.
Totuşi, o dreaptă contemplare bucură sufletul.

(II.)

Mare-i tăcerea grădinii pustiite,
Când tânărul novice-şi încununează cu frunziş stacojiu fruntea,
Răsuflarea lui bea aur îngheţat.

Mâinile-ating vechimea apelor albăstrii
Sau, în noaptea rece, albii obraji ai surorilor.

Încet şi-armonic e-un drum la prietenoasele-odăi,
Unde-i singurătate şi foşnetul arţarului,
Unde poate mai cântă sturzul.

Frumos e omul şi înfăţişându-se-n întuneric,
Dacă el îşi mişcă uimit braţele şi picioarele,
Şi ochii se rostogolesc tăcut în orbite purpurii.

La vesperă se pierde străinul în neagră descompunere de Noiembrie.

Sub putrede crengi, la ziduri pline de lepră,
Unde s-a dus înainte de-aceasta fratele sfânt,
Cufundat în suavul cântec de coarde-al nebuniei sale.

O, cât de singuratic sfârşeşte vântul de seară.
Amorţind se pleacă fruntea-n întunericul măslinului.

(III.)

Zguduitor e-apusul stirpei.
În ora aceasta se umplu ochii privitorului
Cu aurul stelelor sale.

Seara, se cufundă un joc de clopote, care nu mai sună,
Cad în ruină negrele ziduri din piaţă,
Soldatul cel mort cheamă la rugăciune.

Înger palid
Intră fiul în casa goală a părinţilor săi.

Surorile s-au dus departe la albii bătrâni.
Noaptea, omul cane dormea le-a găsit sub stâlpii din tindă,
Înapoiate din triste pelerinagii.

O, cum e plin de noroi şi viermi părul lor,
Când el stă înăuntru cu picioare de-argint,
Şi-acelea ies moarte din odăi goale.

O, psalmii lor în dogoritoarea ploaie-a miezului de noapte,
Când argaţii băteau cu urzici suavii ochi,
Copilăreştile fructe-ale socului
Se pleacă mirându-se peste-un mormânt gol.

Încet se rostogolesc ofilite lune
Peste pânzele de friguri ale-adolescentului,
Înainte de ce urmează tăcerile iernii.

(IV.)

Un sublim destin meditează. Cedronul de vale,
Unde cedrul, o dulce făptură,
Se dezvoltă sub sprâncenele-albastre-ale tatălui,
Peste păşune îşi duce, noaptea, un cioban turma.
Sau sunt strigăte în somn,
Dacă un înger de bronz îl întimpină pe om în dumbravă,
Carnea sfântului se topeşte pe fierul înroşit.

În jurul colibelor de lut se caţără viţa purpurie,
Sunânzi snopi de secară ofilită,
Zumzetul alb albinelor, zborul corbului.
Seara, cei înviaţi se-ntâlnesc pe cărări de stâncă.

În ape negre se-oglindesc leproşi;
Sau ei îşi deschid veştmintele pătate cu noroi
Plângând în vântul bălsămat, care bate dinspre roza colină.

Argate zvelte pipăie prin uliţele nopţii,
Ca şi când ele i-ar găsi pe iubinzii ciobani.
Sâmbătă, sună-n colibe cântec suav.

Lăsaţi cântecul să-şi amintească şi de băiat,
De nebunia lui, de albele sprâncene şi de plecarea-i,
De cel putred, care deschide albăstrui ochii.
O, ce tristă-i această revedere.

(V.)

Treptele nebuniei în negre odăi,
Umbrele bătrânilor sub uşa deschisă,
Când sufletul lui Helian se priveşte-n roza oglindă
Şi zăpadă şi lepră cad de pe fruntea lui.

La pereţi s-au stins stelele
Şi albele făpturi ale luminii.

Din covor se ridică osemintele mormintelor,
Tăcerea crucilor putrezite pe măgură,
Dulceaţa tămâii în purpuriul vânt de noapte.

O, voi ochi sfărâmaţi în negre guri,
Când nepotul în suavă înnoptare
Meditează singuratic la un mai întunecat sfârşit,
Tăcutul Dumnezeu coboară albastrele pleoape asupra lui.

ÎN PARC

Iarăşi rătăcind prin parcul vechi,
O! linişte-a galbenelor flori şi-a celor roşii!
Şi voi sunteţi întristaţi, voi, zeilor suavi,
Şi-aurul tomnatic al ulmilor.
Nemişcat se-naltă la iazul albăstriu
Trestia, amuţeşte-n seară sturzul.
O! atunci pleacă-ţi şi tu fruntea
înaintea marmorei prăbuşite a strămoşilor.

MOARTE

Peste iazul alb,
Păsările sălbatice-au plecat.
Seara, un vânt îngheţat suflă din stelele pe care le-avem.

Peste mormintele noastre,
Se pleacă fruntea sfărâmată a nopţii.
Sub stejari ne legănam într-o barcă de-argint.

Mereu sună zidurile albe-ale oraşului.
Sub bolta de spini,
O, fratele meu, ne ridicăm arătătoare moarte către miezul nopţii.

CĂTRE BĂIATUL ELIS

Elis, când mierla strigă în pădurea neagră,
Aceasta e pieirea ta.
Buzele tale beau răcoarea albastrului izvor de stâncă.

Lasă, dacă fruntea îţi sângeră liniştit,
Legende foarte depărtate
Şi-ntunecată însemnare a zborului de pasăre.

Tu, însă, mergi cu paşi moi în noaptea
Care-i plină de struguri purpurii,
Şi înalţi mai frumos în albastru braţele.

Un tufiş de spini răsună,
Unde sunt ochii tăi lunari.
Elis, o, de cât timp eşti mort.

Trupul tău e un hyacint,
În care-un călugăr îşi afunda degetele de ceară.
O neagră peşteră-i tăcerea noastră,

Din cane iese, uneori, un cerb suav
Şi-şi coboară-ncet pleoapele grele
Pe tâmplele tale picură neagră rouă,

Ultimul aur de stele căzute.

ELIS

1.

Desăvârşită-i liniştea acestei zile de aur.
Sub stejari bătrâni
Apari tu, Elis, un odihnind cu ochi rotunzi.

Albastrul lor oglindeşte însomnorarea iubinzilor.
La gura ta,
Oftatul lor roz a amuţit.

Seara, pescarul a tras năvoadele grele.
Un cioban bun
Îşi duce turma la marginea pădurii.
O! cât de drepte sunt, Elis, toate zilele tale.

Încet se lasă
La ziduri golaşe liniştea albastră a măslinului,
Se stinge cântecul întunecat al unui bătrân.

O barcă de aur
Leagănă, Elis, inima ta pe cerul singuratic.

2.

Un suav cântec de clopote sună în pieptul lui Elis,
Seara,
Când capul său se-afundă în negre perne.

O sălbătăciune-albastră
Sângeră tăcut în mărăciniş.

Un copac stacojiu stă mort aici;
Fructele lui albastre au căzut.

Semne şi stele
Se-afundă tăcut în iazul de seară.

După măguri s-a făcut iarnă.
Colombe-albastre
Beau, noaptea, sudoare îngheţată,
Care curge de pe fruntea de cristal a lui Elis.

Mereu sună
La ziduri negre vântul singuratic al lui Dumnezeu.

NOAPTEA

Albastrul ochilor mei s-a stins în noaptea asta,
Aurul roşu-al inimii mele. O! cât de liniştit ardea lumina.
Mantia ta albastră l-a-mbrăţişat pe cel ce cădea;
Roşia ta gură a pecetluit înnoptarea prietenului.

CÂNTEC DE ORE

Cu ochi întunecaţi, iubinzii se privesc,
Blonzii, strălucitorii. În ne-nduplecatul întuneric
Se-mbrăţişează firav doritoarele braţe.

Purpuriu s-a sfărmat gura celor binecuvântaţi. Rotunzii ochi
Oglindesc întunecatul aur al după-amiezii de primăvară,
Marginea şi negrul pădurii, spaime de seară în verde;
Poate de nespusul zbor de pasăre, al celui ce n-a fost născut
Cărare prin întunecate sate, singuratice veri
Şi din putredul albastru ieşea uneori o ştimă.

Încet foşneşte-n lan galbena secară.
Aspră-i viaţa şi de-oţel mânuieşte coasa ţăranul,
încheie puternice grinzi dulgherul.

Sângeriu se coboară frunzişul în toamnă; spiritul călugăresc
Colindă mai vesele zile; copt e strugurele
Şi sărbătoresc aeru-n largi ogrăzi.
Mai dulce miroasă fructele-ofilite; liniştit e râsul
Celui bucuros, muzică şi dans în pivniţe-umbroase;
În grădini amurginde pasul şi liniştea băiatului mort.

PE DRUM

Seara, l-au dus pe străin în odaia morţilor;
Un miros de catran; liniştitul foşnet al roşilor platani;
Întunecatul zbor al cioacelor; pe piaţă mergea un paznic.
Soarele s-a cufundat în negre pânze; mereu i se re-ntoarce această trecută seară.

În odaia alăturată, sora cântă o sonată de Schubert.
Foarte încet se cufundă surâsul ei în fântâna dărâmată,
Care susură albăstriu în amurg. O, cât de veche-i stirpea noastră.

Cineva şopteşte jos în grădină; cineva a părăsit acest negru cer.
Pe scrin miroasă mere. Bunica aprinse lumânări de aur.

O, cât de blândă e toamna. Încet sună paşii noştri în vechiul parc,
Sub înalţi copaci. O, cât de serioasă e faţa de hyacint a crepusculului.

Albastrul izvor la picioarele tale, misterioasă roşia linişte-a gurii tale,

Întunecată de-aţipeala frunzişului, de-ntunecatul aur al risipitelor floarea-soarelui.
Pleoapele tale sunt grele de mac şi visează tăcut pe fruntea mea.
Suave clopote fac să vibreze pieptul. Un nour albastru
E faţa ta plecată asupra mea-n amurg.

Un cântec de ghitară, care sună-ntr-o cârciumă străină,
Sălbaticele tufişuri de soc, o de mult trecută zi de noiembrie,
Paşi familiari pe treptele-amurginde, privirea afumatelor grinzi,
De fereastră deschisă, la care-a rămas o dulce speranţă –
De nespus sunt toate acestea, o, Doamne, că zguduit îngenunchezi.

O, cât de-ntunecoasă-i această noapte. O purpurie flacără
S-a stins la gura mea. În linişte
Moare-al îngrijatului suflet cântec singuratic de strune.
Lasă, dacă, beat de vin, capul se cufundă-n băltoaca din strada.

COPILĂRIE

O mulţime de fructe de soc; liniştit locuia copilăria
În peşteră albastră. Peste trecuta cărare,
Unde-acuma stacojiu foşneşte sălbatica iarbă,
Visează liniştitul rămuriş; murmurul frunzişului –

Acelaşi ca atunci când apa albastră sună-n stânci.
Suavă-i tânguirea mierlei. Un cioban
Urmează fără grai soarelui, care se rostogoleşte de pe măgura-ntomnată.

Doar o albastră clipă mai e sufletul.
La marginea pădurii se-arată sperioasă sălbătăciune şi paşnic
Se-odihnesc în fund vechile clopote şi-ntunecatele cătune.

Mai evlavios cunoşti tu sensul întunecaţilor ani,
Răcoare şi toamnă-n singuratice-odăi;
Şi-n albastru sfânt sună paşi luminânzi.

Încet zăngăneşte-o fereastră deschisă: te-nlăcrămează
Privirea cimitirului părăginit de pe dâmb,
Amintire de istorisite legende; totuşi, uneori se luminează sufletul,
Dacă se gândeşte la oameni bucuroşi, întunecat-aurii zile de primăvară.

SEBASTIAN IN VIS

PENTRU ADOLF LOOS

(1.)

Mama ducea copilaşul în lună albă,
În umbra nucului, a străvechiului soc,
Ameţită de sucul macului, tânguirea sturzului;
Şi liniştit
Se pleca în compătimire peste dânsa un chip bărbos,
Tăcut m întunericul ferestrei; şi bătrânele mobile
Ale părinţilor
Zăceau-n ruină; dragoste şi-autumnală visare.

Deci întunecată zi a anului, tristă copilărie,
Când băiatul cobora încet la răcoroase ape, argintii peşti,
Pace şi chip;
Când el se-arunca de piatră în faţa cailor negri,
Steaua sa venea în noaptea cenuşie asupra lui;

Sau daca el mergea de mâna îngheţată a mamei,
Seara, peste cimitirul întomnat al sfântului Petru,
Un gingaş cadavru zăcea liniştit în întunericul camerei
Şi-acela ridica asupra lui recile pleoape.

El, însă, era o mică pasăre în golaş rămuret,
Lung clopotul în seară de noiembrie,
Liniştea tatălui, când el cobora în vis amurginda scară-n spirală.

(II.)

Pace a sufletului. Singuratecă seară de iarnă,
Întunecatele chipuri ale ciobanilor la-ntunecatul iaz;
Copilaş în coliba de paie; o, cât de liniştit
Se cufunda chipul în negrele friguri.
Noapte sfântă.

Sau dacă, liniştit, cobora de mâna aspră a tatălui
Întunecata măgură a Calvarului
Şi-n amurgindele firide-ale stâncilor
Albastra figură a omului mergea prin legenda-i,
Din rana de sub inimă curgea purpuriu sângele.
O, cât de liniştit se ridică-n întunecatul suflet crucea.

Dragoste; când în negre-unghere se topea zăpada,
O albastră adiere se prindea zglobiu în bătrânul soc,
În bolta de umbră a nucului;
Şi băiatului îi apărea încet un înger roz.

Bucurie; când în răcoroase odăi suma o sonată de seară,
În stacojiul grindiş de lemn
Ieşea un fluture-albastru din pupa de-argint.

O, apropiere a morţii. În zid de piatră
Se pleca un cap galben, tăcând copilul,
Când în acel martie luna scădea.

(III.)

Clopot roz de Paşte în bolta de mormânt a nopţii
Şi vocile de-argint ale stelelor,
Că în groază cădea o-ntunecată nebunie de pe fruntea celui ce dormea.

O, cât de tăcut un mers pe fluviul albastru la vale,
Meditând lucruri uitate, când în verdele rămuret
Sturzul chema ceva străin la pieire.

Sau dacă el mergea de mâna bătrânului,
Seara, înaintea zidurilor dărâmate-ale-oraşului
Şi-acela ducea în mantaua neagră un copilaş roz,
În umbra nucului apărea spiritul celui rău.

Atingere peste treptele verzi ale verii. O, cât de tăcut
Putrezea grădina în stacojia linişte-a toamnei,
Parfum şi melancolie a socului bătrân,
Când vocea de-argint a îngerului a murit în umbra lui Sebastian.

PEISAGIU

Seară de septembrie; trist sună-ntunecatele strigăte ale ciobanilor
Prin satul amurgind; focul ţâşneşte-n covălie.
Uriaş se ridică-n picioare un negru cal; buclele de hyacint ale servitoarei
Umblă după căldura purpuriilor lui nări.
Încet încremeneşte la marginea pădurii strigătul ciutei
Şi galbenele flori ale toamnei
Se pleacă fără grai peste-albastra faţă a iazului.
În roşie flacără ardea un copac; fluturau cu-ntunecate feţe liliecii.

LA MLAŞTINĂ

Pribeag prin negrul vânt; încet flutură uscata trestie
În liniştea mlaştinii. Pe cenuşiul cer
Trece-un stol de păsări sălbatice;
De-a curmezişul peste-ntunecate ape.

Tumult. În colibe dărăpănate
Fâlfâie cu negre aripi putreziciunea;
Mesteceni schilodiţi oftează-n vânt.

Seara-n cârciumă părăsită. Drumul acasă-l adie

Suava melancolie-a turmelor păscânde,
Apariţie a nopţii: broaşte ies din ape de-argint.

ODIHNĂ ŞI TĂCERE

Ciobani au îngropat soarele-n golaşa pădure.
Un pescar a tras
În mreajă de păr luna din iazul care-ngheţa.

În albăstriii cristal
Locuieşte palidul om, cu obrazul sprijinit de steaua sa;
Sau capul şi-l pleacă-n somn purpuriu.

Totuşi, întotdeauna atinge negrul zbor al păsărilor
Pe cel ce priveşte sfinţenia albastrelor flori,
Gândeşte apropiata linişte ceva uitat, îngeri stinşi.

Iarăşi se-nnoptează fruntea-n piatră lunară;
Un strălucitor adolescent
Apare sora în toamnă şi neagră putrezire.

ÎN PRIMĂVARĂ

Liniştit se cufunda de-ntunecaţi paşi zăpada,
În umbra copacului
Îşi ridică iubinzii pleoapele roze.

Întotdeauna urmează-ntunecatelor strigăte ale corăbierilor
Stea şi noapte;
Şi lopeţile bat liniştit în tact.

În curând înfloresc la ziduri dărâmate
Viorelele,
Înverzeşte-atât de liniştit tâmpla singuraticului.

SEARĂ ÎN LANS

Călătorie prin vară amurgindă
Pe lângă snopi de-ofilită secară. Sub arcada spoită,
Unde rândunica zbura mereu, beau vinul focos.

Frumos: o, melancolie şi râs purpuriu.
Seara şi-ntunecatele mirozne-ale verdelui
Ne răcoresc cu flori înfierbântatele frunţi.

Ape-argintane curg peste treptele pădurii,
Noaptea şi fără grai o viaţă pierdută.

Prieten; cărările-nfrunzite spre sat.

PE MÖNCHSBERG (Muntele Călugărului)

Unde se cufundă-n umbra ulmilor de toamna cărarea părăginită,
Departe de colibele de frunziş, ciobani dorminzi,
Întotdeauna-i urmează drumeţului întunecata făptura a răcorii.

Peste cărarea colţuroasa, glasul de hyacint al băiatului,
Liniştit spunând uitata legendă a pădurii,
Mai suav ceva bolnav acuma sălbatica tânguire-a fratelui,

Deci atinge un sărăcăcios verde genunchiul străinului,
Capul împietrit;
Mai aproape murmură izvorul albastru tânguirea femeilor.

HOHENBURG

Nu e nimeni în casă. Toamnă-n odăi;
Sonată clară de lună
Şi trezirea la margine de-amurgindă pădure.

Întotdeauna te gândeşti la faţa albă a omului
Departe de vuietul vremii;
Peste ceva de vis se pleacă bucuros frunzişul verde,

Cruce şi seară;
Pe cel ce sună îl îmbrăţişează cu braţe purpurii steaua sa,
Care se-nalţă la ferestre nelocuite.

Deci tremură-n întuneric străinul,
Când el îşi ridică încet pleoapele peste ceva omenesc,
Care-i departe; glasul de-argint al vântului în gangul casei.

CÂNTECUL LUI KASPAR HAUSER

PENTRU BESSIE LOOS

El iubea într-adevăr soarele care cobora sângeriu colina,
Cărările pădurii, cântânda pasăre neagră
Şi bucuria verdelui.

Gravă era locuirea lui în umbra copacului
Şi curată faţa.
Dumnezeu vorbea o suavă flacără către inima-i:
Omule, o!

Liniştit găsea pasul său oraşul seara;
Întunecata tânguire a gurii sale:
Vreau să devin un călăreţ.

Lui, însă, îi urmau tufişul şi fiara,
Casa şi grădina amurgindă a oamenilor albi
Şi-ucigaşul său îl căuta.

Primăvară şt vară şi frumoasă toamnă
A celui drept, pasul său liniştit
La-ntunecatele-odăi ale visătorilor.
Noaptea, rămânea singur cu steaua-i;

Vedea cum zăpada cădea-n golaşul rămuriş
Şi-n tinda amurgindă umbra ucigaşului.

De-argint cădea capul celui nenăscut.

Destinul lui Stans Rayd.

O parabolă despre literatură

Domnului
inspector general
CONSTANTIN PĂUNESCU,
omagiu,
M. S.

Istoria de mai jos nu s-a desfăşurat la noi, unde fenomenul literar nu prezintă, în rândurile largi ale publicului, interes nici cât un match de box.

Stans Rayd trăia, deci, la Londra, într-un cartier cu case bătrâne şi mizere – aţi ghicit desigur că e vorba de cartierul Soho, pe care – nu vă jenaţi s-o recunoaşteţi! – îl ştiţi din romanele lui Edgar Wallace.

De fapt, nici nu-l chema Stans, ci pur şi simplu John, însă respectivul găsise că e prea banal să semneze „John Rayd”, când scrii elegii cu viziuni florentine şi tragedii shakespeareiane. Pseudonimul şi-l compusese într-o după-amiază ploioasă şi cu multă ceaţă (vezi romanele lui E. Wallace şi reportajele despre Cernăuţi, „Oraşul dintre ceţuri”, ale subsemnatului...) şi fusese atât de satisfăcut, încât, în seara şi noaptea aceleiaşi zile, adause încă 40 de pagini romanului său, cu care susţinea că-l va da gata pe bătrânul şi naivul utopist Wells.

Domnului Allan Rayd, tatăl legal şi necontestat al lui John şi mic funcţionar la o bancă de asemenea mică (dar foarte solidă), îi era absolut indiferentă activitatea junelui poet – lucru ce nu se poate afirma şi despre mama lui Stans, Mary Victoria Florence (născută Room – ceea ce nu înseamnă numaidecât că era beţivă...), care poseda, pe lângă o statură nesfârşită (comparabilă cu statuia lui Nelson), şi o dantură falsă ca un zâmbet nipon, inclusiv o mare adoraţie pentru speranţa familiei.

Manuscrisele lui Stans erau foarte multe: în biroul de nuc, în cufărul din sufragerie, în sertarul de sus al noptierei şi pe-o etajeră din salon.

Eroul reportajului nostru, reportaj care e destul de mincinos pentru a fi şi destul de adevărat, avea:

23 de ani;
2 măsele plombate;
3 lavaliere;
5 romane;
6 volume de nuvele;
361 de poezii;
zeci de eseuri şi ceva filosofie;

(totul, evident, în manuscris, afară de vreo zece duzini de versuri, publicate într-o revistă obscură dintr-un orăşel din vestul insulei).

UN TRAMVAI BINE INSPIRAT

Într-o dimineaţă, pe când Mary etc. pregătea o enormă budincă de orez, cineva sună violent, ca o alarma de incendiu. Mary etc. sări de la plită şi alergă la uşă. Deschizând, văzu

faţa emoţionată şi emoţionantă a doamnei Stormer, vecina sa. Presimţi ceva rău şi, când obeza doamnă Stormer şopti gâtuită de disperare:

– L-a călcat tramvaiul! –

ştiu că nu poate fi vorba decât de Stans. N-avu timp să leşine, şi-alergă în stradă, unde tocmai dădu de ambulanţa care-l transporta pe poet la domiciliu.

CELEBRU POST-MORTEM

Doamna Mary etc. Rayd (născută Room) plânsese mult. Nici acuma, în după-amiaza asta de toamnă cu frunze galbene, nu înceta să-şi şteargă ochii, căci îşi amintea mereu de Stans. Se simţea sfârşită şi fără rost în odaia aceasta, în care umbra mortului mai plutea vag, dar permanent.

Primi vizita Sylviei Beery, care – după cum Mary etc. aflase abia după înmormântarea lui Stans – îl iubise pe tânăr.

Tăceau amândouă.

Tăceau ca două basoreliefuri.

Tăceau englezeşte.

Din când în când, privirile le-alunecau pe fotografia poetului şi oftau. Cu vizite de-acestea, cu plâns, cu dureri ascuţite în suflet, Mary îl retrăia mereu pe fiul suprimat de tramvai. Câtă zarvă a pricinuit moartea lui Stans! Mary (din lipsă de spaţiu renunţăm la „etc.”) şi le reaminteşte pe toate: reportajele din ziare, care, aflând că e vorba de un poet, atraseră atenţia directorilor de reviste literare asupra versurilor lui, şedinţele de la Curtea cu Juri (watmanul s-a ales cu o condamnare de un an închisoare pentru omor din imprudenţă; tramvaiul a fost achitat), vizita unui editor, care-a luat, la întâmplare şi cam sceptic, manuscrisul unui roman.

Într-o bună zi, miracolul s-a produs. Doamna Mary primi din nou vizita editorului, care-i anunţă că romanul e excelent şi-i dădu un cec în valoare respectabilă. De-acuma, viaţa soţilor Rayd luă un tempo accelerat. Critica literară proclamă genial romanul, editorii oferiră sume fabuloase pentru celelalte manuscrise (şi chiar pentru poezii...), doamna Rayd acorda interviewuri despre viaţa lui Stans şi era fericită, iar domnul Allan istorisea tihnit la club:

– Eu sunt tatăl lui Stans. Genial băiat! La cinci ani făcea poezii... – şi domnii englezi luau autografe de la bunul Allan Rayd.

Se spune că însuşi teribilul G. B. (Shaw) a rămas impresionat de confesiunile lui Rayd-senior.

Evident, în felul său ...

DOAMNA MARY DESCOPERĂ AMERICA

Într-o zi cu ceaţă (la Londra fiind mereu ceaţă, trebuie să iau notă de acest lucru – oricât s-ar plictisi amabilii mei cititori...), doamna Mary constată, cu un fel de jenă, că nu mai are nici un manuscris de la Stans. Toate fuseseră tipărite – în ediţii de lux şi-n ediţii populare, traduse în franţuzeşte, nemţeşte, bulgăreşte şi esperanto, discutate cu concluzii laudative; – şi, acuma, nu mai era nici un manuscris!

Pe la orele 10 seara, după ce soţul se culcă, mama lui Stans deschise un caiet nou, se gândi câtva timp şi, apoi, începu să scrie. Merse greu, dar, încet-încet, condeiul se aşternu de-a binelea, umplând foaie după foaie.

*

Trecură trei ani.

Câte-o revistă literară se-ntreba uneori cum de putuse să scrie Stans atât de mult.

Într-adevăr, tot la două-trei luni, doamna Mary etc. mai descoperea câte-un manuscris şi explica editorului:

– Mi l-a dictat când avea douăzeci şi unu de ani... – sau: – L-am scris cu mâna mea, căci bietul Stans tocmai îşi scrântise mâna dreaptă, la un match de polo...

Editorii se mulţumeau cu aceste declaraţii; în definitiv, ce le păsa – când romanele se vindeau excelent? Unii critici remarcaseră, însă, că stilul se deosebea de cel al romanelor anterioare şi-i subliniară varietatea. Un mare critic scrise:

„Stilul voit vulgar, situaţiile naiv înscenate, caracterele conturate mai mult în fuga condeiului – adaugă regretatului Stans Rayd o diversitate puţin obişnuită în scrisul contemporan. Am putea afirma că avem de-a face cu un Shakespeare al romanului...”.

ŞANTAJ...

La 23 februarie 1937, doamna Mary fu vizitată de-un individ cu faţa vicleană, care se prezentă Lewis Lionnel.

Declară scurt:

– Am venit să încasez suma de cinci sute lire... (îi rog pe cititori să înmulţească acest număr cu aproximativ 800, ca să-şi poată da seama cam la câţi lei ar veni pretenţia lui Lewis Lionnel).

Doamna, surprinsă, îl întrebă pentru ce.

Calm, Lionnel, reporter la o gazetă de scandal, replică:

– Pentru ca să tac din gură, milady. Vă întreb: cum a putut să scrie Stans Rayd, care-a murit la douăzeci şi trei de ani, atâtea cărţi? Să vă dau eu explicaţia? Poftim! Stans Rayd, care-a scris câteva cărţi, admite toată lumea: excelente, n-a putut, totuşi, să scrie douăzeci de romane în decurs de trei ani. Just? Cred că e cum spun! Dumneavoastră aţi declarat că Stans începuse să scrie romane abia la douăzeci şi unu de ani. Sunt un incorigibil amator de reviste vechi. Şi-n una din ele, de-acu vreo douăzeci de ani, am dat de-o schiţă, semnată Mary Victoria Florence Room. Şi Room e numele de fată al doamnei Mary Victoria Florence Rayd, nu? Aţi scris, după douăzeci de ani, sub numele fiului dumneavoastră, o mulţime de romane. Ştiţi că asta se cheamă escrocherie, după cum pretenţia mea se numeşte şantaj?

Doamna Mary achită imediat suma cerută de Lewis Lionnel.

*

De-aci, înainte, doamna Mary trăi într-o panică permanentă. Consultă pe-un avocat, care-o asigură că ar face mai bine să se denunţe singură ca autoare a peste jumătate din romanele lui Stans.

– Nu, gloria asta n-o vreau, deşi publicul, care înghite multe, ar fi în stare să-mi ierte îndrăzneala – de a-l fi păcălit.

Încă în ziua aceea, doamna Mary dădu un interview că toate manuscrisele lui Stans s-au epuizat. Dar, apoi, a început în sufletul doamnei Mary Victoria Florence Rayd, născută Room, o tragedie meschină: era geloasă pe destinul glorios al fiului ei, pe care un tramvai l-a inaugurat printr-un frumos act de inteligenţă :..

După câteva săptămâni, moartea o strânse de pe pământ.

Omul care a plâns-o cel mai mult a fost Lewis Lionnel: tocmai intenţiona s-o tapeze din nou pe regretata defunctă, când decesul ei a fost anunţat în ziarele de dimineaţă...

Alte poeme de Mircea Streinul

1932: Balada oşteanului

Era în stepă, undeva, departe,
în locuri despre cari nu ştie nici o carte.

Venea spre toamnă şi spre dimineaţă;
se deschideau în aer umed flori de ceaţă.

Un armăsar în goană se zări;
o stea de sânge pe-albu-i gât când înflori?

În care plaur roua spală faţă
de-oştean cu ochii stinşi şi spada cruce-n ceaţă?[49]

1932: Balada serii înainte de moarte

Frunză-n dungă de azur,
creşte noaptea împrejur;
frunzuliţă dintre stele,
moartea-i'n poarta casei mele.
Pân' la miezul nopţii nu e
mult şi-alege cărăruie
pentru sufletu-mi un înger,
cântec ultim hai să-nsânger.

Voia mea-i ca tu să ai
plumbul meu, că eu în rai
de voi fi, nu voi avea
cântece cui închina.
Dacă dorul m-a cuprinde
seara-n cer când s-a aprinde,
crainicii iubirii tale
ţi-oi trimite-o stea la vale;
iar spre iad de mi-a-nsemna

cumpăna din zodii drumul,
tu nu plânge, că mi-a da
Domnul luminiţă-n fumul
nopţii ce m-a-nconjura.

Şi te rog să-i spui livezii
rugăciunea să mi-o spună

[49] *Junimea literară*, nr. 1-6/1932, pp. 202, 203

pe la ore-n cari hurezii
plâng sub stele şi sub lună.

Frunză-n dungă de azur,
noapte mare-i împrejur[50].

1932: Balada celor trei fârtaţi

Trei fârtaţi treceau prin plaur,
fiecare cu steaua lui de aur.

Una însă se desprinse,
ne-ncepută lumină i se-aprinse.

Iar a doua, când căzu,
pe-o năframă roşie floare fu.

Şi al treilea, când muri,
pâcla steaua-i spre zori acoperi.

Umbrele lor se duseră-n lume;
veghează pe plaur trei cruci fără nume[51].

1933: Solilocviu

Odaia creşte floare-n seară;
stăm trei la un pahar de vin,
lumina parcă e amară
şi în pahare doar venin.

Trei fraţi stăm. Cine? Ce heralzi
cu flamuri zdenţuite-n noi
tresar? De ce în ochii calzi
lumini gerale de strigoi?

Stăm doi, căci unul a murit
din cauză – bietul! – c-a iubit.
Al nopţii ceas de miez e-aproape.
În jur, nelămurite ape.

Doi, Doamne, numai doi mai sunt,
pe frate l-a chemat
o mână de pământ.

Vezi? Stea de zori s-a luminat.

---

[50] *Junimea literară*, nr. 1-6/1932, pp. 202, 203
[51] *Junimea literară*, nr. 1-6/1932, pp. 202, 203

Mi-i groază: singur am rămas.

Din care vină semnul mi s-a dat
ca trupul fratelui să-l las
prefacerii în ţărnă de arat?[52]

1933: Exegeză

Ce mult de suflet am grijit!
În pajişti largi de cărţi l-am dus,
în toate crunt l-am ispitit
şi fruntea-i poate sta în sus.

Dar ceasul ist' mi-a amintit
de trup, pe care l-am lăsat
să-ndure ploile trudit
şi gerurile fără pat.

Plângea de frigul stelelor, îngenunchiat
pe pragul uşii trupul frânt şi plin de răni deschise,
râvnind la gestul care niciodată nu-l poftise
cu sufletul să guste din tacâmul azurat.

Când largi amiezi desfăşurate-n vară semnalau
că grânele s-or consuma-n incandescent fluid,
sta trupul însetat şi bolnav, rezimat de zid –
şi samariţi pe lângă dânsul nu treceau.

Era târziu
(l-al câtelea cântat, nu ştiu;
dar dintre plante, mică oră
se prevestea sonoră)
când trupul, care-atât de mult a vrut să fie
în bună, drept, cu sufletul tovărăşie –
pe piept cu lujer alb de stele a murit
şi-a plâns atuncea sufletul, nedumerit[53].

1934: Catren

Curge cerul peste noi,
fără toamne, fără ploi;
nopți în suflet nu mai ai –
fruntea ta aicea stea-i[54].

---

[52] *Junimea literară*, nr. 1-3/1933, p. 6
[53] *Junimea literară*, nr. 4-6/1933, p. 80
[54] *Progres și cultură*, No. 1, Anul Târgu Mureș, II, ianuarie 1934, p. 30

1934: Pretext

(după Rainer Maria Rilke)

Acolo, casele – atât de cenuşii,
deşi sunt noi şi mari – privirile-şi ridică
să vadă arborii cum zarea o despică
şi norii cum curg, ca timpul, pe câmpii.

Acolo, primăvara-i veşnic nedeplină,
pe zid zadarnic trece rază după rază;
cireşii şi copiii, trişti, agonizează
şi numai toamna somptuoasă de lumină

aduce calmă împăcare; foarte rar sunt
seri de caldă şi suavă reverie:
stau turmele a vis şi păcurarul ştie
de stele, când se razimă de felinar[55].

1934: Versuri (Versuri[56])

Luna miroase-a trandafir de Mai,
pe care l-ai
tăiat din inima mea
să-l ții lângă oricare stea

Sângele, ce frumos văzut
prin pulberea aurie a unui amurg,
peste care, roşii, curg
semnele timpului rău şi slut.

Oraşul îşi înalţă rar
sufletul până la minutar
de moarte. Vorbeşte
mereu şi numai mahalageşte.

Dar târgul e-al meu, în mine,
cu fabrici şi cârciume-n care
dansează morții fără lăutari
şi nimeni nu vine[57].

---

[55] *Lanuri,* No. 15-16, Anul II, Mediaş, noiembrie-decembrie 1934, p. 8
[56] *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 9, Anul I, Bucureşti 1 septembrie 1934, p. 555
[57] *Frize,* No. 6-7, Anul I, Brașov, august-septembrie 1934, p. 7

1934: A D

Carnea, spusă frumos
Pe-nţelesul luminii,
Culege-n potire un roz
sânge-al grădinii.

Luminiş de stea pe vale,
în cruciş pe-acest destin
de fier şi roşii zale,
s-a dat de umbră plin.

Elogiul creionului, ce inutil
frunţii tale de os şi lut
îl arunc în iarbă şi-l
înlocuiesc: astral sărut.

Simţim căldura frunţilor
şi, peste timp, vedem
în amiază cimitirul viitor.

Numai lemn, Doamne, numai ţărnă şi lemn[58].

1934: Foarte simplu

Câinii muşcă noaptea după sunet. Cine
va ieşi la poartă, nu se ştie,
dar, în orice caz, e foarte bine
că profită fabricantul de sicrie.

*

O fată a murit în strada evreiască,
să aibă locatarii ce să mai vorbească.

O scot doi ciocli veseli până-n stradă.
Cum dup-amiaza-i foarte călduroasă,
şi ora trei – mai doarme lumea-n casă;
doar servitoarele-au ieşit s-o vadă.

Convoiu-ncet porneşte; soare, soare...
Flori galbene de-aramă cresc pe sus;
le rupe lujerul Iisus –
şi-aruncă peste raclă floare după floare[59].

[58] *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 9, Anul I, Bucureşti 1 septembrie 1934, p. 552
[59] Ibidem, p. 554

1934: Clavir, Grieg

Peisajul, care strânse varul lunii-n plante,
e-n crugul lumii – fără stat; acuma are
tăcere sobră de biserici protestante
în fiordul, unde brazi se sinucid în mare.

Aici, Anitra dănţuise-odinioară
în faţa morţii[60];
fire-ar, măi, să fie! pentru-ntâia oară
trei stropi de sânge-mi înfloriră pe năframă[61].

1937: Moarte-n pădure

În ploi de verde luminiş aleargă cerbii
mai albi ca luna-n versurile mele;
Diana junghie-n culcuşul cald al ierbii
grumajii ciutelor cu ochi de stele.

Pândesc săgetătorii chiotul să vină,
zvâcnind în aer ca o inimă în sânge;
Diana, goală-şi scutură din păr lumina
Şi-n ţarc tăcerea paşii mătăsoşi şi-i strânge.

Amantul refuzat ia arcul şi-l struneşte;
năierii turbură cu râsul lor frunzarele;
pe dealuri, toarnă Pan în struguri soarele,
pe când săgeata ţinta şi-o loveşte.

O clipă a tăcut pădurea; doar ogoarele
treceau cu ierburile-n naiul vântului;
apoi, cu fluierul, porni Pan iar izvoarele –
şi iar răsună-n înalturi cântecul pământului[62].

1938: Bucolică

Domnului **CAMIL PETRESCU**

Tânăr pom !

Când pe umerii frunzoşi îţi cade rouă, o dulce-nfiorare
te cuprinde şi-n mătăsoasa paloare de lumină,

---

[60] Moartea, ce sinistră damă.
[61] *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 9, Anul I, Bucureşti 1 septembrie 1934, p. 554
[62] *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 10, Anul IV, Bucureşti 1 octombrie 1937, p. 47

care te plouă, sângele roadei viitoare trunchiul ţi-aprinde.

Albine, blânda lumină pe-un fagure de-amurg.

Tu-i pregăteşti ţăranii raiul cu ploi de primăvară;
serile vin la umbra ta, ca la un tânăr Iisus.
Haitele-adulmecă izul de cerbi la trunchiul mai zvelt
decât a fost mângâietoarea mână care te-a culcat
în luminata ţărână. Păsările-au sculat aburii sulcinei
spre-un cer de legendă. Sfântul soare-a suit din izvoare
ceruri de palide, nouroase amiezi. Tânărul pom priveşte-n
ploioase livezi bătrâneţea clară a stejarilor albaştri
şi pământul murmură-n ierburi dorul după sământă.

Plimbarea noastră de noapte s-a sfârşit şi morţii se statornicesc
familiar în noi; să-i ţinem pentru rădăcinile pomului.

Să fim înţelepţi ca porumbii când zboară sub nouri ploioşi;
prieteni ai serii să fim, cavaleri ai pădurii;
când steaua va sta mărturie, să ducem stejarii pe măguri,
în solitudini înalte să creştem cu zările lor peste vis
şi ciobanii ne vor aminti în fluier ca despre-o moarte-n pădure;

neguri... imense cum vin şi-n ele intrăm solemni,
făcându-ne cruce; capricornul de veghe loveşte-n cremene;
copilăria trece prin frunzele-albastre şi sângele nopţii e cald
în fagii care mor sub secure; la pasul ciutelor
sună clopote mici. O pajeră cu ochiul verde turbură
frunzişul serii, pe când din bezne lupii urlă-n urma cerbilor
pierduţi sub zarea obosită de luceferi; – tac oierii, ca-n mănăstirea
de lumină să cânte îngeri nevăzuţi.

Tânăr pom!

Îl văd cum creşte din verdea lumină, ca apa îi curge
pe umeri frunzişul, cimbrul umbros şi plăcuta sulcină
i-adie depărtate dumbrăvi şi-n neguri îl chiamă feriga
cu dulcile-i otrăvuri de verde lumină. Şerpii albaştri
şi roza auroră scutură zarea, stelele cad în palmele lui –
şi le soarbe; soarele scoate din verdea pădurilor ciutură aburii nopţii,
grei de mireasmă amară, iar melcii îşi urcă pe fagi şi mesteceni
argintul. Sunt răsărituri mari în văile lumii!

E-o seară foarte veche, de cine-ştie-când, în care-adoarme,
calmă, o leneşă livadă; norii mai au o lumină şi anii se-adună
în jurul pomului; parc-ar fi ciobani veniţi dintr-o lungă ploaie –
sau nişte cuvinte strânse-ntr-o carte; cerşitorii de lângă cimitire-şi
jupoaie rănile de-argint. În ascunzişul cărţilor curge-o apă albastră.

Ploaie ţi-am fost, tânăr pom! Lumină şi soare... Pentru tine-am îmblânzit

umbra serii într-o caldă mângâiere. Împreună am fost o unică
singurătate. Tu, ţărna şi veacul; eu, munte după furtună. Zăpezile-n cântec
mă sună; şoimii fruntea nu mi-o umbresc; azurul, umerii aspri şi-l cresc,
în seară cobor sub frunza ciobanilor, odihnitoare mă cuprinde zarea,
aproape mi-i toată depărtarea, luncile-mi îngână timbrele moi, de lână,
nopţile mă spun lăudător cântec de dor peste slavă, peste moarte.

Sunt singur, totuşi, cu tine. Înalt munte după furtună;
în suflet mi-i o tăcere, încât aud cum sună rotitoarele stele
în cerurile mele. Eu sunt peste lumi, peste toate,
câte le gândeşti; sunt o imensă singurătate peste zboruri îngereşti.

Nici o seară nu mă mai ştie, veşnicia mă leagă de roată,
s-o duc în spinare toată până-n altă veşnicie, mai albastră,
mai târzie; îngerii au coborât în mărăciniş, să caute-nsângeratele
păsări de lumină; stejarii cercetează după o arătare, dar de nicăieri
nu se-aude pas purtător de stele şi frunzişul nu tresare sub nici un sărut

de-ngenunchere; în veacuri fără fund, pajerele moarte zborul
şi-l ascund sub fruntea pădurii; ţăranii au ieşit să are anii
şi pământurile negre; ploile-au mirouns bătrânii stejari,
dar duhul adevărului se-ascunde sub un sfârşit dureros;
focul soarelui se pierde-n frunzişuri de ploaie bogată
şi-n asfinţituri curge de tot mai sus sângele rănilor
din palma lui Isus. Poeţii seamănă cu hulubi cerurile,
pe care mănăstirile fumegă o vastă, suavă tăcere;
moartea-şi pregăteşte zările, sfinţii îşi culeg în aur lepra
cu bube albastre şi gerurile-adie-o înviere obosită.

Dar să coborâm în mila pământului, să-i ascultăm
vaierul tărâmurilor din adânc, unde-amurgul
dăinuie-n amintirea adormirii cu zăpezile viorii
din zâmbetul născătoarei Marii; neliniştită oră!
te-adulmecă lupii şi vulpile râd în ochii barbari;
moartea veghează-n lumina târzie – şi 'n serile din mine
departe, Dumnezeu a-nceput să se poarte
deasupra apelor; de-acum pot îngenunchea
şi muri liniştit ca o apunere-n sângele serii.

Rănile cerului rourează ca un cântec în fluierul vântului.

Tânăr pom, înţelegi că toate acestea au fost pregătirea
zilei tale de aur ? Mâine, sămânţa ta va creşte zări![63].

[63] *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 11, an. 5, 1 noiembrie 1938, pp. 306-308

1938: Descripție (Fragment[64])

Stau caii cu nările-n aburi de râu.
Tufişuri cu noapte cresc. Stepe
visează. Miroase a vară şi-a grâu.
Prin umbră mai flutură coame de iepe.

Oraşul clipeşte lumină departe.
Flăcăul adoarme pe pulpe de fată
– de vis se făcu – şi e moarte
această iubire atâta de-nceată.

Şoproane cu roţi aruncate
în colb şi-aurăria de-amurg a ungherelor
în greieri îşi cântuie grinzile-uscate –
stă luna de iarbă veghere lor.

În mlaştini tristeţi de cărbune viitor
mocneau sub tilinca brotacilor sluţi,
iar timpu-şi lega de picior
privirile câinilor muţi.

Pe dealuri!... pe dealuri, ce piatră şedeau
toţi morţii, din frunză s-asculte
cum şerpii dezmiardă ce au
mai splendid nervurile-albastre şi multe[65].

1939: O reabilitare a poemului în proză: Georg Trakl

Credem că toată lumea e de acord că nu există un gen literar mai hibrid, mai plat şi mai des utilizat de diletanţi ca poemul în proză. Totuşi, au fost şi scriitori care au reuşit să ridice poemul în proză la rangul de artă adevărată. Baudelaire, de pildă, a reabilitat, cu un imens succes, acest gen literar în Franţa. Turgheniev a încercat acelaşi lucru în literatura rusă, însă rezultatele au fost dezastruoase[66].

În literatura germană de după 1900, poemul în proză căzuse complet în desuetudine şi nu mai era de citit – dar ce palide mostre! – decât prin obscure publicaţii periferice sau în numerele de Paşte şi de Crăciun ale marilor gazete populare. Abia un tânăr şi nefericit poet, de origine austriacă, **Georg Trakl**, unul din cele mai surprinzătoare fenomene ale literelor germane, poet care s-a sinucis, într-un acces de cumplită melancolie, pe frontul galiţian, la vârsta de numai 27 de ani, a reuşit să impună din nou, în limba lui Goethe, îndelung compromisul poem în proză[67].

---

[64] Titlu folosit în *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 9, Anul I, Bucureşti 1 septembrie 1934, p. 553
[65] *Înnoirea,* Nr. 13, Anul I, Arad, 15 martie 1938, p. 2
[66] La noi, dl Tudor Arghezi a cucerit critica şi cititorii pentru poemul în proză, printr-o carte de excepţional travaliu artistic: „*Ce-ai cu mine, vântule?*”, apărută nu prea de mult.
[67] *Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke,* a celui ce-a scris *Die Sonette au Orpheus,* nu poate fi considerat poem în proză, căci alcătuirea ei simfonică o apropie prea mult de poezia propriu-zisă.

Karl Rock, care a îngrijit prima ediţie a operelor lui Georg Trakl, a publicat poemele în proză ale nefericitului liric austriac – în număr de patru – în acelaşi volum cu versurile. Poemul al treilea, *Traum und Umnachtung* (Vis şi înnoptare), fiind prea spaţios, rămâne să-l discutăm cu alt prilej. Acum, vom prezenta, în traducerea românească, următoarele piese: *Verwandlung des Bösen* (Transformarea răului), *Winternacht* (Noapte de iarnă) şi *Offenbarung und Untergang* (Revelaţie şi pieire) – cu speranţa că au păstrat nu numai sensul originalului, ci şi, pe cât s-a putut, topica lui specială. Citirea menţionatelor poeme în proză, traduse după ediţia princeps din Kurt Wolff Verlag (Leipzig), va arăta că Georg Trakl trebuie considerat deschizător de drumuri noi în acest gen literar, care reuşeşte să ofere scriitorului, când el e cu adevărat un mare talent, posibilităţi inedite de creaţie artistică.

Iată **primul poem al lui Gorg Trakl**[68]:

„Toamnă: mers negru pe marginea pădurii; minute de multă nimicire; fruntea leprosului ascultă sub copacul desfrunzit. Seară de mult trecută, care se cufundă acuma pe treptele de muşchi; Noiemvrie. Un clopot sună şi ciobanul mână o herghelie de cai negri şi roşi în sat. Sub tufa de alun, verdele vânător se desfată privind o sălbătăciune. Mâinile lui aburesc de sânge şi umbra fiarei oftează în frunziş peste ochii bărbatului, stacojii şi taciturn; pădurea. Ciori care se risipesc; trei. Zborul lor se-aseamănă unei sonate, plin de acorduri moarte şi de bărbătească melancolie; tăcut se topeşte un nor de aur. La moară, băieţii aprind un foc. Flacără e fratele celui mai palid şi acela râde îngropat în părul lui sângeriu; sau e locul unui omor, pe lângă care duce un drum de piatră. Visezi ani întregi în aerul de plumb de sub pini; teamă, verde-ntunecime, bolborositul unuia care se îneacă: pescarul scoate din lacul de stele un mare, negru peşte, chip plin de cruzime şi nebunie. Vocile trestiilor, ale oamenilor care se ceartă departe, le leagănă acela în barcă roşie peste apa de toamnă care îngheaţă, trăind în legendele-ntunecate ale neamului său şi cu ochii deschişi peste nopţi şi spaime feciorelnice. Rău.

Ce te sileşte să stai nemişcat pe treptele prăbuşite, în casa părinţilor tăi? Negru de plumb. Ce ridici tu cu mână de-argint la ochi?; şi pleoapele se lasă ca ameţite de mac. Dar prin zidul de piatră vezi cerul înstelat, Calea Robilor şi pe Saturn; roş. Copacul golaş bate ieşit din fire la zidul de piatră. Tu, pe treptele prăbuşite: copac, stea, piatră! Tu, o sălbătăciune albastră, care tremură-ncet; tu, preotul palid, care înjunghie la negrul altar. O, zâmbetul tău în întuneric, trist şi rău, care-l face palid în somn pe-un copil. O flacără roşie a sărit din mâna ta şi-un fluture de noapte-a ars la ea. O, flautul luminii; o, flautul morţii. Ce te-a silit să stai liniştit pe treptele prăbuşite, în casa părinţilor tăi? Jos, la poartă, un înger bate cu degete de cristal.

O, infernul somnului; străzi întunecate, grădină stacojie. Încet sună chipul morţilor în seara albastră. Flori verzi îl nălucesc şi-nfăţişarea lui le-a părăsit. Sau se pleacă moartă peste fruntea rece a ucigaşului în întunecimea gangului; adoraţie, flacăra sângerie a voluptăţii; murind s-a prăbuşit în întunecime peste treptele negre cel ce dormea.

Cineva te-a părăsit la crucea drumurilor şi tu te uiţi lung în urmă. Pas de-argint în umbra merilor piperniciţi. Fructul luminează purpuriu între crengile negre şi şarpele-şi leapădă pielea în iarbă. O, întunericul; sudoarea care se-arată pe fruntea-ngheţată şi tristele visuri în vin, în cârciuma din sat, sub grinzi negru-afumate. Tu, încă sălbătăciune, care farmecă insule roze din fumul stacojiu al tutunului şi care-aduce dinlăuntru strigătul sălbatic al unui zgripţor, când el goneşte pe stânci, prin mare, furtună şi gheaţă. Tu, un metal verde şi-năuntru o faţă de foc, care vrea să meargă acolo şi să cânte de pe un dâmb de-oseminte timpuri întunecate şi învăpăiata cădere-a îngerilor. O! Disperare, care se prăbuşeşte cu-n strigăt mut în genunchi.

[68] *Verwandlung des Bösen* (Transformarea răului).

Un mort te vizitează. Din inimă îi curge sângele vărsat, de el însuşi şi în sprânceana neagră se cuibăreşte-o privire de nespus; întunecată-ntâlnire. Tu – o lună sângerie, când acela apare în umbra verde-a măslinului. Aceluia îi urmează o noapte, care nu se va mai termina”.

Originalul acestei traduceri e de o rară muzicalitate – cum numai Rilke a mai realizat-o, pe alt plan, în *Duineser Elegien* şi *Die Sonette an Orpheus*. Deşi Georg Trakl e, aproape în tot ce-a scris, de-o dureroasă cruzime vizuală, el o atenuează, totuşi, prin repetarea obsedantă a unor adjective, care, în opera lui, au rolul unei surdine de vioară[69] – aşa că atât *Verwandlung des Bösen*, cât şi celelalte evocă de foarte multe ori – fără a-i fi, însă, trebuitor – suavul stil din poemele în proză ale lui Baudelaire.

Peste unele snobisme şi atitudini de „copil teribil”, George Trakl rămâne, cu toate acestea, profund uman, şi, totodată, ceea ce ar putea pare paradoxal, un neliniştit care-şi subliniază cu artă definitivă suferinţa personală, adevărată, de om sfârşit, nu contrafăcută şi de atitudine, deci odios simulată, ci de o tragică permanenţă în viaţa poetului austriac, care, în viaţă, n-a cunoscut niciodată gloria sau măcar aprecierea cercurilor din Viena sau Berlinul antebelic.

Un halucinant pastel e piesa *Winternacht* (Noapte de iarnă). Trakl utilizează culori violente, izbutind să dea un tablou de mare intensitate. Versiunea românească e următoarea:

„A căzut zăpadă. După miezul nopţii, părăseşti beat de vinul sângeriu împărăţia întunecată a oamenilor, roşia văpaie a căminului lor. O, întunericul!

Ger negru. Pământul e aspru, văzduhul are gust amar. Stelele tale se constelează în semn rău.

Cu paşi de piatră tropăi către terasamentul liniei ferate, cu ochi rotunzi, ca un soldat, care-asaltează un şanţ negru. Avanti!

Amară zăpadă şi lună!

Un lup roş, pe care-l sugrumă un înger. Când mergi, picioarele tale sună ca o gheaţă albastră şi un zâmbet plin de tristeţe şi orgoliu a împietrit înfăţişarea ta şi fruntea devine palidă de voluptatea gerului; sau ea se pleacă tăcând peste somnul lui veghetor, care s-a prăbuşit în coliba sa de lemn.

Ger şi fum. O albă cămaşă de stele arde umerii care o poartă şi vulturii lui Dumnezeu sfâşie inima ta de metal.

O, măgură de piatră. Tăcut şi uitat se topeşte recele trup în omătul de-argint.

Negru e somnul. Auzul urmează lung cărările stelelor în gheaţă.

Când te-ai trezit, clopotele sunau în sat. Din poarta răsăriteană venea argintan trandafiria zi”.

Acestui poem în proză îi urmează *Traum und Umnachtung*, pe care, din cauza dimensiunilor prea vaste, nu-l mai redăm în traducere.

Traum und Umnachtung (Vis şi înnoptare) e, poate, confesiunea cea mai dramatică din literatura germană dintre anii 1910-1930. Acest poem a lui Georg Trakl e strigătul unui om, care, târât în lumea irealităţilor sale, nu mai poate ancora în viaţa de toate zilele. Utilizând viziuni de infern dantesc, dar şi îngereşti suavităţi muzicale, Georg Trakl dă, în *Traum und Umnachtung*, un poem de grandoare unică în literatura germană.

Reproducem un fragment din partea întâia:

„O, die Stunde, da er mit steinernem Munde im Sternengarten hinsank, der Schatten des Mörders über ihn kam. Mit purpurner Stirne ging er ins Moor, und Gottes Zorn züchtigte

[69] Pe care-o realizează cu mijloace extrem de simple, dar nu mai puţin puternice. Ca, de pildă, adjectivul „braun”, pe care noi nu l-am tradus cu „brun”, ci cu acela mai plastic de „stacojiu”.

seine metallenen Schultern; o, die Birken im Sturm, das dunkle Getier, das seine umnachteten Pfade mied. Hass verbrannte sein Herz, Wollust, da er un grünenden Sommergarten dem schweigenden Kind Gewalt tat, in dem strahlenden sein umnachtetes Antlitz erkannte. Weh, des Abends am Fenster, das aus purpurnen Blumen, ein gräulich Gerippe, der Tod trat. O, ihr Türme und Glocken; und die Schatten der Nacht fielen steinern auf ihn”[70].

Acest ritm interior duce până la sfârşitul piesei *Traum und Umnachtung,* care se ridică până la arta lui M. Rilke din *Die Weise von Liebe und Tod des Comets Christoph Rilke*.

Ultimul poem în proză, din opera lui Georg Trakl, îl reprezentăm în întregime:

„1). Ciudate-s cărările noptatice ale oamenilor. Când, umblând lunatec, m-am dus prin odăi de piatră şi-n fiecare ardea o mică lampă liniştită, un sfeşnic de aramă, şi când, cuprins de frig, m-am cufundat în culcuş, umbra neagră a străinei mi-a stat iarăşi la căpătâi şi, tăcând, mi-am ascuns faţa în mâinile încete. Şi înflorise albastru la fereastră hiacintul şi veni pe buzele purpurii ale celui ce răsufla – vechea rugăciune, curseră de pe pleoape lacrimile cristaline, plânse pentru lumea amară. În ceasul acesta am fost în moartea tatălui meu fiul alb. În groază albastră venea de pe măgură vântul de noapte, întunecata jelire a mamei, murind din nou, şi-am văzut negrul infern în inima mea; minute de scânteietoare tăcere. Încet păşi din zidul calcaros o figură de nespus – un adolescent murind – frumuseţea unui neam care se-ntoarce. Albă de lună îi înconjura răcoarea pietrei tâmpla care veghea, răsunau paşii umbrelor pe trepte de ruină, o roză horă în mica grădină.

2). Tăcând şedeam într-o cârciumă părăsită, sub boltă de lemn afumat, şi singuratec la vin; un cadavru strălucitor, plecat peste ceva întunecat, şi zăcea un mior mort la picioarele mele. Din azurul care putrezea, ieşi chipul palid al surorii şi vorbi astfel gura ei sângerândă: Spin negru, înţeapă-mă. Ah, braţele de argint îmi mai sună de uragane sălbatice. Curgi, sânge, din picioarele de lună, înflorind pe cărări noptatice, peste care sare strigând şobolanul. Pâlpâiţi, voi, stele, în orbitele mele goale; şi sună încet în noapte inima. O umbră roşie a pătruns cu paloş învăpăiat în casă, a fugit cu fruntea de zăpadă. O, moarte amară.

Şi vorbi o voce-ntunecată din mine. Murgului meu i-am frânt grumazul în pădurea de noapte, când din ochii lui sângerii a sărit nebunia; umbrelor ulmilor au căzut pe mine, albastrul râs al izvorului şi neagra răcoare a nopţii, când eu, vânător sălbatic, goneam o sălbăticiune de zăpadă; chipul meu a murit într-o peşteră de piatră.

Şi, sclipind, o picătură de sânge căzu în vinul singuratecului; şi, când am băut din el, avea gust mai amar decât macul; şi un nor întunecat îmi înfăşură creştetul, lacrimile de cristal ale unor îngeri blestemaţi; şi tăcut curgea din rana de-argint a surorii sângele şi cădea o ploaie de foc peste mine.

3). Vreau să merg în tăcere la marginea pădurii; tăcere din ale cărei mâni fără glas se cufunda soarele învolburat; un străin pe măgură de seară, care-şi ridică plângând pleoapele asupra oraşului de piatră; o sălbătăciune care stă liniştită în pacea socului; oh, fără linişte ascultă creştetul care-amurgeşte, sau urmează paşii zăbovinzi ai norilor albaştri pe măgură, mai sunt şi stele solemne. Deoparte, te conduce liniştit semănătura verde, te-ntovărăşeşte sperios ciuta pe cărări de pădure, acoperite de muşchi. Colibele sătenilor s-au închis mute, şi te-nfricoşează albastra tânguire a pârâul ui sălbatic în văzduhul liniştit.

[70] „O, ceasul când cădea cu gură de piatră în grădina de stele, când umbra asasinului venea asupra-i. Cu paşi sângerii se ducea în smârc şi mânia lui Dumnezeu îi pedepsea umerii de metal; o, mestecenii în furtună, întunecata fiară, care-i ocolea noptaticele cărări. Ură îi ardea inima, voluptate, când îi făcea rău copilului care tăcea, şi-n al cărui chip strălucitor şi-l recunoştea pe-al său, însă înnoptat. Durere, seara la fereastră, când, dintre flori purpurii, venea moartea, un schelet cenuşiu. O, voi turnuri şi clopote; şi umbrele nopţii cădeau de piatră pe el”.

Dar când am coborât cărarea de stâncă, m-a cuprins nebunia şi-am strigat puternic în noapte; şi, când m-am aplecat cu degetele de-argint peste apa tăcută, am văzut că m-a părăsit chipul. Şi glasul cel alb îmi vorbi: Omoară-te! Oftând s-a ridicat umbra unui băiat în mine şi m-a privit strălucitor din ochii de cristal, aşa că m-am prăbuşit plângând sub copaci, sub uriaşul frunziş al stelelor.

4). Rătăcire fără pace printre stânci sălbatice, departe de cătunele serii, de turme care se-napoiază acasă; departe, pe imaşuri de cristal, paşte soarele, care se scufundă, şi singuratecul ţipăt al păsărilor, murind în liniştea albastră, cutremură cântecul lui sălbatic. Dar încet vii tu în noapte, când zac veghind pe măgură sau alergând prin furtună de primăvară; şi tot mai negru înnourează melancolie creştetul plecat, fulgere înfiorătoare înspăimântă sufletul noptatec, mâinile tale îmi frâng pieptul care nu mai respiră.

5). Când mergem prin grădinile care amurgeau, şi dispăruse de înaintea mea neagra-nfăţişare a celui rău, mă cuprindea liniştea de hiacint a nopţii; şi plecam în luntre-ncovoiată peste lacul odihnind, şi dulce pace îmi atingea fruntea împietrită. Fără glas zăceam sub bătrâne răchite şi cerul albastru era înalt peste mine şi plin de stele; şi, când muream privind, mureau teamă şi dureri în cele mai afunde-adâncimi ale mele; şi se ridica albastra umbră a copilului strălucitoare în întuneric, cântec suav; chipul surorii se-nălţa pe aripi de lună peste culmi înverzinde, cristaline stânci de mare.

6). Cu tălpi argintane am coborât spinoasele trepte, şi-am intrat în încăperea muiată în var. Liniştit ardea un sfeşnic în ea şi eu mi-am ascuns, tăcând, în pânze sângerii, creştetul; şi pământul a aruncat un cadavru de copil, o plăzmuire selenară, care-a păşit încet din umbra mea, s-a prăbuşit cu braţele frânte în căderi de piatră, fulgi de omăt".

Poemul acesta – *Offenbarung und Untergang* (Revelaţie şi pieire) –, una dintre ultimele creaţii ale lui Georg Trakl, realizată cu puţin înainte de moartea poetului, e semnificativ. După muzica sălbatică din *Traum und Umnachtung*, acordurile se îmblânzesc în *Offenbarung und Untergang*. Omul s-a resemnat. Decadentismul artistului a dispărut şi omul ia o atitudine liniştită, aproape clasică, în faţa morţii inevitabile.

*

Dacă Georg Trakl, a cărui carieră literară are atâtea tragice asemănări cu a lui Rimbaud, nu scrie decât cele patru poeme în proză – şi tot ce ar fi fost destul ca numele lui să rămână în istoria literaturii germane.

Reabilitând poemul în proză din literatura ţărilor de limbă germană, Georg Trakl a alungat definitiv dulcegăria diletantă şi preţiozităţile din limitele acestui gen literar, pentru a le înlocui cu linia înaltă a unei arte adevărate. / **Mircea STREINUL**"[71].

1940: Moarte

Fagii au venit de s-au închinat
că inima pământului s-a luminat,
iar cerbii şi-au început în tăcere
ceasul de taină şi veghere.

Tălăngile oilor sunau ca în lut,
întunecat, nepriceput;

[71] Streinul, Mircea, *O reabilitare a poemului în proză: Georg Trakl*, în *Revista Fundaţiilor Regale,* Nr. 1, Anul VI, Bucureşti 1 ianuarie 1939, pp. 181-187

Pan cânta în lumina târzie
despre dragoste şi veşnicie.

Ciobanul asculta cum trec peste şes
nourii fără nici un înţeles;
apoi, vântul i-a adus
dorul pădurilor de sus –

şi stelele s-au dus departe, până-n alt sat
unde-au găsit o frunte de-mpărat,
iar ciobanul s-a înălţat frumos
la faţa Domnului Hristos[72].

1940: Text simplu, omenesc

În tâmpla ta mai linişteşte seara
lumini târzii de crepuscul apos;
coboară ploaia să asculte umbra
pe mâna ta cum cântă de frumos.

Pe-obraji mireasma cimbrului îţi urcă
un abur de câmpie, amărui;
tăcerea bate-n lampă zumzet de lumină...
Iar ai plâns! De dorul cui?

Îngenunchez şi plânsul ţi-l sărut,
dar fruntea-ţi cade ca o pasăre pe carte.
Doamne, simt de-acum cum răsună-n lut
cerurile Tale moarte[73].

1940: Amurg

Când fruntea-ţi peste mâna mea se-nchină,
mă-nalţ coloană-n vastele azururi
ca ploaia tâmplei tale de lumină
în mine s-o culeg de-a pururi[74].

1941: Odă la Bucovina

Munţi glorioşi, solemnă furtună, Bucovina
Dragomirnei lumina pe frunte-şi adună;
spadă ştefană la şold răscoală plăieşii,
iar fagii cu cerul pornesc şi cu vifore mari;

---

[72] *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 2, Anul VII, Bucureşti 1 februarie 1940, p. 294
[73] *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 2, Anul VII, Bucureşti 1 februarie 1940, p. 295
[74] *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 2, Anul VII, Bucureşti 1 februarie 1940, p. 296

stelele duc spre septentrion dumbrăveanul chiot
şi flamura Putnei; germană lespede viperele
zdrobeşte sub rozele aurore ale cerului nordic.

Pas liberator; cadenţă generatoare; oştenii
duc în suflet cântec şi soare; Dumnezeu
semn le-a ales steaua cea mai frumoasă:
înainte!

Mi-e inima în Bucovina, plaiul de albe mioriţe;
iarăşi limpede-i lumina turlelor de Suceviţe;
pajurile regeşti apă vie poartă-n pliscul de aur;
freamătă bourul înaltelor steiuri; legende
brumează pe nouri; istorie, drumul tău e mersul
oştenilor; pace se-aşterne; ţăranul uneltele-şi
scoate, vrednice mâini se roagă de bună ispravă.

Văd în zilele viitoare plugurile multe
cum vor scrie-n ţărnă viaţa grâielor unduitoare,
sterpele mirişti belşug vor naşte şi, toamna,
în largile ogrăzi va creşte văpaia bogatelor roade;
Prutul va duce la vale pădurile Vijniţei
pe verzi le valuri; Dumnezeu va lua luceafărul,
dăruindu-l ciobanilor vrednici de dalbii miori
şi marea frăţie cu fagii pădurii şi cerul.

Tinerii cărturari vor strânge-n sufletul lor
zborul înaltelor pajeri muntene,
în cărţi va sta semn lângă semn întreaga Bucovină,
visul lângă faptă, sufletul la icoane.

Bufniţa înţelepciunii şi mirtul poetului –
heraldica sufletului nostru; nu râvnim cununa
de lauri, dar ni-e dragă sulcina Cuciurului-Mare,
poezia noastră să fie câmpie, pădure şi slavă,
biserică unde-a trecut Eminescu.

Bucovină, pământ de ţărani şi poeţi![75].

---

[75] *Revista Fundaţiilor Regale*, Anul VIII, 1 august – 1 septembrie 1941, Nr. 8-9, *Basarabia şi Bucovina / Omagiu / Mareşalului I. Antonescu*, Bucureşti 1941, pp. 437. 438

Iconarii – „Aristocraţii simţirii“

Aproape pe neaşteptate şi aparent inexplicabil, în Bucovina interbelică s-a ivit o nouă generaţie scriitoricească, prima conştientă de sine şi capabilă „de a inaugura o mişcare literară în Bucovina, care să fie în stare de a ne scoate din indiferentismul şi letargia în care trăim încă şi astăzi, după 15 ani de la unire“[76]. O generaţie care s-a format în cenaclurile literare ale liceenilor din Rădăuţi şi Cernăuţi şi care a prins contur în paginile revistelor gimnaziale „Muguri“, „Speranţa“ şi „Caietul celor 4“, prima a Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi“ din Rădăuţi, următoarea a Liceului de băieţi din Cernăuţi, iar ultima a Liceului „Aron Pumnul“ din Cernăuţi..

Revista „Muguri“ a apărut în ianuarie 1924, sub îndrumarea profesorilor Ilie Vişan şi Em. Isopescu, ca o explozie de lumină şi prospeţime, săvârşită prin Mihai Horodnic, Iulian Vesper, Ionel Negură, Eugen Prelipcean, Ion Roşca, Aurel Prelipceanu sau Constantin Rotariu. „Caietul celor 4“, Mircea Streinul, Neculai Roşca, Nicolae Pavlovici şi Tudor Ulmeanu (Teodor Plop, de la Hotin), apare în 1928, cu un an înainte de debutul lui Mircea Streinul în paginile „Junimii literare“.

Generaţia care poate fi numită, cu o metaforă a lui E. Ar. Zaharia, cea a „aristocraţilor simţirii“ dă un alt suflu „Junimii literare“, revistă care, în 1932, nu ezită să prezinte, cu fotografii, semnături olografe, prezentări şi lucrări originale pe fiecare tânăr autor în parte, iar Iancu Nistor simte nevoia să salute şi să confirme acest „frumos mănunchi de tineri de talent şi însufleţire care cearcă să se afirme pe terenul literar“[77], sugerând încă din titlul primului editorial al anului 1933 că „Se întrevăd zorii“. „Ne dăm seama bine, scrie Iancu Nistor, că unele din încercări apar încă stângace şi modeste, dar nimeni nu poate prezice calitatea fructelor chiar din floare. Să fim deci buni şi îngăduitori cu sfiala celor ce încearcă şi să încurajăm orice scânteiere de talent oricum s-ar manifesta ea. Să ne ferim de raţionalismul sec şi de critici prea aprige, care în cele mai multe cazuri vin să deruteze talente în loc de a le încuraja şi modela. Patima este bună când ea se pune în serviciul a tot ce este nobil şi frumos. Invidia păgubeşte mai mult pe cel ce o practică decât pe acel împotriva căruia este pornită. Dorim să vedem manifestându-se între tinerii noştri colaboratori o emulaţie sinceră şi o luptă nobilă de întrecere pe tărâmul creaţiunilor artistice şi literare. Cuvintele tari se folosesc de regulă pentru a ascunde după ele slăbiciunea argumentelor. Să trăim deci în armonie şi bună armonie cu sacerdoţii frumosului, preamărind talentul în jurul aceluiaşi altar. Aşa am trăit timp de 30 de ani, şi aşa dorim să o ducem mai departe.

Ani de zile am alimentat revista cu studii şi cercetări istorice şi literare, aşteptând cu dor să încolţească sămânţa culturii româneşti, aruncată de la unire încoace cu atâta dragoste şi însufleţire asupra ogorului bucovinean pregătit de noi. Azi sămânţa aceasta a încolţit şi începe să dea roade bogate. Să ne bucurăm şi să întrevedem zorile unor vremuri mai bune!“[78].

Iancu Nistor, cu clarviziunea sa inconfundabilă, deja sesizase că între „raţionalismul sec“ al bătrânilor şi „patima“ trăirilor tinerilor „sacerdoţi ai frumosului“ nu mai exista „armonie“, în ciuda generozităţii „bătrânilor raţionalişti“. Traian Chelariu deja exprimase nişte „Digresiuni inoportune“[79], în încercarea de a contura un program literar al generaţiei sale (avea doar 26 de ani), stabilind că „ceea ce numim sublim e însăşi limita între estetic şi mistic“, că „maximum de estetic e un maximum de expresie“, că „poemul e singurul gen

---

[76] Nistor, Ion I., *Junimea literară*, nr. 1-3/1933, p. 3
[77] Ibidem, p. 5
[78] Ibidem, p. 5
[79] *Junimea literară*, nr. 7-12/1932, pp. 181-186

literar care suferă o maximă realizare estetică", că „vocalismul e sângele poemului" şi, mai ales, că „poezia este suferinţă precum dansul e bucurie". Şi tot el avea să îndemne, în anul următor, 1933, „Înapoi la Eminescu"[80], condamnând „anarhia formală" şi „modernismele" generaţiei lui, convins fiind că „pentru poeţii noştri însă există necesitatea unei „experienţe Eminescu" înainte de orice altă experienţă. E un lucru nefiresc să treci pe lângă un mare poet al poporului tău, căutând să înveţi, pe jumătate, de la străini ceea ce e de datoria ta s-o faci la tine acasă", în condiţiile în care „relevăm că Eminescu e în adevăratul ritm european şi nu scriitorii de incoherenţe stilistice". Şi concluzionează Traian Chelariu că „Eminescu, mai întâi de toate, se adresează omului matur"[81].

Generaţia „aristocraţilor simţirii" aspira spre sacerdotism, iar un reper mistic fusese stabilit, încă din 1927, de Ion Moţa, care îşi începea articolul „La icoană" cu cuvintele „De la icoană şi de la altar am pornit...", propunând o regenerare morală prin dogmatism ortodox. Vasile Posteucă avea să subscrie primul la această propunere de pseudo-morală, pe care George Anton avea s-o propovăduiască pentru un „Veac nou de slavă curată"[82], în care „veac nou" şi „apariţia acestei generaţii noi este aşteptată cu mare interes... într-o lume în care nimic nu mai răspunde aşteptărilor, în care tot ce ar trebui să te protejeze te ameninţă"[83]. Într-o lume în care tineretul „artei literare îi reproşează de a ignora omul real şi de a nu studia decât aparenţele sub pretext de realism. Umanismul însemnează pentru tineret o voinţă de sinteză care ar permite să exprime omul în totalitatea sa, în dubla şi inseparabila sa realitate: spirituală şi materială"[84].

Generaţia „aristocraţilor simţirii" urma să se definească într-o provincie istorică a României Mari care se simţea „oropsită şi îndosită ca şi cenuşăreasa din poveste"[85], într-o Bucovina caracterizată prin „un organism administrativ şi economic zdruncinat, o cultură naţională periclitată, un capitalism neproductiv şi înstrăinat, o pătură conducătoare dezorientată, o burghezie aproape inexistentă, o ţărănime sărăcită şi un imens proletariat intelectual, agricol şi industrial. În această stare jalnică ţara se prezintă generaţiei acelor pecetluiţi cu fierul roş al războiului, acelor cari, ieşind din casa părintească sau din şcoală pregătiţi pentru viaţă, sunt răpiţi de dreptul cel mai elementar al omului: de a munci şi de a avea traiul asigurat. Acest şomaj intelectual pare a fi pentru noi de o mult mai mare însemnătate decât şomajul agricol sau industrial"[86].

Cam asta era atmosfera bucovineană a anilor în care „doi tineri şi talentaţi scriitori bucovineni, Mircea Streinul şi Iulian Vesper, a căror activitate se ilustrează nu numai prin producţiile lor proprii, ci şi prin perseverenţa cu care au ştiut să animeze pe toţi ceilalţi tineri scriitori bucovineni", întemeiază o „mişcare literară" în Bucovina, cu „răsunat în cele mai largi pături din ţară"[87].

Mircea Streinul visa la o literatură de generaţie, cea a „arborosenilor", încă din 1931, când îl cunoscuse pe Ion Roşca, venit la Cernăuţi să studieze dreptul. Preluase de la Iancu Nistor ideea „sacerdoţilor simţirii", plusând: „Poetul va lăsa toate. Se va dezbăra de mărimi şi plăceri. Va fi sacerdot. Mai mult: ascet. El va admite o permanenţă a morţii în duhul său, ca astfel s-o poată depăşi prin eternitate. El va trăi acolo unde înţelegerea obştească se refuză. Căci nu fiecare poate fi Meşterul Manole al propriului său destin ca poetul".

În primii ani ai „Iconarului", când se înfiinţează o editură, cu o colecţie „Iconar", care să promoveze scrisul noii generaţii, când profesorii Traian Brăileanu, Liviu Rusu şi Barbu

---

[80] Ibidem, pp. 119-130, 168-177
[81] Ibidem, p. 176
[82] *Iconar*, nr. 9/1937
[83] Pavel, Dr. Pavel, *Viaţa Bucovinei*, nr. 5-6/1933, p. 4
[84] Ibidem, p. 5
[85] *Bucovina oropsită*, în *Făt-Frumos*, nr. 2/1929, p. 49
[86] E. Carabăţ: *Tineretul dezorientat*, în *Viaţa Bucovinei*, nr. 1/1933, pp. 8, 9
[87] *Viaţa Bucovinei*, nr. 1-2/1934, p. 223

Sluşanschi (fiul camaradului lui Ion Grămadă în exilul românesc) încă nu deturnaseră generaţia spre extremism de dreapta, dar un extremism absolut teoretic, „această mişcare literară se integrează în mişcarea literară a ţării, aducând contribuţia unei literaturi proaspete şi care poartă nota originalităţii[88] şi sprijinind afirmarea tinerilor scriitori, cu sprijinul nemijlocit al lui Iancu Nistor şi al „Junimii literare", revistă care, până la înfiinţarea „Revistei Iconar", în 1935, rămâne „organul de presă" al iconarilor, în care apar şi anunţuri precum acesta:

„Colecţia „Iconar" instituie un premiu de poezie, în valoare de 2.000 lei. Autorii vor trimite câte două poezii inedite; manuscrisele vor fi însoţite de un motto; în plic, respectivii autori vor alătura o cartă de vizită închisă, cu numele lor adevărat şi adresa. Manuscrisele vor putea fi trimise până la data de 27 Faur 1934. Poetul premiat îşi va putea tipări în colecţia „Iconar" 28 poeme, cari vor putea apare în ediţia de lux, tiraj limitat (150 exemplare). Toate cheltuielile tiparului şi ale expediţiei vor fi suportate de editură. Manuscrisele vor fi trimise pe adresa: **Mircea Streinul**, în Cernăuţi, strada Transilvaniei, No. 171. Comisia care va decerne premiul e alcătuită din d-nii **N. Tcaciuc-Albu** şi **Iulian Vesper**"[89].

Acest prim concurs literar bucovinean dedicat promovării poeziei (cel din 1904-1905 al „Junimii literare", pentru proză, era jurizat de cititori) urma să întregească o frumoasă colecţie, cea a cărţilor publicate de Ion Roşca („Semne în scuturi"), Neculai Roşca („Neutral"), Iulian Vesper („Nopţi în „Aquitania", „cel mai important eveniment al sezonului liric bucovinean", „Scrisoare deschisă domnului Emil Cioran" şi „Noi, ăştia din Arboroasa"), Tudor Ulmanu („Scrisoare provincială"), Teofil Lianu („Cântec la poarta cetăţii"), Mircea Streinul („Despre viaţa, iubirea şi moartea plantelor", „Moartea aşa cum e", „Cu Tartarin, Don Juan, Sancho şi Polonius după glorie" şi „Bazaconia generaţiei de ultimă oră"), Traian Chelariu („Exod" şi „Astrolab" – proză filosofică)" şi „o carte de d-nul Liviu Rusu, distinsul cronicar muzical al ziarului „Glasul Bucovinei".[90]".

Din juriul desemnat de Mircea Streinul face parte şi profesorul N. Tcaciuc-Albu, cel care are meritul de a-l fi încurajat în demersurile sale literare.

Cu Iancu Nistor şi cu „Junimea literară" arborosenii rămăseseră în relaţii foarte bune, deşi se manifesta „Ritmul generaţiilor în evoluţia artelor", cum avea să scrie, în nr. 5 al „Revistei Iconar", universitarul Traian Brăileanu, care dorea să prevină „îmbătrânirea artificială a tineretului... prin modelarea lui după structura sufletească a adulţilor". Ca şi Iancu Nistor, care dorea să armonizeze, în paginile „Junimii literare", „raţionalismul bătrânilor" cu „patosul" trăirilor tinerilor, Brăileanu sesizează diferenţa de planuri şi propune ruperea „zăgazurilor ridicate de raţiune, de şcoala raţionalistă a bătrânilor şi de a repune în drepturi sentimentul („patosul" sugerat de Nistor – n. n.) în drepturile sale... Iar „Iconar" e al tinerilor, care urăsc cu drept cuvânt înţelepciunea chilometrică şi sfătoasă", iar „ceea ce numim formă, tipizare, rutină, calcul, trebuie să cedeze locului conţinutului, avântului sufletului care sfarmă cătuşele „şcolii" şi caută forme noi, mai ample, care să poată cuprinde toată bogăţia de sentimente, de nădejdi, de energie exuberantă". Traian Brăileanu, el însuşi „junimist" cândva, ca prozator, considera că lirismul e specificul tinereţii, tot aşa cum drama e specificul maturităţii, iar epicul, al bătrâneţii şi, în numele acestor „vârste ale speciilor literare", se străduia să-i elibereze pe tineri de „raţionalismul" celorlalţi bătrâni, pentru a-i subordona „raţionalismului" său. Şi astfel, o generaţie care se îmbăta cu farmecul trăirilor spirituale, a fost deturnată, cu argumente din Villon, Malherbe, Montaigne, Musset, Leopardi, Giovani Pascoli şi, nu în ultimul rând, din Eminescu, spre o „cultură a morţii", aprig argumentată de

---

88 *Viaţa Bucovinei*, nr. 1-2/1934, p. 223
89 *Junimea literară*, nr. 7-9/1933, p. 202
90 *Junimea literară*, nr. 7-9/1933, p. 202

Barbu Sluşanschi[91], şi spre „cântecul legionar", Liviu Rusu susţinând că „popoarele ar trebui judecate după cântecul lor de marş. Cele cari le au trădează vădite tendinţe de afirmare istorică, de imperialism. Lipsa lor denotă o stare iremediabilă de robie, renunţare definitivă la existenţa istorică".

Mircea Streinu, George Drumur, Iulian Vesper, Teofil Lianu, Vasile Posteucă, George Anton şi încă vreo câţiva tineri scriitori se lasă contaminaţi de „raţionalismul" bolnăvicios al bătrânilor şi se iniţiază în inutil martiriu omenesc. La nivel literar, însă, otrăvurile dogmatice nu-şi fac efectul, chiar dacă teoretizările vorbesc de „Poezia legionară"[92], Mircea Streinul stabilind şi un statut al „poetului legionar". Dar cuvântul acesta era de prisos, el căpătând importanţă justificativă doar în discursul exterminatorilor de generaţii depline de prin anii '50 şi importanţă senzaţională pentru oportunismul critic. În Bucovina nu s-a scris „literatură legionară", „iconarii" însemnând o generaţie conştientă de sine a „arborosismului", care a încercat să se afirme prin prospeţime, prin imaginaţie, făcând din cuvânt „o icoană a sufletului", cum fericit formula, în 1865, Aron Pumnul. „Materialul său (al poezie – n.r.) va fi sufletul, pe care-l va sângera sângeros, ca să coloreze crinii albi ai versurilor", spunea Mircea Streinul, parafrazându-l pe Nistor („Patima este bună când ea se pune în serviciul a tot ce este nobil şi frumos"), pentru că „poezia va începe acolo unde micile experienţe personale sunt depăşite de suflul trecerii în divinitate" şi este „unică, unică aşa cum numai dragostea, credinţa şi lutul (altarul străbunilor – n.r.) pot fi... Poetul va simţi responsabilitatea creaţiei. Pe umerii lui nu va duce interese de succes, nu închinări unei vieţi de uşurătate morală, de cinism (exact cum îndemna, în 1865, şi Alecu Hurmuzachi – n. n.), ci ritualul integrării spiritului în lutul strămoşilor, splendidă sinteză între eros, logos şi htonos". Aşadar, o reconstrucţie, de parcă îndemnul lui Gavril Rotică, adresat „mamelor române", de a naşte fiii care să ne elibereze, inclusiv de mentalităţile noastre, de noi înşine, ar fi fost reformulat chiar de acei fii. Şi vom vedea că fiecare text literar bucovinean din perioada interbelică, perioada adevăratei literaturi bucovinene, înseamnă „ritualul integrării spiritului în lutul strămoşilor, splendidă sinteză între eros, logos şi htonos" şi doar atât. Înseamnă primenirea spiritualităţii româneşti în Bucovina, înseamnă undă limpede şi proaspătă de izvor şi nicidecum mlaştină ideologică, în ciuda ademenirilor omeneşti spre mlaştină şi, uneori, a rătăcirilor. Chiar şi Vasile Posteucă, legionar incorigibil şi mistic desăvârşit, izbuteşte să-şi salveze scrisul de aceste opţiuni vremelnice, care nu pot fi judecate în nici un fel, din moment ce au fost determinate de un eşec al democraţiei şi al românismului, de o decadenţă socială, morală şi artistică pe care numai tineretul acelei epoci a refuzat-o. Nu-mi pot permite nici să scuz, nici să acuz legionarismul românesc, dar, bun sau rău în epocă, legionarismul a însemnat doar o oportunitate politică extremă, care n-a izbutit să influenţeze lirismul bucovinean. Un lirism trăit de un „vagabond la poarta din oraşul de hârtie" (George Todoran) sau altul prin curate „revărsări de suflet" (Ionel Negură), un lirism aparent neunitar, care caracterizează „Bucovina eroică şi martiră", singura cu o identitate literară distinctă în spaţiul unei anume contemporaneităţi a românismului.

Ceea ce a fost şi a rămas curat în scrisul mărturisitor bucovinean supravieţuieşte vremurilor, datorită „Junimii literare" şi datorită eroicei publicaţii „Revista Bucovinei", gazete ale unei identităţi naţionale, care fac abstracţie de deşertăciunile vremurilor. Acolo, în paginile îngălbenite ale celor două gazete, îi aflăm pe „arborosenii" interbelici (prefer termenul acesta celui de „iconari", căruia i s-a dat, deja, o conotaţie politică), căutând adevăruri, lumină, identitate.

[91] *Poeţii şi moartea*, Revista *Iconar*, nr. 5/1938
[92] Revista *Iconar*, nr. 1-4/1935

„**Mircea Streinu**: *Scrisul bucovinean până la Unire*. După antologia poeţilor tineri din Bucovina, alcătuită de noi şi tipărită, cu o admirabilă înţelegere, de dl prof. **Al. Rosetti**, la **Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II”**, a apărut[93] o nouă antologie – de astă dată a scrisului bucovinean până la Unire.

Această antologie – o vastă lucrare în două tomuri – se datoreşte dlui prof. **Constantin Loghin**, unul din cei mai harnici şi iscusiţi cercetători ai literaturii din fosta provincie austriacă.

Dacă, prin a noastră *Poeţii tineri bucovineni*, s-a arătat care sunt rosturile şi meritele noilor generaţii scriitoriceşti din „vesela grădină” a lui Vasile Alecsandri, – prin *Antologia scrisului bucovinean până la Unire*, a dlui Constant. Loghin, se precizează, după cum just afirmă dl prof. **Grigore Nandriş**, în prefaţa domniei sale, „rostul cultural” al scriitorilor din Bucovina veche, care au lucrat, din tot entuziasmul sufletului lor, pentru întărirea sentimentelor naţionale, ameninţate de lacoma pajură bicefală a Austriei. Deşi autorul antologiei despre care referim a avut în vedere mai ales această latură a manifestărilor literare din Bucovina antebelică, totuşi vom găsi în ea numeroase pagini de o superioară calitate artistică, din păcate prea puţin cunoscute în cercurile largi ale cititorilor din întreaga ţară.

Întâiul volum al antologiei publicate de dl prof. Constantin Loghin e închinat poeziei.

Dacă fericitul Mitropolit **Silvestru Morariu-Andrievici**, energicul luptător naţionalist C. Morariu, T, Bocancea, V. Calmuţcki, C. Verdi, Iorgu G. Toma, M. Popescu, S. Beuca-Costineanu, C. Dracinski, savantul teolog V. Loichiţă, I. Cocârlă-Leandru, F. Huţan şi V. Gherasim contează în special din punctul de vedere cultural al poeziei româneşti din Bucovina, unii din ei având incontestabile merite în alte domenii spirituale, – la D. Petrino, V. Bumbac, T. Robeanu, C. Berariu, A. Forgaci, N. Dracea, G. Rotică şi George Voevidca putem vorbi de o lirică propriu-zisă, care rezistă şi la o judecare strict estetică, nu numai utilitaristă a ei.

Primul, **Dimitrie Petrino**, e destul de cunoscut din istoria literară, pentru a mai insista asupra lui.

Mai puţin cunoscut, **Vasile Bumbac** merită, totuşi, mai multă consideraţie decât Dimitrie Petrino. Autor al unei epopei (*Dragoşiada*), al câtorva poeme epice şi al unor balade foarte apreciate odinioară, Vasile Bumbac reţine atenţia în special prin traducerea integrală a *Eneidei* şi prin cea fragmentară a *Iliadei*, a *Metamorfozelor* lui Ovid şi a poeziei lui Horaţiu. Remarcabilă e şi piesa *Şoarecul şi ghinda,* una din cele mai realizate fabule din literatura română, o fabulă de un neaoş şi proaspăt umor, lucrată într-o limbă pitorească şi plină de robusteţe.

T. Robeanu, un mare talent liric[94], deosebit de apreciat şi de dl prof. Nicolae Iorga, care-i recunoaşte nu numai meritele literare, ci şi meritele de luptător naţionalist, e reprezentat în *Antologia* dlui C. Loghin prin piesele: *Fragment, Cântec vechi, În bolta Craiul-Negru, Nufărul, Voievodul, Finis, Ceasul sfânt, Nu răsar atâtea stele* şi impresionanta *Novela de castel*, o baladă demnă de gingăşia şi lirismul lui Şt. O. Iosif.

Din **Constantin Berariu**, adevărat creator de limbă românească, în magistrala traducere a *Clopotului Scufundat* (G. Hauptmann) şi a lui *Oricine* (Hugo von Hofmannstahl), reproducem un fragment:

„Iată-l şi Zeul rodirii!
Întâmpinat de fluieri şi năieri
Şi de cimpoaie sunând ca bondarii,
În chiote lungi şi-n bateri de palme

[93] La Cernăuţi, în editura „Mitropolitul Silvestru” a Societăţii pentru cultura şi literatura poporului român din Bucovina.
[94] Decedat în împrejurări tragice.

Zeul păşeşte,
Pe frunte purtând
Cununa de foi de vie
Pe pletele lui poleite de aur;
Zeul zâmbeşte
Şi dintr-o singură sorbitură,
Goleşte un corn bătut cu argint,
Umplut până-n vârf
Cu mursa cea dulce;
Bărbaţi şi muieri
Îi tot beau de închinare
Din tigve de om şi din coarne de bour,
Glăsuindu-i mărire”[95].

Mai puţin diferenţiat, **Adrian Forgaci** reţine prin *Cosminul,* o poezie patriotică de aleasă calitate.

Nicu Dracea se impune prin cizelate traduceri din Theodor Storm şi G. Falke.

Dl **Gavril Rotică**, poetul cel mai realizat al generaţiilor scriitoriceşti din vechea Bucovină, prezintă o lirică variată şi îndeajuns de cunoscută, căci domnia sa a publicat în revistele din Vechiul Regat o mare parte din poeziile strânse, ulterior, în volume preţuite de critică şi de cititori – ceea ce e cazul şi la dl **George Voevidca**.

Volumul al II-lea din antologia dlui C. Loghin e închinat prozei, întrunind piese de o categorică valoare.

Din proza lui **Iraclie Porumbescu**, tatăl compozitorului **Ciprian Porumbescu**, publică bucata „*Zece zile de haiducie*”, în care pitorescul povestirii se îmbină plăcut cu gradarea ei dramatică.

Ion a lui Gh. Sbiera e prezentat printr-o poveste, folcloristul **Simion Florea Marian** cu o legendă, iar **Dimitrie Dan** cu o monografie.

Lascăr Luţia, Gheorghe Tofan[96] şi **Ion Grămadă**, mari suflete româneşti, se relevă printr-un stil puternic, bogat şi colorat; proza beletristică a celui de al treilea ne arată un scriitor care, dacă n-ar fi murit atât de tânăr, pe front, ar fi putut da Bucovinei un scriitor de talia lui Ion Agârbiceanu.

T. V. Stefanelli, de inspiraţia şi talentul narativ al unui Nicolae Gane, ne e recomandat prin schiţe de un gras umor: *Hassan Călugărul*.

Mihail Teliman, un Caragiale al Bucovinei, care a fost lăsat să moară în cea mai neagră mizerie, ne dă prilejul, prin schiţa umoristică *Moartea lui Dule*, să cunoaştem unul din cele mai capricioase talente nu numai bucovinene, ci şi româneşti.

Em. Grigoroviţa[97] ne încântă cu a sa *Poveste a unui târg moldovenesc*.

Victor Morariu, Leca Morariu (o minunată povestire populară), **Traian Brăileanu** (un iscusit narator), **Liviu Marian** şi **I. E. Torouţiu** sunt publicaţi cu pagini de o aleasă calitate.

*

[95] *Baccanal tracic*; poemul din care am desprins acest fragment e reprodus de dl C. Loghin, după versiunea din „Junimea literară”. După cum am fost informaţi, versiunea originală, citită de regretatul poet în cenaclul „Junimii literare”, era mult mai amplă, însă a trebuit să fie redusă, din cauza pudicităţii exagerate a câtorva ascultători, care n-au vrut să admită publicarea piesei decât după tăierea respectivelor pasaje!
[96] Sufletul *Junimii literare* de odinioară.
[97] Em. Grigorovitza, ca şi T. Robeanu şi M. Popescu, s-a sinucis. De altfel, nu numai soarta lor a fost tragică. O anumită clică de invidioşi şi renegaţi i-a ţinut în cea mai cruntă mizerie pe scriitorii bucovineni, care nu voiau să renunţe la sentimentele lor naţionale.

Antologia prezentată de dl prof. Constantin Loghin, actualul preşedinte al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, e alcătuită nu numai cu o nesfârşită dragoste, ci şi cu o desăvârşită pricepere. De altfel, dl prof. C. Loghin şi-a cules mari merite şi prin câteva retipăriri din scriitori uitaţi din Bucovina – ceea ce l-ar indica pentru o reeditare a lui Mihail Teliman. Ne permitem a supune această sugestie dlui prof. Al. Rosetti, care a descoperit atâtea Americi literare... / **Mircea STREINUL**”[98].

1934: Teodor Scarlat: *Antologie de imagini din poezia nouă*. O prefaţă inspirată, deşi ocupa doar o jumătate de pagină, lua în calcul, fără etichetări, „o nouă imagine a vieţii”, datorată generaţiei foarte tinere de poeţi români şi „rezultată din îmbrăţişarea spiritului cu idealul, în clipele de supremă transfigurare. În antologie, alături de Vlaicu Bârna, Geo Bogza, Dan Botta, Virgil Carianopol, Virgil Gheorghiu, Emil Gulian, Radu Gyr, Eugen Jebeleanu, George Lesnea, Pericle Martinescu, Saşa Pană, Mircea Pavelescu, Stephan Roll, Teodor Scarlat, Zaharia Stancu, Tristan Tzara, Urmuz etc., pot fi întâlniţi, cu imagini lirice remarcabile şi cinci poeţi „iconari”, Traian Chelariu, Teofil Lianu, Mircea Streinul, Iulian Vesper şi E. Ar. Zaharia, inspirata „*Antologie de imagini din poezia nouă*” a lui Teodor Scarlat atenţionând, practic, asupra modernismului eficient al poeziei bucovinene de atunci, care deja îşi aflase un loc în paginile istoriei literaturii românilor.

traian chelariu

bibliografie: *exod* (iconar, 1933)
colaborări la ziare şi reviste: *junimea literară* etc.
în manuscris: *aur vechi*

Pădurile ard aur în apus

vezi, omeneşte casele-au căzut
pe gânduri lângă focul vetrei lor[99].

teofil lianu

bibliografie: *rod* (iconar, 1933), *stampe în lumină* (răboj, 1933)
colaborări la ziare şi reviste: *revista scriitoarelor şi scriitorilor români, orion, junimea literară, răboj* etc.

Noaptea rezemată-n crestele pădurii
a cântat din frunza fagilor şi-a adormit

Amiaza s-a oprit cu spicele spre soare[100].

mircea streinul

bibliografie: *carte de iconar* (1933)

98 *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 3, Anul VI, Bucureşti 1 martie 1939, pp. 668-670
99 Scarlat, Teodor, *Antologie de imagini din poezia nouă*, Bucureşti 1934, p. 12
100 Scarlat, Teodor, *Antologie de imagini din poezia nouă,* p. Bucureşti 1934, 21

colaborări la ziare şi reviste: *gândirea, revista scriitoarelor şi scriitorilor români, viaţa românească, junimea literară, orion* etc.

În plante cu melancolii de cimitir
se furişează-ncet la amiază vara;
un plop pe marginea şoselei în delir
îşi smulge frunzele pe rând şi-aşteaptă seara.

prin cerc de-albastră apă moartă-n zare
pluteşte nufărul de aur – luna

deasupra mea-nălţară enorme târguri norii[101]

iulian vesper

bibliografie: *echinocțiu în odăjdii* (iconar, 1933)
colaborări la ziare şi reviste: *junimea literară, pana literară, vitrina literară, orion, răboj* etc.
în manuscris: *prolog*

Ţi-i plânsul zbor de naiuri în lemnul scund al serii

Când carnea azurată va bate-n aur pur
şi sângele – ecoul orchestrelor marine –
va nărui cleştarul tăriilor din jur,
din ochiul mort va creşte un zâmbet pentru tine.

Undeva, în copilărie,
caii satului meu pasc zorile liliachii[102].

e. ar. zaharia

bibliografie: *apoteoz*
colaborări la ziare şi reviste: *orion, junimea literară, răboj, pana literară*.
în manuscris: *scrisori către afania, eseuri.*

Şi-n zori cum dimineaţa se brumase
şi-obrazu-i era ud de peste noapte
nici frunze negăsind, nici mere coapte
s-a căţărat pe coama unei case"[103].

1934: „**Iconar**. A vorbi despre *Iconar* e tardiv. Pentru că această editură de provincie a intrat deja în conştiinţa publicului. Ea a apărut, desigur, dintr-o necesitate. A fost însă și o reacţie contra unei opresiuni editoriale, mai precis a unei mentalităţi condamnabile asupra

[101] Scarlat, Teodor, *Antologie de imagini din poezia nouă*, Bucureşti 1934, p. 30
[102] Scarlat, Teodor, *Antologie de imagini din poezia nouă*, Bucureşti 1934, p. 35
[103] Scarlat, Teodor, *Antologie de imagini din poezia nouă*, Bucureşti 1934, p. 38

literaturii de provincie şi a poeziei în genere. Dl Mircea Streinul, Iulian Vesper şi întregul grup de bucovineni au ţinut să ridice un semn ca o mână înflorită. Mirajul nu a fost mic, pentru că lirica acestor bucovineni cunoaşte, desigur, cea mai bogată şi fericită inspiraţie. Ardealul, cu atâți talentaţi anonimi, poate lua pildă. E necesar, pentru aceasta, o trăire deasupra ambiţiilor, grea desigur, dar singura creatoare. Încercăm aci câteva succinte menţiuni.

teofil lianu: *rod*. Stăm să spunem că, deşi egală în intensitate, poezia lui Lianu e specifică şi originală tocmai prin trăirea aceasta în afara oricărei emoţii, plus cea estetică, care e suficientă. A obliga pe acest poet într-un cadru doloric înseamnă a-l nega. Pentru că, oriunde vrei, prin acest poem trece o sănătate cu aer pur de frunză. Reţinem: *Rod*, *Legendară*, *Zugrăvire în pastel*.

aspazia munte: *învolburări; mia*. În lirica românească feminină, ne place să anexăm şi acest nume bucovinean. Îi lipseşte încă cristalizarea completă, răsfrângerile mai păstrând în lumini urmele zgurii. Din această plachetă notăm:

izvor

Adoarme urechea
pe vinele fântânii;
melodia, vechea,
au cântat-o păgânii.

Îşi frâng mijlocul
arcușe pe coarde;
inelele-şi poartă jocul,
amurgul arde.

Mâini pe oglinzi,
pe umbre picate,
n-o să cuprinzi
icoanele sfărmate.

Proza pe care o încearcă Aspazia Munte în „*Mia*“, e slabă. N-are consistență, chiar subiectul în sine fiind ratat. Epica modernă a depăşit această intenţie.

neculai roşca: *neutral* ; *punctul de plecare în teoria cunoaşterii la im. kant*. Cu acest poet, lirica românească de oriunde credem că încearcă un gen nou. Intelectuală, până la confundare cu proza filozofică, ea rămâne poezie prin conţinut. Expresiile de dicţionar epuizează însă orice emoție, păstrând doar gestul primordial, ca un fluid rece. În orice caz, o poezie ca aceasta nu se poate nega, ea rezistă chiar prin verbalismul exagerat, care o predomină. E însă pentru prea puțini. Va trebui un timp mai lung pentru înţelegere şi mai ales pentru definirea emoţiei care a precedat-o, emoţie ce va trebui culeasă din dosul verbului rigid şi optic. Numai această emoţie, oricum concepută, poate constitui o aprobare.

Pentru a defini spaţiul inspiraţiei lui Neculai Roşca, vom cita câteva bucăţi, care închid în ele incursiuni în sentiment. De exemplu, această trăire în amurg:

„Mă plimb nedumerit şi trist prin parc
şi cerul se întinde diafan,
albastră punte peste-atâta van
spre-un univers abstract şi irizant.

Singurătatea m-a schimbat în arc
întins amar din lume în neant”.

sau această strofă din „*Drum întors*“, în care descoperim o amară decepţie şi solitudine:

„În nepăsarea ta şi-n dezolarea lumii,
mă-nvăluie spre seară singurătatea vieţii.
Planezi inaccesibil ca draperia ceții
şi-mi strâng în buze plânsul ca ţărmul dunga spumii”.

Notăm întegral admirabilul „*Peisaj ideal*“, apoi *Neutral, Psihastenie, Panaceu, Translirism*.

Eseul lui Neculai Roşca e o contribuţie tenace la intuirea filozofiei kantiene. Autorul trădează tendinţe spre abstract, de aci, credem, şi poezia sa de intelectualism.

nicolae s. ursu: *considerații despre critică*. Un eseu, apărut în „Glasul Bucovinei”, turnat apoi în 8 pagini, cu o copertă drăguță, în care autorul spune răspicat toate dedesupturile criticii noastre literare. Am vrea să-l vedem pe Nicolae Ursu mai amplu. Ni-l poate oferi dl Mircea Streinul.

george moroşanu: *dezacord*. Un nume tare recent, pe care-l prezintă „Iconar“. Un debut cu destule frumuseţi, de care te bucuri, când le găseşti:

„Mai ieri s-a frânt de zidul nins portiţa;
heraldul nopţii răsări-n pervaz;
de-atâta aşteptare şi extaz,
a ațipit pe-un mic răvaş domnița” (*Apus voievodal*).

E dealtfel specifică trăirea în legendă şi trecut a poeţilor bucovineni. Pentru George Moroșanu nai notăm *Legendară* (are şi Lianu una) şi *Recital*. Prin rest, găsim uneori vid.

aspazia munte și **neculai pavel**: *breviar de poezie bucovineană contemporană*. Unii spun că ar fi inutil acest breviar. Dar numai în faptul că bucovinenii s-au adunat toți într-o carte, trebue să vedem o anihilare a ambiţiilor personale şi să admirăm înțelegerea care i-a adunat. Nu e inutil acest breviar, ci inegal. Căci acest breviar are pretenţie de antologie, dar poemele nu au toate sunet de metal preţios. Alegerea bucăţilor nu e specifică poetului prezentat. De pildă: lui Teofil Lianu i s-a ales un „*răvaş pămîntean*“, peste care trece o umbră de scepticism. Ori acestui poet îi anexăm numai lumină. Tot ce a publicat e plin de o singură culoare: alb. Și dacă ar devia de aci, am avea numai o viziune optică de cenuşiu, fondul e acelaş. Rău aleşi: Ghedeon Coca, Ion Roşca. Bine: GeorgeDrumur, Traian Chelariu, Iulian Vesper.

Ardeleni, pe când o antologie a voastră, a celor tineri? Niculae Rusu, vrea să vorbească...

e. ar. zaharia: *apoteoz*. Un poem erotic, în care lirismul abundent şi acelaşi oriunde dă impresia de ceva silit, de comandă. Credem că nu aceasta e poezia lui E. Ar. Zaharia. Verbul prezent aci, e uzat. Totuşi se observă o mână meșteră, cu multă știință de înflorire. Cântecul ultim (6) închide poemul. Îl notăm ca pe cel mai realizat, totuși nu prea aproape de Ronsard. / **g. p.** (George Popa)”[104].

[104] *Lanuri,* No. 13-14, Anul II, Mediaş, septembrie-octombrie 1934, pp. 10, 11

1934: „Iconar. Nu de mult, Bucovina încearcă zodie nouă. Talente tinere năzuiesc spre o ieşire din cotidian. Cum editurile bucureştene primesc arare nume noi, mai ales când ele târăsc în urmă trenă de poeme, junimea literară bucovineană a fondat editura „Iconar". Lauda se cuvine, după câte auzim, domnilor Mircea Streinul şi Iulian Vesper. S-a editat mai multă poezie. Critica s-a ocupat îndeosebi de „*Carte de Iconar*", a dlui Mircea Streinul, „*Rod*", de Teofil Lianu, şi „*Echinox în odăjdii*", de Iulian Vesper. Ultima plachetă, apărută înaintea sărbătorilor, e întitulată „*Exod*", a poetului Traian Chelariu, care pare a cresta adânc piatra vremii. În anul acesta, „Iconar" va prezenta, pe lângă alte volume, un roman al dlui Mircea Streinul, care e în lucru.

Pentru promovarea numelor noi, „Iconar" a instituit un premiu de poezie, în valoare de 2.000 lei. Poetul premiat îşi va putea tipări, în această editură, un volum de poeme. Lanurile noastre ardeleneşti şi tinere salută gruparea de la „Iconar", dorind prietenie şi cunoaştere reciprocă"[105].

1934: „Junimea literară. Apărută recent, după o tăcere prea lungă pentru a se mai numi revistă, cartea aceasta aduce frumoase contribuţii literare din Bucovina, întovărăşite de chipurile autorilor. Astfel, aflăm că dl **E. Ar. Zaharia** poartă ochelari cu ramă neagră, că dl **Cristofor Vitencu**, o lavalieră cât lăţimea umerilor, că duduia **Ana Colnicu** e frumoasă, că **Ghedeon Coca** e urât (dar are nişte poezii minunate) şi altele. Dl **Mircea Streinul** se ocupă de cărţile apărute în ultimul timp, diagnosticând pentru Bucovina, în doi timpi şi trei mişcări.

Mulţumim pentru elogiul adus la „Reviste", dlui **Mircea Streinul**. Din partea noastră, aceeaşi frăţietate şi dragoste, pentru entuziasmul şi munca depuse în Bucovina pentru literatură.

Glasul Bucovinei. Am fost în măsură, o bucată de vreme, să luăm contact cu cotidianul bucovinean. E acolo un colţ luminos, în fiecare număr, unde scriitorii bucovineni scriu, cu litere de argint, versuri şi proză. Gazeta ştim că e redactată de **Mircea Streinul**.

Numai că n-ar trebui să întrebuinţeze într-însa metode baltazariene, pe care, personal, ştim că le urăşte de moarte. O spune asta unul din redactorii revistei acesteia, care simpatizează cu acţiunea domniei sale, dar care îşi păstrează spiritul critic oricând şi oricum. / **M. C.**"[106].

1934: Poemele iconarilor bucovineni, în Expoziţia Antologică. **„Ars Poetica**[107]. Prin *Operă Antologică* înţelegem opera reprezentativă, opera cea mai bună a unui artist; prin *Expoziţie Antologică* înţelegem prezentarea celor mai buni, celor mai reprezentativi artişti, cu operele lor antologice.

Ideea aceasta luminoasă a unei *Expoziţii Antologice* a poeziei tinere era vânturată de multă vreme de organizatorii ei: încă prin 1933, un grup de tineri, din care nu au lipsit poeţii Virgil Carianopol, Ion Th. Ilea şi Teodor Scarlat, discutase proiectul, avantajele, scopurile, dezavantajele şi rosturile lui, fără însă a păşi atunci la o întruchipare a gândului. Realizarea a întârziat, printre altele, datorită – se pare – unor împotriviri „poetice", care – paradoxal! – tocmai din cauza prea multor legături ce au cu *Poezia*, nu au văzut – şi nici nu vor vedea – cu ochi buni evoluţia tineretului (despre o revoluţie în poezie nici nu poate fi vorba, în condiţiunile literare de azi: ar fi ucisă în faşă). Şi acum, ca şi prin 1910-12, când, de-o pildă, poezia domnului Ion Minulescu era pusă la index de pana prea vitriolată a lui Ilarie Chendi, – neînţelegerea sau mai precis interesata ranchiună a căutat să se pună de-a latul unei iniţiative care, după cum s-a văzut, nu a căutat să dărâme pe nimeni, ci a dorit numai o justă – a,

---

105 *Lanuri*, No. 6, Anul I, Mediaş, februarie 1934, p. 8

106 *Frize*, No. 6-7, Anul I, Braşov, august-septembrie 1934, 11

107 Ladmiss-Andeescu, N., *Semne și mituri*, Editura Lanuri, Mediaș 1937, pp. 52-110

problema aceasta a justiţiei în literatură! – orânduire în „tămbălăul“ poetic, de fapt: apoetic, actual.

Dar ceea ce au izbutit poeţii tineri, organizând această manifestare artistică, a fost altceva: o „strângere de rânduri“. Lucrul acesta părea o utopie, până în preajma vernisajului expoziţiei. Cu atât mai mult, această tristă părere, cu cât motivele care se împotriveau unei uniuni sufleteşti şi chiar de interese profesionale, nu erau deloc de ordin poetic, ci mai mult de diferite aspecte personale. Privită din acest punct de vedere, realizarea expoziţiei merită puternice aplauze şi sprijin, chiar după ce manuscrisele standard au coborât de pe pereţii unei săli de artă, în mape. Şi pentru ca prospeţimea faptei să fie în continuu actual, iniţiatorii acestei prime manifestări poetice în gen credem că ar face bine dacă nu ar uita editarea volumului antologic anunţat – oglinda cea mai sinceră a strădaniilor depuse – precum, mai ales, repetarea expoziţiei, după o anumită trecere de timp.

Sfatul de manuscrise, inaugurat la 4 Martie 1937, într-una din sălile Casei de artă „Mozart”, în primul rând a dat posibilitate tuturor acelora care se interesează de tineret şi de manifestările lui culturale să asambleze „curentele“ în care se încadrează tinerii poeți, tendinţele, elanurile şi emoţia, estetismul, lirismul şi izvoarele lor; iar în al doilea rând, a înlesnit evidenţierea câtorva viguroase şi sigure talente. Prezenţa alăturată a unei strofe, cizelată de dl Radu Gyr, a unei incantaţii semnată de dl Teodor Murăşanu, a unei minunate confesiuni, făcută de doamna Coca Farago, şi a unei orânduiri poetice, în genul de detunată a ardeleanului Ion Th. Ilea, este nu numai instructivă, ci pe de-a-ntregul edificatoare.

Zic „edificatoare“– aş fi putut să întrebuinţez un cuvânt mai luminos – pentru că în atâta azur şi tril poetic, în atâta sfântă cădelnițare a inspiraţiei de cea mai pură emoţie, s-au strecurat – veşnica poveste a uscăturilor din pădure – unele asonanțe, unele nedorite obscurităţi, cărora, mai la vale, le vom spune pe nume, care, totuşi, nu trebuiau să scape organizatorilor expoziţiei: îi ştim ca buni esteţi şi excelenţi oameni de gust.

Dacă am vorbi numai din punct de vedere critic, ar fi să recunoaştem că şi aceste menţionate scăderi pot să aibă sensul lor, pot adică să lămurească – acolo unde este – lipsa izvorului creator; mai lămurit: pot să identifice – măcar în parte – pe unii din intruşii în grădinile de aur şi vis ale poeziei tinere, intruşi care, majoritatea plasaţi de unii potentaţi ai culturii noastre actuale tip Eugen Lovinescu, se dovedesc prin ei înşişi (ce lămuritor lucru!) ca nemerituoşi. Dar, vorbind şi din punct de vedere pur estetic, pe o linie de cât mai larg impresionism, vina organizatorilor expoziţiei, care au înlesnit prezenta acestor câţiva indezirabili – ori cum s-ar pune chestiunea – rămâne întreagă.

Expoziţia antologică a poeziei tinere a întrunit, datorită sârguinței poetului Teodor Scarlat şi criticului Șerban Cioculescu, un grup de treizeci şi opt poeți, cei mai mulţi cunoscuţi celor ce se interesează de poezie, o bună parte din ei ridicaţi fiind pe treptele consacrării cu mult înainte de ziua vernisajului de la 4 Martie 1937. Aproape toţi poeţii expozanţi – chiar şi cei slabi sau deloc poeţi – aveau, înainte de expoziţie, o experienţă în breaslă: unii au plachete sau volume în vitrine, alţii încă nu au ieşit din coperţile revistelor literare, întru asamblare.

Orânduirea alfabetică a poeţilor – ca pe un catalog şcolar sau ca la un apel soldăţesc, vagmistrul fiind dl Teodor Scarlat – nu am găsit-o fericit inspirată. O grupare după curente, şcoli, tendinţe, ar fi fost mai informativă, pentru că lectorul ar fi putut să observe şi să aprecieze calităţile sau scăderile fiecărui grup, după cum uşor s-ar fi desprins nota poetică personală, în cadrul curentului respectiv, fiecărui expozant. Aşa cum s-a procedat la aranjarea materialului poetic expus, a fost grea, dacă nu imposibilă, o comparare, de-o pildă, a adepţilor poeziei pure, cu tineri tinzând către clasic sau către tradiţionalism.

Dl **Iulian Vesper**, unul din bunii poeţi, formaţi sub semnul de bazalt şi de ivoriu al „Iconarului“ bucovinean, ne aduce poemele: ,,Laudă secerişului“, „Zidire“ şi „Excelsior“, toate de aceeaşi ridicată ţinută poetică. Dăm, mai jos, poema „Zidire“:

M-adun din luminişuri şi iarăşi mă desfac,
Mă strig din alte veacuri, dar nu mă ştiu în veac.
Tulpina mea mă cheamă, dar mă târăsc în tină.
Negura mă răpeşte de parcă-aş fi lumină.

Aştept o zi, dar zorii îi văd cum asfinţesc
Parca mă sting în vreme, dar mă revăd şi cresc.
Obrazul mi-i de stele, dar gleznele-s de lut.
Dacă mai sunt în viață, sunt iar la început.

Port zarea unui suflet, dar trupul întârzie,
Într-un crepuscul mistic sunt o lumină vie.
Uitarea mea rodeşte şi dorul e-n stamine,
Culeg tăceri de veacuri, dar nu mă vreau pe mine.

Arar trezindu-mi anii şi zilele în zori,
Mă stinge-o sete oarbă de forme şi culori
Că prins în chinga lumii, cu nopţile în vânt
Mă vreau zidit în vreme, ca să mă simt pământ[108].

Dl **Traian Chelariu** este al doilea poet bucovinean – după dl Iulian Vesper – pe care-l aflăm prezent la expoziţie. Având o activitate poetică desfăşurată mai ales în cadrul grupării *Junimea Literară*, de la Cernăuţi, noi credem că acest element reprezintă una din bunele şi floralele prezentări ale poeziei bucovinene noi. A expus poemele: „Legendă”,o cuprinzătoare şi plină de sevă „Jumătate a vieţii“ şi „Colindă scitică”. Redăm, din prima poemă:

Ne-am ridicat din hotarele
merse de lup şi de urs; –
unde-şi ascunde izvoarele
marele, aprigul curs!

Sângele încă risipă e
Rănile-ncuie dureri, –
poate potecile pipăie
paşii vrăjitei puteri!

Ah, Căpitane, pădurile,
cheamă un mare ce nu-i
bourul țării-l adulmeci
peste joimăniții sătui[109]...

Dl **E. Ar. Zaharia** este încă unul din poeţii descoperiţi şi cultivaţi de bucovineana mişcare a iconarilor, prezent la expoziţie. Poezia lui este izvorâtă din truda şi zvonul înalt al arcaşilor năpădiţi de străini, este elegia neamului său, furat, înşelat, biciuit, este poezia acelei

[108] Ibidem, p. 65
[109] Ibidem, pp. 69, 70

vesele – dar cât de triste! – grădini alecsandrine. Dl E. Ar. Zaharia expune poemele: „Când era luna mică”, „Poem“ şi, ca divertisment artistic, interesanta realizare, intitulată relativ adecvat: „Pentru Josephine Baker”. Din aceste trei excelente poeme, am încerca să detaşăm minunatul „Când era luna mică“, dacă nu ne-ar fi teamă că greşim, poemele expuse fiind de egală valoare emotivă.

Tot atât de conformă structurii dumisale interioare este cinegetica expunere „Cerbii”[110]) sau poema „Steaua voievodului“[111], pe care, spre justificarea afirmaţiei, o redăm:

Toate privighetorile cântă
Toate oile ies la păşunat
Luna unde niciodată nu s-a îmbăiat
Apele-n bulboane se frământă.

Toate privighetorile cântă.
Stelele se culcă pe maidan
Pe heleşteie dans aerian.
Umbre şi şoapte. Cine descântă ?

Cine trece nevăzut spre înaltă cetate?
Vântul buimac? Prinţ neputrezit?
Fantome călări? Cine-i la schit?
S-aud clopotele... Toaca iarăşi bate...

Groază şi vânt. Luna bate
Scările roase, sălile goale, altarul crăpat.
Candele ard. Prințu-i sculat.
Stea magică nouă s-a-nfipt în cetate[112].

Cercetând atent, am găsit că ar fi trebuit să expună, lângă bunii poeţi arătaţi în acest studiu, şi cei înşiruiţi mai jos, pentru că, incontestabil şi aceşti tineri au bucăţi de înaltă ţinută poetică, bucăţi care ar fi străluminat cerul azuriu al expoziţiei. Şi – pentru că, în orice caz, sunt mai poeţi decât diferiţi cristiani sau andreitudori: poeţi „români“ şi analfabeţi.

După cum am arătat, dl **Mircea Streinul** trebuia neapărat adus la expoziţie. Oricare din poemele plachetei „*Divertisment*”, o bună parte din cele ale „*Itinerarului cu anexe în vis*” sau unul din pasagiile celor „*Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi*” ar fi putut face faţă celor mai rafinate exigenţe poetice.

Pentru cei ce nu cred în poezia celui mai vajnic iconar cernăuţean, celui mai sincer poet pe care ni l-a dat nordul ţării, – căci pentru ceilalţi nu este nevoie – cităm minunatul poem „Moartea copacului“[113].

Iată, eram şi eu odată ram –
şi râdea pământul prin mine la soare;
deplin pe atunci mă bucuram,
culegându-l pe Dumnezeu din mii de izvoare.

Apoi veni o seară, când,

---

[110] *Familia,* I, 9
[111] *Pagini Literare,* I, 12, 1935
[112] Ibidem, pp. 75, 76
[113] *Pagini Literare,* An II, 1935, No. 4-5, p. 136

Simțind cum o dulce-oboseală prin frunze-mi pătrunde,
aş fi vrut să mă duc fără să ştiu unde –
şi-i auzeam pe ciobani, în vale, atât de vesel cântând.

Se ridica până la mine mirosul şiştarelor pline;
prin colibe, fierbeau laptele – şi fumul, liniştit,
se ridica peste case, – şi bine
îi venea lui Dumnezeu mireasma fânului proaspăt cosit.

Ardeau de atâta luceafăr depărtările,
pe care le sunau în tălăngi oile
şi se strângeau după lună cărările, –
şi n-am priceput de ce mă-nsetează ploile.

Abia când primul ram s-a desprins,
am bănuit o suavă sfâşiere,
care şerpii pe trunchi mi-a încins, –
şi totul s-a făcut tăcere.

Numai îngerii arborilor, care le stau
de secetă şi de-ajutor,
ferindu-i, pe cât au
în putere de trăsnet şi de topor –
băteau mai larg din aripi, luminând
seara până-n adâncul pădurilor.

Când am căzut, i-am mai văzut plângând[114].

Dl **Teofil Lianu**, şi el iconar, şi el excelent poet, şi el cântând pe struna unei autentice poezii, este încă unul din poeţii de care expoziţia s-a lipsit, în detrimentul ei. Daca ne-am aminti numai de acele minunate poeme, publicate în diferite reviste şi întitulate generic „Curcubeu peste țară” – şi tot ar fi destulă justificare pentru bunele noastre păreri despre poezia acestui bucovinean.

La expoziţie putea prezenta, victorios, oricare din pasagiile „Curcubeului peste țară“. Iată, noi dăm pe acesta[115]:

Stelele le voi culege
fără cântec, fără lege
şi le voi suna-n tălăngi
şi le voi topi în crăngi.

Le voi răsădi în carte,
Fiecare-un cer aparte,
şi le-oi azvârli pe vin,
fiecare un florin.

Le voi răcori-n fântâne,
le voi frământa în pâine,

[114] Ibidem, pp. 98, 99
[115] *Lanuri*, an II, noiembrie-decembrie 1934, No. 15-16

ori le-oi bate la chimir,
floare: aur bob şi fir[116]".

1938: „Până la războiul mondial, Bucovina n-a cunoscut vreo efervescenţă literară – cum a fost cazul în Transilvania lui Coşbuc şi a lui Agârbiceanu – ci lăudabile şi necesare străduinţe culturale, care au dat un singur poet de reală afirmare: **Gavril Rotică**.

Abia prin 1927-28, tineretul, crescut acum în spiritualitate românească, a început să se agite pentru o altă literatură decât cea promovată stângaci şi diletant de „Junimea literară" – de la care un I. E. Torouţiu a fost ţinut departe... – deci pentru o altă literatură decât cea „clasic-germană" a unor poeţi de Duminică, pentru care poezia era un prilej de „reverie" la un pahar de bere sau la un trabuc.

La Rădăuţi întâi, unde o mână de tineri (în frunte cu regretatul Mihai Horodnic, Teodor C. Grossu (Iulian Vesper) şi Ionel Negură) înfiinţează revista şcolărească „Muguri", iar pe urmă la Cernăuţi, unde Barbu Slusanschi, elev fiind, grupează câţiva prieteni într-un cenaclu de artă – un suflu nou bate în inima poeţilor, care îşi însuşesc, în mod serios, literatura română, în special pe Eminescu, Coşbuc şi Vlăhuţă, iar **în 1931, ia fiinţă gruparea „Iconar"**, cu regretatul Ion Roşca, Gh. Antonovici, George Drumur, Neculai Pavel şi subsemnatul, la care se adaugă, ulterior: Iulian Vesper, Ghedeon Coca, Aurel Marin (din Ardeal), Ovid Caledoniu (din Bucureşti), Tudor Ulmanu (din Basarabia), Neculai Roşca, George Nimigeanu, Mihai Cazacu, Cristofor Vitencu, Aspazia Munte, Teofil Lianu şi alţii (**în 1935, revista „Iconar" apare pentru întâia dată**, sub patronajul profesorului universitar Traian Brăileanu, conducători fiind Liviu Rusu şi sub-scriitorul acestor rânduri).

Puţin timp după aceea, ia fiinţă şi editura „Iconar", unde sunt tipărite peste 30 de volume şi plachete.

La şedinţele grupării, sunt discutaţi autori români moderni, ca: Tudor Arghezi, Ion Barbu, Adrian Maniu, Perpessicius, Camil Petrescu, Ion Vinea, Radu Gyr, Al. O. Teodoreanu, etc.

Datorită unei munci necontenite, s-a format o serie de scriitori, dintre care unii au reuşit să se impună nu numai în Bucovina.

Astfel, **Iulian Vesper** dă trei volume – „Echinox în odăjdii", „Constelaţii" şi „Poeme de Nord" – care arată un poet realizat, cu variate posibilităţi lirice. Din primul lui volum, apărut la „Iconar", vom desprinde poemul „Eroul", de o cristalină duritate:

„Îmi plac umerii lui de piatră.
Ochii iuţi trecând peste vreme
adulmecă o fantastică glorie,
care din lut o să-l cheme.

Vorbele au stranii străluciri.
Trupul, înflorit în noapte grea,
clatină un veac de nebunie
şi la piept îi sângeră o stea.

Înnoptat în ceaţă şi trecut
(Zilele-l poartă, nopţile-l cresc),
în solstiţii lucide şi clare
se-aude glasul lui domnesc".

[116] Ibidem, p. 100

Din volumul „Constelaţii” (*Cartea Românească*), redăm „Ad uxorem”, de-o claritate clasică:

„Pe aleile timpului trecem azi numai noi.
Îţi flutură-n vânt nebunatecul păr.
Chipul tău în ceaţa nelămurită a zilelor
E arcuită lumină de iubire şi adevăr.

Arzi în dimineaţa braţelor ţie închinate
Cu o lucire liniştită, egală şi dulce.
Nu găseşti cer mai curat
În care capul tău să se culce.

Luceafărul gândului tău
Răsări pe cerul bucuriilor mele
O dată cu naşterea sângelui
Şi-a înneguratelor stele.

Prietenă nemuritoare a versurilor,
Fruntea ţi-o apleci peste înfriguratul meu univers.
Ochii, ce ţi-i sărut, vor trăi
Cu cel din urmă vers.

Să lăsăm orele să ne înconjoare,
Zorile veşniciei ne surprindă miraţi.
Pleoapele vor bate alungând negura,
Ulmii se vor stinge îngânduraţi.

Câmpiile vor avea înălţimea noastră.
Te voi mângâia cu lumina de azi
Şi sărutul meu va cădea
Ca o stea peste brazi”.

Ultimul volum al lui Iulian Vesper, „Poeme de Nord” (tipărit de profesorul I. E. Torouţiu), redă un liric deplin maturizat, care stăpâneşte un stil sigur, personal. Redăm pitorescul poem „Barbarii” – o strălucită satiră:

„Ţeapăn, în larg fotoliu, se oglindeşte-n timp.
Surâsul lui e ordin, voinţa lui: minune.
Pe vasta împărăţie a globului stăpân
Lăsat-a universul din banii lui să sune.

Un joc viclean de aur luci în Răsărit
Şi Asia adâncă splendorile-şi aprinse.
Pe negre continente mai fumegau comori
Şi-n inimi de popoare creşteau cratere stinse.

Zvârli trabucul. Iarăşi întârzie Parisul!
Şi-n fruntea Europei azvârle receptorul.
Pământurile negre din Paraguay aşteaptă:

Le voi trimite forţa, viaţa şi poporul.

Zâmbi bătrânul idol şi-n ochii lui miopi
Se lumină pământul cât o mărgea verzuie:
Pe vechile redute mai năvălesc barbarii
Şi Capitoliul lumii, în purpură, îl suie".

Alt poet realizat e **George Drumur**, autorul plachetei „Solstiţii" (*Iconar*), pe care poemul de mai jos (*Oglindire-n scuturi*) îl recomandă suficient:

„Amurg împăunat cu aurite steme
prin burguri medievale lunecă tăcut;
legendele pornesc pe câmpuri să blesteme
herzogii cu armurile brumate-n scut.

Se-nnoadă în adâncuri mari de basme
pridvoare cu-nserări şi călăreţi pribegi;
iubirile cum înălbesc fantasme
şi prăbuşirile cum se întorc la regi...

Bunicul Grimm aduce-n fiecare seară
prietenilor săi năframe cu poveşti –
şi hornul, tinda, cu balauri se presară,
ce-aşteaptă numai ceasul şi spada să-i loveşti.

Înnebunesc furtunile pe Rin spre munţi.

Limanul unui schit pios ascunde-va
copiilor, toţi cavalerii blânzi, cărunţi,
care au plecat cu-o cruciadă-n goană, crunţi,
încât şi-acuma, poate, se luptă undeva...".

Utilizând în mare măsură folklorul, **Teofil Lianu** a dat câteva plachete lirice de o rară savoare. Din ultima, „Curcubeu peste ţară" (ed. *Bucovina*), vom menţiona poemul acesta, de proaspătă savoare rustică:

„La întoarceri de livezi,
Fiecare pom un stup
De lumină şi se rup
Ceruri peste ierburi verzi.

Viersul legănat în soc
Arde. Nalba, pân-la sân.
De te-aş tăvăli prin fân,
Albă-ai fi ca un ghioc.

Inima cât floarea şi
Sufletu-n albastru nai...
Maldăr moale de susai
Cât sub şold s-ar îndoi.

Ce muiere, mă, şi luna!
La fereşti, copaci de aur
Cresc subţiri. Pe cer de plaur
Până-n şolduri mătrăguna.

Lună grea. Pe fân în floare
Doarme trup de sânziană –
Şi pe cântec şi pe geană,
Trestie de somn, răzoare.

Din departe, mai departe,
Vale de făclii. Sub pleoape
Cântecul nu mai încape,
Nici în gând şi nici în carte”.

Interesante sunt şi metaforele-ghicitori:

„Lângă apă lină,
Fluier de lumină” (*Singurătate*...).

„Când cad stelele în rouă,
Rupe dimineaţa-n două” (*Puşca pândarului*...).

„Ciobăniţă, păr bălai,
Paşte oile pe plai” (*Stelele şi luna*...).

„Dimineaţa după ploi,
Beau lumina din trifoi” (*Melcii*...).

Preotul **Gh. Antonovici** e elegiac şi bucolic. Iată o „Psalmodie fluvială” de o suavă simplitate:

„Lin mijeşte flautul privighetorii...
Fecioarele satului, albe,
alungă din cosiţe norii,
să le cadă luna ban pe salbe.

O, sfântă oră a serii,
când stelele se miruie în pajişti...
Se roagă pentru grâul verii
brotacii bălţilor din rarişti.

În case de rumâni coboară
fluturi de amurg cu aripi ude...
Dar sub nucii lor,
psalmodiază îngerii-n sobor
răcoarea acră-a poamelor prea crude”.

Profesorul **N. Tcaciuc-Albu**, un bun povestitor, ne-a dat reuşite traduceri din Li-Tai-Pe (apreciate şi de d. Perpessicius). Credem că e bine să reproducem poemul original: „Moartea lui Li-Tai-Pe”, de-o reţinută melancolie:

„Băui prea mult, prea mult, şi nu mi-e bine.
Băiete, mişcă luntrea-ncoace înspre mal!
Aproape, mai aproape, lângă mine.
Aşa! Aicea mă cunoaşte orice val.

Întinde-mi mâna, că mi-e slab piciorul.
Hehei, ce-am fost odată şi ce sunt acum!
Voi, ape, nu o dată v-am dus dorul,
Sau nu-i aşa? Adese mi-aţi fost falnic drum.

Băiete, ia lopeţile la mână
Şi nu căsca la mine. Vezi că e-n amurg.
Dar unde-i luna mea, frumoasa zână?
Se mişcă-un vânt şi umbrele năprasnic curg.

Ce jalnic mi s-a-nfiorat lăuta.
Ah, te-am lovit, iubita mea! Te doare mult?
La pieptu-mi vină, să cântăm: Pierduta
Viaţă nu revine”. Tu cânţi, eu ascult.

Curg lacrimi. Măi băiete, plâng sau plouă?
Şi cât e de-ntuneric ! Valea a orbit.
De jale inima mi-e ruptă-n două,
Viaţa mi s-a dus; dar cântu-i isprăvit?

Ah, unde-i tinereţea neuitată,
Iubita-mi ţară Tsin şi fluviul Yo-yeh,
Zburdălnicia vieţii, zvăpăiată
Lo-foh, dănţuitoarea Si-Şi unde e?

Băiete, vezi colo pe val lumina?
Nu vezi? Ea creşte, se apropie de noi.
E împăratul ce-a domnit în China,
Amicul meu, Ming-Huang, un cântăreţ de soi.

Vii să mă iei în lumea dintre nouri
Cu carul tău de aur, scumpul meu amic?
Cântările-mi trezit-au – spui – ecouri
Şi-n cer? Eu vin, eu vin; apropie-te un pic!”.

*

Bătrânul braţele-şi întinde-n noapte,
Lăuta cade într-un jalnic gâlgâit.
Doi paşi... Şi din a valurilor şoapte
Un vaier îngrozit... molatec... fericit...

Un poet încă în căutare, e **Vasile I. Posteucă**. Deşi suntem de părere că încă nu s-a fixat asupra unui stil propriu, a scris, totuşi, câteva poeme de o primăvăratică frăgezime şi mai ales de un admirabil elan.

Neculai Roşca, ale cărui traduceri din Baudelaire au iscat oarecare discuţii, a tipărit plachetele „Neutral" (*Iconar*) şi „Blocat" (*Plai*). Vom reda o traducere din Baudelaire (*Spleen*):

„Eu sunt ca împăratul unui ţinut ploios,
Măreţ în aparenţă, de fapt neputincios,
Urând linguşitorii şireţi ai ţării sale,
Petrece doar cu câinii sau alte animale;

La curte sau vânat e veşnic indispus,
Nu-i place nici urarea poporului supus.
Bufonul favorit cu snoava lui hazlie
Nu poate descreţi o frunte grijulie.

Împodobitu-i pat îi pare un mormânt.
Femeile în juru-i se dau cu toate-n vânt
Să afle vreun model de rochii deochiate,
Spre-a aţâţa întrînsul dorinţele blazate.

Savantul ce făcuse aur n-a putut
Să vindece cangrena din sufletu-i pierdut.
Nici băile de sânge din vechea medicină,
Cu care mulţi bătrâni durerea şi-o alină,

N-au izbutit să-nvie cadavrul deşuchiat,
În care-ntreaga Lethe – verzuie s-a vărsat!".

Din „*Marathon*"-ul lui **E. Ar. Zaharia**, luăm poemul „Cerbii" – de o amară viziune:

„Rag cerbii-n pădurile calde din munte,
Se clatină brazii din şold şi stejarii,
Stelele-şi fărâmiţează bănuţii de aur sub punte
Şi din tufişuri s-au mişcat pândarii.

Se clatină munţii de viforul lor
Când trec ca o oaste de aprigi călări
Cu coarnele-n lună şi tinere nări
Adulmecând urma unui vânător.

Rag cerbii şi-aprind clocotind la izvoare
Pădurile-nalte, poienile moi
Şi curg ca oştire de neguri şi ploi
Pe blănuri de iarbă, prin cetini şi floare,

Şi trec biruind păduratice punţi

Şi pajişti albastre şi moi şi rotunde...
Ascultă o clipă să simtă spre unde
Porni-vor în ceată ca vântul prin munţi.

Dar, când se-ntâlnesc cu femei la izvor,
Tot sângele aprig s-aprinde-n pădure
Şi nu-i să-i despartă nici om, nici secure –
Aşa-s de profunde iubirile lor...”.

Poeţi destul de conturaţi sunt şi **Ghedeon Coca**, **George Nimigeanu**, **Dragoş Vitencu**, **Aspazia Munte** şi **Cristofor Vitencu**, dintre care primul a tipărit o plachetă (*Confesiuni adolescente*), depăşită în ultimul timp.

Alţi stihuitori, de hotărâte merite în literatura regională, sunt: **Sextil Dascal**, **George Chlopina**, **Procopie Milişte**, **Ionel Creţianu**, **Cicerone Mucenic** (mai talentat prozator decât poet), **Aurel Putneanu**, **Ionel Cernovschi**, **Nela Ropceanu**, **A. Bogaci** şi **Const. Rotaru**.

Pe lângă cei menţionaţi mai sus, activează – adunaţi într-o nouă grupare, care se află pe linia de artă a „Iconarului”, aşa cum a fost fixată de Liviu Rusu – un mănunchi de tineri, dintre care se impun: **Ştefan Bucevschi**, **Aurel Fediuc** (Tudor Nicodem), **Nicolae Tăutu** etc., îndrumaţi de George Drumur. O şcoală nouă va continua, deci, pe cea încă destul de nouă a „Iconarului”.

Evident, am dat numai note informative, căci despre poezia bucovineană contemporană e prematur să se spună lucruri definitive. „Iconarul”, însă, şi scriitorii lui au cel puţin meritul de a fi creat – printr-o mulţime de publicaţii, şezători sau conferinţe – cititori de literatură română modernă. Astăzi, Bucovina – salvată de sub vasalitatea unei culturi străine – ştie să aprecieze valorile româneşti.

Şi, credem, e mult acest lucru. / **MIRCEA STREINUL**”[117].

1941: „Numeroase reviste apărute la Cernăuţi, după Unire, unele continuând dinaintea Unirii, altele înfiinţate după, au grupat în jurul lor o serie de talente ce au depăşit provincia.

„Junimea Literară”, „Făt Frumos”, „Glasul Bucovinei” şi altele au reunit colaborări ale atâtor talente: George Voedvica, Mircea Streinul, Iulian Vesper, Mihai Horodnic, Neculai Roşca sunt talente binecunoscute publicului nostru literar. Ei se impun chiar Metropolei. Activitatea periodicelor literare creşte şi se extinde şi în alte oraşe ale Bucovinei. La Rădăuţi apare „Muguri”, revistă, sub alte auspicii literare, ale altei şcoli şi altor curente literare decât cele germane (Rilke). Tot la Rădăuţi apar revistele „Orion”, „Îndrumarea”, „Pana Literară”, iar la Siret un grup de scriitori editează revista „Freamăt Literar”.

În anul 1933, prin domnii Mircea Străinul şi Iulian Vesper, ia fiinţă „Colecţia Iconar”, transformată în editură, iar în 1935, dl Liviu Rusu întemeiază „*Revista Iconar*”, sub îndemnul dlui prof. Traian Brăileanu. Scriitorii de la această revistă se remarcă prin Mircea Streinul, Vasile Posteucă, Iulian Vesper, Nicolae Tcaciuc-Albu, Teofil Lianu, Neculai Roşca, Ghedeon Coca, George Antonovici, Aspazia Munte, Traian Chelaru. Ei colaborează şi la „Ţara Şepeniţului”, revistă literară.

Străbătând operele acestor tineri poeţi, observăm, în primul plan, ca materie de inspiraţie, natura: pastelul, tabloul, cadrul unor poeme le oferă natura prinsă în ritmuri vii, colorate şi imagini fericit înnoite sau cu totul noi. *Descriptivă şi statică* lirica bucovineană actuală are, ca primă preocupare, perfecţionarea formei şi limbajului poetic. Se simt afinităţi şi influenţe din toate şcolile şi curentele literare de la noi, şi vădită îndreptare spre curentele franceze, tendinţă firească de emancipare de sub influenţa germană.

---

[117] Streinul, Mircea, *Notă la „Poezia bucovineană de azi”*, în *Revista Fundaţiilor Regale*, nr. 5, an V, 1 mai 1938, pp. 434-442

Poeţii noştri mari le sunt cunoscuţi şi influenţa lor e prezentă în poeziile tinerilor talente, care totuşi reuşesc să fie şi foarte personali. Arghezi, Bacovia, Demonstene Botez, Ion Pillat, Blaga, Adrian Maniu îi regăsim printre rânduri. Dar o continuă şi lucidă sforţare de a se diferenţia şi de a fi cât mai personali se simte puternic. Dăm ca exemple:

Gh. Antonovici, licenţiat în Teologie, colaborator la revistele „Crai Nou", „Orion", „Geana", „Junimea literară", „Plai", „Ţara Şepeniţului", „Glasul Bucovinei".

„Culegător de Spice...
Îmi scrise-n faţă macul
zorilor întâia floare
Când am deschis iatacul,
să dau bineţe plopilor din zare...

Încă nu ştiau că-i zi dulăii...
Fluierul tăcea ascuns în brâu,
Să-nveţe a spune proaspăt cântul său
pentru mieii creţi ca undele-n pârău.

În mantie de răcoare-am stat
ca un drumeţ în umbre de măslin.
Fior de rouă trupul meu uscat,
bău iar sufletul senin".

(*Breviar de poezie bucovineană contemporană*).

Motivul poetic ne poartă de la Horaţiu, la Francis Jammes, şi vibrează cu vagi accente din Blaga; dar ce fericită notă personală conturează poema! Nota mistică religioasă din „Utrenie" e prinsă în tehnica versului modern, pe fond patriarhal idilic ca şi în „Torent de seară", „Drum de Nord" etc.

Mai puternic influenţat de Rilke, autorul de predilecţie al poetului, **Traian Chelaru**, care are studii universitare la Cernăuţi, Paris, şi Roma, se răsfrânge şi influenţa lirismului latin occidental, cu artistice mijloace.

„Doamne, e timp să ne gândim la drum.
Lasă-mă iar pribeag, plecat cu anul
umple cu spini pustiul şi medeanul,
pune pe noi şi colb şi fum.

Cine şi acum nu şi-a zidit altarul
alt paradis vremelnic nu-l aşteaptă
decât toiagul greu şi mâna dreaptă
durută-n umbra ce i-o face darul".

(volumul *Exod*).

Sensibilitatea simbolistă, într-o notă original plăsmuită din primitivism artistic şi rafinament poetic, smulge poetului frumoase distihuri în poema „Primitiv":

Tristeţea, haină veche, în vânt o aruncai
când ne trezi nechezul neaşteptat de cai.

Cu roibi, cu murgi, cu dereşi pornirăm toţi un stol,
izvor de apă vie, stă ziua în ocol.

Câmpia prinsă-n ierburi roti un singur lan,
Luată-n neopritul copitelor elan.

În urma noastră, cearcăn şi peste noi întins
creştea numai văzduhul torid şi necuprins.

Târziu, când lângă linişti de ape-am poposit,
odihna prin mireasmă sub cerul obosit.

Şi noaptea pe sub poale de munţi ne-a strecurat
ascunşi de întuneric ca aurul furat.

(Vol. *Exod*).

În volumul „Aur vechi”, poetul ne dăruieşte poezii de rafinată sensibilitate, de exemplu „Luteţie stamină de Aur”, „Sfârşit” şi altele. Spaţiul nu ne îngăduie să reproducem, cât ar fi necesar şi cât am dori.

Ghedeon Coca, în „Confesiuni adolescente”, vădeşte o aleasă sensibilitate, eleganţă şi mlădiere ritmică şi oarecare feminitate:

„Mătasea algelor subţiri foşneau,
plutirii noastre în larg de elegii,
şi tot mergeam prin aspre vijelii
spre steaua care nu se mai vedea”...

„Fregată”, „Alge” sunt motive marine, care servesc discret cadrul sensibilităţii poetice.

George Drumur (ţăran autodidact) e un talent remarcabil prin vigoarea şi originalitatea motivelor poetice. „Pridvor cu Voievozi” ni-l arată îndrăgostit de peisajul voievodal al provinciei natale: retrospective popasuri în istorie, în gravură şi un panteism viguros, în „Umbre de lut”, iar în „Bucură-te, Pădure”, factura populară în cantilenă mistică, e foarte izbutită.

„Prin vârfurile dantelate cu legende slave
Voievozii prin furtunile-nserărilor pornesc
Spre mânăstirii, spre veşnice vegheri bolnave
Şi-n glorie primesc pereţii trupul lor domnesc.

În funde de tăcere, cosiţe de cărbune
Domniţele sfioase-n dragostea înnoadă,
Şi-aşteaptă trandafirii zorilor să sune
Prin plaiuri, albi hulubi în prada lor sa cadă”.

Regretăm ca motivele voievodale nu au prea atras pe poeţi. Ele nu au inspirat decât incidental pe unii dintre dânşii. I-am fi dorit cu inspiraţia mai în adâncul filonului istoric voievodal al Bucovinei.

Vasile Posteucă încearcă să exploateze mai mult acest motiv: dovadă „Cântec de Domniţă” are un pronunţat timbru romantic şi nu situează în cadru autohton pe Domniţă. Ea poate aparţine plaiurilor bucovinene ca şi castelelor de pe Rin sau aiurea.

„Domniţă din trecut medieval
Singura-n castel de basm uitată
Mâinile cu plânset de coral
Ard bujori pe fruntea lung îngândurată...

De sub vadurile primăverilor se zbate
Lance de oştean făr' de stăpân,
Ca s-adune mers nepământean prin fân,
Lângă zvon de alăute-nlăcrămate”.

(*Revista Iconar*).

Neculai Roşca, profesor la Câmpulung (Bucovina), e puternic influenţat de simbolismul francez. Traduce pe Baudelaire, Verlaine şi Rimbaud. Cultivă acest gen mai în toate poeziile sale, folosind un ritm obosit, muzical, decadent.

„**Cimitir în câmp**

Ne-am întâlnit mai simplu decât ne-am aşteptat,
dar putredele cruci ne-au înteţit declinul,
când seara-şi închinase în stropi potirul,
împrăştiind răcoare pe-al nopţilor oftat.

Părea ajuns de rodul din arbori cimitirul
În sufletele noastre trezite s-a iscat
Profunda nostalgie a celor ce au plecat,
simţind cum îşi înnoadă-ndoliată firul.

Îmbrăţişarea noastră pornea din infinit
şi-n prima sărutare trăirăm înmiit
acel apus de soare arhaic şi vibrant,

şi-nfioraţi de gânduri străvedem spre miez de noapte
ne-am regăsit sărutul prelung, exasperant,
în seva celor morţi din vişinele coapte”.

(*Neutral*).

„Pishastenie” are ceva din *morbidezzea* poeziei decidente. „Peisaj”, „Retrospecţie”, „Dans” sunt poeme cu puternică influenţă a poeziei Mallarmeniene.

Mircea Streinul este cel mai fecund şi mai deplin realizat. Răsfrânge tehnica şi preocupările poeziei actuale cu puternice note personale. O mare varietate de inspiraţie în volumul „Itinerar cu anexe în vis”: „Petru Cercel”, „Descripţii”, „Moartea Prinţului Get”, „Fragmentări” sunt poeme cu variate teme, ce vădesc preocuparea de reînnoire în inspiraţie şi factură poetică.

„**Poetul visează**

Lăsaţi pânza pe faţa Mariei
Numai una e lacrima bucuriei
Maria Domnului;
saltă vântul la fereastră
vrea s-o vadă
Pre Măria Domnului;
şi s-o ducă-n raclă albastră,
ca să şadă
în dumbrava somnului,
să-i slujească îngerii de nea,
cu aripi de catifea,
cu picioare de mătasă,
zgomot să facă-n casă”.

(vol. *Tarot sau călătoria omului*).

E cel mai direct influenţat de poezia lui Blaga „Al zecelea cuvânt”, din volumul-ciclu „*Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi*”, ne arată puternice afinităţi cu panteismul impresionist al dlui Lucian Blaga.

Foarte exotice motive de inspiraţie găsim la **Nicolae Tcaciuc-Albu**, în volumul „Li-Tai-Pe” (Flori din răsărit). Exenplu: „Moartea lui Li-Tai-Pe”.

Iulian Vesper, în volumul „Echinox în odăjdii” sau în volumul „Constelaţie”, cultivă o serie de subiecte cu pronunţată tendinţă de speculaţie filosofică; „Spiritualismul”, „Exclusiv”, „Moarte”. Sobru şi interiorizat, poetul mânuieşte cu eleganţă artistică versurile:

„Noi suntem o liniştită pătrundere
În copilăria lucrurilor întristate.
Inima ta, orizont de tăcere,
În dimineaţa timpului bate.

Cunoaştem lucruri care au fost
Iubim înţelesuri ce nu sunt;

Purtăm pelerine de stele
Şi în suflet pământ”.

„Poem pentru iubirea ogoarelor”, respiră mistica contopire a eului cu cosmosul, zicând:

Să iubim ca Isus singurătatea a ogoarelor
Pentru înfrăţirea duminicală a oglinzilor cereşti cu faţa întunecată a pământului
Pentru grânele de seară, de noapte şi de zi
Pentru sărbătorile ţărânii atât de aproape de frunţile şi privirile morţilor.

Să iubim ca Isus liniştita înviere a pâini
Sub zorii scunzi în luminata creştere a lutului
Şi pentru strălucirea în hotarele fără sfârşit
Grâul înspicat să roagă singurătăţilor lui pământene.

Să iubim ca Isus înduplecarea tristă a spicelor,
Pentru foamea neştiutoare a lumii singure şi neizbăvite,
Pentru uitarea pământului şi a trupului istovit
Pentru bucuria mâinilor ce vor frânge pâinea”.

Poezia dlui Iulian Vesper are rezonanţe de viguros lirism, cu minunate realizări de fond şi formă.

Cristofor Vitencu, **E. Ar. Zaharia**, ca şi **George Voedvica** şi **Roman Bocu**, sunt iarăşi o serie de poeţi de un vibrant lirism. Iubirea e foarte puţin cântată. George Voedvica cântă dragostea mai mult din atitudine artistică, decât din temperament sentimental. Aproape toţi aceşti talentaţi poeţi sunt peisagişti sau prea intelectualizaţi pentru teme afective, sentimentale.

Am lăsat la urmă pe cel mai fraged şi mai original dintre toţi, pe **Teofil Lianu**. În volumul „Curcubeu peste ţară”, adună tânărul poet, învăţător în Plaiul Cosminului, poeziile sale de o frăgezime şi prospeţime de imagini surprinzătoare. Pe fond şi formă populară, poemele se desprind colorate şi inedite:

„Cer albastru de oţel
S-a-ndoit pe umezi măguri,
Prunii cresc lumine-n faguri
Floare albă burdujel.

Ciutură de soare fin
Pe ogor de mălăişte
Sună orele ca nişte
Bani de aur în chimir.

Brazdă caldă de noroc
Fier de plug a lins pe lanuri
Pâlcuri moi de iarbă, lanuri
Cresc în ziuă de ghioc.

Mâini crăpate dăruiesc
Lutului sămânţă bună
Să răsară-n somn de lună
Ca un dar împărătesc.

Sau unicul juvaier
Fluier, fluieraş de fag,
Scrie lună peste prag,
Fluier, fluier de argint
Scrie trupul pe pământ;

Scrie-n lemn frumos de soc
Sprâncene de busuioc.
Ziuă albă
Grea de nalbă

Înserare sub ogoare
Lângă somn, cojoc de lună
Noapte bună
Noapte bună!

Mire, Mire,
Trandafire

La capăt de sat sărac,
Pod de rouă peste veac,
La marginea câmpului
Fluierele vântului
Cărările sfântului”...

Din cele citate, autorul desprinde sforţarea de a găsi forme de exprimare poetică tot mai personale, mai proaspete şi colorate.

Dacă acest mănunchi de poeţi tineri nu adâncesc teme poetice sau nu rezolvă probleme literare adânc originale, în schimb găsim efortul plin de succes de a se adapta şi integra în evoluţia unei forme şi ţinute artistice plină de subtilităţi. Şlefuirea migăloasă şi pasionată a unei limbi poetice premergătoare marilor epoci de renaştere literară. Este prea tânără această lirică a Bucovinei româneşti, dar, deşi fragedă, e colorată, sinceră, spontană, mlădioasă şi plină de făgăduinţe. Se vor trece desigur spre creaţii mai puternice şi originale.

Tragedia epocii noastre deschide drumuri largi de maturizare în toate direcţiile. Talentele ce le-am prezentat aci sunt chezăşia unui viitor literar fecund în opere de viitor. Durerile mari stimulează creaţiile mari. Le dorim aprig şi le aşteptăm cu drag, astfel ca scumpa noastră provincie să fie, cu sufletul ei, tot mai în permanent şi viu contact cu sufletul nostru”[118].

1936: „**E. A. Zaharia**: *Marathon* (Editura „Bucovina”, I. E. Torouţiu). Au trecut doi ani de când, într-o seară de octombrie, stăteam de vorbă cu poetul **Teofil Lianu**, la dânsul acasă, în **Plaiul Cosminului**. Eram un soldat murdar, poposind pe-acolo, cu manevrele. Între altele, a venit vorba şi despre poezia bucovineană şi **am putut afla cum se preţuiesc bucovinenii între ei**. Teofil Lianu avea pentru **E. Ar. Zaharia** o apreciere frumoasă, dar şi un regret. Regreta anume că acest poet scrie mult şi adeseori necorectat, putând altfel să se claseze între cei dintâi poeţi bucovineni. Pe prietenul Lianu îl rog să-mi ierte această indiscreţie, dar ea e necesară aci.

Într-adevăr, **E. Ar. Zaharia s-a risipit prea mult**, pentru a putea fi apreciat ca ceva unitar. Iar poemele sale, de acum câţiva ani, nu toate trebuiau tipărite. Ele erau mai mult o experienţă, decât o realizare. Dar era, chiar în această experienţă, un freamăt liric, o spontaneitate care e numai a poetului născut. Alături de alţi poeţi didactici, Zaharia planează de la altitudine. E şi aci un pericol: acela a scrierii de suprafaţă, mai crud, al superficialităţii. Dar Zaharia a trecut peste el, imprimând poemelor sale suficientă emoţie.

În „*Marathon*”, poetul apare într-o postură de clasic luptător, de impresionantă energie, pentru o victorie lirică. Aceasta e, credem, semnificaţia titlului. Cea mai interesantă parte din poemele lui Zaharia e ancorarea în ape limpezi de romantism, purificat de lesturi naive, având, prin decorul policrom şi prin interpretare, o altă semnificaţie. Aceea a evadării în miraj, a trecerii într-o zodie de puritate clasică, de mare limpezime. Destinul poetului e

[118] Grigorescu-Bacovia, Agatha, *Poeţii Bucovinei*, în *Preocupări literare*, Nr. 4, Anul VI, Bucureşti, aprilie 1941, pp. 117-124

identic cu al legendarului Argonaut. Berbecul de aur nu e decât o metaforă pentru cupa clasică, după care însetează toţi poeţii.

E. Ar. Zaharia are o senzuală voluptate în scrierea călătoriilor. Îl impresionează culoarea şi ineditul, miresmele unui ţinut strein, temă scumpă, de altfel, şi lui Baudelaire, (vezi *La morte des amants* şi *Parfume exotique*). Dar în cea mai nouă poezie această transplantare capătă marele atribut al poemului clar, unde poezia nu e decât ea însăşi, neîngreunată de anumite teme. Poemul e, prin definiţie, culoare şi muzică. Iată strofe care îl identifică pe E. Ar. Zaharia:

„Plecăm spre scânteierea albastră-a nemuririi.
Maree cu ostroave şi istmuri corintene
Pe unde-s verzi păunii şi negrii trandafirii
Şi soarele se culcă în ape cantilene”.

*

„Te-mbrăţişezi cu soarele precum aici cu fraţii
Şi raza lunii lină te leagănă-n azur.
Având pe umeri braţe de-albastre constelaţii
Şi veacuri de uitare de dragoste-mprejur”.

*

„Acolo frunza vremii nu-şi clatină de vânt
Nervurile albastre. Acolo vreau să mori.
Pe apele Egeei, departe de pământ.
Pe legănate alge, sub cer de meteori”.

(Toate din *Poetul către Emirel*).

Nu numai pentru documentare, ci pentru simbol şi tinereţe, trebuie menţionat poemul *Muzicalitate* (p. 20) realizat printr-o uimitoare polifonie. Mai există, între poemele acestea, unele de inspiraţie românească, dintre care *Ciobanii* (p. 44) e cea mai semnificativă. Iată ultimele două strofe :

„Voi aţi furat stelele din pletele brazilor
Şi soarele de pe zevelcile ţării.
Bursucii din cuibuşurile munţilor,
De pe sânii fetelor dimineţile rurale.

Culegând roadele ogoarelor natale,
Freamătul doinei, al nevestelor şi pădurilor,
Nelinişte a plutelor spre toance şi baladele aspre,
Voi, mă, culegătorii stelelor de pe Carpati”.

Alteori o integrare în cosmic, de pildă în *Identificare* (p. 54) sau în *Manifest* (p. 34). Evident că E. Ar. Zaharia are şi scăderi. De pildă, lipsa unei idei unitare în creaţie, de unde o greutate în definirea poeziei, ori abundenţa de adjective rău plasate, o repetare nepermisă: „ca fetele ce vin cântând pe Don” (p. 18) şi „ca şlepuri de fete ce cântă pe Don” (p. 31) sau prelungirea ostenitoare a unor fraze, ca în *Suvenir medieval,* unde, în patru strofe (16 versuri), găseşti două puncte, unul natural, la sfârşit.

Dar poezia lui E. Ar. Zaharia are prea multă sensibilitate, prea mult inedit şi muzicalitate pentru a cădea mult în fata unor asperităţi formale, de care credem că se va

vindeca. De aceea, întocmai ca Miltiade, ne bucurăm de vestea tânără, găsită în acest *Marathon* liric: victoria poetului în arta sa. / **George POPA**”[119].

1938: „**Imagini și poezie**. Dacă n-aş ţinea socoteală de unele apariţii recente, aş putea afirma că trăim în imagini. E vorba de poezia ultimilor ani, care este mai mult de atmosferă, decât de adâncime şi sensibilitate. Dezlegată de nevoia unei evoluţii, ea se risipeşte în frăgezimi, care, oricât ne-am sili, nu pot fi închegate într-un tot sufletesc.

Cazul e grav, când/ toate acesta imagini, pe lângă că rămân distante, nu ajung decât cu greu la înţelegerea mijlociei cititorului de azi. E cazul cel mai nefericit: acela al imaginilor incongruente şi inadmisibile, caracteristice poeziei moderniste.

Din fericire, tot cu imagini, însă ceva mai închegate şi mai limpezi, s-a pornit iureşul poeziei etnice noi. Leagănul ei pare Bucovina, care, prin „Curcubeu peste ţară”, al lui **Teofil Lianu**, ilustrează de minune noua ofensivă.

Am citit cartea, cu oarecare nedumeriri, la început, mai cursiv după aceea. Domnia sa este un autohton incorigibil, un flăcău al plaiului bucovinean, care chiuie, plânge şi doineşte, ascunde în pojghiţa străvezie a unor metafore zâmbetele firii, smulge imagini de fulgere dintr-un suflet candid şi le înşiră pe firul nevăzut al unei ideaţii artistice, aşa că reprezintă, desigur, o minte clară şi o sensibilitate nouă. Deocamdată însă domnia sa e departe de a fi un mare poet. Se pare că toată această bogăţie sufletească nu ajunge să se realizeze, să se încorporeze, că subiectului îi lipsesc puterile ascunse ale traducerii în fapt a unei inspiraţii, care vrea să înnobileze o țară, să-i sublinieze frumuseţile, să-i cânte limpezimile. Că uneori izbuteşte mai mult, dovadă sunt atâtea pagini, atâtea strofe, atâtea imagini, acelea îndeosebi în care atmosfera poporană e mai bine realizată, ca în;

„Cântă cuc cu pană sură,
Inimă de codru, mură;
Cărăruie, drum pe Toance,
Stea de sânge-n vârf de lance.

Auzi valea cura răsună
Trec flăcăi voinici pe lună,
Fagii crengile îşi clatin:
Trec flăcăii lui Muşatin”.

E o uimitoare apropiere între acest tânăr şi sufletul poporului pe care-l urmăreşte în credinţă:

„Cruce-n cer, cruce-n pământ,
Soarele şi Domnul Sfânt,
Peste codrii cântului,
Peste valea gândului,
Peste faţa apelor,
Peste iarba pleoapelor”,

în apucături şi obiceiuri:

„Bade, cruce de voinic,
Cruce de pământ despic;

---

[119] *Lanuri,* No. 5-6, Anul III, Mediaş 1936, pp. 274-276

Mândră masă
De mătasă
Şi pe ea colaci de soare
Şi ştergare,
Mari ştergare”,

sau

„Dă-mi o cană de răcoare,
Un harbuz cules pe rouă,
Un zămos tăiat în două
Şi-nvelit în foi de soare”,

în bucuria provocată de noii născuţi, a căror venire este încunjurată de cele mai gingaşe imagini:

„Bucură-te, mândră floare,
Că ţi-e fiul trup de soare.
Trup de soare, trup de rouă,
Trup de mănăstire nouă,
La culesul zorilor,
La poalele florilor”.

Amintesc, în acest sens, cântecul de leagăn (p. 34), în care se revarsă toată duioşia poporului românesc pentru cei mici şi nevinovaţi:

„Nani, gene
Și sprâncene.
Nani, trup de Sânziene!”.

Nu-i lipsit de interes nici *Colindul* ce urmează:

„Iarnă, creangă de omăt,
Drumuri albe, până hăt...
Supt pădure: mărgărint
Şi ştergare de argint.

Din hotar până-n hotar
Jaf de fulgi cât fluturi: dar
Pas de înger şi troian
Pân-la brâu din lan în lan.

Drum de sănii, până-n leat.
Tata stea a săgetat,
Stea albastră. Căpriori,
Noaptea pe la cântători.

Ţara, câtu-i lungă, hăi!
Câtu-i lată, zurgălăi,
Rai de stele, măr domnesc

Şi-un plug nou, împărătesc.

Un colind frumos de-un ceas
Și-o fântână ce-a rămas
Dezvelită lângă cer,
Lerui Doamne, Lerui, Ler.

Munţi de lună şi voinici
Și luceferi de arnici
Şi, de aur, grâu frumos,
Cum e faţa lui Hristos".

Şi aceiaşi sensibilitate în *Doina*, definită printr-o adevărată revărsare de imagini, unele mai închegate, altele mai puţin, dintre care reproduc câteva:

Doină, clătinată creangă,
Măgură de primăvară,
Deal şi vale iarb-amară
Veac în dungă de talangă.

Somn de paltini pe pripoare,
Râu brumat de lună, clipot,
Fluier scuturat în şipot,
Turmă albă de mioare".

Aşadar, volumaşul de faţă, al lui Teofil Lianu, nu este decât o alcătuire preţioasă de imagini, unele fireşti, altele groteşti, toate împrumutate din plinătatea peisagiului românesc, dar, supt niciun cuvânt, nu constituie ceea ce a fost, este şi trebuie să fie marea şi singura poezie. Atmosferă poetică, înfăţişări artistice ale unor gânduri curate, sensibilitate, da, dar nu acea revărsare de stări sufleteşti, care mişcă şi cucereşte, câştigă şi subjugă. Până acolo e un drum pe care Teofil Lianu îl va străbate numai dacă se va hotărî să fie mai clar şi mai închegat. / **Paul I. Papadopol**"[120].

„**Un roman bucovinean**: „*Primăvara în ţara fagilor*". Opera domnului **Iulian Vesper** ni-a rezervat o plăcută surpriză, căci reprezintă o notă originală și vioaie în seria de romane ai căror eroi, neurastenici sau adepţi ai unei filosofii morbide, sfârşesc într-un mod tragic şi deprimant.

Domnia sa nu se ocupă de psihologia migăloasă a acestor suflete complicate, ci revine la o temă mai sănătoasă, mai simplă şi măreaţă tocmai prin această simplicitate: ţăranul român şi glia de care este strâns legat. Autorul ne schiţează fizionomia unui sat bucovinean, la sfârşitul războiului din 1916.

Subiectul nu formează o intrigă bine închegată şi nici nu este nevoie, căci şi-ar fi pierdut poate tocmai ceea ce-i formează o calitate. Este vorba numai de raporturile fireşti ce există între locuitorii aceluiaşi sat. Însă viaţa aceasta de toate zilele este expusă cu atâta naturaleţe, într-un mod atât de expresiv şi de real, încât putem asemui această operă cu una din acele schiţe rapide, executate de un artist cu mână ageră şi ochiul pătrunzător, ce ne prezintă ceva viu, dinamic; şi, câteodată, este mult mai valoros acest fel de prezentare decât un tablou executat cu scrupulozitate, dar fals şi greoi. Rapiditate nu înseamnă însă

[120] *Cuget Clar* (Noul *Sămănător*), anul III, 1938-1939, pp. 89, 90

superficialitate, căci din aceste pagini reies perfect trăsăturile sufleteşti ale ţăranului român: viaţa simplă, cu care se mulţămeşte, blândeţea şi bunătatea lui, firea lui iubitoare, îndărătnicia, câteodată bună, alte ori rău îndreptată şi întrecând marginile, resemnarea-i filosofică şi, mai presus de toate, acea legătură cu pământul, legătură aproape mistică. Lucru ce se vede din soarta tristă a acelui ce s-a lepădat de ogor, din viaţa, ca lovită de blestem, a lui Mihai Andronachi. Iar, ca încoronare, credinţa lui nestrămutată, credinţă pe care-o trăieşte, ce se îmbină cu viaţa lui la fiecare pas şi din care dl Iulian Vesper exclude superstiţia.

Ţăranul pe care ni-l zugrăveşte, în persoana lui Artenie Andronachi şi a familiei lui, este un ţăran real, maiestos, mult mai adevărat şi mai nobil decât cel înfăţişat, până azi, de alţi autori contemporani. Şi, ca o lumină caldă ce învăluie totul, frumoasele obiceiuri strămoşeşti.

Pe lângă acestea, limba savuroasă, pe care o întrebuinţează tânărul scriitor, împestriţată cu expresii locale, atât de plăcute urechii şi sufletului, îi dă un minunat colorit, întocmai ca acela al cămăşilor şi scoarţelor frumos ţesute, pe care ni le descrie dl Iulian Vesper. În cartea dumisale se respiră un aer curat, proaspăt, dătător de sănătate, evocator de datini şi de viaţă frumoasă de ţară. Iar noi, orăşenii, îi mulţămim pentru înviorătoarea adiere ce ni-o trimete din „Ţara fagilor”. / **Sacuntala Murgund**”[121].

Mircea Streinul, în publicistica bucovineană

Era incredibil de tânăr şi scria despre sine: „Mircea Streinul. S-a născut la 2 Ianuarie 1910 în comuna Cuciurul-Mare (jud. Cernăuţi). A luat bacalaureatul la liceul „Aron Pumnul“ (Cernăuţi). Studiază teologia la Universitatea din Cernăuţi. Şi-a făcut debutul în revista „Junimea literară“. A colaborat cu versuri, proză şi dări de seamă (recenzii – n.r.) la „Tribuna“, „Spectatorul“, „Munca intelectuală“ (toate în Cernăuţi), „Îndrumarea“ (Rădăuţi), „Cronica românească la Cernăuţi“, „Răboj“ (Bucureşti). I-a apărut „Balada spunerii de moarte“ în revista „Floarea de foc“ (Bucureşti).

I s-au publicat fragmente de roman, povestiri, schiţe, versuri, dări de seamă şi polemică în foiletonul ziarului „Glasul Bucovinei“. Are în manuscris romanul „Zenobia Magheru“ şi un ciclu de poeme, „Spuneri de moarte“. Acuma lucrează la romanul „Sanatoriul viselor“. Adună material pentru o carte asupra marelui poet bucovinean Constantin Berariu. A tradus versuri de Uhland, Platen şi Richard Dehmel. A publicat în Calendarul „Glasul Bucovinei“.

Are în manuscris un ciclu de novele, dintre care unele în colaborare cu Ion Roşca şi George Antonovici“ (Junimea literară, nr. 1-6/1932, p. 201).

Era la fel de incredibil de tânăr şi scria, răspunzând polemic unui critic neghiob, despre unul dintre poemele sale, „Tarot“: „Poemul e lucrat în formă ternară, însă pe două idei (vezi tehnica sonatei). Cele două idei sunt mereu suprapuse: arcanele majore (viaţa cosmică) şi cele minore (viaţa omului) – adică: 1) conceperea peste fire a sufletului (vezi strofa primă a poemului); 2) acceptarea trăirilor nemediate şi coborâte în trup pentru cunoaşterea morţii. Deci arcanele majore nu sunt excluse“ (Revista Iconar, nr. 5/1936).

Când publicase „Tarot“, abia împlinise 25 de ani. Când şi-a urmat povaţa de ştiutor de moarte („Atunci, să-ţi lipeşti urechea de pământ, ca să-l auzi cum cântă“), în 17 aprilie 1945, abia împlinise 35 de ani.

În numai doisprezece ani de neastâmpăr şi trudă, Mircea Streinul a publicat „Carte de iconar” (versuri, Cernăuţi, 1933), „Itinerariu cu anexe în vis“ (premiul naţional de poezie pe

121 *Cuget Clar* (Noul *Sămănător*), anul III, 1938-1939, p, 366

anul 1934 al Societăţii Scriitorilor Români; Cernăuţi, 1934), „Tarot sau călătoria omului“ (cu cinci gravuri de Rudolf Rybiczka; Cernăuţi, 1935), „Divertisment“ (Cernăuţi, 1936), „Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi“ (Cernăuţi, 1936), „Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat“ (Cernăuţi, 1936), „Legionarii urcau spre cer“ (roman, Cernăuţi), „Poeţii tineri bucovineni“ (antologie, cu 14 portrete de Rudolf Rybiczka; Cernăuţi, 1938), „Aventura Domnişoarei Zenobia Magheru“ (Bucureşti, 1938), „Ion Aluion“, (Cernăuţi, 1938), „Viaţa în pădure“ (Bucureşti, 1939), „Mircea Streinul - Opera lirica / 1929-1939 Vol. I (Cernăuţi, 1939), „Guzli sau Tsui-Tsui, romanul unui băiat de stradă“ (1940), „Drama casei Timotei“ (Bucureşti, 1941), „Prăvălia Diavolului, Vol. I-II“ (Bucureşti, 1942, despre ororile stalinismului după ocuparea Bucovinei în 1940 de către Rusia bolşevică), „Soarele răsare noaptea“ (Bucureşti, 1943). „Băieţi de fată“ (Bucureşti, 1944).

Cărţile lui rodiseră, fuseseră doar încredinţate neamului, cu convingerea că „există un destin al creaţiei, care nu poate fi forţat nici în bine, nici în rău“ (Revista Iconar, nr. 5/1936). Îşi pusese întrebări şi intuise, sau poate chiar aflase, cum se poate „preface gândul în munţi de tăcere, în veşnicie încremenită, în luceafăr, în soare, în inimă“. Şi nu-i mai păsa dacă bursa traficului de valori literare îl va descoperi înrudit cu Rilke sau Trakl, pentru că se ştia înrudit, încă din viaţa cosmică, doar cu „iconarii“ bucovineni, pe care, unul după altul, îi aşeza mai presus de sine, îi răsădea în inima lui ca să atingă cu crengile cerul.

Mircea Streinul a însemnat o zodie norocoasă, cea a „întoarcerii la realităţile naţionale“ prin iluminări care să risipească negura „duhului vechi, statornicit în canoane colbăite de neîntrebuinţare, dar întru tot acceptate“ încă. Hotărâse că generaţia lui trebuie să-şi asume responsabilitatea neîmbătrânirii prin acceptarea raţionalismului bătrânilor, ei înşişi îmbătrâniţi de tineri. Mircea Streinul nu mai putea accepta tradiţia şi obiceiul, preferând saltul în timp înspre datină, deci înspre mit, înspre timpul primordial în care omul („cenuşă de lume“) devenea „lucru spus pe nume, / cu literă neagră, care, / când o citeşti, te doare“, iar această teză taoistă a efemerităţii numitului şi a eternităţii nenumitului zace subconştientă în datină, acolo unde „veghează Capricornul, regentul anului“, moartea şi învierea luminii. Memoria subconştientă, cea care durează legăturile cu moşii (întemeietorii datinii), este, ca şi la Vesper, ca şi la ceilalţi iconari, ba chiar ca şi la Gavril Rotică, „lutul“, în vreme ce „dragostea“ relaţionează cu lumea, în căutarea armoniei cosmice („Îl voi numi Tao, deşi nu are nume“, spunea Lao Tse, fără să ştie că, pe pământurile europene, i s-a spus Anu, iar în spaţiul dintre numele Tao şi numele Anu, Anu-Yahve), deci a „credinţei“. Legăturile acestea determină un alt nenumit, căruia i s-a spus, ca să ştim noi, numiţii, la cine ne referim, Poezie. „Ea e unică, unică aşa cum numai dragostea, credinţa şi lutul pot fi“, scria Mircea Streinul, într-o vreme în care încerca să dea nume detaliilor dintr-un anume panteon, în care, dacă nimerim, ne-am putea rătăci şi însingura. Nici urmă de onirism nu întinează punerile în lumină prin atribuiri de nume, deşi departe, în întunericul de după destrămare, putem întrezări „duhul vechi“ şi halucinant al părţii inconsistente din noi („în suflet am o ladă de gunoi, / ca fiecare, şi azurul meu, / puţin, se spurcă fără semn, / în lada scârnavă de lemn“), al omului cu vanitate de „haiduc de stea măruntă“.

Nu mi-am propus să mărturisesc în ce măsură şi cum durează opera lui Mircea Streinu în sufletul meu, ce candeli aprinde şi ce contururi desluşeşte, obligându-mă la atribuiri de nume. „Unică“, în sensul Trinităţii ancestrale Cer-Apă-Văzduh, i-au fost credinţa, lutul şi dragostea (n-am comis nici un dezacord, desigur, iar ca argument pentru unitatea, prin poezie, a Trinităţii relaţionare citez: „La miezul nopţii, fur din constelaţii / argintul viu al stelelor, să-l am / cerneală liricelor divagaţii – / ca toţi ce-s din poeticescul neam“), iar această „unicitatea“ i-a îngăduit o generozitate dumnezeiască (l-a desemnat pe Mihai Horodnic „primul poet modern al Bucovinei“, a susţinut că „Teofil Lianu i-ar încânta pe Paul Valery şi pe umilul ţăran din Bretagne“ ş.a.m.d.), devenind doar prima cărămidă a unei temelii pe care încă s-ar mai putea dura.

Semn că ne-a iubit şi că i-am rămas datori cu dragoste.

În vremea vremii, când, ca şi în poezie, Mircea Streinu inova în proza românească, fără să facă eforturi (se poate proba şi cu povestirea „Vacanţe"), ci doar valorificându-şi relaţia cu detaliul (chiar şi cu firul de iarbă se cunoştea profund, povestindu-se unul pe celălalt), „aristocraţii simţirii" din Bucovina îi trăiau triumful iluminărilor, mărturisindu-l şi mărturisindu-şi dragostea:

„Mircea Streinul: „*Drama casei Timoteu*", roman, Bucureşti, 1941... „Drama Casei Timoteu" e drama dureroasă a unei familii, unde ambiţia trece peste toate povârnişurile sufleteşti, care, totuşi, duc inevitabil în marea prăpastie a vieţii, unde numai miracolele mai au o anumită decreptitudine morală, o anumită coloratură de toamnă adâncă. Dincolo de spaţiul unei lumi care pluteşte în afluxul transcendenţei umane, apare necontenit acel inefabil simţ al superiorităţii faţă de pământescul din noi. Mircea Streinul, cu stilul său clar ca dimineţile cu rouă, a dăruit literaturii noastre un episod plin de înţelesuri din viaţa Bucovinei, în care frământările sociale se prezintă cu multe caracteristici"[122].

„Mircea Streinul: „*Prăvălia Diavolului*". Romanul domnului Streinul vine să răstoarne toate definiţiile şi teoriile cunoscute asupra speciei. În acest roman, domnul Mircea Streinul nu pune nici probleme pe care să le rezolve, nu creează nici atmosferă, ci are, după cum spune în prefaţă, un singur personaj: Omul. „În faţa lui, spune mai departe autorul, se ridică realitatea cea mare: Cineva".

Autorul pare să urmărească o singură ţintă: să dea cât mai multe şi cât mai interesante evenimente. Este înlăturat cu grijă tot ce ar putea împiedica ajungerea acestei ţinte, ca analize minuţioase psihologice, descrieri lungi de natură etc. Romanul cuprinde o avalanşă de întâmplări, unele mai cunoscute decât altele, unele mai neaşteptate decât altele, am putea spune, unele mai senzaţionale decât altele. Toate aceste evenimente se scurg vioi, aproape fără legătură unele cu altele. Personajele care sunt în centrul acţiunii într-un capitol al romanului dispar cu totul în restul romanului, pentru ca să apară altele, urmărite de aceeaşi soartă. Cine caută în roman ceea ce se numeşte unitate de acţiune nu va găsi-o aici. Astfel, de pildă, primul capitol al romanului, „Viaţa în pădure", apărut, pe vremuri, ca roman aparte, constituie „explicaţia" cărţii prezente, fără ca personajele de aici să mai revină în restul romanului. De asemenea, tulburătoarea aventură a profesorului Ipatie Hrisant, publicată, pe vremuri, ca nuvelă la sfârşitul romanului „*Ion Aluion*", constituie, aici, un alt capitol al romanului, fără legătură cu restul.

Mediul romanului este foarte variat. Acţiunea se petrece când în Cernăuţi, când în alte oraşe şi sate din Bucovina. Personajele sunt luate din toată lumea românească: copii, elevi, ţărani, muncitori, directori de bancă, agenţi de poliţie etc. Pe cât de extravagante sunt evenimentele povestite, pe atât de curioşi sunt aceşti oameni. Lipsiţi de un ideal etic sau moral, dezbrăcaţi chiar de ceea ce am numi un caracter, aceşti oameni jonglează cu toate situaţiile sociale: sunt când directori de instituţii financiare, când clovni de circ, trăiesc când în tot luxul civilizaţiei, când în simplitatea casei ţărăneşti, fără să încerce resentimente, fără să aibă scrupule. Întâlnim în acest roman copii romantici, care se duc să fure luna, mari financiari, care se fac călugări, elevi eliminaţi din liceu, care devin eroi naţionali, etc.

Pe cât de variată şi interesantă este lumea bărbătească din acest roman, pe atât de uniforme şi lipsite de interes sunt cele câteva tipuri feminine. Incontestabil, autorul nu este un prieten al femeilor. Cele câteva tipuri de femei sunt anoste, fără temperament feminin şi, în genere, lipsite de orice ideal în viaţă. Ele nu împrăştie în jurul lor nici o căldură, nu atrag pe nimeni.

[122] Tcaciuc-Albu, N., în *Revista Bucovinei*, nr. 2/1942, p. 61

Toată această lume bărbătească şi feminină a romanului este stăpânită de blestemul morţii. Toţi eroii acţionează sub imperiul fatalităţii, pe toţi îi paşte din urmă moartea. „Domnul cu haine cenuşii“ sau „Domnul Moarte“ apare destul de des în roman, fie în persoană, fie sub forma cutărei fete ademenitoare, care târăşte în ghearele morţii pe profesorul Ipatie Hrisant, fie sub forma văduvei Maria, bătrână de peste 100 de ani, care locuieşte în pădure, e neagră la faţă, gheboşată şi aduce cu dânsa nourii sau moartea, ori de câte ori apare în sat. Toţi aceşti eroi se duc senini în moarte, fără murmur, fără regrete, îndeplinind o tăinuită obligaţie a sorţii. În genere, întregul roman tinde să ne redea lupta eternă între om şi moarte, între individ şi fatalitate.

Lipsa dragostei pentru femeie, autorul caută să o recompenseze prin pasiunea exagerată a omului faţă de anumite animale. Copilul precoce de ţăran, Luca, se retrage în pădure, unde trăieşte, luni de zile, numai în tovărăşia unei lupoaice şi a fiului ei. Avem, mai ales, câteva rare exemple de câini şi pisici cu totul ataşate oamenilor. Câinele Mopi este tovarăşul nedespărţit al lui Stan Nimeni, Cuţulache devine câinele de circ al lui Filo Taină, iar cotoiul muzical Sbârligău stârneşte furori în America tuturor năzdrăvăniilor, pe când pisica Mâr-Mâr îl însoţeşte în moarte pe elevul erou Ion Bălaşa. Nu cunosc un alt scriitor român care să fi pus atâta căldură în redarea acestor animale.

S-a făcut mult caz de bucovinismul domnului Mircea Streinul. Acţiunea se petrece în Cernăuţi, „cel mai frumos oraş din lume, cetatea dintre neguri, cântată de poeţi şi iubită de amanţii nopţilor cu ploaie“, în comuna Cuciurul Mare, satul de origine al autorului, şi în alte câteva localităţi din Bucovina. Dar acţiunea se putea tot aşa de bine petrece în orice altă parte a ţării sau poate chiar a continentului, căci domnul Mircea Streinul nu caută s-o lege de Bucovina, redând o anumită atmosferă de acolo, zugrăvind anumite tipuri caracteristice bucovinene. Într-o singură parte a romanului a reuşit să redea un colţ de viaţă bucovineană, atunci când ne descrie, cu amănunte impresionante, groaznicele suferinţe ale bucovinenilor sub ocupaţia rusească. Cu o putere unică de plasticizare, ne-a perindat prin faţă ţărani robuşti bucovineni, care nu se tem de invazia rusească, tineri viguroşi care înfruntă, cu toată îndârjirea, teroarea bolşevică, ca şi tipuri scârboase de agenţi ai GPU. Din aceste capitole, Bucovina ne apare eroică şi mucenică. Încolo, doar cele câteva expresii pur bucovinene („duhăneşte furta-furt“) şi câteva explozii poetice despre Cernăuţi şi împrejurimile sale, ce sunt dovada mult cântatului bucovinism al domnului Mircea Streinul.

În orice caz, nu pot fi caracteristic bucovinene cele câteva nume curioase, ca Iuridovi, Liubcic, Vaseli, Malena, Liopca, Hubca, Leonţiu etc., care stăruie şi în acest roman al domnului Mircea Streinul.

Ceea ce constituie o calitate incontestabilă a acestui roman este limba. În acest roman, domnul Mircea Streinu se vădeşte mânuitorul aceleiaşi limbi plastice şi poetice, pe care o cunoaştem din poeziile sale. Sunt, aici, şi câteva descrieri de toamnă (pg. 537 sau 659), descrierea închisorii bolşevice (pg. 711), care constituie adevărate pagini de antologie. Păcat că, din cauza lipsei de spaţiu, nu le putem reproduce.

Oricât de discutabile ar putea fi însuşirile de romancier ale domnului Mircea Streinul, un lucru este mai presus de orice discuţie: că domnia sa este un talent înnoitor şi original“[123].

1942: „Mircea Streinul: *Drama Casei Timoteu*, roman. Bucureşti 1941. În seria romanelor bune, apărute în ultimul timp, *Drama Casei Timoteu*, a lui Mircea Streinul, s-a bucurat de un succes de presă pe deplin meritat, după cum era și firesc, pentru că stilul epic și structura interioară a conflictelor sunt atât de bine închegate, încât i-au adus consacrarea definitivă în literatura română contemporană.

[123] Loghin, Constantin, *Revista Bucovinei*, nr. 11/1942, pp. 443-444

Drama Casei Timoteu e drama dureroasă a unei familii, unde ambiția trece peste toate povârnişurile sufleteşti, care, totuşi, duc inevitabil în marea prăpastie a vieţii, unde numai miracolele mai au o anumită decrepitudine morală, o anumită coloratură de toamnă adâncă. Dincolo de spaţiul unei lumi care pluteşte în afluxul tanscendenței umane, apare necontenit acel inefabil simț al superiorităţii fată de pământescul din noi. Mircca Streinul, cu stilul său clar ca dimineţile cu rouă, a dăruit literaturii noastre un episod plin de înţelesuri din viaţa Bucovinei, în care frământările sociale se prezintă cu multe caracteristici. Spaţiul limitat nu ne îngăduie să facem o analiză amănunțită a acestui roman de revelaţii epice, dar *Drama Casei Timoteu* trebuie citită, pentru a putea fi înţeleasă în toate sensurile ei adânci / **Traian Cantemir**”[124].

1942: „*Prăvălia Diavolului*, de **Mircea Streinul**. Romanul dlui Streinul vine să răstoarne toate definiţiile şi teoriile cunoscute asupra speciei. În acel roman, dl M. Streinul nu pune nici probleme pe care să le rezolve, nu creează nici atmosferă, ci are, după vum spune în prefaţă, un singur personaj: Omul. „În faţa lui, spune mai departe autorul, se ridică realitatea cea mare: Cineva”.

Autorul pare să urmărească o singură ţintă: să dea cât mai multe şi cât mai interesante evenimente. Este înlăturat cu grijă tot ce ar putea împiedica ajungerea acestei ţinte, ca analize minuţioase psihologice, descrieri lungi de natura etc. Romanul cuprinde o avalanşă de întâmplări, unele mai curioase decât altele, unele mai neaşteptate decât alte, am putea spune uncie mai senzaţionale decât altele. Toate aceste evenimente se scurg vioi, aproape fără legătură unele cu altele. Personagii care sunt în centrul acţiunii într-un capitol al romanului dispar cu totul în restul romanului, pentru ca să apară altele, urmărite de aceeaşi soartă. Cine caută în roman ceea ce se numeşte unitate de acţiune, nu va găsi-o aici. Astfel, de pildă, primul capitol al romanului „Viaţa în pădure”, apărut pe vremuri ca roman aparte, constituie „explicaţia” cărţii prezente, fără ca personagiile de aici să mai revină în restul romanului. De asemenea turburătoarea aventură a profesorului Ipatie Hrisant, publicată pe vremuri ca nuvelă la sfârşitul romanului „Ion Aluion”, constituie aici un alt capitol al romanului, fără legătură cu restul.

Mediul romanului este foarte variat. Acţiunea se petrece când în Cernăuţi, când în alte oraşe şi sate din Bucovina. Personagiile sunt luate din toata lumea românească: copii, elevi, ţărani, mecanici, directori de bănci, agenţi de poliţie etc. Pe cât de extravagante sunt evenimentele povestite, pe atât de curioşi sunt aceşti oameni. Lipsiţi de un ideal etic sau moral, dezbrăcaţi chiar de ceea ce am numi un caracter, aceşti oameni jonglează cu toate situaţiile sociale: sunt când directori de instituţii financiare, când clovni, de circ, trăiesc când în luxul civilizaţiei, când în simplitatea casei ţărăneşti, fără să încerce resentimente, fără să aibă scrupule. Întâlnim în acest roman copii romantici, care se duc să fure luna, mari financiari, care se fac călugări, elevi eliminaţi din liceu, care devin eroi naţionali etc.

Pe cât de variată şi interesantă este lumea bărbătească din acest roman, pe atât de uniforme şi lipsite de interes sunt cele câteva tipuri feminine. Incontestabil, autorul nu este un prieten al femeilor. Cele câteva tipuri de femei sunt anoste, fără temperament feminin şi în general lipsite de orice viaţă. Ele nu împrăştie în jurul lor nici o căldură, nu atrag pe nimeni.

Toată această lume bărbătească şi feminină a romanului este stăpânită de blestemul morţii. Toţi eroii acţionează sub imperiul fatalităţii, pe toţi îi paşte din urmă moartea. „Domnul cu haine cenuşii” sau „domnul Moarte” apare destul de des în roman, fie în persoană, fie sub forma cutării feţe ademenitoare, care târăşte în ghearele morţii pe profesorul Ipatie Hrisant, fie sub forma văduvei Maria, bătrâna de peste 100 de ani. Care locuieşte în pădure, e neagră la faţă, gheboşată, si aduce cu dânsa nourii sau moartea, ori de câte ori apare

[124] *Revista Bucovinei*, Nr. 2, Anul I, Cernăuți, februarie 1942, p. 61

în sat. Toţi aceşti eroi se duc senini în moarte, fără murmur, fără regrete, îndeplinind o tăinuită obligaţie a sorţii. În genere, întregul roman tinde să ne redea lupta eternă între om şi moarte, intre individ şi fatalitate.

Lipsa dragostei pentru femeie autorul caută s-o recompenseze prin pasiunea exagerată a omului pentru anumite animale. Copilul precoce dă ţăran Luca se retrage în pădure, unde trăieşte, luni de zile, numai în tovărăşia unei lupoaice şi a fiului ei. Avem mai ales câteva rare exemplare de câini şi pisici cu totul ataşate oamenilor. Câinele Mopi este tovarăşul nedespărţit al lui Stan Nimeni. Cuţulache devine câinele de circ al lui Filo Taină, iar cotoiul muzical Sbârligău stârneşte furori în America tuturor năzdrăvăniilor, pe când pisica Mâr-Mâr îl însoţeşte în moarte pe elevul erou Ion Balaşa. Nu cunosc un alt scriitor român care să fi pus atâta căldură în redarea acestor animale.

S-a făcut mult caz de bucovinismul dlui Mircea Streinul. Acţiunea se petrece în Cernăuţi, „cel mai frumos oraş din lume, cetatea dintre neguri, cântată de poeţi şi iubită de amanţii nopţilor cu ploaie”, în comuna Cuciur-Mare, satul de origine al autorului, şi în alte câteva localităţi din Bucovina. Dar acţiunea se putea tot aşa de bine petrece în orice altă parte a ţării sau poate chiar a continentului, căci dl Mircea Streinul nu caută s-o lege de Bucovina, redând o anumita atmosfera de acolo, zugrăvind anumite tipuri caracteristice bucovinene. Într-o singură parte a romanului a reuşit să redea un colţ de viaţă bucovineană, atunci când ne descrie, cu amănunte impresionante, groaznicele suferinţe ale bucovinenilor sub ocupaţia rusească. Cu o putere unică de plasticizare ne-a perindat prin fată ţărani robuşti bucovineni, care nu se tem de invazia rusească, tineri viguroşi, care înfruntă cu toata îndârjirea teroarea bolşevică, ca şi tipuri scârboase de agenţi ai G. P. U. Din aceste capitole, **Bucovina ne apare eroică şi mucenică**, încolo doar cele câteva expresii pur bucovinene („duhăneşte furta-furt”) şi câteva explozii poetice despre Cernăuţi şi împrejurimile sale, ce sunt dovada mult cântatului bucovinism al dlui Mircea Streinul.

În orice caz nu pot fi caracteristic bucovinene cele câteva nume curioase ca Iuridovi, Liubcic, Vaseli, Malena, Liopca, Hubca, Leonţiu etc., care stăruie şi în acest roman al dlui M. Streinul.

Ceea ce constituie o calitate incontestabilă a acestui roman, este limba. În acest roman, dl **Mircea Streinul se vădeşte mânuitorul aceleiaşi limbi plastice şi poetice, pe care o cunoaştem din poeziile sale**. Sunt aici câteva descrieri de toamnă (pp. 537 sau 659), descrierea închisorii bolşevice (p. 711), care constituie adevărate pagini de antologie. Păcat că, din cauza lipsei de spaţiu, nu le putem reproduce.

Oricât de discutabile ar putea fi însuşirile de romancier ale dlui Mircea Streinul, un lucru este mai presus de orice discuţie: că domnia sa este **un talent înnoitor şi original**. / **Constantin Loghin**”[125].

„Odată cu Primul Război Mondial și trecerea Bucovinei sub conducere românească, ruptura dintre scriitorii diferitelor grupuri etnice s-a adâncit. La sfârșitul anilor 1930, sub impactul naționalismului puternic și al fascismului, ruptura a devenit prea largă, ca să mai admită vreo legătură, dar chiar și atunci a continuat receptivitatea bucovineană la diferite tradiții culturale. / Sub impactul răspânditei mișcări expresioniste românești de către revista „Gândirea”, 64 de scriitori și poeți români din Bucovina – Mircea Streinul (1910-1945), Iulian Vesper (născut în 1908) și adepții lor – au format grupul literar *Iconar*. În romanele și poeziile lor, membrii *Iconar*, care au combinat ideile naționaliste ale lui Eminescu cu imagini din expresionismul german și cu misticismul religios, au încercat să arate modul în care identitatea națională românească s-a dezvăluit prin limba română și prin dragostea pentru pământul bucovinean. Spre deosebire de bucovineanul Traian Chelariu (1906-1966), care

125 *Revista Bucovinei*, Nr. 11, Anul I, Cernăuţi, noiembrie 1942, pp. 443, 444

scria și în limba română, și de reprezentanții mișcării „Gândirea”, „Iconarul” s-a străduit să sprijine un stat român, care să fie atât puternic naționalist, cât și fascist. Ei au salutat creşterea Germaniei naziste și au discriminat violent populația evreiască”[126]. / „Potrivit lui Streinul, identitatea națională românească se constituie în poezia populară, precum și în versurile scrise de românii din Bucovina, care descriu peisajul regiunii. O aluzie la legătura dintre identitatea națională a unui popor și limba sa maternă este, de asemenea, inclusă în *Die Enterbten* (Dezmoștenitul), de Kipper, p. 63”[127].

Mircea Streinul, în publicistica românească

1935:„**Mircea Streinul**: *Itinerar cu anexe în vis* (Editura „Iconar” Cernăuţi 1934). Prezentăm aici pe unul dintre tinerii poeţi bucovineni. Nimenea nu se mai îndoieşte că reprezentanţii cei mai expresivi ai liricii arborosane sunt domnii: **Mircea Streinul, Iulian Vesper, Teofil Lianu** şi **E. A. Zaharia**. Toţi au făcut parte dintr-o grupare cu un nume frumos, *Iconar*. Cu alte cuvinte, *iconarismul* era o stare de agitaţie spirituală, la care au contribuit 13 poeţi, unii cu mai puţin, alţii cu mai mult, aşa după cum i-au ajutat puterile. Mişcarea lor avea în ea aerul de dogmă, însă n-a fost nici intuiţie şi nici convingere profundă. Dovadă: de aproape un an, asistăm la o regretabilă domolire a entuziastei mişcări literare de la Cernăuţi. Cât de rodnică a fost activitatea *iconariştilor*, o dovedesc amplele ramificări lirice regeneratoare unor cristalizări viitoare.

De aci, din acest colţ de Ardeal, priveam cu jind la munca întreprinsă de tinerii scriitori bucovineni şi nădăjduiam că, într-o zi, se va ivi cineva şi în acest târg, care să ne adune, spre a acţiona în sensul prietenilor de la Cernăuţi. Astăzi, după un an, simţim tristeţea de a nu mai aştepta pe nimeni şi, totodată, de a constata că şi acolo de unde ne-am ales exemplul trăiesc tot... oameni. *Iconoriştii* s-au împrăştiat, înainte de a fi putut da dovadă deplină de puterea talentului, neremarcându-se decât cei amintiţi la începutul acestei cronici.

În timpul când nu mai aşteptam nimic de la *Iconar* – fiindcă îl credeam lipsit de animatori – îmi cade pe masa redacţiei volumul de poezii – poate cel mai mare din câte s-au scris la noi în ultimii ani – semnat de dl **Mircea Streinul**: *Itinerar cu anexe în vis*. Cunosc prea puţin antecedentele literare ale acestui volum, pentru a scrie despre ele. Deci, mă voi ocupa numai despre ultima carte de versuri a dlui Mircea Streinul. Nu găsesc exagerate cuvintele lui Sainte-Beuve că în poezie să apreciezi nu frumuseţea unui sentiment realizat prin ea, ci intenţia, efortul de plasticizare a confuziunii lăuntrice, filtrarea acestei confuziuni prin mijloace proprii. Pornim, cu aceste consideraţii, la lectura volumului dlui Mircea Streinul, nu pentru a atinge anumite susceptibilităţi, Doamne fereşte! Domnia sa – „prinţ cu arme de azur” – şi-a pus în gardă sufletul, pentru orice eveniment terestru:

„Poetule, ce-ai scris aicea, zodiere,
poate nu-i decât părere:
visul, armele şi însăşi moartea,
care ne face semn să trecem dincolo de zare”,

ca să nu simtă nuanţarea nici a răului, nici a bucuriei, venită de undeva. Pare ciudată, şi cu atât mai puţin logică, amorfitudinea aceasta de început, pentru că dl Mircea Streinul e un temperament cu o fizionomie optimistă, după cum se poate vedea din toate poeziile din acest

[126] Colin, Amy, *Paul Celan: Holograms of Darkness*, Indiana University, 1991, p. 15
[127] Colin, Amy, *Paul Celan: Holograms of Darkness*, Indiana University, 1991, p. 184, nota de la p. 58

volum („Cum să mai scriu, când nu mai ştiu nici o tristeţe? / Când toată viaţa mea e numai chiot şi nu mai pot plânge”).

Un volum de versuri ca cel al dlui Mircea Streinul îi e greu şi celui mai fin analist să-l explice. Prezintă nuanţe variate, sensibilitate pluriformă. Am stabilit poezia acestui cântăreţ arborosan pe două planuri: 1). o irumpere, dezlănţuind vibraţii de rustic pitoresc, arpegii de *pluvium* în belşug de imagini; 2). interpretarea (cam liberă) a pateticului religios.

Dl Mircea Streinul s-a simţit în câmp deschis, liber, a dat vigoare unor acorduri metalice, cu tendinţe largi: se-ntâlneşte omul cu stelele, ca cerul pe creştetul dealurilor, în intensitate desăvârşită. Stelele, stelele, stelele... Mircea Streinul e un invertit. Îi sunt dragi stelele. E cea mai sublimă dragoste pe care poate s-o simtă un om. El s-a desprins de coaja pământului, s-a apropiat de stele în chip prestigios. Afecţiunea poetului pentru aceste flori pe plaurul cerului, pentru azurul infinit, îl face să exclame:

„Iconari, de ce nu luaţi cerul în suflet?” (p. 241).

Din colbul de stele al cerului urban şi rural, Mircea Streinul împleteşte versuri frumoase: prin pregnanţa expresiilor ridică sentimentele la gradul de perfecţiuni poetice. Am întâlnit, în „*Itinerarul*” lui M. S., imagini puternice, care ne dau dreptul să aşezăm poezia dumisale cu totul pe un alt meridian sufletesc, decât suavitate şi lirism facil:

„Sorb roua-n rădăcini de grâne-ogoarele.
În văgăuni, întunecimile se strâng” (*Panică*).

Câteodată versul rigid cedează unui început de legendă, pe modulaţie plăcută:

„Să vezi tu, măre, pasărea vicleană
cum stelele culege ca un fur;
o ia apoi spre stea răsăriteană,
stârnind suav lumina împrejur” (*Balada răsăritului de soare*).

Cu regretul de a amputa frumuseţea unei poezii, care îl apropie pe dl M. S. de Bacovia şi Arghezi, reproducem două strofe pentru atmosfera funestă, creată de prezenţa morţii:

„Moarte, tare eşti bătrână!
Văd că mult îţi trebuie, până să vii,
ca să mă iei de mână.
………………………………
Când voi simţi că-s al tău. bătrână
şi slută fecioară,
voi spune lăutarului să cânte din vioară,
iar eu, monoton,
îţi voi spune „Balada Morţii” –
balada ta, obosită moarte, –
de bietul Francois Villon,
şi sufletu-mi nopţii l-oi da,
spre-mpărăţia ta să-l poarte,
ca să se-mplinească voia sorţii” (*Cu moartea la un pahar de vin*).

Şi aceiaşi „fecioară slută”, care e la poarta casei poetului, în preajma miezului nopţii, îl face să însângere un ultim cântec, pentru iubita rămasă în lume:

„Dacă dorul m-a cuprinde
Seara-n cer când s-a aprinde,
crainicii iubirii tale
ţi-oi trimite stea la vale:
iar spre iad de mi-a-nsemna
cumpăna din Zodii drumul,
tu nu plânge că mi-a da
Domnul luminiţă-n fumul
nopţii ce m-a-nconjura.
Şi te rog să-i spui livezii
rugăciunea să mi-o spună
pe la ora-n cari hurezii
plâng sub stele şi sub lună” (*Ceremonial pentru noaptea cu moarte*).

Ultima strofă are imperfecţiuni de debutant. Amintisem, mai înainte, că dl Mircea Streinul e un interpret al pateticului religios, pe care, însă, îl prea denaturează:

„La ceasul ultim, vin din câmp, în trecere,
Isus şi prea iubitul său învăţăcel
Ioan; au-n mâini mănunchi de grâu şi secere, –
şi ostenit de vreme multă foarte-i El” (*Isus în cartierul industrial*).

Sentimentul morţii nu cred că l-a exprimat cu o sinceritate mai largă cineva ca dl Mircea Streinul, în rândurile pentru aducerea aminte a părintelui său şi a prietenului mort, anul trecut, în primăvara vârstei, regretatul poet Ion Roşca.

„Aici vine numai Ion Roşca; uneori tata – şi reverenda tămâiată e-ntotdeauna plină de pulbere, poate fiindcă trece prin prea multe stele în drum spre mine; ridică potirul şi sângele inimii lui Dumnezeu străluceşte în sufletul meu.

– Ion Roşca, şedeai în partea cealaltă a mesei. Cu o săptămână înainte de plecare mi-ai spus:

– Aş vrea să muncesc şi să scriu ca tine.

Crede-mă, Ion Roşca, aş fi vrut să munceşti şi să scrii ca mine; dar este o socoteală care nu este a noastră. Şi care spune:

„Tu ai să trăieşti – şi freamătă copacii de această bucurie.

„Tu ai să mort – şi freamătă copacii de această bucurie.

Pentru că Dumnezeu se bucură de tot ce e minune” (p. 235).

Acesta e misterul călătoriei noastre spre poarta celeilalte vieţi; o facem fără tânguire, ca într-o elegie searbădă. Calc ordinea de situare psihică a poemelor din „*Itinerar*”, de dragul unei poezii; versificaţia fragmentului istoric al domniei lui Petru Cercel, primul Domn român poet şi muzicant, aducător de romantice moravuri apusene:

„Ochi trufaşi de levantin
vraci isteţ la muieret,
bea doar soare-n loc de vin
că e craiul şi poet.

Frânge, seara, trup de păuniţe;

„Ah! ce dulci îs fetele muntene!
Au tot noapte deasă pe şuviţe
şi sub fuste bun prilej de lene.
…………………………….
Biserici zugrăvise craiul,
cu sfinte – aproape goale ca la Roma
şi părea atât de viu alaiul
că simţeau coconii-n nări aroma
veştmintelor de azur în loc
de boarea dulce-a firelor de busuioc”.

Însă:

„ţara rău s-a supărat şi atunci
ăl crai şiret s-a dus în lume –
în cetate vreo treizeci de prunci
n-aveau tată, n-aveau nume” (*Petru Cercel*).

Ar mai fi vrednice de menţionat numai câteva din poeziile cuprinse în acest volum, pentru că restului nu ie recunosc decât o valoare decorativă, ba unele prezintă, ici, colo, reminiscenţe din poeziile dlor Arghezi, Bacovia, Minulescu şi Crevedia.

Dl Mircea Streinul e un poet subtil, pe care darurile Polymniei îl vor ridica la înalte indicaţiuni, dacă va fi consecvent metaforei şi interiorului armonic. „*Itinerar cu anexe în vis*” inaugurează o carieră în care predilecţia lirică întruneşte mari calităţi. Privit tocmai prin prisma acestor calităţi, volumul dlui Mircea Streinul contribuie, într-o apreciată măsură, la îmbogăţirea liricei româneşti. / **Nicolae Albu**”[128].

1935: „Din recenta mişcare lirică bucovineană, atât de frumoasă în stângăcia întâilor ei mirări în faţa lumii, ne vine acum o carte. Tânărul poet **Mircea Streinul** a socotit, deci, că vremea secerişului plin a sosit şi că experienţa sa lirică a crescut şi s-a adâncit într-atâta, încât îşi cere haină într-un volum de somptuoase, de definitive proporţii.

Nu ştiu, deci, dacă mişcarea de adevărată bucurie, cu care am întâmpinat întâile slove ale entuziastei cete de poeţi a *iconarilor* mai poate fi repetată şi acum. Cartea aceasta – aşa cum e prezentată – vrea să se aşeze grea în cumpăna unui an şi hotărâtoare pentru evoluţia poetică a celui ce a întruchipat-o din tot ce-a visat el în versuri până acum. Îşi cere, deci, alte măsuri, mult mai severe. Şi lujerul fraged al acestei înfloriri de vis tânăr se încovoaie într-atâta singur, plecat de statura-i prea înaltă, încât te opreşte aproape un sentiment de milă, să-l aşezi într-un ierbar pentru de aci înainte, aşa cum ar vrea autorul. Căci dl Mircea Streinul e un poet ce se dibuie încă, departe, foarte departe de liniştea propriei lămuriri. Rodul încă n-a dat în pârgă şi adăstarea era poate mai bună.

Căci, pentru a aduce dovezi ale talentului dlui Streinul – care există, în adevăr, – înmănuncherea cu grijă a câtorva poezii frumos rotunjite ar fi cumpănit mai temeinic decât acest volum impozant, în care autorul se pare că şi-a adunat, cu excesivă pietate, orice crâmpei de vers ce a însemnat cândva pe hârtie. În adevăr, alături de stihul plin şi adânc:

„În sufletul murinzilor ce-s plânşi
sunt cântece-nainte luminate –
cum seara-şi are zorii zilei strânşi

[128] *Progres şi Cultură*, Nr. 1, Anul III, Târgu Mureş, ianuarie 1935, pp. 33-37

în alba norilor cetate”,

întâlneşti pretutindeni semnele unei primejdioase uşurinţe de a mânui versul, până la o incantaţie ce elimină orice auto-priveghere:

„În sat se ştia
– că se fură stelele;
Şi nu se ştia
– cine fură stelele”.

E apoi în sufletul dlui Streinul un zbucium accentuat – între reticenţele unei moderne lucidităţi, a unei spaime a nesiguranţei şi acea lumină caldă şi liniştită, pe care ţi-o aduce integrarea în lumea ce se înalţă spre ceruri, de pe pământul tău, **în mit, în istorie şi în credinţă**.

Mişcarea lirică bucovineană mărturisea îndreptarea spre un autohtonism, în care substanţa vie trebuia să o aducă folclorul. Povestiri de vitejii şi de iubiri pline de acea senzualitate şugubeaţă a românului, au fost căutate în bătrâni şi cronicari – deci aşezare pe linia mare a poeziei noastre; mitul nostru religios – care şi-a găsit o atât de frumoasă înflorire în lirica din preajma războiului – iarăşi şi-a coborât adesea lumina – când mai astrală, când mai aproape de pământ, – în stihurile iconarilor.

Dl Mircea Streinul nu s-a depărtat nici el de aceste căutări. Dar ceea ce surprinde este o pornire mult mal de departe: din acea mişcare simbolistă, atât de repede dispărută la noi, caracterizată prin Minulescu, şi întâia manieră a lui Adrian Maniu, cu parantezele de comentar ironic al elanului liric din versurile anterioare, cu abuzul de titluri şi subtitluri în poezie, cu mişcarea voit stângace a povestirii în baladă. Pentru verificare, voi aminti poemele: *Cu moartea la un pahar de vin, Revers, Pluviuni* şi mai ales *Balada Colombei*.

Ar fi aproape inexplicabil acest filon, pe care îl credeam pierit, dacă n-ar fi acea obişnuită dorinţă tinerească de a copleşi deodată lectorul. Când se va apropia de simplitatea pe care o mărturiseşte, câteodată, sufletul acestui poet – zăpăci de zumzetul nelămurit din el, chemat spre toate colţurile zării de năluci, care îl îmbie fără alegere — va putea să sune cântec în adevăr deplin pe alăute de lumină:

„Ora serii sufletul mi-l face una
Cu crinul Preacuratei din icoane,
Mi-l risipeşte-n mineral şi plante luna
Cum sfarmă apa stelele-n bulboane. / **Ovidiu Papadima**”[129].

1935: Despre **ce a publicat și ce s-a scris despre poemele lui Mircea Streinul**, în anul 1935, Miron Suru face următoarele referințe: „**STREINUL, MIRCEA**, *Apocalips, (Junimea literară,* an XXIV (1935), p. 269). * *Aproape de somn; Clan trist, sufletele, (Junimea literară,* an XXIV (1935), p. 7). * *Curcubeul, (Pământul,* an IV (1935), nr. 106, p. 2). * *Epigrame (Junimea literară,* an. XXIV (1935), p. 190). * *Fericitul Francisc din* Assisi *aşteptându-şi moartea*, (*Pagini literare*, an II (1935), pp. 422, 423). * *Itinerar cu anexe în vis – Cartea Pământului*. Cernăuţi, 1934. Editura Iconar. Tip. Glasul Bucovinei, 256 p., 16,5x24,5, 150 lei. **Recenzii de**: CĂLINESCU, G. *(Adevărul literar şi artistic,* s. II, an XIV (1935), nr. 745, p. 9); CHELARIU, TRAIAN *(Junimea literară,* an XXIV (1935), p. 22); CRONICAR *(Reporter,* an III (1935), nr. 56, p. 2); PAPADIMA, OVIDIU, *(Gândirea,* an XIV (1935), p. 162). – *Luminiş, (Frize,* an II (1935), nr. 3, p. 2). * *Moartea copacului, (Pagini*

[129] *Gândirea*, Nr. 3, Anul XIV, martie 1935, p. 162

literare, an II (1935), p. 136). * *Tarot (Azi,* an IV (1935), pp. 1546-1552). * *Fragment din Tarot sau călătoria omului, (Pagini literare,* an II (1935), pp. 315-316)"[130].

1937: „**Mircea Streinul**: *Zece cuvinte ale Fericitului Francisc din Assisi* (Editura „Ţara Şipeniţului" Cernăuţi). De numele domnului Mircea Streinul se leagă o întreagă mişcare literară, zisă iconaristă. Poezia arborosană a deschis o largă acoladă, ca să cuprindă în ea pe toţi meşterii versului, de la George Voevidca, până la modestul anonim Sextil Dascăl. Alegerea s-a făcut fără criterii. Peste toţi domină neastâmpărul şi inteligenţa, înfrăţită cu talentul dlui Mircea Streinul. Desprinsă din grup, individualitatea cuiva sau pierde, sau câştigă. Cazul dlui Mircea Streinul. Vom vedea în ce măsură a fost avantajat domnia sa prin ruperea de vechea tovărăşie, al cărei suflet a fost, până în momentul când Iulian Vesper, perfid, i-a luat-o înainte.

Cu trei ani în urmă, scriam undeva despre volumul „*Itinerar cu anexe în vis*". Am răsfoit revista în care iscălisem acele păreri asupra poeziei dlui Mircea Streinul. Puneam mari nădejdi în destinul său literar. Astăzi, deşi mai scrupuloşi, avem motive s-o spunem că nu ne-am înşelat. Într-adevăr, placheta de versuri „*Zece cuvinte ale fericitului Francisc de Assisi*", nu mai constituie, pentru noi, o iluzionare în putinţele de adâncire şi versificaţie ale poetului, ci o convingere ce nu se mai lasă substituită de îngăduinţa lectorului. Căci, dl Mircea Streinul a ieşit din desişul incert al vocabularului liric; nu fără costisitoare opintiri(„Tarot", „Divertisment" etc).

Fără îndoială, „*Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi*", faţă de celelalte înmănuncheri poetice, a împins ca un pas înainte poezia dlui Mircea Streinul. Ba, într-un fel de a vorbi, am putea zice că a înregistrat un succes. Însă, nu unul desăvârşit. Pentru că, multe greşeli, semnate în „*Itinerar*", sunt transmise prezentului volum. Deşi dl Mircea Streinul e înzestrat cu mult spirit critic. Dar ele n-au tăria unor piedici de neînlăturat. De aceea, nici nu stăruim asupra lor; şi mai mult, pentru a ne rămâne timp să poposim, recreaţi, în duhul creştin al poemelor sale.

Discret, liniştit, ca într-o săvârşire liturgică, Dumnezeu, ochi pretutindenesc, se lasă, larg, risipit, în tot omul, la fel ca în firele de iarbă. Simţirea poetului, suc al dragostei pentru lumea vegetală, s-a furişat în plante într-o grăbită fuziune:

„Iată, eram şi eu odată ram –
Şi râdea pământul prin mine la soare;
Deplin pe atunci mă bucuram,
Culegându-l pe Dumnezeu din mii de izvoare.
Apoi, veni o seară, când
Simţind cum o dulce-oboseală în frunze-mi pătrunde
Aş fi vrut să mă duc fără să ştiu unde
Şi-i auzeam pe ciobani, în vale atât de vesel cântând (*Către turme*)".

Înainte de a transcrie din splendida poemă a patra („*Către domnul Isus prin sat*") o strofă, unică, prin decorul ei lăuntric, în tot volumul dlui Mircea Streinul, să ne fie îngăduit a aminti ascendenţa – în acest gen de poezie – a doua nume, care, în mod sigur nu-i sunt streine dlui Mircea Streinul: Paul Claudel („*Les chantes du terre*") şi Ion Marin Sadoveanu („*Cântece de rob*"). Decât, că, niciunul n-are accente aşa de puternice, cum am întâlnit în placheta poetului iconarist:

[130] Suru, Miron, *Sinteză biblio-critică*, Editura Librăriei Pavel Suru, București 1935, p. 57

„Pământ, pământ!
Sfinţitor şi binecuvântat pământ!
Te simt pe frunte, luminare,
Ascunziş, de seară, ascultare,
Frate cu sobolul şi cu aurul să fiu,
Rădăcina fagilor să mă cuprindă”.

Apoi, ceea ce îl apropie, până la leit motiv, de inspiraţia sfântului poet din Asissi, e în continuarea aceleiaşi poezii („*Despre ora nelămurită*”):

„Pământ, fratele soarelui,
Deschide-ţi braţele de piatră,
pământ, prietenul luceafărului,
în ce afund nepătruns
pe Dumnezeu L-ai ascuns?”.

După ce a grăit „către fratele întuneric”, obosit, dar fără căderi, se întoarce în lumea simbolurilor vii, luminând dependenţa omului în voinţa celui Prea Înalt!

„Vrea robul Tău să moară.
Doamne,
Vrea-n arbori iar să treacă, iar în grâne
să circule, spre lauda Ta, şi-n rouă
să-şi aburească răsuflarea, pâine
să-i fie inima ca-n două
să i-o frângi (*Către Dumnezeu-Tatăl*)”.

Şi aşa, strâns în chinga celor „Zece cuvinte...”, a ţesut fir întins peste 40 de pagini; mai mult descriptiv, vădit înclinat spre pastel; în poleiul cuvintelor s-a dăruit inegal, neputând supune întotdeauna sugestia mijită în colţul unei idei hărniciei avare a condeiului. Nu-i facem, totuşi, din aceasta un reproş dlui Mircea Streinul. N-am avea de ce, fiindcă, dincolo de ceea ce este în carte – adică în poezie, – sau, altfel spus, ceea ce nu localizează o reflecţie în conştiinţa poetului, scapă controlului nostru. Lângă celelalte versuri ale dlui Mircea Streinul, „Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi” sunt un adaus preţios / **Nicolae ALBU**”[131].

1938: „*Corbul de aur*, placheta dlui Mircea Streinul, este o frumoasă şi rară închegare poetică. Versul armonios şi grav al fecundului iconar bucovinean s-a realizat în paginile acestea ca un bogat izvor de lirism. Pentru aceasta, precum şi pentru multiplele sale planuri, îl urmărim, de-aici, cu atentă şi vie simpatie. / **Mihail Chirnoagă**”[132].

1938: „**Mircea Streinul**: „*Ion Aluion*” roman (Editura „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuţi). Auzim vorbindu-se mereu de o mult aşteptată descentralizare a culturii, fapt care, de câtăva vreme, ne-a captat complet luarea aminte, dar nu cred că acest lucru este pus în practică mai minunat decât în *Bucovina iconarilor*, în Bucovina arboroseană, care freamătă de forţe tinere şi care ne dă, zi cu zi, dovada potenţialităţii sale creatoare. După Cluj, mişcarea literară bucovineană – în ritmul acestei reale descentralizări de care vorbim – ne prezintă o surprinzătoare ascendenţă faţă de celelalte mişcări literare „provinciale“ şi acest fapt, deşi ne pune oarecum în inferioritate, trebuie să-l recunoaştem. Printre promotorii literari bucovineni

[131] *Lanuri*, No. 1, Anul IV, Mediaş 1937, pp. 53-55
[132] *Front literar*, Seria II, No. 4, Anul III, Braşov, septembrie 1938, p. 12

ai generaţiei tinere, trebuie numărat, ca vrednic ostaş, **Mircea Streinul**, care, mi se pare, nu a împlinit încă treizeci de ani, dar care are la activul său nu mai puţin de nouă volume, editate şi publicate, primite toate cu elogii de critică – unul distins cu premiul de poezie al S. S. R. pe 1934 – iar în pregătire vreo treisprezece! Este o uluitoare forţă de muncă, care aproape că te înspăimântă. Că Mircea Streinul excelează şi calitativ, nu numai în cantitate, despre aceasta ne adevereşte, din nou, recenta-i carte, asupra căreia vrem să spunem câteva cuvinte: „*Ion Aluion*”...

De la început, ceea ce trebuie spus despre ea e numai laudă. Fiindcă, dincolo de una sau două stângăcii, care, foarte rar de altfel, fac fraza pe alocurea greoaie – rezultat al muncii neîntrerupte, probabil – „*Ion Aluion*” ne vesteşte nu numai pe poetul, ci ne dă semnele sigure ale unui mare talent epic în devenire. Poate mai mult. Nu ştiu dacă Mircea Streinul dispune sau nu de o apreciabilă informaţie filozofică şi de o cunoaştere integrală a fenomenului psihologic, dar fapt este că, pe lângă mijloace simple, domnia sa reuşeşte că contureze splendid tipuri psihologice, de o rară veritate. Pentru un scriitor de vârsta domniei sale, acest fapt este desigur un mare avantaj, fiindcă ceea ce mai rămâne de făcut nu este o greutate pentru autor. Limba bogată, pe care parcă o mânuieşte cu o mistrie fermecată, ne dă dovadă că tot ce e mai necesar în acest interesant caz de creaţie este doar o mai îngrijită triere a termenilor, pentru a se evita împerecheri de vocabular prea originale. Încolo, ne pare că se integrează într-o categorie superioară, care îi face cinste...

„*Ion Aluion*” este un roman în care veridicul se împleteşte fericit cu fictivul. În post-faţa pe care autorul o dă la sfârşitul cărţii, găsim o delicată justificare, care explică deplin aderenţa şi nervozitatea cu care probabil a fost scrisă această istorisire impresionantă. Printre altele, ni se spune în această post-faţă:

„Subiectul romanului de faţă nu e inventat. Ion Aluion a trăit, în comuna Cuciurul Mare, unde a fost spânzurat, în decursul războiului mondial, pentru „înaltă trădare”. Am crezut de cuviinţă să schimb numele eroului”...

Apoi:

„Relatarea riguros exactă a cazului din Cuciurul Mare se găseşte într-o documentată lucrare a dlui prof. Theodor Bogdan, asupra opresiunilor îndurate de populaţia Bucovinei, din partea autorităţilor austrice, între anii 1914-1918. Numele real al wachtmeisterului asasin e Iohan Drescher. Respectivul s-a sustras pedepsei, în urma unui certificat medical, obţinut de la un medic desigur inconştient şi, pare-mi-se, trăieşte (şi astăzi) – după cum am fost informat – la Brăila. Cucernicia Sa părintele arhimandrit Dionisie D. Burac (parohul Avacum din această carte) mi-a istorisit, de multe ori, cu lacrimi în ochi, drama ce-a cutremurat sufletele bieţilor ţărani din Cuciurul Mare“.

Întreaga acţiune a romanului se petrece în numai 24 de ore. Copilul Ion Aluion, feciorul lui Anton Aluion şi al Teclei, este surprins de wachtmeisterul Dreher, întâlnind în câmp şi vorbind cu conducătorul unei patrule de ruşi. În plin război, satul Cuciurul Mare se afla între două fronturi, iar în clipa când începe acţiunea romanului, el este încă sub stăpânirea austriecilor, reprezentaţi prin câţiva jandarmi, comandaţi de Dreher. Wachtmeisterul pune pe jandarmul Honig să-l aresteze pe bietul Ion Aluion, pentru „înaltă trădare“, şi, după ce îl bate îngrozitor, născocind fel de fel de torturi, îl închide într-un beci, căutând o modalitate de a-l extermina cât mai „legal“. Este cuprins de un fel de beţie de cruzime şi bestialitate, pe care pana autorului ne-o dă ca principală trăsătură psihologică a acestui dement. Dreher sileşte pe primarul rutean să „judece“ pe Ion Aluion şi să-l condamne la moarte, nefiind altă autoritate mai înaltă în sat, care să facă aceasta. Astfel, bietul copil, o făptură de cincisprezece ani, întru nimic vinovată, este sortit pieirii, cu toată împotrivirea disperată a Teclei şi a părintelui paroh Avacum. Nimic nu poate împiedica desfăşurarea dramei, nici măcar înfăptuirea speranţei că ruşii vor ocupa satul. Noaptea, wachtmeisterul Dreher coboară în beci şi, pentru a-şi satisface pornirile bestiale, îl bate din nou pe Ion, torturându-l în fel şi chip, exasperat de faptul că

băiatul nu vrea să ţipe cu nici un preţ. În bătaia îngrozitoare, îi scoate şi un ochiu. În care timp, Tecla, mama copilului, se roagă în biserică pentru mântuirea copilului ei. Mai apare, apoi, Rozalia, amanta gândurilor anilor fragezi ai lui Ion Aluion. Ea vine să-l scape pe Ion, dar, văzându-l atât de desfigurat, se îngrozeşte şi fuge, spre durerea bietului copilandru, care, până aci, cu toate torturile, nu simţise dureri. Îl insensibilizase nedreptatea ce i se făcea şi ferocitatea de bestie a wachtmeisterului Dreher. În acest iad dogorit şi de o secetă arzătoare, care se prelinge, tot timpul acţiunii, ca un leit motiv justificativ al tensiunii psihice anormale, în care se află toate personagiile romanului, Ion Aluion găseşte totuşi mângâiere în omenosul Honig, jandarmul k. u. k. La un moment dat, acesta îl ameninţă pe Dreher că îl va omorî, dacă nu conteneşte cu torturarea sărmanului prizonier. Noaptea trece, în sfârşit, şi chinurile lui Ion Aluion se sfârşesc; este condus la spânzurătoare şi executat.

Acesta este subiectul romanului. Cu toate că, în aparenţă, el pare oarecum banal şi lipsit de acel inedit integral, care marchează, de cele mai adesea ori, reuşita unei cărţi, Mircea Streinul a ştiut să exploateze în aşa fel diversele momente ale acţiunii, cât şi justificarea psihologică a personagiilor, încât cartea se citeşte cursiv şi cu un interes egal, până la sfârşit. Paginile în care ni se povestesc torturile îndurate de Ion Aluion, paginile în care ni se arată spânzurarea lui şi acel proces sufletesc, în timpul agoniei eroului, sunt demne de pana unui romancier cu posibilităţi universale. Ca şi acel minunat portret psiho-patologic al wachtmeister-ului Dreher.

Maturitatea şi sobrietatea, cu care sunt scrise pasagiile privind eroticul, denotă nu mai puţin un mare talent. Pentru ilustrarea acestui fapt, redăm un pasagiu, pe care îl socotim printre cele mai fericit realizate:

„Tecla se măritase la şasesprezece ani. / De când îi lipsea bărbatul, carnea o chinuia uneori, noaptea, dar îşi strângea pumnii şi nu se dădea supusă. De câte ori nu i-au bătut flăcăii la fereastră! – însă nu li s-a răspuns niciodată, deşi nopţile, mai ales cele de primăvară, erau afurisit de turburătoare, în tăcerea lor de liliac înflorit sau de iarba fragedă, la-ntâia coasă”.

Unde se mai vede şi simplitate sănătoasă a descripţiei, ceea ce constituie autorului alt titlu.

Sau în scena teribilă a agoniei. Agonia şi moartea spânzuratului care intră în nimicnicie pe poarta largă a unei voluptăţi supreme şi scump plătite. Mircea Streinul ştie să dea unor asemenea pagini acea căldură plină de simpatie, care ne pune astfel într-o lume surprinzător de veridică, situându-se pe un plan cu mult mai ridicat şi privind lucrurile degajat de orice tentaţie de a se lăsa imaginaţiei. Fiindcă, deşi „Ion Aluion” nu este o carte de produse imaginare, dintr-o lume exclusiv a plăsmuirilor, ea se aliniază totuşi în şirul cărţilor bune ale literaturii noastre mai noi. Fără să vrem, ne gândim la „Pădurea spânzuraţilor”, a dlui Liviu Rebreanu, care, ce e drept, scrisă mai sobru, nu permite o comparaţie mai adâncită. Totuşi trebuie să remarcăm, cântărind doar sfârşiturile ambelor cărţi, că alături de sobrietatea scrisului domnului Liviu Rebreanu, Mircea Streinul, pe lângă aceleaşi teme, aduce o notă oarecum revoluţionară, afectivă şi foarte personală, care pentru noi nu este lipsită de interes. Evoluţia astfel concretizată, este de aşteptat că tânărul şi proaspătul romancier va păşi pe aceeaşi pârtie, pe care, cu câţiva ani în urmă, resursele şi posibilităţile titanice ale lui Liviu Rebreanu a trasat-o, arătând-o ca singură şi cea mai preţioasă cale pentru devenirea în universal a romanului românesc.

În aceiaşi carte, pentru complectarea celor aproape 300 de pagini, Mircea Streinul ne mai dă o nuvelă, scrisă acum un an, care nu mai puţin ne-a deşteptat interesul. Nuvela este relativ lungă, iar acţiunea stranie şi cu totul particulară – particularul se vede a fi, de aci, încolo, o calitate a domnului Mircea Streinul – se petrece în timpul unei singure nopţi. Autorul are o predilecţie deosebită pentru acţiunile strânse şi analitic deplin controlabile, pe care şi-o satisface şi aci. În decurs de 24 de ore, el situează subiectul şi tot în cadrul acestei unităţi de timp, el dă rezolvarea conflictului. Aidoma tragediilor antice. Nuvela are titlul

„*Cazul profesorului Ipatie Hrisant*”, care, spre deosebire de „*Ion Aluion*”, ne duce, de la începutul lecturii, într-o lume de plăsmuiri, aproape în fantastic.

Ipatie Hrisant, profesor de latină la un liceu din Cernăuţi, se găseşte, într-o seară de iarnă, în prada unor nelinişti neînţelese, care îl fac să renunţe la muncă şi să rătăcească prin oraş. Porneşte în neştire, cu obsesia că gazda lui ar fi fost asasinată, până ce o întâlneşte pe stradă. Trece, apoi, în alt făgaş de gânduri bolnave şi, la un moment dat, întâlneşte pe Alina, femeie stranie, spirit abia ieşit din mormânturi, strigoi condamnat să rătăcească mereu în căutarea unui iubit, care s-o urmeze în lumea ei de umbre, scăpând-o de neîncetata ei rătăcire. Fac cunoştinţă şi merg amândoi într-un restaurant mic, unde nici cinicul Vasilescu, un prieten al profesorului, nu izbuteşte să alunge vraja morbidă, care îl cuprinde pe Hrisant. Fără preget îşi mărturiseşte iubirea. Alina i-o primeşte, dar îi dă să înţeleagă, trist, că, odată cu ivirea zorilor, ea nu va mai fi a lui. Ipatie Hrisant o conduce până la poarta cimitirului, unde ea dispare, ca să se coboare în cine ştie ce cavou pierdut, iar el, senin şi plin de luciditate, oferindu-se jertfă pentru izbăvirea Alinei, îşi deschide vinele de la mână, scriind cu degetele însângerate, pe zidul cimitirului: „Aşa sfârşeşte o mare dramă” (un sfârşit de nuvelă cam strident ce-i drept, dar nu lipsit de inedit). Motivul sinuciderii se pare că este mult amplificat de conştiinţa nimicniciei întregii existenţe, câştigată în micile mizerii ale vieţii şi plictiselile de toate zilele, astfel că întâlnirea cu Alina rămâne ceva simbolic, ceva ce i se oferă de Dincolo, pentru a fi izbăvit de frământările vieţii. Concepţia cu care a fost plămădit subiectul nuvelei nu este lipsită de straniu. Prin fantasticul ei, Alina ne aminteşte pe „Domnişoara Cristina” a lui Mircea Eliade, cu care se pare că are anumite aderenţe de o veritabilă identitate. Ceea ce vrea să ne arate Mircea Streinul, după cum însuşi ne spune, într-o notiţă, este împrejurarea că fiecare în lume are o taină ori o ranchiună care-i macină existenţa, cancer faţă de care nu există izbăvire decât în neant, în moarte. Problema este interesantă şi cred că, până la o soluţionare definitivă, comportă discuţiuni...

Privind retrospectiv, cartea „*Ion Aluion*“ şi „*Cazul profesorului Ipatie Hrisant*“ ni se arată ca un fel de celebrare a durerii, fizice ori sufleteşti, fapt care îl situează pe Mircea Streinul, în ochii noştri, pe o poziţiune aproape dostoiewskiană.

Cât priveşte limba întrebuinţată, avem aci un caz interesant şi evident de lectură vastă, cu întinse posibilităţi în interpretare şi nuanţări. Mircea Streinul are ceva din substratul iniţial al creatorului de opere masive şi, personal, credem că viitorul va veni să adeverească această credinţă a noastră. Fiindcă, după semnele evidente de până acum, el ne arată că tot ceea ce îi mai trebuieşte este acea efervescenţă condiţionată de o lungă trăire omenească, pentru a ne da o operă cu adevărat epocală. Şi credem că nu exagerăm. / **MIRCEA T. BANDU**”[133].

1938: „**Mircea Streinul**: *Ion Aluion* (roman, editura „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuţi). În aceasta nouă editură bucovineană a apărut o carte, pe care autorul, dl Mircea Streinul, o întitulează roman. În realitate este o povestire de război. O povestire de proporţii mai întinse, tristă şi cruntă ca mai toate povestirile de război.

În activitatea literară a dlui Mircea Streinul, după ce a robotit cu succes în poezie, cartea de faţă este primul pas temeinic în ogorul mai arid al prozei. Căci „*Aventura domnişoarei Zenobia Magheru*” nuvela apărută recent, în editura „Vremea”, este o încercare în proză aproape nereuşită. De altfel şi din povestirea ce avem în faţă se poate vedea că prozatorul din dl Mircea Streinul nu a ajuns la înălţimea autorului acelui poem perfect închegat, care se numeşte „*Tarot*”. Domnia sa umple „romanul” cu episoade inutile şi cu descripţii de tactică militară sau numai geografice, chestiuni care îşi află prea puţin loc într-o bucată de literatură. Apoi, persistând, cu o atenţie puţin justificată, asupra cruzimilor şi torturilor născocite de mintea bolnavă a şefului de jandarmi Drehser – probabil pentru a stabili

[133] *Luceafărul – Revista regionalei bănăţene a „Astrei”*, Nr. 9-10, Anul I, Seria II, Timişoara, septembrie-octombrie 1938, pp. 52-55

o fişă psiho-patologică – dl Mircea Streinul a neglijat noţiunea de *sensibilitate estetică*, noţiune care se îndepărtează cu totul de un asemenea factic procedeu. Vine apoi o interminabilă serie de dialoguri fade, sau de-a dreptul obositoare. Citām:

„– Mă, scoală-te!
– Vai, mamă – mamă de ce m-ai făcut?
– Scoală că iar te pocnesc (pag. 21)”.

Sau în altă parte:

„– Cald astăzi, Honing, nu?
– Cald...
– Cred că are să ploaie (?) Prea-i zăpuşeală a dracului!
– A să ploaie...
– Da, da, Honing! A să ploaie grozav...” etc.

Mai intervine, în text, un număr de moldovenisme greşit plasate şi o seamă de banalităţi stilistice, cu ajutorul cărora trebuie să fii un măiestru al prozei ca să faci Artă.

Totuşi, urmând calea unui strict obiectiv, nu putem să subliniem la autorul lui „*Ion Aluion*” o dibăcie în dozarea materialului emoţional, o gradare în fazele povestirii. Dar să fim bine înţeleşi: dl Mircea Streinul este un atent povestitor. Dovadă este şi faptul că această carte este aproape lipsită de portrete (un povestitor bun nu trebuie să fie numaidecât şi un portretist). Chipul şi sufletul eroului principal sunt cu totul neglijate. Unde autorul a reuşit întrucâtva, este în redarea nudă a omului lipsit de suflet, care este Drehser, precum şi în descrierea lui Honing, care, în contrast cu obligaţiunile sale puţin omeneşti, pare să aibă un suflet, o înţelegere pentru durerile celor cu care este nevoit să vină în contact.

Povestirea este simplă. Un episod barbar, înapoia frontului, într-un sat, Cuciurul Mare, Ion Aluion, un copil de 15 ani, suflet bun şi mare haimana în satul sau, cu tatăl plecat pe front şi cu o mamă – Tecla – al cărei portret sufletesc este bine redat, împovărată de grijile unei gospodării, pe care trebuie să o orânduiască singură, – acest Ion Aluion este acuzat, de către şeful postului de jandarmi, austriacul Drehser, de trădare, pentru simplul motiv că a fost văzut de acesta vorbind cu o patrulă de ruşi, rătăcită prin partea locului. Dar Drehser este o brută, una din prea multele brute create de război. Fără un motiv temeinic, înjghebează un tribunal ad-hoc, compus din el, primarul satului şi jandarmul subaltern. Presaţi de ameninţările brutei, ceilalţi doi judecători dau un verdict de condamnare la moarte prin spânzurătoare, verdict pe care Drehser se grăbeşte să-l execute, cu câtăva vreme înainte de intrarea trupelor ruseşti în sat.

Acesta este subiectul, luat din lumea cea reală, după cum ne mărturiseşte într-o notă, la urma povestirii, dl Mircea Streinul. Şi pe canavaua lui autorul ne dă o povestire cu suficiente calităţii de stil şi tehnică. Volumul este completat cu o bună nuvelă psihologico-fantastică: *Cazul profesorului Ipatie Hrisant*. După modestă mea părere, această piesă este una din cele mai bune opere ale dlui Mircea Streinul. Subiect, tehnică, gradaţie în acţiune, analiză psihologică, motivare raţională, bun gust, toate acestea sunt întrunite cu prisosinţă în nuvelă, care poate fi definită fără greş: un punct de vedere literar al justificării psihologice a sinuciderii. Este, în această nuvelă, un duh de fantastic poesc, de analiză a fenomenului cerebral, care îndeamnă atâtea vieţi viguroase, dar moleşite de neînţelese zbuciumări, să păşească neîndurat din banalitate, cu preţul unic al propriei lor vieţi

Din lipsă de spaţiu, nu putem analiza cum se cuvine nuvela dlui Mircea Streinul, care ne arată un bun prozator, ascuns, totuşi, în cutele unei rochi, prea delicate: aceea a Poeziei. Căci dl Mircea Streinul rămâne un bun şi definitiv poet. Dar ne îngăduim o întrebare: a

observat domnia sa cât de bine îi stă în vestmântul acesta, împodobit cu stele şi multă aurărie, al Poeziei? / **N. LADMISS-ANDREESCU**”[134].

1940: „Ne propusesem a comenta „*Opera lirică*“ a dlui **Mircea Streinul**, apărută la Cernăuţi, în anul 1939, şi cuprinzând cea mai mare parte a poemelor lui din anii 1929-1939. Cu toată încercarea de a ne supăra pe Mircea Streinul, n-am reuşit s-o facem, căci, peste toate greşelile domniei sale, rămâne un poet de mâna întâi.

De aceea, în acest moment, ne exprimăm deplina preţuire pentru opera pe care a scris-o, – iar sub cuvântul operă, înţelegem literatura frumoasă pe care a realizat-o. Numai acest Mircea Streinul ne interesează. Pe altul nu-l cunoaştem. Şi nici nu vrem să-l cunoaştem.

Aşa stând lucrurile, pentru opera lui Mircea Streinul nu avem decât cuvinte bune. Stejarii filelor sale, brumele, stelele, azururile, viorile, pădurea, ploile, lunile mici, ciutele, cerbii, frunzarele şi luceferii ne sunt dragi. Cizelarea lui artistică, după cum afirmă şi George Drumur, a atins cea mai înaltă cotă a literaturii bucovinene. Neîntrecută, prin urmare. Dar nu de neîntrecut, – precizăm.

Din „*Opera lirică*“, subliniem „*Divertismentul*“, cele „*Trei fabule*“ şi „*Bucolicele*“. Toate sunt realizări mari. Dar mai ales ultimele două cicluri se impun prin prospeţimea lor. Şi, oarecum, prin originalitatea lor. Ceva comun cu Topârceanu, – şi, totuşi, e Mircea Streinul! O notă ruptă dar din Virgiliu, – şi, totuşi, Cernăuţii.

Prin urmare, Mircea Streinul rămâne poetul pe care-l ştiam: adânc şi foarte serios înclinat pe zăpada filelor, pe care le iubeşte mult. / **p. p. b.** (Pavel P. Belu)”[135].

1941: „**Mircea Streinul**: *Drama casei Timoteu*, roman, Editura „Cultura Românească”, Bucureşti, 1941. Autor al mai multor volume de versuri, care l-au aşezat între fruntaşii liricii bucovinene, dl Mircea Streinul cultivă, cu aceeaşi hărnicie, ogorul vast al prozei, reuşind să realizeze opere remarcabile. Am avut ocazia, altădată, să arătăm calităţile poeziei domniei sale, insistând îndeosebi asupra laturii mistice, adânc creştine, şi, totodată, asupra perfecţiunii formale.

Un poem, cum este *Corbul de aur*, ridică, fără îndoială, pe un poet ajuns la maturitate, cu posibilităţi din cele mai ispititoare. Este interesant de remarcat, aici, faptul că, spre deosebire de confraţii săi, care, abandonând lira, au încercat nuvela sau romanul, dl Mircea Streinul a ştiut să se debaraseze, de la început, de acel leit liric, care formează apanajul poeţilor.

Vom întâlni lirism, desigur, şi în *Aventura domnişoarei Zenobia Magheru*, sau *Aluion* şi, mai ales, în *Viaţa în pădure*, dar desfăşurarea epică a conflictelor este întru toate remarcabilă.

Drama casei Timoteu, cu tot titlul de roman senzaţional, este o carte de amară experienţă omenească, cuprinzând destinele unei familii, peste care trece valul tulburător al vieţii, o carte de pură literatură. Ceea ce, de la început, trebuie subliniat este că autorul a reuşit să ne dea, într-o limbă literară demnă de cei mai mari scriitori ai noştri, o descriere a vieţii mărunte, cu toate bucuriile şi necazurile şi prinzând caractere perfect verosimile.

Figura acelui oportunist, mai întâi, apoi vajnic bătrân, Mafteiu, intră în galeria personajelor celor mai puternice din literatura românească. Începută din pragul adolescenţei lui Mafteiu şi până sub semnul morţii, ca spânzurat, a tatălui lui, descrierea vieţii acestuia ne face cunoscută străduinţa omului de a-şi învinge destinul. Stăpân, până la urmă, pe toate bunurile câte le poate oferi lumea, el este doborât de faptul că familia i se pierde, plătind nelămurite greşeli ale trecutului.

[134] *Lanuri*, No. 4-5, Anul V, Mediaş 1938, pp. 136-138
[135] *Luceafărul*, Nr. 4, Anul VI, Seria II, Timişoara, aprilie 1940, p. 44

O altă figură centrală a romanului este Lalea, femeia potcovarului Iuridovi, iubită de fiul lui Anton (Anton este băiatul lui Mafteiu), dar care duce o viaţă destrăbălată, explicabilă numai prin construcţia-i fiziologică şi influenta puternică a mediului.

Dar cartea aceasta mai vrea să arate ceva, şi anume: Toţi acei care se ridică de jos, din ţărănime, fără un puternic suport moral, atunci când intră în viaţa de oraş, sunt distruşi de aceasta. Singura lor salvare este revenirea la brazdă, la viaţa mistică. Fiecare vede însă că, atunci când omul se dezmeticeşte – şi numai în fata loviturilor soartei – este prea târziu. Ca întotdeauna, prea târziu.

Iată finele cărţii :

„Primăvara era foarte frumoasă. Simţind căldura binefăcătoare a soarelui, Mafteiu îi telefonă într-o zi lui Anton, cerându-i automobilul. Imediat ce maşina sosi, Maftei şi Andrei plecară la Camena. Bătrânul îi ceru băiatului ca acesta să-l conducă în câmp.

– Cineva ară în apropiere, nu?

– Da, domnule Timoteu.

Bătrânul se plecă şi ridică un bulgăre.

– Pământ gras şi bun...

Apoi, îşi îndreptă privirea stinsă la soare.

Deodată îşi duse mâinile la ochi.

– Andrei, mi se pare că văd... (Bătrânul pierduse vederea)... Da, Andrei... văd! Nu visez... Văd! Andrei, pleacă imediat la Cernăuţi! Spune Veroniei c-o aştept aici... Mâine vreau să ies la arat, măi Andrei! – şi chiui, răscolind până departe miriştile, care aşteptau fierul generos al plugului şi sămânţa lanurilor viitoare”.

Dar însemnările noastre se termină din cauza loviturilor de tun.

Războiul ne-a întrerupt lectura.

O vom continua după ce iureşul va trece, în România Mare de mâine.

Lectura romanului ne urmăreşte şi în nopţile când ne oprim să ascultăm simfonia gloanţelor. / **Aurel MARIN**”[136].

1943: „**Mircea Streinul**: *Soarele răsare noaptea*, roman (Editura *Publicom,* 1943). Despre bogata înflorire literară a *Iconarilor* ne-am ocupat la timpul potrivit, în paginile acestei reviste, şi în altă parte, unde, odinioară, deţineam un foileton critic. Astăzi nu se mai poate vorbi de o mişcare a iconarilor, deoarece momentul a fost depăşit chiar de evoluţia scriitorilor care au renunţat la tematica şi ideologia literară a grupului. Cu năzuinţa firească de a se realiza în cultura unei ţări, ei s-au îndreptat către marea matcă a fluviului care adună şi contopeşte toate apele de la izvoare. În aceste împrejurări, nu se mai poate vorbi de o literatură bucovineană, cu orizonturi şi finalităţi regionale, ci de integrarea efectivă a iconarilor în procesul cultural al ţării.

Primul care s-a desprins de cercul restrâns a fost dl **Mircea Streinul**, şi augurii i-au fost binevoitori. Astăzi, după o bogată activitate, dl Mircea Streinul este un romancier consacrat. *Ion Aluion*, romanul publicat în 1939, fixează punctul de trecere dintre lirica fantastă şi originală a poetului bucovinean şi scriitorul cu resurse epice variate şi multiple. Un pas mai departe, cu *Drama casei Timotei*, dl Mircea Streinul s-a impus şi criticii literare, care s-a grăbit să-l aşeze alăturea de Mihail Sadoveanu şi Liviu Rebreanu. Într-adevăr, sondele pe care domnia sa le arunca fin vicisitudinile dramatice ale vieţii rurale, scormoneau roca sufletească a unor oameni cârmuiţi de instincte puternice, care triumfau în bine sau în rău, printr-o acţiune voluntară, sau se prăbuşeau sub judecata aspră a blestemului. Cadrul social nu constituia un punct de atracţie pentru desfăşurarea unei acţiuni analizate în amănunţime, epica dlui Mircea Streinul mărginindu-se la înfăţişarea unor procese sufleteşti de o mare intensitate

[136] *Pagini literare*, Nr. 7-8, Anul VIII, Turda 1941, pp. 120-122

dramatică. Lumea înconjurătoare, cadrul social, masa anonimă, în astfel de împrejurări, nu cuprinde viziunea scriitorului.

Deşi dl Liviu Rebreanu ţine cu tot dinadinsul, în retrospecţia critică pe care o face romanelor sale, să-şi consacre meritul de a fi un interpret al maselor, elementul anonim şi uniform trebuind să fie în aceste împrejurări pe primul plan, noi credem dimpotrivă, că ceea ce rămâne, ca o cucerire indiscutabilă în opera dumisale este tocmai dramatismul excepţional al unor oameni desprinşi de stihia incapabilă de a se caracteriza prin ea însăşi. Aceleaşi motive ne îndreptăţesc afirmarea că dl Mircea Streinul este mai aproape de Liviu Rebreanu, decât de dl Sadoveanu. Nici dl Mihail Sadoveanu nu este un interpret al maselor, dar este un cunoscător al sufletului colectiv, în reprezentativele lui transfigurări, şi un neîntrecut zugrav al cadrului social, etnic şi istoric. Pe de altă parte, dl Mircea Streinul a avut grijă ca, făcând oarecari concesii publicităţii – procedeu de altfel îngăduit –, să ne atragă atenţia că, prin suflul umanitar, înţelegător şi tolerant, se apropie de Panait Istrati.

Această auto-caracterizare ne pune pe drumul adevărat. Stan Nimeni, eroul romanului *Soarele răsare noaptea*, păşeşte peste morţii războiului actual, cu o luciditate încrâncenată de fatalitate. Rănit, se întoarce în ţară şi forfota Bucureştilor nu-l reţine; îl dezamăgeşte şi plecarea lui la Cuciurul Mare este o fugă în legendă şi în ireale întruchipări, căci aici cunoaşte o lume ciudată şi grotescă, macerată de porniri duşmănoase şi de o dostoewkiană alcătuire sufletească. De aici romanul devine episodic, fără o strictă legătură între capitole, fără finalitatea unei acţiuni precise. Episodul cu Tărăboanţă; răzbunarea lui Pătraşcu Hrib pe câinii lui Durac; replica lui Durac, pârjolul grajdului; salvarea de la incendiu a lui Culai; aruncarea lui Durac în văpaia grajdului; boala preotului muşcat de o pisică turbată; accidentul din pădure al lui Iordan Codiţa, mâncat de viu de lupi, – sunt, după cum spuneam mai sus, episoade de un puternic dramatism, care tocmai prin faptul că se menţin prin ele însele, independente de acţiunea epică propriu-zisă, adulterează autonomia de structură a romanului.

Romanul nu poate fi numai o înlănţuire de episoade dramatice, care, chiar dacă au o motivare psihologică, nu satisfac prerogativele genului, care presupune o acţiune continuă şi bine închegată. Dl Mircea Streinul dispune de toate calităţile care se cer unui romancier, fiind în pagubă cu elementul de coerenţă al acţiunii, care trebuie să fixeze atenţia asupra desfăşurării epice. Lacuna este scuzabilă, la un romancier care lasă să cadă accentul asupra dramatismului sufletesc, materialul uman interesându-l exclusiv prin procesul lui interior, fără o legătură de cauzalitate cu complexul social. De altfel, romanul *Soarele răsare noaptea* este închipuit sub indexul fatal al zodiacului. Sub apăsarea constelaţiei din ora naşterii, se mântuie şi viaţa lui Stan Nimeni. Ideea centrală a romanului nu este zvonită din străfundurile unor superstiţii, ci din încredinţarea că aşa trebuie să fie, deoarece datele astrologice – elemente astăzi dovedite ştiinţific – depăşesc voinţa oamenilor. În redarea acestei concepţii, dl Mircea Streinul nu este un fatalist, ci un creier lucid, cu justificări ştiinţifice. Într-o paranteză de la pagina 230 – introdusă ca o divagaţie intelectualistă – suntem lămuriţi asupra eternităţii spiritului desprins de corpul muribund:

„Cu puţin înainte de moarte, toţi oamenii, chiar şi nebunii îşi recapătă întreaga facultate de gândire. S-a constatat că până şi cei ce au creierul complet tumefiat îşi câştigă iarăşi putinţa de a judeca normal. Faptul acesta e unul din cele mai puternice argumente ale teologiei fundamentale că sufletul există. În timpul vieţii, el are nevoie de un instrument pentru a se exterioriza şi instrumentul acela este creierul. În apropierea momentului în care sufletul e gata să se detaşeze de trup, el se dispensează de creier, aşa că se poate exprima absolut corect, indiferent de starea creierului".

Am citat acest pasaj, care, deşi în contextul romanului nu are o semnificaţie deosebită, dar învederează substratul unor preocupări spiritiste. Dl Mircea Streinul izbuteşte, astfel, să pună şi anumite probleme, pe care romanul, până acum, nici n-a încercat să le rezolve.

Dl Mircea Streinul păstrează, în stilul romanului, reminiscenţele structurii sale lirice. Unele fraze simt însăilări de poeme în proză. Imagini frumoase ornamentează acest stil metaforic, – în care acţiunea, oscilând între fantast şi verosimil, – se oglindeşte ca într-o apă adâncă, cu bogate reflexe coloristice. / **Nicolae ROŞU**”[137].

1943: „**Mircea Streinul**: *Soarele răsare noaptea*, roman, editura Publicom Bucureşti, 1943. Dintre tot ce-a publicat, până în prezent, Mircea Streinul, reţinem, cu puţine reticenţe, romanul „*Viata în pădure*”, o serie de poeme antologice şi „*Drama casei Timoteu*”, ca o reprezentativă carte, în evoluţia talentului scriitorului. Din ceea ce anunţă ca pregătire pentru viitor (10 volume!), am dori să nu publice nimic, afară de traducerea integrală a poeziei austriacului Georg Trakl. Ar fi o consistentă experienţă de versificaţie pentru Mircea Streinul, iar literatura română ar încetăţeni un autentic poet.

O greşeală a lui Mircea Streinul este că scrie prea mult. Scriitorul aruncă pe piaţa literară romane cu grămada, poezii cu volumele nuvele şi alte mărfuri de ingrat comerţ literar. Fecunditatea lui Mircea Streinul este de suprafaţă şi aproape toate cărţile, scrise în acest sens, sunt lipsite de-o înaltă viziune estetică. Unele n-au nici măcar interesul documentar, ele fiind simple experienţe nereuşite, de vacanţă, ale autorului. „*Soarele răsare noaptea*” este o carte de-a dreptul infectă. Odată, ea nu este un roman. Divizată pe compartimente, cu prefaţă şi epilog, cu alte introduceri şi lămuriri, având şi cadru ideal sau mărturisiri personale, uneori are impresia de monografie rurală sau o încurcătură de labirint fără semnificaţie. Eroul romanului (!) este acel Stan Nimeni din „*Viaţa în pădure*”, o construcţie hibridă, anemică şi fără suport psihologic. Chiar şi indicele nominal îl arată insuficient. Romancierul trebuie să înţeleagă că există o nezdruncinată corelaţie între numele de stare civilă şi sufletească a personajului.

Dar, câteodată, Mircea Streinul, nu ştie ce vrea. În „*Era lumina lunii*“, un roman care va apare în curând, eroul principal este Stan Nimeni, adică tocmai hibrida cunoştinţă a noastră din acest roman. Aşa ne anunţă autorul, în, cuprinsul cărţii „*Soarele răsare noaptea*“. Dar, până la sfârşitul cărţii, Stan Nimeni este omorât forte simplu de romancier, iar ca cititorul să nu se sperie, este anunţat că şi autorul a plâns, când a scris finalul romanului! Cu toate acestea, nu ne explică despre felul cum va fi introdus Stan Nimeni în viitorul roman. Este aici, ca şi în multe alte locuri, o uşurinţă modestă a scriitorului sau libertatea de-a fi mediocru!? Mircea Streinul se crede „foarte bun” cu Panait Istrati şi „poate cel mai zbuciumat scriitor de azi”. Ciudate credinţe manifestă scriitorii noştri ! Ce să zică atunci Sadoveanu, Rebreanu, Arghezi, Barbu sau Lucian Blaga?

Construcţia interioară a romanului este debilă şi nu rezistă, la cea mai neatentă lectură. Scene lipsite de semnificaţie, intercalare de poezii anoste, de comentarii felurite, ca şi-o vădită incapacitate de-a clădi organic şi a organiza temeinic materialul brut, în vederea sintezei creatoare. **Fantasticul de altitudine**, cu care ne-a obişnuit până acum Mircea Streinul, a căzut în grotesc şi platitudine. La lectura cărţii nu încerci nimic, n-ai emoţii, deşi Mircea Streinul pretinde, într-un paragraf al acestei penibile cărţi, că lectorul este obligat să colaboreze cu scriitorul, pentru a pătrunde esenţa operei de artă. Apoi un stil încâlcit, neîngrijit şi multe greşeli gramaticale, lucruri nepermise unui scriitor! În virtutea a nu ştiu câte sute mii de lei, Mircea Streinul a ratat o carte. / **I. A. TEREBEŞTI**”[138].

1945: „Ca să arunci câteva rânduri la moartea scriitorului Mircea Streinul, trebuie negreşit să porneşti de la viaţa acestuia. O viaţă fărâmiţată la fiecare punct întâlnit, din necesitatea omului de a-şi găsi un mod de reper, pe care totuşi nu l-a descoperit niciodată.

Mircea Streinul a fost un obsedat, uneori un irascibil incendiar, dar totdeauna justificat în sine, prin structura sa psihică tenebroasă, determinată de o depăşire a vieţii imediate,

[137] *Gândirea*, Nr. 9, Anul XXII, noiembrie 1943, pp. 540, 541
[138] *Pagini literare*, Nr. 9-12, Anul IX, Turda 1943, pp. 243, 244

anodine şi statice. Înşişi cerbii săi sunt o personificare viguroasă a meridianelor sale umane; eroi despre care şi distinsul poet Miron Radu Paraschivescu (cred că reţin bine) a afirmat că sunt sfârtecaţi din fiinţa autorului şi, în consecinţă, trebuiesc consideraţi reali, agitaţi şi grandioşi. Era la apariţia primei ediţii din „*Drama Casei Timoteu*", când de altfel acelaşi poet cu fină intuiţie critică şi-a mărturisit, în pagina a II-a a ziarului „Timpul", şi asocierea imediată pe care a făcut-o cu opera lui Dostoievsky, considerând romanul lui Mircea Streinul drept una dintre cele mai bune cărţi apărute la noi în ultimii ani. Părerile acestea au fost susţinute şi de partea majoritară a criticii româneşti.

Şi dacă reţinem faptul că „*Drama Casei Timoteu*" a fost scrisă când autorul său nu depăşise încă 28 de ani, constatăm implicit şi precis în ce măsură talentul lui Mircea Streinul se cristalizase, se definise chiar, într-o carte până la a cărei apariţie a fost obligat să alerge la cel puţin 30 de editori, într-un timp de 3 sau 4 ani.

Mai sunt dator ca în fragmentul acesta obiectiv, scris la moartea lui Mircea Streinul, să atrag atenţiunea şi asupra altui roman al său, şi anume „*Ion Aluion*". Cât de mult a iubit omul simplu, în sensul natural, dar complex ca manifestări fireşti, se constată în cartea aceasta, unde personagiul central, un ţăran adolescent de lângă Cernăuţi, este spânzurat, de către jandarmii austro-ungari în retragere, fiindcă fusese surprins, schimbând câteva cuvinte inofensive, cu o patrulă de avangardă a trupelor ruseşti, care eliberau, în trecutul război, Bucovina. Analiza, cu stil simplu, dar sobru, participarea directă a autorului la nedreptatea făptuită eroului său (autentic, în fond) au realizat o operă, în care lumile se despart în două: bună şi rea, cu adeziunea scriitorului la cea dintâi.

Mircea Streinul a fost crescut în principiile a două şcoli: austriacă şi ucraineană. De la prima a reţinut maniera glacială în viaţă, de la ultima căldura, măreţia şi sensibilitatea umană în operă. Evident, cele din urmă influenţe au depăşit prima adeziune, după cum era şi firesc, la timpul oportun, adică tocmai când copilul este mai maleabil şi chiar caută subconştient punctul cardinal al orientării sale viitoare. De aceea l-a iubit mai mult pe Dostoievsky, s-a apropiat de Lermontov şi, în urmă, îşi atrăsese şi opera lui Kypling. Despre Vladimir Maiakovsky, de la Mircea Streinul am aflat primele amănunte, în anul 1940. Îi iubea realismul poetic și-și găsise tangentă cu el, prin dragostea comună pentru elementul uman turnat într-o operă.

Dar, ca om, Mircea Streinul a fost un dezamăgit. Primul contact, sfâşietor şi fatal pentru constituţia sa psihică, l-a avut (după cum el însuşi mi-a mărturisit) chiar la 16 sau 17 ani. Aici îşi are începutul depresiunea ca sufletească. Pe urmă au venit altele. Suficient ca, în câţiva ani, să-l mucigăiască obsesiile, zbuciumul, mizeria. În viaţă, echilibrul i se pierduse, ca să-l părăsească într-un refractarism determinat de procesul în sine. Singuratec, interiorizat – urmărit numai de realizarea unei opere, dar o operă stoarsă din sine, care să vorbească în numele lui, în locul omului care nu-și mai deschidea gura, decât ca să şi-o stropească cu un pahar de coniac.

Uneori, Mircea Streinul a greşit. Era fatal. El însuşi se pierdea, câteodată, în confuzii interioare. Greşeala nu a fost a sa. Lăsând deoparte principiul imperfecţiunii omului, îi găsim totuşi circumstanţe de natură să-l treacă peste greşeală, în revenirile sale, în dorinţa de pătrundere a elementului natural şi, mai cu seamă, în revărsarea sa ca om, în sensul pur al cuvântului, peste conglomeratul necăjiţilor pe care i-a transplantat în sfera documentară a operei sale. Iar suprema depăşire de sine însuşi i-a fost moartea. Moartea care consacră ori şterge. Moartea pe care Mircea Streinul şi-a dorit-o în alt fel, măreaţă şi justificată, ca moartea eroilor săi. Moartea aceasta l-a definitivat, deşi a venit brutală, prematură şi nefirească. În urma sa rămâne doar ceea ce a dat valabil, revelator şi just. În suferinţa din cărţile sale se poate citi, oricând, propria lui suferinţă; aceea care-l ridică pe om, care-i demonstrează adevărul şi care niciodată nu reuşeşte să extragă concluzii definitive.

Moartea, în concepţia lui Mircea Streinul, este superioară oricărei viziuni; chiar vieţii însăşi. Personagiile din „*Viaţa-n pădure*”, „*Ion Aluion*”, „*Drama Casei Timoteu*” şi „*Soarele răsare noaptea*” (ca să-i luăm cărţile cele mai reprezentative) ştiu să moară, chiar când un anumit resort interior le mai atrage privirea asupra vieţii. Oamenii aceia neverosimil de uriaşi, veşnic obsedaţi de fenomenele cosmice, fie într-o raţiune primară sau evoluată, mor neobişnuit, straniu, fiecare aparte şi totuşi undeva cu un punct comun, ca în problema paralelelor geometrice. Punctul acesta de întâlnire, la un capăt nedefinit, reprezintă esenţa autorului, reîntoarcerea elementului liberat – după ce-a trecut prin trăirea personagiului.

Îmi aduc aminte că, în iarna 1943/1944, Mircea Streinul mai avea un roman. Era tocmai cules în întregime şi chiar l-am ajutat la corecturi. Cartea avea titlul „*Băieţi de fată*” şi urma să apară într-o editură – „A. B. C.”, care, de altfel, o şi anunţare. Dar n-am întâlnit-o în nici o librărie. Faptul ar trebui lămurit cât mai repede posibil, deoarece este vorba despre un roman aproape de aceleaşi dimensiuni ca „*Drama Casei Timoteu*” şi, pe deasupra, cu o anumită doză de conflicte sufleteşti în plus, determinate de câteva prejudecăţi sociale, asupra cărora autorul se oprise insistent şi le elucidase într-un mod just.

Poezia lui Mircea Streinul am trecut-o voit la sfârşitul acestui fragment, deşi constituie prima sa realizare literară. În timpul cât şi-a scris poemele (destul de tânăr) era oarecum mai senin, păstra în el mai multă viaţă. Totuşi, poezia îi este suficient de închisă, cu toate aderările spre cer ale poetului. Încă nu ajunsese la efervescenţa aceea psihică, pe care i-o întâlnim în roman. Puritatea se menţinea într-un suprarealism poetic şi totuşi cu o tendinţă de căutare a naturalului şi cu înclinări spre o poezie realistă. De la o asemenea poezie a fost logic să ajungă la proza pe care a scris-o.

Acum cred că e nimerit să închei, cu câteva cuvinte ale lui Mircea Streinul, pe care mi le mai amintesc în parte, de la una dintre convorbirile noastre. „Nu mai sper în nimic. Şi nu fac altceva, decât să mă fortific interior, ca să mai pot rezista nenorocirilor şi mizeriei, ale căror gheare nu vor să mă elibereze.

S-ar putea întâmpla să rezist, după cum s-ar putea să mă nărui.

Pentru cea de-a doua întâmplare aş regreta, fiindcă am conştiinţa că n-am realizat încă, ceea ce simt puternic şi precis că aş fi în stare să realizez”.

Era începutul prăbuşirii sale morale. / **Ben CORLACIU**”[139].

1945: „**Mircea STREINUL**. Dacă autorul *Bisericii de altădată* (Ion Pillat, mort în aceeaşi zi de 17 aprilie 1945 – n. n.) a căzut fulgerat din senin, parcă, în aceleaşi zile s-a stins, topit şi ars într-o lungă agonie, care-l desfigurase aproape, „scriitorul bucovinean”, cum se anunţa ostentativ, **Mircea Streinul**. A fost, acum vreo zece ani, o *apariţie de un dinamism literar aproape încă neîntâlnit până atunci*. Înainte chiar de a publica cea dintâi broşură, era un şef de şcoală. Un adevărat şef de şcoală, căci a impus atenţiei tuturor o pleiadă întreagă de poeţi bucovineni. Nu ştiu dacă va rămâne ca poet, dar sunt convins că nimic nu egalează, în epica telurică românească, întâia jumătate a romanului „Casa Timotei”. Niciodată, şi ştiu ce vreau să spun, satul românesc, cu viaţa şi priveliştile lui, nu a cunoscut atâta măiestrie artistică. De câte ori îl întâlneam, eram sfâşiat de regretul că se stinge pe picioare, cel care ar fi putut să fie, pentru o sută de ani, cel mai de seamă romancier al rusticului românesc. Opera lui publicată şi cea inedită e încă haotică şi s-ar putea să aducă mari surprize cercetătorului de mâine. / **Camil Petrescu**”[140].

[139] *Universul literar*, Nr. 14-15, Anul LIV, Bucureşti, duminică 20 mai 1945, p. 2
[140] *Revista Fundaţiilor Regale*, nr. 5, anul XII, mai 1945, p. 479

Mircea Streinul, în memoria Diasporei româneşti

1962: „*Prăvălia Diavolului,* de **Virgil Ierunca**. De ani şi ani cotrobăiesc prin bibliotecile Apusului, cu speranţa nepotolită s-o găsesc. „Prăvălia Diavolului” e o carte pe care, dacă n-o voi citi, mă voi simţi totdeauna împuţinat sufleteşte. Când a apărut în Bucureştii de pomină ai lui 1942, Mircea Streinu se îndepărtase –pe bună dreptate – de mine, cel ce apucasem pe calea utopiilor turbate. Primul contact cu cel mai de seamă scriitor al Bucovinei fusese însă excelent: Mircea Streinul e acela care a smuls cenzurii timpului autorizaţia de apariţie a revistei noastre, a „negativiştilor” – „Albatros”, la care, de altfel, a şi colaborat, la primul număr.

Nu însă atâta trimiterile sentimentale mă împingeau să descopăr, cu orice preţ, romanul de aproape o mie de pagini al lui Mircea Streinul, ci faptul ci în acest roman voi afla – mi-o spusese cu puţin înainte de a muri însuşi autorul – ceva din chipul vecinei noastre de la răsărit, Rusia. De aceea, când în Biblioteca Naţională de la Viena dau, acum, peste „Prăvălia Diavolului”, cred că sunt – trebuie s-o mărturisesc, cu orice risc – mult mai emoţionat decât în faţa unor Vermeer sau Breughel, pentru care poposesc în această metropolă.

În primele cinci sute de pagini, nimic despre Rusia. Nici vorbă totuşi de vreo dezamăgire. Proza lui Mircea Streinul e totdeauna interesantă, ciudată. Fără să fie un romancier propriu-zis – deşi îmi amintesc limpede că până şi un scriitor comunist ca Miron Radu Paraschivescu compara „Drama Casei Timoteiu” cu nu ştiu care roman de Dostojevskij – Mircea Streinul are un univers al lui, în care poezia nu transformă cartea într-un „roman poetic”, ci transfigurează, impune epicului o deschizătură a nebănuitului, a insolenţei adânci. Estetic vorbind, pentru evoluţia romanului românesc Mircea Streinul e un înnoitor de forme: el topeşte în roman genuri şi soiuri de literatura, deschide paranteze într-o anume actualitate (personagiile lui se mistuie cu literatura şi gândurile unor Mircea Eliade, Cioran sau Vulcănescu), cultivă un fel de „collage” epic (e redată, de pildă, întocmai proclamaţia de intrare în război a României) şi nu sunt îndepărtate nici citate lungi din poezia bucovinenilor lui, Iulian Vesper, George Drumur, sau traducătorul lui Rimbaud, Niculai Roşca.

Dar Bucovina e prezentă nu numai indirect filtrată prin poemele fiilor ei, mai mult sau mai puţin risipitori de cântec, ci şi direct, în toată existenţa ei, cu centrul în satul Cuciurul Mare, sat plin de taine, de feciori, de păduri şi de semne. Satul lui Mircea Streinul. Rareori, în istoria literaturilor, spaţiul originar devine, ca la Mircea Streinul, un fel de veşnică reîntoarcere, în care personagiile – unele se cheamă Stan Nimeni (aşa se intitula Mircea Streinul, Stan Nimeni fiind născut în 2 ianuarie 1910 – n. n.) sau Isachie Lume – se regăsesc cu faţa spre marile limite: prietenie, tăcere şi moarte. Ceva din misterele poemului holderlinian „Heimkunft”, din acele mistere ce fascinează pe Heidegger, comentându-le liric, când afirmă cât de „apropiată este blânda încântare a lucrurilor bine cunoscute şi a corespondenţelor lor simple”, stăruie parcă în satul bucovinean al lui Mircea Streinul. Oamenii trăiesc, bineînţeles, în durata obişnuită – există o epică vie a satului – însă, dincolo de zarea întâia, apare lumea secundă, care dă cărţii accente fantastice, de basm, de parabolă şi de mit. N-am citit nici un roman în care lumina lunii să pregătească atâtea iniţiative, în care pădurea să vegheze la atâtea ceremonii necesare. Un fel de boare paradisiacă învăluie spaţiul copilăriei şi bărbăţiei din Cuciurul Mare. Eden bucovinean. Luca Urâtu e vecinul şi prietenul lupilor, iar Văduva Maria vorbeşte cu norii (mai ales atunci când duce ‚orţii-n spinare). Moartea este ca însăşi „cineva”. Ea intervine mereu între anecdotic, mitic şi fantastic, uneori într-un fel de expresionism naiv – există, de altfel, la Mircea Streinul şi momente de naivitate uluitoare – sub forma unui personagiu discret, distins, de cele mai multe ori purtând ceva cenuşiu, o manta sau o privire (în afară de o singură dată – dată patetic pre-romantică – sub forma unei femei nespus de frumoase, şi albă şi tristă). Literatura fantastică a lui Mircea

Streinul nu are o încheietură trainică, o rigoare măiastră, ca aceea, de exemplu, a lui Mircea Eliade, ea nu e mai puţin interesantă pentru o literatură ca a noastră, care n-a avut timpul să răpună major realismele de tot felul.

În partea din urmă a „Prăvăliei Diavolului" apare, în sfârşit, şi acea fâşie de istorie imediată, prolog vestitor de atâtea tragedii: întreaga lume de minunăţie româneasca din romanul lui Mircea Streinul (pentru că lângă Cuciurul Mare se ivesc şi Cernăuţii de poveste, Cernăuţii de ieri, în vestmântul lor de vis) e întreruptă brusc de prima ocupaţie bolşevică. Ca într-un film realizat parcă de un Eisenstein al nefericirii româneşti, Bucovina se transformă acum într-un tărâm de umbre şi de sânge, cu mase de oameni care fug, pier, se ascund sau rabdă urgia ca o încercare a cerului. Paginile acestea sunt cu atât mai preţioase, cu cât sunt printre puţinele care au surprins – care au putut surprinde până acum – năvala puhoiului vecin, în toată întunecata lui desfăşurare. Literatura ocupaţiei noastre de către oastea roşie e puţină şi săracă (nimeni nu se va gândi într-adevăr să stabilească vreo legătură între reportajele de mercenar senzaţional ale unui Constantin Virgil Gheorghiu şi seriozitatea unei literaturi care mărturiseşte cu adevărat). Iată de ce romanul lui Mircea Streinul e o reală împlinire, din acest punct de vedere. El se termină în clipa în care soldaţii români recuceresc Cernăuţii. Autorul anunţa şi un al treilea volum – „Eroul Soarelui" – a cărui temă era războiul însuşi împotriva comuniştilor. Din nefericire, Mircea Streinul n-a avut răgazul să-l termine. A murit însă la timp: înainte de revărsarea, de dau aceasta peste întreaga ţară, şi peste jumătate din Europa, a acelora pe care i-a văzut aşa cum sunt, în „Prăvălia Diavolului".

„*Pe umerii mei simt toate pietrele şi lanţurile lumii*" – scrie Mircea Streinul în cele câteva cuvinte de început ale cărţii. Poate şi din pricina acestor pietre şi acestor lanţuri, în Viena aceasta, pe care o simt dintr-odată pustie, parcă mă bate pe umeri personagiul puţin cenuşiu, puţin insistent, cela care seceră sau duce de mâini morţii din Cuciurul Mare.

„– N-a bătut încă ceasul, Domnule, ce Dumnezeu!" / *Viena, Septembrie 1962*"[141].

1963: „*Umbra lui Mircea Streinul*, de **Ştefan Baciu**. În eseul „Prăvălia Diavolului", publicat în „Cuvântul" din octombrie 1962, Virgil Ierunca analizează, cu un deosebit spirit critic şi cu profundă înţelegere, una din cele mai *grele* şi caracteristice cărţi ale scriitorului bucovinean Mircea Streinul.

Spre sfârşitul articolului, Ierunca, scriind despre Streinul, afirmă: „A murit însă la timp: înainte de revărsarea, de data aceasta peste întreaga ţară şi peste jumătate de Europa, a acelora pe care i-a văzut aşa cum sunt în *Prăvălia Diavolului*".

Nu. Mircea Streinul n-a murit înainte de intrarea comuniştilor în ţară, ci câteva luni după ce solii „luminii care vine de la răsărit" au năvălii peste Nistru.

Nu ştiu dacă mi-ar fi cu putinţă, azi trecuţi aproape douăzeci de ani, să fixez, din memorie, luna exactă, dar cred că Streinul a murit în noiembrie sau decembrie 1944 (17 aprilie 1945 – n. n.), la patru sau cinci luni după „revărsarea peste întreaga ţară" a hoardelor lui Stalin.

Pe Mircea Streinul l-am cunoscut în 1934, la Braşov. Venise, în numele revistei „Iconar", să viziteze grupul nostru, din jurul revistei „Frize", aducându-ne, în afară de poeme de-ale sale, colaborări speciale de la alţi bucovineni, între care E. Ar. Zaharia, Neculai Roşca, Aurel Putneanu, Traian Chelariu.

Ne-am întâlnit, pentru prima oară, într-o însorită dimineaţă de vară, ţin minte, pe Promenada Braşovului. Eu eram în tovărăşia lui Niculae Cantonieru, deja bolnav şi în pragul morţii, reprezentant al „Frizelor", dat fiind că ceilalţi doi redactori, Mihail Chirnoagă şi Aurel Marin, ofiţeri din Vânătorii de Munte, se aflau pe undeva, în manevre, în Carpaţi. Am vorbit despre câte în lună şi în soare, dar mai cu scamă despre poezie şi, în cele câteva zile, pe care

[141] *Cuvântul în exil*, Nr. 5, octombrie 1962, p. 2

Streinul le-a petrecut la Braşov, ne-a citit multe poeme, scrise noaptea, la hotel. Ţin minte că manuscrisele lui, scrise pieziş, erau totdeauna pline de corectări, cuvinte aruncate oarecum la întâmplare, unele peste altele, dar faptul acesta nu-l stingherea la citit: trecea peste petele negre din text cu o uşurinţa aproape somnambulă, şi, de multe ori, scotea creionul, ca să adauge un vers sau un cuvânt nou. După ce Streinul a plecat din Braşov, primul semn de viaţă, pe care l-a dat, a fost un atac, de-o extremă violenţă, contra mea, în luna în care, la Bucureşti, mi se dădea Premiul Fundaţiilor Regale: Streinul insinua că luasem premiul din motive... politice, fiind protejat de Octavian Goga, pentru motivul că un frate al tatălui meu, doctorul Aurel Baciu, era deputat gogist...

Când Cantonieru i-a scris lui Streinul, la Cernăuţi, spunând că nu-l cunoşteam personal pe Goga şi că acesta nu ştia de existenţa manuscrisului *Poemelor Poetului Tânăr,* a urmat o serie de atacuri şi mai violente, în „Iconar”, fără ca eu să răspund vreodată un singur cuvânt.

Ceea ce era însă extrem de ciudat, mai cu scamă pentru cine nu cunoştea pe Streinul, era faptul că aceste atacuri publice erau urmate, în particular, de dedicaţii extrem de afectuoase si chiar respectuoase, pe diferitele cărţi şi plachete, pe care mi le trimitea regulat, întâi la Braşov, mai târziu, la Bucureşti, unde mă mutasem.

Când, după răpirea Bucovinei şi ocuparea Cernăuţilor, Streinul a venit la Bucureşti, am făcut tot ce-am putut ca prietenul meu, Victor Popescu, directorul „Universului Literar”, să publice, în mod regulat, poeme şi nuvele de Streinu, În felul acesta, poetul bucovinean, împreuna cu prietenul său, pictorul Rud Ribytzka, au devenit membri permanenţi ai echipei noastre, alături de Traian Lalescu, George Voinescu, Mihai Niculescu, Ghiţă Soare şi ceilalţi stâlpi ai aşa-zisei *Generaţii de Aur*.

În 1942-1943, când eram şeful serviciului de presă al Editurii *Publicom,* al cărei birou era în Pasajul Comoedia, la doi paşi de Strada Academiei, unde se găseau birourile cenzurii militare, al cărei funcţionar era Streinul, ne întâlneam deseori într-un mic restaurant, lângă Cofetăria Anghelescu, vorbind ore în şir despre poezie, prelungind deseori acest dialog în biroul meu sau în redacţia ziarului „Informaţia”, unde lucram, pe vremea aceea. Cu timpul, directorul Editurii *Publicom,* fermecat de personalitatea lui Streinul, care, câteodată, se instala în biroul lui, vorbind şi declamând din Rilke sau din Ştefan George (renumit poet german, ulterior pus la index din cauza convingerilor sale naziste – n. n.), i-a cerut un manuscris, dispus să-i publice un roman.

Peste câteva zile, Streinul a venit nu cu un roman, ci cu trei, şi, după ce Ştefănescu-Publicom le-a citit cu cea mai mare atenţie, mi-a trecut manuscrisul cărţii „Soarele răsare noaptea”, rugându-mă să-i spun ce cred despre carte. Cucerit de strania ei frumuseţe, l-am hotărât pe editor să o publice imediat, lucru care s-a şi întâmplat.

Din păcate, cartea n-a avut ecoul meritat, fapt care l-a durut nespus pe Streinul, după cum mi-a spus, într-o criză de plâns, la restaurantul de pe Strada Academiei, copleşit de un atac de nervi, mai cu seamă că, în ultimele luni, începuse să bea, zilnic, cantităţi enorme de ţuică, convins că zilele lui erau numărate. Două sau trei luni după intrarea ruşilor în ţară, timp în care îi pierdusem urma lui Streinul cu desăvârşire, crezând chiar că plecase în Germania, după cum se zvonise în Bucureşti, nu mică mi-a fost uluirea, când, mergând, într-o seară de toamnă târzie. spre redacţia „Universului”, văd o arătare, ieşind cu greu, rezemându-se de pereţi, dintr-o cârciumă – pe Strada Sărindar, în faţa Teatrului „Maria Filotti”, unde de obicei beau şi se certau şoferii şi hamalii care descărcau hârtia pentru diferitele tipografii din apropiere.

La început, mi s-a părut că am înaintea mea o stafie, dar când arătarea s-a oprit sub un felinar, am văzut că nu visam: în faţa mea stătea poetul Mircea Streinul, într-un pardesiu jerpelit, cu bască albastră trasă pe ochi, neras de mai bine de-o săptămână, abia reuşind să lege cuvintele, hohotind de plâns. Mi-a spus numai doua cuvinte, pe care însă nu le voi uita niciodată: **AU VENIT**!

Pe urmă, s-a pierdut în umbra pâcloasă şi rece a toamnei. Pentru totdeauna. / Seatle-Washington, Januarie 1963”[142].

1975: „*Mircea Streinul, 1910-1945, Poet şi romancier,* de **Vianor Bendescu**. În minunata frescă a personalităţilor literare ale Bucovinei, care împodobeşte bolta culturii româneşti, poetul şi romancierul iconarist Mircea Streinul a obţinut un loc de frunte, scurt timp înainte de ciopârţirea acestei provincii şi instalarea regimului sovietic în tară. În opoziţie funciara cu vederile detractorilor săi comunişti de azi, icoana personalităţii sale e aceia a unui poet şi scriitor de mare talent, credincios dimensiunii româneşti a existenţei, şi intelectual stăpân pe orizontul mai multor culturi europene, care s-a impus ca făuritor de noi drumuri în literatura noastră românească. **În lirică** s-a distins printr-o poezie de mare intensitate metaforică, bazată pe o tematică de motive mistice, teist-speculative, orientată spre genotipul românesc; **în epică**, în special în roman, prin lucrări de mare anvergură şi bună calitate, legate de realitatea societăţii româneşti din Bucovina, la marile ei întorsături istorice, culminând cu „Prăvălia Diavolului”, primul roman românesc asupra regimului stalinist în România, cu denunţarea infernului concentraţionar, care îl ridică la rangul de înaintaş al romancierilor Paul Goma şi Alexandru Solzenitzin.

Mircea Streinul s-a născut la 2 ianuarie 1910, în comuna Cuciurul Mare, judeţul Cernăuţi, localitate pe care a cântat-o şi evocat-o ca nimeni alţii dintre literaţii Bucovinei în poemele şi romanele sale. Tatăl, preotul Gavril Streinul, originar din Stroieştii Sucevei, o figură de elită a clerului bucovinean, a fost, în timpul studenţiei, preşedinte al „Academiei Ortodoxe” din Cernăuţi, în anul 1906-1907. În comitetul de conducere al acestei Academii erau şi studenţii teologi George Negură,Victor Berariu, Mihai Rusu şi Silviu Dragomir.

Preot în coana Ciucurul Mare, el îi dădu copilului o educaţie aleasă şi profund patriotică. După terminarea şcolii primare, Mircea Streinul se înscrie, în anul 1922, la liceul „Aron Pumul” din Cernăuţi, unde fu unul din şefii de promoţie ai clasei, alături de Milan Şesan, celebrul teolog de mai târziu, de Mircea Hoinic, muzicianul şi muzicologul stabilit la Timişoara, şil de Radu Grigorovici, cunoscutul fizician de la universităţile din Cernăuţi şi Bucureşti.

Ajungând în clasele superioare, Streinul se impune şi prin activitatea sa extraşcolară, în calitate de director al „Bibliotecii elevilor” şi membru al Asociaţiei „Steluţa”, de sub îndrumarea rigurosului şi sobrului profesor de germană Arcadie Dugan, fost membru al Societăţii studenţeşti „Junimea”. Citeşte enorm de mult şi se remarcă ca şef al secţiei literare la Asociaţia „Steluţa”, apoi ca preşedinte al ei, întemeind, cu Neculai Roşca, Teodor Plop şi Leon Ţopa, revista „Caietul celor 4”, în care îşi publică primele sale poezii şi schiţe.

După trecerea bacalaureatului, în vara anului 1928 promovat cu laudă, el urmă, mai mulţi ani, la Universitatea din Cernăuţi, prelegeri de litere, filozofie, drept şi teologie, desfăşurând, în tot cursul acestui spaţiu de timp, o susţinută activitate literară la periodicele Bucovinei şi ale Vechiului Regat. **Licenţiat în teologie**, în 1932, el s-a consacrat publicisticii şi gazetăriei, nelegându-se în nici un fel de cariera clericală, pentru care se pregătise.

Fu redactor al ziarului „Buna-Vestire”, a lucrat şi la „Glasul Bucovinei”, apoi la „Bucovina” lui Alexianu, cu colaborări la următoarele periodice: **1. Ziare şi reviste bucovinene**:„Crai nou”, „Îndrumarea”, „Junimea literară”, „Munca intelectuală”, „Orion”, „Pana literară”, „Plai”, „Ţara Şipeniţului”, „Viaţa Bucovinei”, „Cronica românească la Cernăuţi”, „Tribuna”, „Suceava” etc.; **2. alte reviste şi ziare**: „Ancheta”, „Bloc”, „Aec”, „Azi”, „Capricorn”, „Cuget moldovenesc”, „Însemnări”, „Floarea de foc”, „Frize”, „Gândirea”, „Grai moldovenesc”, „Gând românesc”, „Izvod”, „Lanuri”, „Moldova literară”, „Munca literară”, „Orientări”, „Orizont”, „Pagini literare”, „Pământul”, „Petrodava”, „Progres

[142] *Cuvântul în exil*, Nr. 10, martie 1963, p. 3

şi cultură”, „Răboj”, „Revista mea”, „Treisprezece”, „Viaţa românească”, „Vremea”, „Curentul”, Naţionalul nou”, „Universul literar” etc.

În afară de contribuţiile la aceste periodice, precum şi la alte două, redactate, scurt timp, de el, „Argonaut” şi „Fişier”, Mircea Streinul publică şi un număr reprezentativ de volume şi plachete de poezii, precum şi lucrări în proză, nuvele şi romane.

Primele trei lucrări de sine stătătoare, care îl consacră drept unul dintre cei mai talentaţi poeţi ai generaţiei sale sunt: „*Carte de Iconar*”, Cernăuţi 1933, „*Itinerar cu anexe în vis*”, Cernăuţi 1934, care a fost premiată de Societatea Scriitorilor Români, în 1934, şi „*Tarot sau călătoria omului*”, Cernăuţi, 1935.

Lor le urmară „*Meşterul Manole*”, libret pentru o operă de Paul Constantinescu, şi o serie de plachete lirice, pe care poetul le grupează într-o colecţie completă a operei sale lirice, din care apăru numai volumul I, „*Opera lirică*, 1929-1939, Cernăuţi 1939, închinată rezidentului regal al Bucovinei Gheorghe Alexianu.

Dintre plachete, amintim „*Divertisment*”, 1936, „*Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat*”, 1936, şi „*Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assissi*”, 1936.

Extrem de interesante sunt şi lucrările sale mai mari de epică literară, apărute între anii 1936-1940, ca „*Aventura domnişoarei Zenobia Magheru*”, Bucureşti 1938, şi romanele „*Ion Aluion*”, Cernăuţi 1938, care a fost răsplătit cu premiul „I. Al. Brătescu-Voineşti” şi cuprinde, între altele, pagini zguduitoare din timpul primului război mondial, când jandarmii austrieci, la ordinul colonelului Fischer, spânzurau preoţi, moşnegi şi copii bănuiţi de trădare, şi „*Viaţa în pădure*”, roman halucinant, abil montaj între real şi imaginar, în care spaţiul istoric este Bucovina, în special satul lui natal, Cuciurul Mare, cu oamenii, datinile, clima, fauna şi flora lui, evocate cu multă afecţiune peisagistică, fantezie romantică şi pătrundere psihologică.

Cu un volum de antologie bucovineană, „*Poeţii tineri bucovineni*”, Bucureşti 1938, şi un articol „*Contribuţia Bucovinei tinere la poezia românească*”, în „*Însemnări Sociologice*”,vol. III, Nr. 11,1938, el a adus o bună contribuţie la cunoaşterea istoriei literaturii româneşti din această provincie, ţel pe care-l va relua mai târziu, în colaborare cu Dan Pantazescu, în „*Istoria literaturii române. Îndrumător pentru tineret*”, Bucureşti 1941, o istorie condensată, dar esenţială, a literaturii româneşti.

Evenimentul cel mai important în viaţa şi opera lui Mircea Streinul, înainte de ocuparea Bucovinei de către sovietici, în 1940, a fost fundarea revistei literare „ICONAR”, 1935-1937, al cărei prim număr a apărut în septembrie 1935.

Pusă sub conducerea lui Liviu Rusu şi a lui Mircea Streinul, revista a fost un stup de hărnicie şi rodire nu numai în Bucovina, dar şi în celelalte ţinuturi româneşti. Decizia fundării „Iconarului” fu luată în casa sociologului Traian Brăileanu. În legătura cu fundarea acestei reviste, poetul iconarist Vasile Posteucă, unul dintre ctitorii principali ai acestei reviste, mi-a dat unele preţioase informaţii: „Te vei mira să auzi că decizia asupra revistei „Iconar” s-a luat la el, în casă. Eram de faţă: Mircea Streinul, Ionel Ţurcan, Liviu Rusu şi eu. Eu aveam o sumă de bani, rămasă din colecta publică făcută pentru înmormântarea lui Valeriei Trăistaru, ce murise de tuberculoză, în spital. Aşa a dat Dumnezeu că am adunat mult mai mult decât ne-au fost cheltuielile de înmormântare. Şi, cum n-am avut cui da banii, eu am decis să începem cu ei o revistă de literatură şi spiritualitate. Atunci, în casa dlui profesor, s-a pornit la drum cu „Iconarul”. A avut bani pentru primele două numere, pe urmă revista a prins frumos şi s-a putut susţine din vânzare” (Mankato,13 septembrie 1971).

Revista a fost un efort şi parcurs literar bucovinean, o răscruce şi poziţie cucerită, încât Constantin Stelian a putut scrie, în „*Convorbiri literare*”: „Este în poezia acestor tineri un fond de inspiraţie comun, unde specificul autohton bucovinean se plăsmuieşte într-o cristalizare şi prospeţime de limbă şi cizelare ce ne încredinţează că, odată cu acesta revistă,

Bucovina îşi arată autenticele sale posibilităţi, că abia acum iese la iveală adevărata poezie cultă a acelui colţ de Moldovă nordică”.

Lirica lui Mircea Streinul e, alături de aceea a lui Vasile Posteucă, una din cele mai reprezentative a crezului estetic al „Iconarului”: autohtonism şi expresionism imagist. Multe din paginile pe care ei le-au subscris în această revistă vor rămâne de-a pururi mândrie a scrisului romanesc, căci în ele se oglindesc elemente din aspiraţiile literare cele mai sacre ale fiinţei noastre naţionale.

Cât priveşte eseistica ideologică iconaristă, ea era scrisă, într-un stil clar, concentrat, nici o propoziţie, nici un cuvânt, nici un semn de prisos. În „Iconar”, raţiunea şi sentimentul, ştiinţa şi credinţa se uneau într-o minunata sinteză. Ea aducea esteticii infuzia sănătoasă a sevei şi conştiinţei noastre telurice, acea „Urwüchssigkeit”, pe care Elveţia, de pildă, a ucis-o de mult sub hoteluri. Din acest zăcământ ea voia să nutrească arta noastră, pe care a admirat-o apusul. În acest scop, ea cerea scriitorului „consacrarea sa autohtonismului, înlocuirea patriotismului evaziv cu o pricepere sănătoasă şi dragoste a pământului şi omului românesc, un lucru de preţ pentru apărarea căruia nici o jertfă nu-i prea mare” (Barbu Sluşanschi: *Autohtonismul în literatură*, Însemnări Sociologice, I, Nr. 4, 1935).

După mutilarea Bucovinei, în 1940, deţinând o funcţie importanta în Biroul de cenzură militară, Mircea Streinul a rămas în Bucureşti, unde, paralel cu munca de birou, a depus o prolifică activitate literară, în special ca romancier şi traducător. Din activitatea de traducător amintim poemele lui George Trakl: *Opera completă*; Pirandello: *Diseară se improvizează*, piesă de teatru; Gluck: opera *Orpheu*; August Hinrichs: *Metanul*, comedie în trei acte; Hans Jany Rudi Brungraber: *Războiul opiului*, roman; J. A. Groman: *Doamna cu garoafe*, roman, scrieri care au contribuit la încetăţenirea în cultura noastră a unora din scriitorii reprezentativi ai timpului.

Apogeul acestei faze îl constituie însă romanele sale: *Drama casei Timotei*, Bucureşti, Cultura Românească, 1941, pe care Perpessicius îl compara cu cele mai bune romane ale lui Dostoievschi, şi-l numeşte pe Streinul un Dostoievschi bucovinean; *Prăvălia Diavolului*, Cultura Românească, 1942, două volume; şi „Soarele răsare noaptea”, Bucureşti, Publicom,1943.

Aceste romane sunt lucrări de mare complexitate epică şi tehnică, încărcate adeseori cu ample analize etnice şi psihologice, configurând universul existenţial al Bucovinei, dominat de sentimentul eroismului naţional şi al tragicului est european.

Dintre ele, cel mai important e, fără îndoială, *Prăvălia Diavolului*, roman în care Mircea Streinul apare ca un înnoitor formal al genului literar, topind în el variate forme literare, gazetăreşti şi istoriografice şi care constituie o imensă frescă de acţiuni narative, desfăşurate la niveluri diferite, descripţii peisagiste, istorie culturală şi naţională, legată de spaţiul geografic al Bucovinei, zugrăvite cu tentă anti-comunistă, de pe poziţii de autentic şi sănătos patriotism românesc.

Romanul a constituit un eveniment epocal în istoria epicei româneşti şi europene, o operă de artă aproape inegalabilă, în pragul deceniului al cincilea al veacului nostru. După o evocare strălucită a vieţii păturilor sociale ale Bucovinei, scăldată în lumina timpului beatific de dinainte de ultimul război mondial, şi a unor pagini de înălţătoare istorie naţională şi culturală, povestind cotropirea acestui spaţiu de către hoardele sovietice (1940), romanul deschide, în volumul al doilea, o fereastră asupra atmosferei de groază a vieţii din închisorile politice şi a genocidului etnic al erei staliniste în acest colţ de ţară.

„Ca într-un film realizat parcă de un Eisenstein al nefericirii româneşti”, zice Virgil Ierunca, „Bucovina se transformă acum într-un târâm de umbre şi sânge, de mase de oameni care fug, pier, se ascund sau rabdă urgia ca o încercare a cerului”. Sunt pagini de neuitat, care fac din carte unul dintre cele mai zguduitoare romane româneşti şi europene. Volumul al

doilea se încheie cu o emoţionantă idilă de dragoste şi bucurie din zilele eliberării Cernăuţilor, în vara anului 1941.

O mulţime de figuri schiţate elementar de Streinul sunt, în ciuda creionării fugitive, de o plasticitate rarisimă, fără a juca rolul de eroi principali, eroul principal fiind întregul neam românesc din acea parte a ţării. Acelaşi ales istoric literar, Virgil Ierunca, caracterizând afecţiunile ce le trezeşte romanul în sufletul cititorilor, pe drept cuvânt zice: „Când am dat, la Viena, peste „Prăvălia Diavolului”, cred că am fost – trebuie s-o mărturisesc, cu orice risc – mult mai emoţionat decât în faţa unor Vermeer sau Breughel, pentru care poposisem în această metropolă” (V. Ierunca: Româneşte, Paris, 1964, pp. 314, 312).

Streinul anunţa şi un al treilea volum, „Eroul Soarelui”, al cărui temă era războiul însuşi împotriva sovietelor. Din nefericire, n-a mai avut răgazul să-l termine. A murit înainte.

Viaţa zbuciumată şi creativitatea sa balzaciană, producţia sa nocturnă şi abuzul de cafea neagră îi zdruncinară, începând cu anul 1944, sănătatea tot mai mult, iar condiţiile de existenţă, mizere şi barbare, create ţării după ocuparea Bucureştilor de armata sovietică, îl măcinară, în urma unei infecţiuni pulmonare, capacitatea vitală şi simpatica-i figură de altădată, încât rămăsese o adevărata „umbră” a ceea ce fusese (Ştefan Baciu: *Umbra lui M. Streinul*, în Cuvântul în Exil, martie 1963).

Mircea Streinul încetă din viaţă la vârsta de 35 de ani, nu cum, probabil pe baza unei erori informative, ne relatează V. Ierunca, înainte de revărsarea bolşevicilor peste întreaga ţară şi jumătate din Europa, a acelora pe care i-a văzut Streinul aşa cum sunt, nici în noiembrie sau decembrie 1944, precum afirmă Ştefan Baciu, ci, precum mi-a relatat regretatul Oreste Gerasim (mort în 1971), la 17 aprilie 1945, la Bucureşti, în Sanatoriul de Tuberculoşi din Şoseaua Viilor, camera 45, orele 16.

Mircea Streinul nu a fost căsătorit. „Se poate spune, şi-n cazul lui, ca într-al lui Rilke: între viaţă şi artă este o veche duşmănie. A trăit şi a murit extrem de sărac. Rilkean, fără casă, în această trecere. El era poemul şi boemul *per se*” (V. Posteucă: *Scrisoare către subsemnatul,* Martie 26,1972)

Poziţia ideologică, la care Mircea Streinul a evoluat în ultimele sale romane, e poziţia neamului românesc din Bucovina împotriva sovietismului, împotriva imperialismului slavist. Integrându-se în această luptă, el a fost un străjer al sufletului românesc, un luptător naţionalist. De aceea, nu numai Bucovina, ci şi celelalte ţări româneşti datorează gratitudine şi recunoştinţă poetului şi romancierului Mircea Streinul şi *Iconariştilor*, vrednici continuatori, în noi armuri şi cu blazoane, ai cavalerilor *Junimii literare* a lui Ion I. Nistor”[143].

1975: „*Amintirea lui Mircea Streinul*, de **Virgil Ierunca**. Rareori un scriitor autentic a fost mai nedreptăţit de critică decât Mircea Streinul. Nici Eugen Lovinescu, nici Pompiliu Constantinescu, nici Şerban Cioculescu, nici Vladimir Streinu, nici – şi mai curios – Ovidiu Papadima n-au înregistrat această voce fără seamăn din literatura noastră. Numai George Călinescu s-a ocupat în treacăt de Mircea Streinul, însă mai mult pentru a-l ironiza. Cât despre situaţia literaturii actuale, Mircea Streinul îndură un oprobiu şi mai apăsat. Au fost „reconsideraţi” poeţi mult mai angajaţi politiceşte şi mult mai inexpresivi pe plan estetic –, ne gândim, de pildă, printre alţii, la Virgil Carianopol. Şi, aceasta, înainte ca Virgil Carianopol să-şi fi prostituat identitatea de poet, deoarece numai de doi ani încoace cântă realizările partidului comunist român, iar retipărirea unei părţi din opera lui începuse fără concesii din partea lui, cu mult înainte. **Mircea Streinul e însă mereu în purgatoriu**. N-am citit nici un eseu despre el, iar atunci când a fost citat de unii istorici literari, ca O. S. Crohmălniceanu, a fost pentru a i se diminua importanţa, ba chiar pentru a fi insultat, cum a procedat D. Micu, în studiul său „Gândirea şi gândirismul”, în care autorul începe prin a denunţa faptul că Mircea

[143] *Drum*, Nr. 4, Anul XI, noiembrie-decembrie 1975, pp. 3-9

Streinul a fost „condus în publicistica sa politică de cele mai detestabile concepţii reacţionare”.

Locul lui Mircea Streinul în literatura reală a ţării este, în pofida atâtor uitări şi răstălmăciri, imens. Mircea Streinul nu este numai marele poet al Bucovinei, dar şi animatorul poeziei bucovinene, pe care caută s-o impună încă din 1933, când înfiinţează, împreună cu Iulian Vesper, colecţia „Iconar”, devenită, puţin după aceea, o editură. Pe linia aceleiaşi voinţe, de a da glas Bucovinei – „pământ de ţărani şi poeţi” – el publică, în 1938, în Editura Fundaţiilor Regale, o antologie a „Poeţilor tineri bucovineni”.

Nu trebuie să stăruie însă impresia că Mircea Streinul e numai „culturalul” luminat şi harnic, pasionat de o renaştere necesară a Bucovinei. El este, în primul rând, unul dintre cei mai fecunzi şi originali poeţi români, în înţelesul deplin al cuvântului. Colaborator la mai toate revistele de prestigiu ale timpului său, ca „Junimea Literară”, „Floarea de Foc”, „Gândirea”, „Azi”, „Gând Românesc”, „Revista Fundaţiilor Regale” etc., Mircea Streinul are o operă poetică temeinică: *Carte de Iconar* (1933), *Itinerar cu anexe în vis* (1934), *Tarot sau călătoria omului* (1935), *Divertisment* (1936), *Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat* (1936), *Zece cuvinte ale Fericitului Francisc din Assissi* (1936). În 1939, îi apare un prim volum din „*Opera lirică*. 1929-1939”.

Poezia lui Mircea Streinul aduce, în peisajul liric românesc, un suflu de originalitate nedezminţită. Modernă şi tradiţională, în egală măsură, poezia sa instaurează un fel de expresionism românesc, nutrit de o arhaitate vie, peste care se suprapun aluviuni mitice, ba chiar istorice, însă o istorie epurată de accidente, o istorie consumată voievodal, la care participă legenda şi eresul, balada înecată de ritmuri aproape baroce, dar, mai ales, sărbătoarea. O sărbătoare austeră, dar una de esenţe, desfăşurată în cadrul unei coreografii cosmice. Din toată această matrice primordială apare, însă, totdeauna, ţipătul vocativ al poetului, chemat de depărtare şi de moarte, de ceţuri şi de stele – există, în poezia lui Mircea Streinul, o adevărată conjuraţie septentrională a stelelor – un ţipăt pe care l-am asemui cu acela al lui Georg Trakl, poet din care, de altfel, Mircea Streinul a tradus şi despre care a scris.

Moartea este, în acest context, una din obsesiile majore ale poetului. O moarte creştină, cu ecouri şi rilkeene, şi mioritice, şi asupra acestei obsesii s-ar putea întocmi un întreg studiu. Ne mărginim să smulgem un singur exemplu:

„Când m-or coborî-n mormânt
fiecare frunză va fi cuvânt,
ochii vor lumina în amintire,
ca să dea serilor ştire:

ţara heruvimilor să vadă
cum le vine fratele-n livadă
logodit cu şoapta vântului
în umbra pământului,

între noapte si zi, –
iar cine va auzi
suişul sângelui
la tâmplele muntelui,

să se uite cum trupul meu
s-a aşezat
în inima lui,

la dreapta soarelui,
la amiază de bine şi rău –
cum a hotărât Dumnezeu”.

Poet major, Mircea Streinul este, în acelaşi timp, şi un prozator nu mai puţin original: *Viaţa în Pădure* (1936), *Drama Casei Timotei* (1941), *Soarele Negru* (1943) şi mai ales romanul său de vreo mie de pagini, *Prăvălia Diavolului*. Şi aceste romane au trecut aproape neobservate de criticii autorizaţi. Este însă meritul unui scriitor comunist – până la urmă s-a dovedit un „eretic al comunismului” – Miron Radu Paraschivescu de a fi consacrat romanului *Drama Casei Timotei* un articol entuziast, în ziarul „Timpul”. Atunci când marii critici nu se ocupau de Mircea Streinul, Miron Radu Paraschivescu a văzut, pur şi simplu, în Mircea Streinul un Dostoievschi român.

În ce ne priveşte, ne-an dus anume la Viena, pentru a citi *Prăvălia Diavolului*. Efort răsplătit de lectura unuia dintre cele mai originale romane din literatura noastră. Între cronică şi lirisme, între frescă şi fantastic, *Prăvălia Diavolului* e un cumul de împliniri, de insolenţe estetice, dar şi de „documente” ale nefericirilor istorice imediate, pentru că el ne oferă un Cernăuţi ocupat de ruşi, recucerit, în sfârşit, de oştile româneşti. În prima parte a romanului, trăieşte mai ales Cernăuţi şi – foarte aproape de el – satul lui Mircea Streinul, Cuciurul Mare. Cernăuţiul e o cetate personala a romancierului. Eroii săi mistuie literatura sau cugetarea unor Mircea Eliade, Cioran, Vulcănescu sau recită poemele iconarilor Iulian Vesper, George Drumur şi ale traducătorului lui Rimbaud, Neculai Roşca. Satul, în schimb, e surprins în zodia lui de parabolă şi mit. Luna şi pădurea transformă satul într-un fel de eden rustic, în care Luca Urâtu e prietenul lupilor, iar văduva Maria vorbeşte cu norii (mai cu seamă când duce morţii-n spinare). Partea doua a romanului e tributară evenimentului istoric. Cernăuţii şi Cuciurul Mare sunt cotropiţi de ruşi. Iar Mircea Streinul – ca un Eisenstein invers – ne oferă un film de umbre şi sânge: oamenii fug, pier, se ascund sau rabdă urgia ca o încercare a cerului. Năpasta nu ia sfârşit decât odată cu recucerirea Bucovinei de către armata română. Mircea Streinul anunţa şi un al treilea volum – *Eroul Soarelui* – pe care însă n-a avut vreme să-l scrie, pentru că puhoiul răsăritului avea să se reverse peste întreaga ţară. Mircea Streinul l-a văzut şi el. Şi a murit.

Dar de amintirea lui – dincolo de tăcere şi nedreptate – nu răspunde istoria, ci, aşa cum scria el:

„De mine răspund craii
cu vechime în carte
până-n legendă, foarte departe”[144].

1975: „*Amintiri de la Iconar,* de **Vasile I. Posteucă**. Numai cu greu iau în piept urcuşul acestor însemnări. E totul încă prea aproape, prea viu, în inimă. Îmi lipsesc perspectivele şi distanţele atât de necesare amintiristicei. În plus, de asta îmi dau seara, că aş putea periclita pe unii din dragii iconari, care trăiesc în imperiul comisarilor. De aceea, voi încerca mai mult să conturez *Iconarismul* drept contribuţie majoră a Bucovinei la cultura românească. În amintirea propriu-zisă va trebui să cobor altădată.

Iconarul n-a fost numai o grupare literară, reuşind să editeze o revistă, să lanseze câteva nume, să publice câteva volume de poezii şi romane. El s-a ridicat la valoarea şi dimensiunile unei mişcări literare, acoperind, spre 1938, o parte din meridianul literaturii româneşti. În toate provinciile româneşti, generaţia tânără a marcat jaloane puternice, de proaspătă lumină în ogorul literar. Nicăieri, însă, ea nu a putut concentra atâtea valenţe şi

144 *Drum*, Nr. 4, Anul XI, noiembrie-decembrie 1975, pp. 10-12

statornici atâtea splendide viziuni ca în Bucovina. Un imponderabil al acestei împliniri era poate însuşi spaţiul Moldovei de Nord. Spaţiul care mai purta în el, precum o minunată cochilie, vuietul nesfârşit al mării, rezonanţa şi magia copleşitoare a eonului eminescian, spaţiul mioritic al visului şi al poeziei. Aci, contemporan ipoteşteanului, se ridicase, frântură numai, Dimitrie Petrino, ca să prindă măcar accentul edenic al incantaţiei pure. Şi, pe urmă, spre 1910, altă stea vorbea singurătăţii şi cădelniţa tămâia sfintelor tăceri: T. Robeanu.

În mlădierile şi robusteţea versurilor lui, se anunţa ceva valabil, de dimensiune integral românească. Dar izvorul a fost astupat şi împins sub pământ, ca să ţâşnească, cu putere înmiită, cu mireasma nouă, în stilul gotic-moldovenesc al *Iconarului*. Într-o viziune profund mistică a omului român şi a neamului, şi într-un stil de mare claritate şi originalitate. O întoarcere a versului la fântânile cuvântului încă nerostit, proaspăt, având simplitatea şi marea cântare a elementelor.

Însăşi cuvântul *Iconar* este „cuvânt”; se restituie, prin rostire, sie însuşi. Are, cum zicea Karlfried Durckheim despre unele opere de artă, contra-formă; deschide fereastra largă spre absolut. E atât de plin de semnificaţii încât nu poate fi intuit just decât prin meditaţie şi poate fi în întregime revelat numai de trăirea şi viziunea mistică. *Iconarul* e cuvânt de lumină şi umbră. Poate fi tradus printr-o poetică a culorilor. Criticul literar Gundolf spune că dramele lui Schiller sunt retorica transpusă (*versetzte Rethorik*), iar cele ale lui Goethe, lirică transpusă. Dacă ni-i permis să continuăm vocabularul şi metafora, ***Iconarul* e lumină transpusă**. O lumină a unui spaţiu de magie poetică, de tradiţie cu argonauţi ai mitologiei interioare şi cu cavaleri-cruciaţi medievali. O lumină fermecată de bruta liniştii nordice şi, dincolo de toate acestea, o lumină ce vine din adâncul ţării, din marele răsărit al morţii şi din culmile de noroc şi de împlinire ale viitorului. O lumină ce se acoperă cu mistica Neamului.

Într-o seară, la Liviu Rusu, ne-am avântat pe verticală, cum spuneam noi, căutând o semnificaţie valabilă însuşi cuvântului *Iconar*. Desigur, Mircea Streinul, adânc influenţat de Rilke, va fi găsit în „*Stundenbuch*” şi simbolica stării interioare de regăsire şi exprimare prin icoană. „*Das Buch der Bilder*” îi va fi deschis şi mai larg inima spre semnificaţia şi cerul icoanei ca atare. Imaginea şi vocabularul nostru poetic spune foarte puţin, şi are iz de neologism, deşi nu e. Icoana însă păstrează mireasma religioasă, „*Und mal es auf Goldgrund und gross*”. Poezia, ca drum interior şi întoarcere la izvoare, ca rugăciune, e cu atât mai acasă în cuvântul *Icoană*. În semantica românească, icoana e nu numai pictură, ci şi obiect de veneraţie, prag de smerenie şi de întâlnire cu Dumnezeu. Prefigurare a cerului şi transfigurare a inimii. *Iconarul* transpune cerul, traduce misterul, inversează planurile. Dar nu numai atât. El e răspânditor de icoane, de lumină şi credinţă. Satele noastre aşteptau, totdeauna, cu mare drag, iconarii. Uneori, ei numai vindeau icoane. Cele mai adeseori, însă, ei făceau icoane. Şi timpul, cât îl petreceau ei şi lucrau în casele ţăranilor, era cu adevărat taină, sărbătoare, sfinţenie. Prin preajma penelelor trecea, ades, în foşnet suav de odăjdii şi zâmbet de lumină lină, Dumnezeu. Iar *Iconar,* în limba ţărănească a Bucovinei. mai înseamnă şi *iconostas*. Locul unde se pun icoanele. Iconarul e faţa sfântului altar. Şi iconar mai înseamnă şi carte de icoane. Istorie sfântă ilustrată.

– Măi, prindea zbor, Mircea Streinul, eu an avut, cândva, viziunea trubadurului medieval. Închipuiţi-vă un trubadur, un *Minnesanger*, transpunând cântecul, poemul, în icoană. Şi închipuiţi-vă pe cei de la marile curţi, asistându-i, cu înfiorare şi înaltă smerenie, lucrul, marea comunicare cu tăcerea, rugăciunea. Dar mai mult decât atât, în inima mea, *Iconarul* e cruciat al poeziei. Poezia e, în ultimă instanţă, spunerea lui Dumnezeu. Divinitate transpusă în cuvânt...

Entuziast, plin de-o bucurie în glas şi-n priviri pe care rar am întâlnit-o de atunci, în tot umbletul meu prin lume, Liviu Rusu, celălalt director al revistei *Iconar,* explica *Iconarul* ca mişcare spirituală în termeni muzicali. Robit total muzicii, el vorbea lin, precis, parc-ar fi ţinut sub bărbie vioara şi ar fi mângâiat-o cu arcuşul, schimbând cuvântu-n sunet şi fraza-n tact

muzical. Ca să explice *Iconarul,* el ne cântă pasionata lui folclorică. Un colind cu Maica Damului: *Pruncul şi Mioreaua*:

„Numai una miorea
Sta-n genunchi şi se ruga,
La Măicuţa Precista,
Cu Pruncul alăturea…”.

Şi cânta colindul, frumos, cu bucurie naivă de copil pierdut în dumbrăvile cerului, şi-l vedea ca tablou, aşa cum, sub farmecul vocii şi modulaţiei lui, îl vedeam şi noi. Un univers întreg se contura, creştea, se prefăcea în lumină şi cântec, în metaforă a inimii, sub pana iconarului.

Iconar e cosmosul în sine. Eterna devenire a divinităţii. Cuvânt din cuvântul biblic. Lumină din lumina începutului.

Noi, cei mai tineri, rar de spuneam ceva. Îi ascultam vrăjiţi pe ceilalţi. Şi timpul trecea. Zorii îşi ţărmureau mini-ştergurile de in topit la geamuri, şi noi sorbeam cafelele şi ţigările, şi ora scria bucurie în sufletele noastre, o bucurie de a fi fost, măcar o clipă, pe partea cealaltă a gândului şi a realităţii. Pe partea dinspre cer a lunii. Ne-mpărtăşeam dintr-o stranie şi fragilă lumină: bucuria de a fi, de a deveni *iconari*, ca să prindem în noi sensul divin al poeziei, firul luminos al ei, dorul şi sfânta nebunie a unei mari ridicări de generaţie, ca să vorbim în numele neamului, pe toate nivelurile şi meridianele, frângând anafora unei splendide cunoaşteri şi învieri româneşti.

În 1931, punând bazele grupării *Iconar,* Mircea Streinul deschide drumul unei mari realizări, de o minunată şi puternică inspiraţie. Încerca să adune eforturi singulare, risipite pe tot ogorul de vis al Bucovinei. Continua firul revistei „*Muguri*”, la altarul căruia se ridicase, la Rădăuţi, **Mihai Horodnic**, ca să cinstească fruntea gândirii eminesciene în noi „File de poveste” şi-n piesa cu haiducism romantic. Dar nici revistele editate de gruparea *Iconar* şi nici editura *Iconar* (1934), înfiinţată la „Glasul Bucovinei”, cu colaborarea lui Iulian Vesper, n-au avut nimic din largul răsunet al *Iconarului* de mai târziu. Adevărata consfinţire, marele botez al *Iconarului* a fost întâlnirea cu duhul generaţiei noi, al Ţării Fagilor, mai mult ca-n altă parte, acest duh de generaţie a însemnat, în acest spaţiu nordic al românismului, o deschidere interioară cu cerul. Sub presiuni din adâncuri, politicul era transfigurat şi redat semnificaţiei lui de împlinire istorică. În cadrul neamului, sub zodia divinităţii. În acest sens, el însemna religie şi poezie. Şi, aşa fiind, întâlnirea lui Mircea Streinul cu generaţia misticei naţionale n-a fost decât o **restitutio in integrum**. O redresare şi un imens câştig pentru literele româneşti, pentru că întâlnirea a adus elan nou şi a desfundat adâncuri nebănuite şi înălţimi ameţitoare.

De-abia prin această întâlnire s-a creat climatul marilor realizări iconare. De aceea, anul 1935, când Mircea Streinul pleacă de la „*Glasul Bucovinei*” şi primeşte, împreună cu Liviu Rusu, direcţia revistei „*Iconar*”, pe care noi, argonauţii verzi, am înfiinţat-o, trebuie însemnat ca prag de foc al mişcării *Iconarului*”[145].

[145] *Drum*, Nr. 4, Anul XI, noiembrie-decembrie 1975, pp. 14-17

Bibliografie

Albu, Nicolae, *Mircea Streinul: Itinerar cu anexe în vis*, în *Progres şi Cultură*, Nr. 1/1935
Baciu, Ştefan, *Umbra lui Mircea Streinul*, în *Cuvântul în exil*, Nr. 10/1963
Bandu, Mircea T., *Mircea Streinul: „Ion Aluion"*, în *Luceafărul*, Nr. 9-10/1938
Belu, Pavel P., *„Opera lirică" a dlui Mircea Streinul*, în *Luceafărul*, Nr. 4/1940
Bendescu, Vianor, *Mircea Streinul, 1910-1945, Poet şi romancier*, *Drum*, Nr. 4/1975
Cantemir, Traian, *Mircea Streinul: Drama Casei Timoteu*, în *Revista Bucovinei*, Nr. 2/1942
Chirnoagă, Mihail, *Corbul de aur*, în *Front literar*, No. 4/1938
Colin, Amy, *Paul Celan: Holograms of Darkness*, Indiana University, 1991
Corlaciu, Ben, *La moartea lui Mircea Streinul*, în *Universul literar*, Nr. 14-15/1945
Grigorescu-Bacovia, Agatha, *Poeţii Bucovinei*, în *Preocupări literare*, Nr. 4/1941
Gyr, Radu, *Mircea Streinul***,** apud *Cuget Clar* (noul *„Sămănător*"), Anul I, 1936-1937
Ierunca, Virgil, *Prăvălia Diavolului*, în *Cuvântul în exil*, Nr. 5/1962
Ierunca, Virgil, *Amintirea lui Mircea Streinul*, în *Drum*, Nr. 4/1975
Iorga, N., *Istoria literaturii româneşti contemporane*, II, Bucureşti 1934
Ladmiss-Andeescu, N., *Semne și mituri*, Editura Lanuri, Mediaş 1937
Ladmiss-Andeescu, *N., Mircea Streinul: Ion Aluion*, în *Lanuri*, No. 4-5/1938
Loghin, Constantin, *Mircea Streinul: „Prăvălia Diavolului"*, în *Revista Bucovinei*, nr. 11/1942
Loghin, Constantin, *Prăvălia Diavolului, de Mircea Streinul*, în *Revista Bucovinei*, Nr. 11/1942
Marin, Aurel, *Mircea Streinul: Drama casei Timoteu*, în *Pagini literare*, Nr. 7-8/1941
Nistor, Ion I., *Regele Carol I, la Cernăuţi, 25 iulie 1898*, în *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 5/1939
Nistor, Ion I., *Se întrevăd zorii*, *Junimea literară*, nr. 1-3/1933
Papadima, Ovidiu, *Cronici*, în *Gândirea*, Nr. 3/1935
Petrescu, Camil, *Mircea Streinul*, în *Revista Fundaţiilor Regale*, nr. 5/1945
Posteucă, Vasile I., *Amintiri de la Iconar*, în *Drum*, Nr. 4/1975
Rebreanu, Liviu, *Literatura prigonită*, apud *Cuget Clar*, Anul I/1936-1937
Roşu, Nicolae, *Mircea Streinul: Soarele răsare noaptea*,în *Gândirea*, Nr. 9/1943
Scarlat, Teodor, *Antologie de imagini din poezia nouă*, Bucureşti 1934
Streinul, Mircea, *Notă la „Poezia bucovineană de azi"*, în *Revista Fundaţiilor Regale*, nr. 5/1938
Streinul, Mircea, *O reabilitare a poemului în proză: Georg Trakl*, în *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 1/1939
Suru, Miron, *Sinteză biblio-critică*, Editura Librăriei Pavel Suru, Bucureşti 1935
Tcaciuc-Albu, N., *Mircea Streinul: „Drama casei Timoteu"*, în *Revista Bucovinei*, nr. 2/1942
Terebeşti, I. A., *Mircea Streinul: Soarele răsare noaptea*, în *Pagini literare*, Nr. 9-12/1943

*

Almanahul *Basarabia şi Bucovina / Omagiu / Mareşalului I. Antonescu*, Bucureşti 1941
Cuget Clar (noul „*Sămănător*"), Anul I, 1936-1937; anul III, 1938-1939
Cuvântul în exil, Nr. 5, octombrie 1962; Nr. 10, martie 1963
Drum, Nr. 4, Anul XI, noiembrie-decembrie 1975
Făt-Frumos, nr. 2/1929
Frize, No. 6-7, Anul I, Brașov, august-septembrie 1934
Front literar, Seria II, No. 4, Anul III, Brașov, septembrie 1938
Gândirea, Nr. 3, Anul XIV, martie 1935; Nr. 9, Anul XXII, noiembrie 1943
Iconar, nr. 1-4/1935; nr. 5/1938

Înnoirea, Nr. 13, Anul I, Arad, 15 martie 1938
Junimea literară, nr. 1-6/1932; nr. 7-12/1932; nr. 1-3/1933; 4-6/1933; nr. 7-9/1933
Lanuri, No. 6, Anul I, Mediaş, februarie 1934; No. 13-14, Anul II, septembrie-octombrie 1934; No. 15-16, Anul II, noiembrie-decembrie 1934; an II, noiembrie-decembrie 1934, No. 15-16; No. 5-6, Anul III, 1936; No. 1, Anul IV, 1937; No. 4-5, Anul V, 1938
Luceafărul, Nr. 9-10, Anul I, Seria II, Timişoara, septembrie-octombrie 1938; Nr. 4, Anul VI, aprilie 1940
Pagini literare, An II, Turda 1935, No. 4-5; Nr. 7-8, Anul VIII, 1941; Nr. 9-12, Anul IX, 1943
Progres şi Cultură, No. 1, Anul Târgu Mureş, II, ianuarie 1934; Nr. 1, Anul III, ianuarie 1935
Revista Bucovinei, Nr. 11, Anul I, Cernăuţi, noiembrie 1942; nr. 2/1942; nr. 11/1942
Revista Fundaţiilor Regale, Nr. 9, Anul I, Bucureşti 1 septembrie 1934; Nr. 10, Anul IV, 1 octombrie 1937; Nr. 3, Anul VI, 1 martie 1939; Nr. 2, Anul VII, 1 februarie 1940; Anul VIII, 1 august – 1 septembrie 1941, Nr. 8-9; nr. 5, anul XII, mai 1945
Universul literar, Nr. 14-15, Anul LIV, București, duminică 20 mai 1945
Viaţa Bucovinei, nr. 1/1933; nr. 5-6/1933; nr. 1-2/1934

Cuprins

Mircea Streinul, veşnic „tânărul prinţ al Bucovinei literare” p. 2

Cuprinsul Tomului I din „Opera lirică”, 1929-1939 p. 9

Scrisoare către Excelenta Sa Domnul Rezident Regal George Alexianu p. 10
Prefaţă sau câteva însemnări dintr-un ad-hoc jurnal de poet p. 10
Note si lămuriri p. 12
De acelaşi autor p. 12
Corbul de aur p. 14
Divertisment, câteva poezii pentru prieteni p. 18
Moarte-n pădure p. 18
Cetatea de apă p. 18
Migrare p. 19
Monolog p. 19
Peter Schlemihl vorbind cu umbra vândută p. 19
Pasărea măiastră p. 20
Dimineaţa cea mare p. 20
Navigatorul p. 21
Eroul p. 22
Tristeţe de rai p. 22
28 Februarie 1937 p. 22
Făt-Frumos p. 23
Moarte de primăvară p. 23
Isus în pădure p. 24
Regret p. 24
Mesagiu p. 24
Clan trist, sufletele p. 25
Moartea şarpelui p. 25

Machiavelli p. 26
Fata în mormânt p. 26

Tarot sau călătoria omului p. 28

Note la o experienţă p. 71

Cântecul de durere şi bucurie al aurului sub mâinile meşterului p. 72

Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi p. 74
Epilog p. 87

Trei fabule p. 89
Curcubeul p. 89
Revolta plantelor p. 90

Dialog inedit între don Quijote de la Mancha şi scutierul său p. 94

Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat p. 95

Bucolice p. 112

Cântec de dragoste p. 125

Texte pentru o suită ţărănească de Rudd Rybiczka p. 127

Ulise reiterat p. 132

Poezia p. 134

Traduceri din Georg Trakl p. 135

Destinul lui Stans Rayd sau o parabolă despre literatură p. 147

Alte poeme de Mircea Streinul p. 150

1932: Balada oşteanului p. 150
1932: Balada serii înainte de moarte p. 150
1932: Balada celor trei fârtaţi p. 151
1933: Solilocviu p. 151
1933: Exegeză p. 152
1934: Catren p. 152
1934: Pretext p. 153
1934: Versuri p. 153
1934: A D p. 154
1934: Foarte simplu p. 154
1934: Clavir, Grieg p. 155
1937: Moarte-n pădure p. 155
1938: Bucolică p. 155
1938: Descripție (Fragment) p. 158

1939: O reabilitare a poemului în proză: Georg Trakl p. 158
1940: Moarte p. 162
1940: Text simplu, omenesc p. 163
1940: Amurg p. 163
1941: Odă la Bucovina p. 163

Iconarii – „Aristocraţii simţirii“ p. 165
Mircea Streinul, în publicistica bucovineană p. 197
Mircea Streinul, în publicistica românească p. 203
Mircea Streinul, în memoria Diasporei româneşti p. 220

Bibliografie p. 231